

SOSIOLOGI- PÄIVÄT

2026

The Annual
Sociological
Conference

Abstraktikirja

Abstract Book

LAPIN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF LAPLAND

THE
WESTERMARCK
SOCIETY

Sisällys

1. ARKTISET YHTEISÖT MUUTOKSESSA	1
2. CREATIVE PRACTICE, ARTISTIC RESEARCH, AND THE SOCIAL SCIENCES	5
3. EMERGENTIT YHTEISÖT: AFFEKTIIVISESTI, KOKEMUKSELLISESTI JA SUHTEELLISESTI ILMENEVÄT YHTEISÖT / EMERGENT COMMUNITIES: COMMUNITY AS AFFECTIVELY, EXPERIENTIALLY, AND RELATIONALLY MANIFESTING	8
4. ERILAISET TEKIJÄT TYÖELÄMÄSSÄ.....	13
5. ETNOGRAFINEN TUTKIMUS YHTEISÖJEN RAJAPINNOILLA	18
6. EXPERTISE, EXPERIENCE AND LANGUAGE.....	21
INTERSECTIONAL APPROACHES TO KNOWING AND RELEVANCE	21
7. HAURASTUVA HYVINVOINTIVALTIO JA KANNATTELEVAT YHTEISÖT	24
8. KAPITALISMI JA EKOLOGIA	29
9. KASVATUS SOSIOLOGIA JA KOULUTUSPOLITIikka	36
10. KULTTUURI JA KULUTUS	41
11. LUOVAT JA UUDET AKTIVISMIN MUODOT	45
12. MONILAJISET YHTEISÖT JA YHTEISÖN TULEVAISUUDET.....	53
13. POHJOISMAINEN UUSLIBERALISMI JA MUUT OIKEISTOIDEOLOGIAT/ NORDIC NEOLIBERALISM AND OTHER RIGHT-WING IDEOLOGIES	60
14. POLITICAL SOCIOLOGY – COMMUNITIES, BELONGING, AND COLLECTIVE ACTION	62
15. PÄIHTEET JA YHTEISÖJEN TULEVAISUUDET	71
16. SCIENCE, TECHNOLOGY AND SOCIETY	75
17. SOCIOLOGY OF MIGRATION / MUUTTOLIIKKEIDEN SOSIOLOGIA.....	83
18. SOCIOLOGY OF WASTE	88
19. SODAN, MAANPUOLUSTUKSEN JA TURVALLISUUDEN SOSIOLOGIA.....	94
20. SUKUPUOLEN JA SEKSUAALISUUDEN SOSIOLOGIAA / SOCIOLOGY OF GENDER AND SEXUALITY	102
21. TALOUDEN JA TALOUSKULTTUURIEN SOSIOLOGIAA.....	107
22. THE SOCIAL STUDIES OF WATER.....	111
23. TULEVAISUUDEN PERHE- JA LÄHEISSUHTEET: PERHEIDEN JA PERHEENMUODOSTUMISEN VALINTOJA JA JÄNNITTEITÄ	115

24. URHEILUSOSIOLOGIA.....	119
25. UUDET TILASTOLLISET JA LASKENNALLISET MENETELMÄT SOSIOLOGIASSA	124
26. VERTAILEVAN SOSIOLOGIAN UUDET SUUNNAT / CURRENT TRENDS IN COMPARATIVE SOCIOLOGY	129
27. YHTEISKUNTATEORIA.....	134

DEFENDER OF RESEARCHED INFORMATION AND ADVOCATE FOR RESEARCH PROFESSIONALS

A leading defender of researched information in Finland, the Union of Research Professionals promotes research and academic work. We promote our members' interests in working life and defend the preconditions of high-standard academic work and higher education in our country.

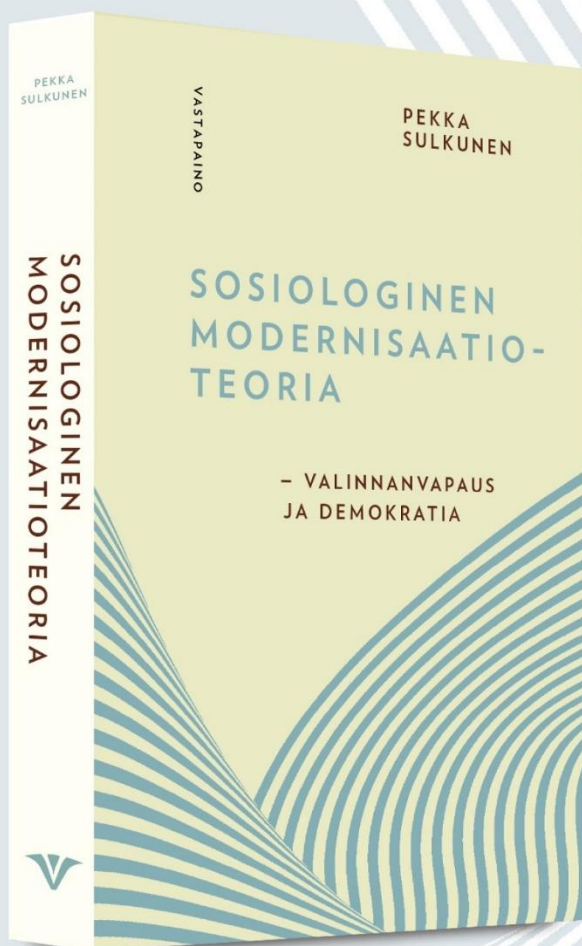
Research Professionals includes 16 member associations with over 7,000 members. The members are also supported by an extensive network of shop stewards as well as the Union's expert staff.

**LEARN MORE
AND APPLY TO BECOME
A MEMBER OF
RESEARCH PROFESSIONALS!
TIETEENTEKIJAT.FI/EN/MEMBERSHIP**

MEMBERSHIP BENEFITS INCLUDE:

- Acatiimi magazine
- Active representation in working life, and in science and higher education policy
- Akava's Member+ benefits
- Career services and training
- Danske Bank benefits
- Diverse local activities in the member associations
- Extensive counselling services, including legal counselling
- Legal protection benefit
- Leisure-time travel and accident insurance
- Unemployment security

Pekka Sulkunen Sosiologinen modernisaatioteoria – Valinnanvapaus ja demokratia

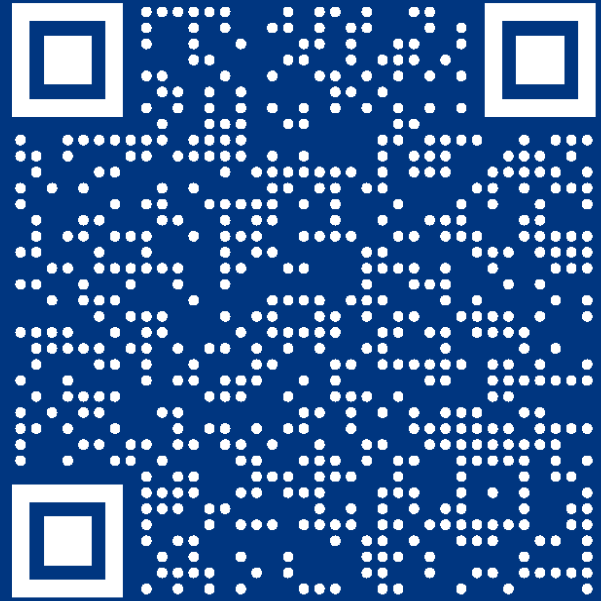

Julkistamistilaisuus
Sociologipäivillä
8.5. klo 11.30
Lovisa-lavalla.

Hei tutkija!

Tiesitkö, että voit tarjota tutkimuskäsikirjoitustasi meille julkaistavaksi?

Lisätietoa löydät QR-koodin takaa.

*Käsikirjoituksia odottaen
julkaisutoimitus*

Kela|Fpa^{fi}

Maailma ja työelämä muuttuvat nopeasti

Siksi juuri nyt on oikea hetki opiskella yhteiskunta-alaa: opintosi auttavat ymmärtämään muutosta, kehittämään vaikuttamisen taitoja sekä löytämään oman paikan muuttuvassa työelämässä – valmistuessa oletkin valmiimpi tarttumaan uusiin mahdollisuuksiin!

YKA pitää huolta yhteiskuntaosaajista

Liity YKAN jäseneksi! Me pidämme huolta yhteiskunta-osaajista kaikissa työuran eri vaiheissa. Opiskelijajäsenenä saat käyttöösi kaikki jäsenedut!

yka.fi/liity

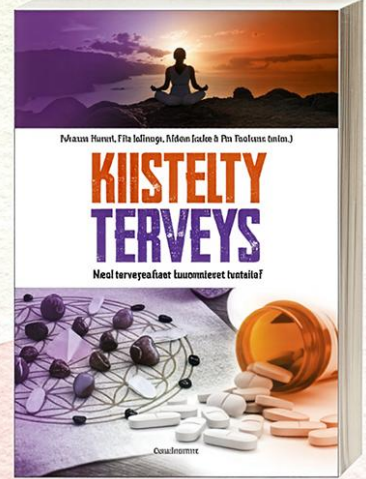
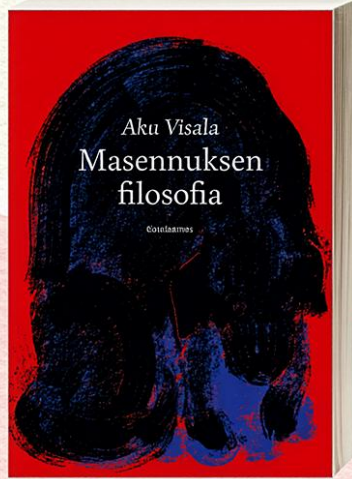
**29 €
vuodessa**

Tutkittua tietoa Gaudeamukselta

Tule tutustumaan uutuuksiin ja vanhempiin klassikoihin Gaudeamuksen myyntipisteelle sosiologipäivillä tai tilaa kirjat kätevästi verkkokaupastamme kauppa.gaudeamus.fi.

Kampanjakoodilla **SOSIOLOGI26** saat koko valikoimasta 25 % alennusta ja toimituksen ilman postikuluja.

Tarjous on voimassa toukokuun 2026 loppuun asti.

Gaudeamus

FACEBOOK | INSTAGRAM | BLUESKY

@gaudeamuskirjat

1. ARKTISET YHTEISÖT MUUTOKSESSA

Koordinaattorit:

Rauni Äärelä-Vihriälä, Lapin yliopisto rauni.aarela-vihriala@ulapland.fi

Monika Luthje, Lapin yliopisto monika.luthje@ulapland.fi

Yhteisöllisyys kolttasaamelaisen kulttuurin ytimessä

Panu Itkonen, VTT vierailtava vanhempi tutkija, Lapin yliopisto, Arktinen keskus

Esitykseni käsittelee arktisten yhteisöjen muutosta keskittyen seuraaviin teemoihin ja kysymyksiin. Miten yhteisöön kuulumista haastetaan ja tuotetaan? Miten yhteisön rajat joustavat? Miten yhteisöllisyys rakentaa resilienssiä ja pärjäämistä kolttasaamelaisessa yhteisössä. Lähtökohtana on kolttasaamelaisten elinkeinotoiminnoissa viime vuosikymmeninä koettu muutos, erityisesti poronhoidossa tapahtunut poronomistuksen keskittyminen. Tämä on vähentänyt tuntuvasti poronhoitajien määrää. Siten on supistunut myös poronhoitoon liittyvän yhteisöllisyys, joka aikaisemmin on tukenut kolttasaamelaisten yhteisöä laajasti. Myös luonnonympäristössä tapahtuneet muutokset ja lisääntynyt kilpailu luonnonvaroista ovat vaikuttaneet kolttasaamelaisten luontosidonnaisiin elinkeinotoimintoihin ajaen niitä entistä ahtaammalle. Näissä olosuhteissa on kolttasaamelaisen kulttuurin ydin uusien haasteiden edessä. Tähän ytimeen voidaan luontosidonnaisten elinkeinotoimintojen ohella lukea yhteisöllisyys ja sitä uhkaavat tekijät. Miten kolttasaamelaisten ovat pystyneet vastaamaan näihin kulttuurinsa kestävyden kannalta keskeisiin haasteisiin? Miten elinkeinotoiminnot ovat säilyttäneet asemansa kulttuurin avaintekijöinä ja miten yhteisöllisyyttä on rakennettu? Entä miten tutkimus voi tukea yhteisöllisyyttä ja kulttuurin selviytymistä? Näihin kysymyksiin tämä esitys tarjoaa vastauksia.

Arktisten yhteisöjen näkökulmia ilmastointerventioihin ja niiden tutkimukseen

Ilona Mettiäinen, Lapin yliopisto, Arktinen keskus

Ilmastomuutoksen edetessä lämpötilaennätykset rikkoutuvat ja hillintätoimien riittämättömyys on käynyt ilmeiseksi. Päästövähennysten ja sopeutumistoimien rinnalle onkin alettu kehittää ilmastointerventioita: pääasiassa teknologisia ratkaisuja maapallon ilmastojärjestelmän vakauttamiseksi siten, että voimakkain lämpenemspiikki ja sen vakavimmat vaikutukset pystyttäisiin välttämään, kunnes tehokkaat päästövähennykset ovat ehtineet auttaa.

Koska arktisella alueella sijaitsee useita ilmastollisia keikahduspisteitä, kuten Grönlannin mannerjäätikkö, arktinen merijää ja Siperian ikirouta, sen ilmastollisella kehityksellä on suuri merkitys globaalille ilmastolle. Toisaalta arktinen alue lämpenee 3–4 kertaa globaalia keskiarvoa nopeammin, jolloin useat ilmastoa vakauttavat luonnon järjestelmät ovat vaarassa ylittää keikahduspisteensä. Arktisen alueen viilentämisestä globaalin ilmaston vakauttamiseksi keskustellaankin kasvavassa määrin. Toistaiseksi kyseessä on pääasiassa mallinnustutkimusta, mutta myös joidenkin auringonvalon heijastamisen menetelmien kenttäkokeita kohtaan on herännyt mielenkiintoa. Harvardin yliopisto joutui puutteellisen vuorovaikutusprosessin vuoksi perumaan

SCoPEX-kenttäkokeen, jota suunniteltiin Pohjois-Ruotsiin vuonna 2021. Duffeyn ym. (2025) mukaan stratosfäärisen aerosoli-injektion kenttäkokeet modifioituja lentokoneita käyttäen voisivat olla mahdollisia arktisella alueella jo paljon aiempaa arviota aikaisemmin. Varsin vähän tutkittu aihepiiri on arktisen alueen asukkaiden, erityisesti alkuperäiskansojen näkökulmat ilmastointerventioiden ja niiden tutkimuksen sekä niiden mahdollista tulevaa käyttöönottoa koskevan päätöksenteon vastuullisuuteen ja oikeudenmukaisuuteen sekä mahdollisiin ympäristövaikutuksiin. Yksi keskeinen pelko on, että ilmastointerventioista voisi muodostua uusi kolonialismin aalto ns. vihreän siirtymän päälle. Mutta voiko ilmastonmuokkausmenetelmiä kehittää myös vastuullisesti ja arktisen alueen asukkaiden oikeudet ja näkökulmat huomioiden tai jopa priorisoiden?

Tämä esitys tarkastelee arktisten paikallisyhteisöjen ja alkuperäiskansojen näkemyksiä ilmastointerventioista ja niiden tutkimuksesta. Esitelmä nojautuu muun muassa GRISCO (2021–2023) ja Co-CREATE (2024–2026) -hankkeiden tuloksiin Grönlannista ja Saamelaiden kotiseutualueelta.

Building resilience in a bordered existence. State borders in the everyday lives of Sámi communities of the Sápmi borderlands.

Viola Koskinen, väitöskirjatutkija, Giellagas-instituutti, Oulun yliopisto

Kolmesta artikkelista koostuva väitöskirja tutkii pohjoisilla rajamailla elävien saamelaiden ja Suomen Rajavartiolaitoksen yhteistä lähihistoriaa 1970-luvulta nykypäivään. Rinnakkaiselo luonteeltaan ylijärjätyn saamelaiskulttuurin sekä valtiollisten rajalogiikoiden välillä on luonut haasteita saamelaiden jokapäiväiseen elämään, mutta paikallisten yhteisöjen ja Rajavartiolaitoksen välillä on myös ollut paljon yhteistyötä. Yhteiselön myötä Rajavartiolaitos onkin nivoutunut monitasoisesti osaksi paikallisten yhteisöjen toimintatapoja, elämää ja arkipäivää. Väitöskirja kysyy, millaisia tapoja Saamenmaata halkovilla raja-alueilla elävät ja työskentelevät saamelaiset ovat kehittäneet suojataukseen ja tukeakseen yhteisöjen kulttuurista resilienssiä näissä kohtaamisissa. Miten perinteisten elinkeinojen harjoittaminen, perhesuhteet ja suku, ja toisaalta kansallisvaltioiden rajat ja niiden ylläpitoon liittyvä toiminta on sovitettu yhteen? Tutkimuksen näkökulma rakentuu tutkimukselle, jossa tarkastellaan saamelaisyhteisöiden aktiivista toimijuutta kolonialistisessa kehyksessä ja historiassa (Dankertsen, 2022; Lehtola, 2022; 2025), ja sen tavoitteena on osaltaan osallistua resilienssi-käsitteen kriittiseen hyödyntämiseen ja kehittämiseen alkuperäiskansatutkimuksen näkökulmasta (esim. Valkonen ym., 2022).

Tutkimus pohjautuu saamelaiden poronhoitajien, ja sekä saamelaiden että ei-saamelaiden rajavartijoiden haastatteluihin. Tutkimuskysymyksiä lähestytään pragmatistisen näkökulman sekä sitoumuksien sosiologian keinoin (Boltanski & Thévenot, 2006; Thévenot, 2014; 2015). Sitoumuksien sosiologian työkalujen avulla valotetaan sitä, kuinka yhteisyyttä rakennetaan arkisissa tilanteissa ja kohtaamisissa, joissa yksilöiden normatiiviset sitoumukset – esimerkiksi suhteessa yhteisön kulttuuriin arvoihin ja toisaalta omaan rooliin valtion rajoja valvovassa instituutiossa – ovat monimutkaisia ja ajoittain keskenään ristiriidassa. Analyysin pyrkimyksenä on tuottaa monitahoinen kuva siitä, kuinka saamelaisyhteisöissä neuvotellaan ja kanssaeletään kansallisen rajaregiimin kanssa, sekä tarkastella tämän vuorovaikutuksen vaikutuksia kulttuurisen resilienssin eri tasoihin (vrt. Lindroth & Sinevaara-Niskanen, 2015; 2019). Osa haastatteluista toteutetaan rajan maisemissa kävelyhaastatteluina. Fyysinen läsnäolo tukee paikkoihin liittyvää muistamista ja tuottaa moniaistista tietoa (ks. esim. Aula, 2018), joka etenkin saamelaiden haastateltavien kohdalla voi kantaa mukanaan omakohtaisten kokemusten lisäksi ylisukupolvisia merkityksiä (Ojanen, 2018).

Lähteet:

- Aula, I. (2018). Aistikävely kaupunkimaisemaan: Yhteisen tilan kokemus ja joutomaiden polut. *Elore*, 25(1).
- Boltanski, L., & Thévenot, L. (2006). *On justification: Economies of worth*. Princeton University Press.
- Dankertsen, A. (2022). Young city Sámi in Norway and Sweden: Making space for urban Indigenous identities. Teoksessa M. Berg-Nordlie, A. Dankertsen, & M. Winsvold (toim.), *An urban future for Sápmi? Indigenous urbanization in the Nordic states and Russia* (s. 107–146). Berghahn Books.
- Lehtola, V-P. (2022). *Entiset elävät meissä. Saamelaisten historiat ja Suomi*. Gaudeamus.
- Lehtola, V-P. (2025). *Kenen maa, kenen ääni? Saamelaisten ja suomalaisten suhteet esihistoriasta nykypäivään*. Gaudeamus.
- Lindroth, M., & Sinevaara-Niskanen, H. (2015). The biopolitics of resilient indigeneity and the radical gamble of resistance. *Resilience*, 4(2), 130–145.
- Lindroth, M., & Sinevaara-Niskanen, H. (2019). Politics of hope. *Globalizations*, 16(5), 644–648.
- Ojanen, K. (2018). Pysähdyttävät paikat: Videoitu kävelyhaastattelu etnografisena menetelmänä. *Elore*, 25(2).
- Thévenot, L. (2014). Voicing concern and difference. From public spaces to common places. *European Journal of Cultural and Political Sociology*, 1(1), 7–34.
- Thévenot, L. (2015). Bounded justifiability: Making commonality on the basis of binding engagements. Teoksessa P. Dumouchel & R. Gotoh (toim.). *Social bonds as freedom. Revisiting the dichotomy of the universal and the particular*. Berghahn Books.
- Valkonen, S., Aikio, A., Alakorva, S., Magga, S., Jouste, M., Lehtola, V-P., Kylli, R., Nykänen, T., Nyyssönen, J. & Puuronen, V. (2022). *The Sámi world*. Routledge.

Kohti kestäväää tutkimusta: Saamelaisia koskevan tutkimuksen eettiset ohjeet käytännön toteutuksessa

Mari Viinikainen, väitöskirjatutkija, Lapin yliopisto

Saamelaisalueelle kohdistuva kiinnostus on kasvanut viime vuosina. Tämä on lisännyt alueelle kohdistuvia erilaisia tutkimus- ja hanketoimintoja, jotka voivat olla ristiriidassa paikallisten arvojen ja oikeuksien kanssa. Epäsuhtaisten asetelmien purkamiseksi tarvitaan tutkimuseettisiä käytäntöjä ja lisätietoa, joiden avulla voidaan edistää oikeudenmukaisia toimintatapoja tutkimus- ja hanketoiminnassa. Tätä varten on valmisteltu esimerkiksi Saamelaisia koskevan tutkimuksen eettiset ohjeet Suomessa (2024). Tutkimuksessani kysyn, miten voidaan kehittää kestäviä ja oikeudenmukaisia tutkimuskäytäntöjä, jotka heijastavat eettisten ohjeiden periaatteita, kuten yhteisölähtöisyyttä, kollektiivista suostumusta ja perinteisen tiedon kunnioittamista. Selvitän tutkimuseettisten ohjeiden käyttöönottoon ja soveltamiseen liittyviä kysymyksiä ja mahdollisia haasteita keskittyen käytännön hanketoiminnan ja tutkijoiden näkökulmiin sekä vertailemalla

Pohjoismaisten eettisten ohjeiden välisiä eroja. Toteutan tutkimuksen toiminta- ja haastattelututkimuksena sekä normatiivisen vertailuanalyysin menetelmiä käyttäen. Tutkimus osallistuu saamen- ja alkuperäiskansatutkimuksen sekä dekolonisoivan tutkimuksen keskusteluihin.

Saamelais tutkijan näkökulma arktisen alueen muutokseen

Rauni Äärelä-Vihriälä, tutkijatohtori, Lapin yliopisto

Arktisissa yhteisöissä suhteet maahan ja ympäristöön rakentuvat yhteisöllisten arvojen sekä jatkuvan neuvottelun varaan, jossa ylisukupolviset äännet, muistot ja tiedot ovat keskeisiä. Yhteisöt eivät kuitenkaan ole pysyviä tai yhtenäisiä kokonaisuuksia, vaan historiallisesti rajapinnoiltaan joustavia, liikkeessä olevia ja jatkuvasti uudelleen muotoutuvia. Globalisaatio sekä yhteiskunnalliset ja ympäristölliset muutokset ovat lisänneet tätä dynamiikkaa ja monimutkaistaneet yhteisöjen toimintaedellytyksiä. Arktisilla alueilla korostuvat sopeutumisen ja resilienssin vaatimukset, jotka jakautuvat epätasaisesti eri toimijoiden kesken. Saamelaisyhteisöissä nämä kysymykset kietoutuvat erityisesti kielen, kulttuurin ja yhteisöllisen elinvoiman turvaamiseen.

Puheenvuoro jäsentää arktisten yhteisöjen muutosta tarkastelemalla resilienssin rakentumista, ylisukupolvisten tietojen merkitystä sekä sopeutumisen ja yhteistyön käytäntöjä. Puheenvuoro jäsentää arktisten yhteisöjen muutosta tarkastelemalla resilienssin rakentumista, ylisukupolvisten tietojen merkitystä sekä sopeutumisen ja yhteistyön käytäntöjä. Lisäksi tarkastelu ulottuu tutkimuksen eettisiin lähtökohtiin erityisesti saamelaiskontekstissa: huomio kohdistuu tiedon tuottamisen vastuullisuuteen, yhteisöjen osallisuuteen sekä siihen, miten tutkimus voi tukea eikä sivuuttaa paikallisia tiedonmuodostuksen tapoja. Eettisyys ymmärretään tässä yhteydessä käytännöllisinä valintoina tutkimusprosessin eri vaiheissa sekä pitkäjänteisenä sitoutumisena yhteisölähtöiseen ja vastavuoroiseen tutkimukseen.

Tässä puheenvuorossa tarkastelen näitä teemoja REBOUND- hankkeessa tuotetun tutkimuksen ja CAP SHARE -kehittämishankkeen toimintojen kautta.

2. CREATIVE PRACTICE, ARTISTIC RESEARCH, AND THE SOCIAL SCIENCES

Coordinators:

Neal Cahoon, University of Oulu neal.cahoon@oulu.fi

Birgitta Vinkka, University of Lapland birgitta.vinkka@ulapland.fi

Transcultural Knitting and Visual Essays: Craft Design as Creative Research on Cultural Belonging

Maria Huhmarniemi, University of Lapland

This presentation explores how craft-based creative practice can function as a form of research into cultural belonging, transcultural identity, and heritage revitalisation. As artistic and practice-based methods become more established within the social sciences, visual and material practices offer ways of examining how cultural knowledge is negotiated and reconfigured in craft and creative work.

The paper analyses a series of visual essays produced by artist–designers who have developed new knitting patterns inspired by craft traditions from different geographical regions while living in northern Finland. In their designs, elements of textile heritage from their cultural backgrounds are combined with motifs, landscapes, and everyday experiences from their current location. The artist–designers documented their design processes, inspirations, and personal reflections in visual essays that combine images, sketches, written reflections, and documentation of the finished knitted patterns. Moreover, I also present a knitted piece by myself as both research and an expression of shared elements of heritage.

I approach these visual essays as research material that reveals how craft design can act as a site for negotiating cultural memory, belonging, and transcultural connections. Through the process of designing and reflecting on knitting patterns, the artists articulate relationships between past cultural heritage and present lived environments in northern Finland.

The presentation examines how craft-based creative practice may support processes of cultural rooting in new communities while also recognising the value of transcultural identities. Methodologically, the paper reflects on the possibilities and challenges of analysing visual essays and craft and design processes as forms of creative research data within the social sciences.

Workshop Dramaturgy as a Threshold Space: Creative Practice, Embodied Knowing, and Inner Landscapes

Yu-Hsuan Wu, University of Lapland

This paper examines how workshop dramaturgy can function as a threshold space for generating embodied and affective forms of knowing through creative practice. It draws on a two-day workshop, *Tell All the Truth but Tell It Slant: Poetry and Butoh Workshop*, held in Chishang, a rural rice-farming town in eastern Taiwan.

The workshop combined poetry writing, butoh-inspired movement, walking, reading, silence, and site-specific improvisation. Participants moved through rice fields, small paths, lakeside areas, and indoor spaces, encountering shifts in tempo, attention, relation, and sensory experience. Rather than approaching the workshop as a fixed teaching method, this study understands it as an evolving dramaturgical structure that shapes how experience is organized, intensified, and reflected upon.

The analysis draws on artistic research methods, workshop documentation, reflective fieldnotes, and participants' writings produced during the process. It focuses on how specific dramaturgical elements—such as spatial transition, rhythm, collective ritual, and moments of solitude—create conditions in which memories, emotions, and imaginative images can emerge as inner landscapes.

By proposing workshop dramaturgy as a threshold space, the paper argues that creative practice can offer the social sciences a rigorous way to investigate embodied, affective, and place-based dimensions of experience that are often difficult to access through conventional qualitative methods alone. In doing so, it contributes to current discussions on artistic research, post-qualitative inquiry, and creative practice as a mode of knowledge production across disciplinary boundaries.

Utopian play as a creative method: rethinking ski resorts

Juulia Tikkanen, University of Lapland & Outi Rantala, University of Lapland

This presentation invites participants to engage with utopian play in the context of ski resorts by asking, “What could the futures of ski resorts look like?” Climate change impacts the future of ski resorts in various ways, e.g., by shortening the seasons, through increased uncertainty regarding the snow conditions, and by the increased need to operate through artificial snowmaking. The decreasing everyday contact with snow also lessens families' interest and preparedness to engage with skiing at these resorts. By drawing on disputes over different futures visions at a local ski resort, Ounasvaara, this experimental play invites us to imagine the more-than-human futures of ski resorts. The disputes over Ounasvaara's future development have included visions of, e.g., a gondola lift with a connection to the city centre, an experience world with possibilities for winter golfing, a year-round, roof-top covered winter world, and an arctic zoo. Utopian play is here seen as a playful attitude (Wolgemuth et al., 2018), in which imaginative practices bring anticipations of the futures. Central to this is to set aside realistic and plausible ideas, as the “plausibility requirement” may limit the ability to explore norm-breaking futures (Borg & Skelton, 2024). With our experiment and paper, we wish to contribute to discussions about methodological creativity in the social sciences. There has recently been an increase in the use of creative methodologies where the lines between empirical research and research creation are blurred and that emphasise the affective power of the intersection between art and science (Vannini, 2026). In line with this, we wish to engage with creative experiments to ask how possible worlds could unfold otherwise. Creative methodologies can help find something that we do not yet know about how to think about the futures of ski resorts. The play can be organised either in Finnish or English.

Borg, C. B., & Skelton, A. (2024). A critical utopian shared socioeconomic pathway. *Futures: the journal of policy, planning and futures studies*, 163, 103437.
<https://doi.org/10.1016/j.futures.2024.103437>

Vannini, P. (2026). *Non-representational and more-than-human research: vitalist methodologies for the end of data*. Routledge.

Wolgemuth, J. R., Rautio, P., Koro-Ljungberg, M., Marn, T. M., Nordstrom, S., & Clark, A. (2018). Work/Think/Play/Birth/Death/Terror/Qualitative/Research. *Qualitative inquiry*, 24(9), 712-719. <https://doi.org/10.1177/1077800417735860>

Slow science workshop: expressing poetic correspondences

Anna-Emilia Haapakoski, University of Lapland & Salla Jutila, University of Lapland

In today's societies where industrial structures determine the pace of life, people are constantly exposed to time poverty. Time poverty is a vicious circle, where the lack of time leads to a spiraling need to be faster in order to make time, which in turn deepens the state on both personal and collective levels. Research has shown that time poverty leads to not only tiredness but superficial engagement and processing of knowledge, among other issues (e.g. Oh et al., 2016; Hyde et al., 2020). Some might experience this as a lack of depth in our relationships with each other (Roeland, 2023), while leading up to extractivist approaches and exhaustion of the Earth (Chaudhary, 2024).

We wonder if expressing instead of repressing our inner states could be what we need for creating more suitable social systems? In line with Isabelle Stengers we characterize "slow science as the demanding operation that would reclaim the art of dealing with, and learning from, what scientists too often consider messy, that is, what escapes general, so-called objective, categories" (Stengers, 2018, p. 120). In our workshop we will try out a form of collective slow research. We will watch an experimental film by HIDAS art collective. The film has been shot on 16 mm film using a photogram technique, where various objects such as pieces of equipment, plants, soil and printed material are placed directly on film and exposed manually. HIDAS art collective studies time, change and identity by making films, photography, music and audiovisual installations. We will reflect on the experience of watching the film together with a poetic exercise. We conclude by discussing the potential of evocative artistic methods to offer new insights into multilayered, socio-ecological relationships by exploring the practice of correspondence.

Chaudhary, A. S. (2024). *The exhausted of the Earth: Politics in a burning world*. Repeater Books.

Hyde, E., Greene, M. E., & Darmstadt, G. L. (2020). Time poverty: Obstacle to women's human rights, health and sustainable development. *Journal of Global Health*, 10(2), 020313. <https://doi.org/10.7189/jogh.10.020313>

Oh, H., Assaf, A. G., & Baloglu, S. (2016). Motivations and goals of slow tourism. *Journal of Travel Research*, 55(2), 205-219. <https://doi.org/10.1177/0047287514546228>

Roeland, J. (2023). The slow garden: Gardening as deceleration. *Cross currents (New Rochelle, N.Y.)*, 73(4), 420-426. <https://doi.org/10.1353/cro.2023.a923593>

Stengers, I. (2018). *Another science is possible: A manifesto for slow science*. Polity Press.

3. EMERGENTIT YHTEISÖT: AFFEKTIIVISESTI, KOKEMUKSELLISESTI JA SUHTEELLISESTI ILMENEVÄT YHTEISÖT / EMERGENT COMMUNITIES: COMMUNITY AS AFFECTIVELY, EXPERIENTIALLY, AND RELATIONALLY MANIFESTING

Koordinaattorit/Coordinators:

Johanna Hokka, Tampere University johanna.hokka@tuni.fi

Karim Maïche, University of Lapland karim.maiche@ulapland.fi

Eeva Puumala, Tampere University eeva.puumala@tuni.fi

Between inclusion and belonging: Integral role of the Russian-speaking organisations in Finland

Rasa Žakevičiūtė & Tatiana Romasko

Belonging is an essential human need that almost everyone seeks to fulfil. It is the feeling of being connected to the things around you, such as family, friends, school, work, hobbies, communities and places. However, even in societies known for their openness, such as Finland, many people struggle to establish a sense of belonging, particularly if they have limited contact with their local community, for example immigrants. Without social capital or opportunities to integrate into the new environment, they are usually at risk of exclusion and do not feel part of the local society.

Our study highlights the crucial role of collingual groups in fostering a sense of belonging in host societies through the case study of Russian-speaking socio-cultural organisations in Finland. The main goal is to determine how belonging is constructed, experienced, learned and practised through Russian-language NGOs in Finland.

The study draws on 21 interviews with Russian-speaking NGO representatives and 6 expert interviews with Finnish cultural and integration institutions that were conducted face-to-face between August 2023 and September 2024. The research is based on in-depth, semi-structured qualitative interviews with key informants. Three primary mechanisms through which these organisations strengthen a sense of belonging were identified: 1) guiding official integration processes, 2) facilitating psychological and social adaptation, and 3) cultivating a sense of purpose and connectedness. These mechanisms aim to mitigate psychological and social fragmentation, facilitate inter-community ties among Russian speakers, and serve as a bridge to wider Finnish society.

“I am more useful here”: negotiating positions of (un)belonging though self-utilization among Ukrainian refugees in Finland

Maryna Smahina

In his 2024 New Year's speech, Ukraine's President Zelenskyy asked Ukrainian forced migrants: “Who are you? A refugee or a citizen?” With around five million having fled the war, Zelenskyy

implied a division between those who stayed and those who left, questioning the identity and belonging of the latter.

Since 2022 around 48 000 Ukrainians have sought refuge in Finland. Here, they found themselves caught between the neoliberal demands of Finnish integration paths (Sotkasiira & Haikkola, 2024; Breidahl, 2017) and the moral imperatives of a nation at war. This paper investigates how Ukrainian forced migrants in Finland negotiate belonging through the strategy of “usefulness.” Drawing on social positioning theory (Lawson, 2023; Pratten, 2023) and based on 25 semi-structured interviews, the analysis explores how “being useful”—manifested through various forms such as work, volunteering, enactment of conformity, and cultural representation—serves as a mechanism to resist the “refugee” label and make claims on belonging.

The results demonstrate that participants enact “usefulness” and engage in self-utilization in scopes that exceed economic contribution as a strategic tool to claim belonging and justify their presence abroad. This multi-dimensional “usefulness” allows them to negotiate their position both in Finland and within Ukraine’s national narrative while they navigate a state of “double unbelongingness” in the so-called communities of value (Anderson, 2013). Ultimately, this study reveals how the temporal urgency and the pressures of war synchronize with neoliberal expectations of adaptation and conditional welcome extended to Ukrainian refugees, reshaping the landscape of forced migration.

References

- Anderson, B. (2013). *Us and them? The dangerous politics of immigration control*. Oxford University Press.
- Breidahl K. N. (2017). Scandinavian exceptionalism? Civic integration and labour market activation for newly arrived immigrants. *Comparative migration studies*, 5(1), 2. <https://doi.org/10.1186/s40878-016-0045-8>
- Lawson, T. (2023). The human person, the human social individual and community interactions. *Cambridge Journal of Economics*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1093/cje/bead016>
- Pratten, S. (2023). The concept of function in social positioning theory. *Journal for the Theory of Social Behaviour*, 53(4), 560–582. <https://doi.org/10.1111/jtsb.12389>
- Sotkasiira, T., & Haikkola, L. (2025). The conflicting temporalities of immigrant integration in the Nordic welfare state of Finland. *Nordic Social Work Research*, 15(3), 465–477. <https://doi.org/10.1080/2156857X.2024.2312401>

Encounters in a Shopping Mall: Meanings of Belonging and Possibilities for Intervention

Anna Sofia Suoranta

This presentation examines the meanings of belonging in the everyday. It also delves into which conceptual and affective frameworks people articulate their sense of belonging to different communities and places. In addition, the presentation discusses the action-research-oriented approach aimed at developing interventions, grounded in the collected data, that could strengthen the experience of belonging among urban dwellers.

Previous research on belonging in Finland has not focused on the pervasiveness of the theme, that is, the fact that belonging and not belonging affect everyone. This presentation is situated in a semi-public urban space, a shopping mall in Helsinki. The mall functions as both a research and action environment in which walking paths, fleeting encounters and the rhythms of the space intertwine, generating momentary feelings of connection but also experiences of exclusion. The collected data brings forth the words, hopes and everyday observations of people encountered in the mall: the meanings attached to belonging emerge particularly from affective attachments, identification with different communities and places, and from the values associated with being part of something.

By approaching belonging as an emergent and affectively charged process, the presentation seeks to broaden understandings of how communities take shape in everyday life.

Caring wisdoms for peace in a multispecies world

Kirsti Lempiäinen & Tiina Seppälä

The manifold ecological and socio-political crises threaten the life of humans and non-humans in profound ways, and they carry the potential for increasing violent and militarized conflicts. To resist this harmful course of action, our project sets out to create a theoretical and methodological approach that is committed to fostering caring and peaceful relations between humans and non-humans. To this end, it builds upon and integrates feminist new material research with ecofeminist peace research – a combination that to date has received scant attention. In particular, our project reconfigures feminist new material notions of caring and knowing with the help of ecofeminist peace research and coins a novel notion of *caring wisdoms*. It represents an ethico-political intervention that participates in unsettling and reducing the dominance of violent and destructive human-centric discourses and practices. Instead, it seeks to foster willingness and response-ability to live in peaceful ways with earthly beings by using knowledge that is co-constituted with and for them. Our project suggests that knowing how to live in peace with other earthly beings, and enacting such knowing, represents a form of wisdom that the current Earth eagerly needs.

We empirically develop the notion via a three-year fieldwork at the Ounasvaara Hill, situated in the Arctic city of Rovaniemi. The area and the hill provide a site where the global crises are locally present, lived and also resisted by local activists. We employ and develop feminist multispecies relational methodology called *political activist curiography*. By organizing a series of curious gatherings with different groups of local inhabitants we set out to collaboratively know-with humans and non-humans that the Ounasvaara hill exhibits; to identify and nourish caring and peaceful relations with them via a range of methods; and actively engage in sharing the insights to inhabitants of the city and beyond.

The research team includes feminist researchers from the Faculty of Social Sciences (organization studies, political research) and the Faculty of Education (gender studies, sociology of adult education).

Keywords: feminism, ecofeminism, caring, knowing, peace research, urban Arctic, multispecies world.

The Affective Dynamics of Community-Making

Eeva Puumala, Johanna Hokka & Ruhoollah Akhundzadeh

The concept of community has a long and problematic history in outlining belonging, participation, as well as social and political agency. The rise of identity politics and nationalism underlines and imposes double-edged presumptions on community through emotional rhetoric, which calls for more nuanced attention to the affective dynamics of community-making.

Through data collected in Malmö, we introduce a layered approach where affects are understood as embodied reactions, subjective feelings, and socio-cultural constructs. Using physiological and eye-tracking data, self-reported data on emotional experience, and reflexive interviews, we unpack how sense, sense-making, and meanings emerge amid everyday life.

We argue that the approach reveals the full dynamism with which people navigate and make sense of togetherness and separation amid the kind of complexity and abundance that characterize daily life in unprivileged, socially mixed urban neighbourhoods. Instead of starting with a pre-defined understanding of what community means, where it can be found, and what its characteristics are, our approach exposes community as a constantly emerging affective constellation.

Eventual Communities”: Life in the Anthropocene with Empowered Vulnerabilities

Bengi Çakmak Uçar

This paper elaborates on the concept of “eventual communities” to discuss the processual and materialized character of more-than-human crisis collectivities. Despite the anthropocentric definitions of community based on deliberate participation and representation, this concept suggests an alternative grasp for the volatile, contingent, and contentious character of new communities that emerge out of anxious and uncertain encounters with socio-ecological crises. Therefore, eventual communities emphasize the immanent and affectual entanglements among the more-than-human participants as co-witnesses of environmental crises and social transformations.

The discussion is grounded on my case study of marine mucilage in the Marmara Sea, in which I conducted discourse analysis on the public receptions and reactions about mucilage between years 2021-2025. The results of this study have evolved the discussion of eventual communities since the repellent and uncanny materiality of mucilage demonstrated a rupture in the relationship between humans and the sea, which has hitherto been problematic. Sharing the insights I gained from discourse analysis, I would like to discuss the potentials of eventual communities, which are still in making, embracing the contingent and anxious materialization of crises and exploring the possibility of creating empowered vulnerabilities by “staying with the trouble” (Haraway, 2020).

Inspired by Esposito’s (2011) separation between “*immunitas*” and “*communitas*”, the concept of eventual communities seeks processual means of replacing the anthropocentric tension in self-enclosure (*immunitas*) with the ecological and resilient perspective (*communitas*) toward emergent crises and more-than-human entanglements. The mucilage case, which is an ongoing crisis for Turkey, is tackled as an example for the sociological imagination of emergent and eventual communities.

References

Esposito, R. (2011). *Immunitas: The protection and negation of life*. Polity.

Haraway, D. J. (2020). *Staying with the trouble: Making kin in the Chthulucene*. Duke University Press.

Affective, Experiential, and Relational Manifestations of Community in Higher Education: Experiences from the AECED Project on Aesthetic and Embodied Learning for Democracy

Sandra Wallenius-Korkalo

This presentation examines the emergence of communities in higher education as an affective, experiential, and relational phenomenon. It is grounded in the Horizon Europe–funded AECED project (*Transforming Education for Democracy through Aesthetic and Embodied Learning, Responsive Pedagogies and Democracy-as-becoming, 2023–2026*), in which aesthetic and embodied learning for democracy has been explored and advanced in collaboration with university teachers and students. The presentation asks how community manifests itself in pedagogical situations, and through what kinds of affective, embodied, and material relations it is constituted. Community is approached as an emergent and momentary formation that arises, transforms, and at times dissolves in pedagogical encounters. Learning situations that take shape through bodily, sensory, emotional, and material relations do not necessarily produce a coherent sense of togetherness; they may also generate tensions, differences, exclusions, and fragile forms of being-with—even when the aim is participation and a sense of community. The presentation reflects on how democracy may appear in higher education pedagogy as a lived, relational, and continuously emerging practice.

4. ERILAISET TEKIJÄT TYÖELÄMÄSSÄ

Koordinaattorit:

Anna Vanhala, anna.vanhala@ulapland.fi

Heikki Pantsar, heikki.pantsar@lapinamk.fi

Kai Rinkinen, krinkine@ulapland.fi

Maahanmuuttajuus työn kvalifikaationa

Kai Rinkinen, väitöskirjatutkija, Lapin yliopisto

Sosiologinen tutkimus Suomessa on tavoittanut työelämän ja maahanmuuton ilmiöitä. Tutkimus on tarkastellut työelämän muutoksia, rekrytoinnin käytänteitä sekä maahanmuuttajien työllisyyden kysymyksiä. Rekrytointiprosessia ei ole kuitenkaan tutkittu maahanmuuttajien näkökulmasta. Aikaisempi tutkimus on havainnut puutteen tällä alueella.

Oma tutkimukseni kattaa tätä tutkimuksellista aukkoa ja kohdentuu tarkastelemaan maahanmuuttajataustaisten työnhakijoiden rekrytointiprosessia. Liityn rekrytoinnin ja rekrytoinnin tapahtumakontekstin tutkimukseen. Tutkimukseni kysyy: Minkälainen työn kvalifikaatio maahanmuuttajuus on?

Kerään tutkimusaineistoa maahanmuuttajille tarkoitetuissa rekrytointitapahtumista, joita järjestävät maahanmuuttajien työllisyyteen keskittyvät järjestötoimijat. Omat verkostoni järjestöissä mahdollistavat tutkimuskentälle pääsyn ja monipuolisen tutkimusaineiston keräämisen. Tutkimusaineiston muodostavat työnhakijoiden, työnantajien ja tapahtumajärjestäjien haastattelut, tapahtumista kerätty muu materiaali ja julkiset asiakirja-aineistot.

Tutkittavan ilmiömaailman ymmärrän diskursiivisena, merkitysvälitteisenä ja kontekstisidonnaisena. Rekrytointitapahtumia voi tarkastella tapaustutkimuksena. Teoreettinen viitekehys nojaa intersektionaalisuuteen. Tutkimus on muodoltaan artikkeliväitöskirja.

Tutkimus on motivoitunut monelta taholta. Työllisyys, rekrytoinnin kysymykset ja maahanmuutto ovat aina relevantteja ja yhteiskunnallisesti vaikuttavia teemoja. Tutkimus hyödyttää rekrytointeja järjestäviä työnantajia. Järjestökentällä tutkimusta kohtaan on paljon mielenkiintoa. Tutkimuksella on myös emansipatorinen aspekti; tuoda esiin maahanmuuttajatausten työnhakijoiden asemaa työmarkkinoilla.

Tutkimukseni tulokset täydentävät ensisijaisesti maahanmuuttajien työllisyyden ja rekrytoinnin tutkimusta. Tulokset tuottavat myös yleisemmin selitysvoimaa ja näkökulmaa edeltävän työelämän tutkimuksen tuloksiin.

Digitalisoituvan tuotantotyön haasteet

Anu-Hanna Anttila, Sosiologian dosentti & tutkimuspäällikkö

Minkälaiseksi työnteko muuttuu digitalisoituissa tehtaissa? Entä miten tuotantotyöntekijät suhtautuvat muutokseen? Tutkimus osoittaa, että teollisuustyöntekijät suhtautuvat työn

digitalisaatioon pääosin myönteisesti. Digitalisaation ajatellaan vähentävän työn fyysistä kuormittavuutta, lisäävän työn tuottavuutta, parantavan työturvallisuutta ja tekevän työstä kiinnostavampaa. Enemmistö miehistä ja nuoremmista teollisuustyöntekijöistä ajattelee näin. Pahimmillaan työn digitalisaation nähdään lisäävän tuotantokatkoksia, ja kiristävän työtahtia.

Muutoksella on ollut seurauksensa: tuotantotyö on saanut entistä enemmän tietotyön piirteitä. Tuotantotyöntekijöiden kirjoittamista työn kuvauksista piirtyvät esiin digitalisoituvan teollisuustyön vaatimukset. Työntekijät kertovat monisanaisesti niistä haasteista, joita muutos on tuottanut. He esimerkiksi kuvaavat hankaluuksia ja onnistumisia työskennellessään fiksujen koneiden kanssa erilaisissa tuotantoprosesseissa. Fiksuilla koneilla tässä tarkoitetaan etenkin automaatteja, robotteja, tietokoneita ja mobiililaitteita perinteisten työstökoneiden lisäksi.

Tuotantotyöntekijät kokevat, että työstä on tullut entistä enemmän ”näpyttelyä vaativaa raportointia”. Työnteko poikkeaa näin selvästi aikaisemmasta käsityötaitoja vaatineesta ammattityöstä. Tämän vuoksi työnantajien olisi nykyistä enemmän panostettava koulutukseen. Muuten ei työskentely digitalisoituvissa tehtaissa suju.

Tutkimuksessa aineistoina on käytetty Teollisuusliiton jäsenistölle tehtyjä jäsenpaneelikyselyitä vuosilta 2019 (n=2 565) ja 2020 (n=2 047) sekä Teollisuusliiton laajoja jäsenkyselyjä vuosilta 2020 (n=13 500) ja 2023 (n=21 976). Sähköisissä kyselyissä on ollut erilaisia valmiita kysymyskokonaisuuksia sekä tilaa avovastauksille.

Teollisuusliitto on Suomen suurin ammattiliitto. Liiton jäsenet ovat sinihaalariväkeä eli duunareita. Kyselyihin vastanneista tuotantotyöntekijöistä enin osa työskentelee suurimmilla Teollisuusliiton piiriin kuuluvilla teollisuudenaloilla eli metalli-, kemian- ja puutuoteteollisuuden palveluksessa.

Asiasanat: ammattitaito, asenteet, automaatio, digitalisaatio, duunarit, robotit, tehtaas, tietotyö, tuotantotyö

”Puheenjohtajana olen 24/7 tavattavissa ja se vaan kuuluu siihen rooliin”

Ulla Koivunen, väitöskirjatutkija, Jyväskylän yliopisto

Suomessa on reilut 100 000 rekisteröityä yhdistystä. Yhdistysten ydintehtävänä on tuoda esille jäsentensä ja kohderyhmiensä ääntä, kokemuksia ja intressejä sekä tarjota mahdollisuuksia osallistumiselle, sosiaaliselle vuorovaikutukselle ja vaikuttamiselle. Suurin osa yhdistyksistä toimii kokonaan vapaaehtoisvoimin. Noin 8000 yhdistystä toimii kuitenkin myös työnantajana. Tällöin niitä koskee sama työnlainsäädäntö kuin muitakin työnantajia. Yhdistyslain mukaan valta ja vastuu yhdistyksessä kuuluvat jäsenten valitsemalle hallitukselle eikä niitä voi delegoida yhdistyksen palkatulle toimihenkilölle. Tämä tarkoittaa, että työnantaja-asema on yhdistyksen hallituksella, joka toimii yleensä vapaaehtoisvoimin.

Väitöstutkimukseni kohteena ovat valtakunnalliset sosiaali- ja terveysjärjestöt, joita on Suomessa noin 200. Nämä järjestöt ovat yleensä ammatillisesti johdettuja, mikä tarkoittaa, että järjestöissä on toiminnanjohtaja tai pääsihteeri sekä palkattua henkilökuntaa. Tutkimukseni tuo esille sosiaali- ja terveysjärjestöjen luottamusjohdon ja toiminnanjohtajan esihenkilönä toimivan yhdistyksen puheenjohtajan näkökulman yhdistyksen johtamiseen.

Kysyn: Miten puheenjohtajat näkevät asemansa ja suhteensa palkattuun johtoon ammattimaisesti johdetuissa sote-järjestöissä? Miten työnantajana toimiminen näkyy, millaista roolia se näyttelee

vapaaehtoistyönään puheenjohtajana toimivan luottamustehtävässä? Millaisia dilemmoja vapaaehtoisena esihenkilönä ja työnantajana toimimiseen liittyy?

Haastattelemani puheenjohtajat korostavat toiminnanjohtajan roolia järjestön operatiivisena johtajana ja hallituksen roolia päätösten tekijänä, mutta kokevat myös itse olevansa järjestöjohtajia. Johtamista kuvataan usein rinnakkain tai yhdessä toiminnanjohtajan kanssa tehtävänä kaksoisjohtamisena.

Puheenjohtajat kuvaavat rooliaan mm. keulakuvaksi ja tikkatauluksi, sovittelijaksi ja sammutuspeitteeksi sekä viime kädessä perälaudaksi. Puheenjohtajan tärkeimmiksi tehtäviksi nähdään kuitenkin toiminnanjohtajan tukeminen ja hallituksen kokousten johtaminen.

Johtaessaan vapaaehtoisista luottamushenkilöistä koostuvaa hallitusta puheenjohtaja toimii vapaaehtoistyön logiikalla. Johtaessaan järjestöä rinnakkain palkatun toiminnanjohtajan kanssa ja samalla toiminnanjohtajan esihenkilönä puheenjohtaja toimii edelleen vapaaehtoisena, mutta palkkatyön logiikalla.

Asetelma vaatii tasapainoilua toisaalta vapaaehtoistyön ja palkkatyön logiikan ja toisaalta kansalaisjärjestön aatteellisen tarkoituksen ja rahoittajalta tulevien odotusten kanssa. Tämä voi tuottaa ristiriitoja etenkin omaan ajankäyttöön liittyen, vaikka työtä tärkeäksi koetun järjestön eteen halutaankin tehdä tunteja laskematta ja korkeintaan nimellisellä palkkiolla.

Yksi lähtee, toinen jää - toimijuus ja merkityksellisyys matkailualan työyhteisöissä

Mari Angeria, Oulun kauppakorkeakoulu & Lapin ammattikorkeakoulu

Matkailualan työtä leimaa matala palkka, epävarmuus, kausiluonteisuus, kovat suorituspaineeet ja altistuminen asiakkaiden häiritsevälle käyttäytymiselle. Alaa pidetään läpikulkualana eikä sen koeta tarjoavan mielekkäitä urapolkuja. Se kuvaakin osuvasti paitsi työntekijöiden vaihtuvuutta myös heidän kokemustaan omasta toimijuudesta työssään. Esihenkilöiden kokemus sen sijaan rakentuu pitkäjänteisenä.

Tarkastelen tässä esityksessä työn merkityksellisyyttä kahdella tasolla: sekä työntekijöiden että esihenkilöiden kokemuksissa. Tavoitteena on tarkastella, miten merkityksellisyys rakentuu eri tavoin työntekijöiden ja esihenkilöiden tasolla, ja mitä tapahtuu, kun nämä tasot kohtaavat tai eivät kohtaa.

Tutkimusaineisto koostuu kahdesta laadullisesta kokonaisuudesta: uransa alkuvaiheessa olevien matkailutyöntekijöiden (n=31) kirjallisista reflektioista merkityksellisestä työstä sekä esihenkilöiden (n=31) haastatteluista merkityksellisestä työstä ja vastuullisesta johtamisesta. Aineistot on kerätty EU-rahoitteisten kehittämishankkeiden yhteydessä tutkija-kehittäjä-asemaa hyödyntäen.

Aineistojen analyysi paljastaa temporaalisen kuilun merkityksellisyyden kokemuksessa: esihenkilöiden työvuosi rakentuu pitkäjänteisesti, toistuvista episodeista, joissa merkityksellisyys muodostuu eri tavoin. Työntekijät sen sijaan elävät sesongin nykyhetkessä, jossa merkityksellisyys on rakennettava lyhyessä ajassa. Nämä kaksi tarkastelun kohteena olevaa ryhmää elävät rakenteellisesti eri ajassa.

Temporaalisen kuilun myötä muodostuu ero siinä, kenelle rakentuu pysyvä toimijuus (työ-)yhteisössä. Matkailuala läpikulkualana muodostaa erityisen yhteisön, jossa joku aina lähtee ja joku jää: kuka rakentaa yhteisöä, kuka kulkee sen läpi? Pysin osallistumaan keskusteluun erilaisista tekijöistä prekaarin työn kontekstissa, jossa epävarmuus tuottaa erilaista toimijuutta eri asemissa oleville.

Esitykseni pohjautuu työn alla olevaan väitöstutkimukseni artikkeliin, jonka alustavia tuloksia ja havaintoja käytän keskustelun pohjana.

ADHD-diagnoosin saaneiden aikuisten narratiiviset toimijuuden tyypit

Anna Vanhala, väitöskirjatutkija, Lapin Yliopisto

Esityksessä tarkastelen ADHD-diagnoosin saaneiden aikuisten kertomuksissa rakentuvia narratiivisia toimijuuden tyyppejä. Esitys pohjautuu keskeneräiseen sosiologiseen väitöstutkimukseeni, jossa tutkin, miten myöhään tunnistettu ADHD kietoutuu elämäntilanteeseen, koulutukseen, työuriiin ja käsityksiin itsestä toimijana. Lähestyn aineistoa narratiivisen analyysin avulla hyödyntäen Greimasin aktanttimalleja työkaluna kertomuksissa rakentuvien toimijuuksien ja mallien tarkasteluun. Kysyn, millaisina tekijöinä haastateltavat kertomuksissaan näyttäytyvät ja millaisia toimijuuden muotoja heidän elämäntilanteissaan rakentuu. Esityksessä hahmottelen kuusi toimijuuden tyyppiä: ikuisesti opiskelija, oman tien kulkija, kaikessa onnistuja, kaikkensa antanut, ylikierroksilla eläjä ja uudelleen itsensä löytänyt. Ikuisesti opiskelijan kertomuksessa toimijuus rakentuu keskeneräisyyden suojaan ja tuomitsemattoman tuen tarpeeseen. Oman tien kulkija rakentaa kertomuksen pärjäämisestä ilman ulkopuolista tukea ja muovaa oman tapansa tehdä työtä. Kaikessa onnistuja näyttäytyy tehokkaana ja menestyvänä, mutta maskaa haasteensa. Kaikkensa antaneen kertomuksessa korostuvat loppuunpalaminen, katkokset ja ulkokehälle jääminen. Ylikierroksilla eläjän toimijuutta määrittävät intensiivisyys, vauhti ja vaikeasti säädeltävä aktiivisuus. Uudelleen itsensä löytäneen kertomuksessa keskeiseksi nousee myöhempi itseymmärryksen muutos. Tyypit eivät kuvaa erillisiä henkilöryhmiä vaan aineistossa toistuvia tapoja jäsentää elämää, toimijuutta ja tekijyyttä. Esitys tuo esiin, miten tekijyys rakentuu monimuotoisesti, ja epätasaisesti sekä millaisia näkyviä ja näkymättömiä asemia ADHD- aikuiset kertomuksissaan rakentavat. Näin esitys osallistuu työryhmän keskusteluun työn tekijöistä kysymällä, millaisia tekijyyden muotoja tulee mahdolliseksi tunnistaa, kun tarkastelun kohteena ovat työelämän reunoilla, katkoksissa ja omilla ehdoillaan toimivat aikuiset.

Huippupuhetta tyhjyyden ajassa: mitä työntekijältä oikeastaan vaaditaan?

Heikki Pantsar, väitöskirjatutkija, Lapin yliopisto

Työelämästä puhutaan lakkaamatta. Sen tulevaisuutta määritellään, sitä kehitetään, johdetaan ja uudistetaan, mutta samalla tällä puheella myös rajataan sitä, mitä ja miten työelämässä pitää olla ja millaiseksi työntekijän oletetaan muotoutuvan työelämän paineessa. Kun työelämää kuvataan esimerkiksi tehokkuuden, joustavuuden, innostuksen, merkityksellisyyden tai itsensä johtamisen kautta, tuotetaan samalla myös normatiivista ihannetta työntekijästä. Puhe työelämästä ei ole pelkkää neutraalia kuvausta. Se on myös vallankäyttöä, joka ohjaa käsityksiämme siitä, mikä on tavoiteltavaa, arvokasta ja normaalia.

Nykypäivän joustavuutta ja menestymistä korostava työelämäpuhe voidaan nähdä kytkeytyvän laajempaan yhteiskuntamme läpäisevään huippuretoriikkaan (Filander ym. 2019), joka luo odotuksen siitä, että yksilön tulisi jatkuvasti kehittyä, ylittää itsensä ja tehdä itsestään yhä vaikuttavampi, näkyvämpi ja kilpailukykyisempi. Organisaatiotutkija Mats Alvesson (2013) kuvaa osuvasti aikaamme tyhjyyden ylistyksen ajaksi, jolle on leimallista se, että työelämässä keskitytään yhä hienompien pinnallisten vaikutelmien luomiseen sisällön ja laadun kustannuksella. Tällöin työelämässä ei ole kyse enää vain työn sisällöstä ja lopputuloksesta, vaan yhä enemmän siitä, miltä työ, osaaminen, työntekijä ja organisaatiot näyttävät ulospäin.

Näistä lähtökohdista tarkastelen työelämää kriittisen diskurssianalyysin avulla ja kysyn, millaiseksi työ rakentuu julkisessa puheessa, ketkä sitä pääsevät määrittelemään ja millainen on ihanteellinen työntekijä. Lopulta kysymys on myös siitä, mitä työelämäpuhe merkitsee konkreettisesti erilaisten työntekijöiden ja työtehtävien kannalta. Se pakottaa pohtimaan keitä se nostaa esiin, keitä se sivuuttaa, millaiselle työlle tai ihmisille siinä jää tilaa, sekä millaisia mahdollisia vaikutuksia huippupuheen ja konkreettisen työelämän arkisen todellisuuden väliset ristiriidat tuottavat.

Lähteet:

Alvesson, M (2013). *The Triumph of Emptiness: Consumption, Higher Education, and Work Organization*. Oxford University Press.

Filander, K., Korhonen, M., & Siivonen, P. (2019). Johdatus nykyajan huiputukseen. Teoksessa Filander, K., Korhonen, M & Siivonen, P. (toim.), *Huiputuksen moraalijärjestys: osallisuuden ja sosiaalisen kivun kertomuksia*, 15-47. Vastapaino.

5. ETNOGRAFINEN TUTKIMUS YHTEISÖJEN RAJAPINNOILLA

Koordinaattori:

Sara Juvonen, Itä-Suomen yliopisto sara.juvonen@uef.fi

Konsultoimalla kohti kestävämpää maailmaa? Etnografinen tutkimus kestävyyskonsultointiin Brysselissä

Emilia Linnekoski, Helsingin yliopisto

Väitöskirjassani tutkin etnografisia menetelmiä hyödyntäen sosiaalisen ja ekologisen kestävyuden parissa työskenteleviä konsultteja Belgiassa. Vaikka konsulttien vaikutusvaltainen rooli on laajalti yleisesti tunnustettu tutkimuksessa, puuttuu meiltä tietoa sosiaalisen ja ekologisen kestävyuden parissa työskentelevien konsulttien roolista ja siitä, miten ja millaista kestävyyttä heidän positiostaan tavoitellaan. Väitöskirja on osa SUSCON-hanketta, jossa konsultteja tutkitaan Suomessa, Ruotsissa ja Belgiassa. Konsultteja on tutkimuksessa kuvattu näkymättöminä vallankäyttäjinä. Otankin lähtökohdakseni, että näin on myös Brysselissä, EU:n päätöksenteon ytimessä, tapahtuvan kestävyyskonsultoinnin kohdalla ja pyrin tutkimuksessani valottamaan näitä näkymättömyyksiä. Lisäksi hypoteesina on, että konsultoinnin kenttä Brysselissä on EU:n vastuullisuusdirektiivien heikentämisprosessin vuoksi murroksessa.

Ymmärrän kestävämmän yhteiskunnan tavoittelun poliittiseksi kysymykseksi, joka sisältää kamppailuja esimerkiksi siitä kenen näkökulma kestävämmän yhteiskunnan tavoittelussa painottuu tai mitä oikeudenmukainen siirtymä tarkoittaa. Väitöskirja tutkii, millaisia merkityksiä kestävyyskonsultit antavat kestävyys siirtymälle ja miten näitä merkityksiä rakennetaan ja toteutetaan käytännössä. Lähestymiseni ammentaa poliittisesta sosiologiasta, asiantuntijuuden sosiologiasta sekä kestävyystieteistä, erityisesti feministisestä näkökulmasta kestävyteen, joka painottaa kokonaisvaltaista kestävyyttä ottaen huomioon sosiaalisen ja ekologisen kestävyuden aspektit.

Etnografista tutkimusta kestävyyskonsulttien työstä Brysselissä ei ole tehty aiemmin. Havainnoimalla konsulttien työtä, varjostamalla heitä erilaisissa tilanteissa sekä haastatteleamalla tutkimus kerää monipuolisen aineiston kestävyyskonsulttien työstä. Tutkimuksessa tavoitellaan myös tilanteidenvälistä varjostamista, sillä sen avulla olisi mahdollista tutkia sitä, miten merkityksenannot muovaantuvat kontekstista toiseen siirryttäessä. Alkutaipaleella olevassa väitöskirjaprojektissa tunnustetaan kentälle pääsyyn liittyvät neuvottelut ja etenkin varjostamiseen (*shadowing*) liittyvät haasteet. Tässä työryhmässä tarkoitukseni onkin esitellä etnografisen lähestymistavan vahvuuksia tutkimusaiheelleni sekä jakaa mietteitäni tulevasta kenttätyöstä, jonka tarkoitus olisi alkaa syksyllä 2026. Pohdin esityksessäni esimerkiksi, miten neuvotella pääsyä 'eliittimäisiin' ammattiympäristöihin kuten konsultointi? Kun tutkimusta tehdään ylitraajaisessa politiikan keskuksessa kuten Brysselissä, miten kenttä määrittyy?

Psykiatrian hospitalistit - Etnografia relationaalisen työyhteisöllisyyden piilevien resurssien paljastajana

Atte Vieno, Helsingin yliopisto; Saana Eskelinen, HUS; Elina Yrjölä-Suhonen, Helsingin yliopisto; Nina Lindberg HUS ja Helsingin yliopisto

Suomalaisessa terveydenhuollossa “hospitalistilla” yleensä tarkoitetaan erikoissairaanhoidossa pysyvästi työskentelevää yleislääkärinä, joka hoitaa yleislääkärin roolissa erikoissairaanhoidon potilaita yhteistyössä kulloisenkin sairaalaerikoissalan lääkäreiden ja hoitajien rinnalla. Tämä toimintamalli on Suomessa verrattain uusi, mutta vähitellen yleistynyt. Tutkimuksemme kohdistuu psykiatriseen hoitoon, jossa hospitalisteja toimii psykiatristen osastopotilaiden somaattisten vaivojen hoitajina ja hoidon koordinoijina. Tämä toimintamalli pyrkii vastaamaan ongelmiin, jotka liittyvät psykiatristen osastopotilaiden monisairastavuuteen, psykiatrisen ja somaattisen hoidon yhteensovittamisen vaatiman osaamisen tarpeeseen, sekä psykiatristen sairaaloiden puutteelliseen infrastruktuuriin somaattisen hoidon osalta.

Monimenetelmällinen tutkimuksemme koskee hospitalistien, psykiatrien ja hoitajien työnjaon konkreettista järjestymistä psykiatrisilla osastoilla. Tutkimus sisältää sekä etnografista havainnointia että ryhmähaastatteluja. Etnografinen aineistonkeruu on toteutettu siten, että tutkija on seurannut kahden psykiatrisilla osastoilla toimivan hospitalistin työtä yhteensä 100:n tunnin verran, kulkien heidän mukanaan työtilanteesta toiseen. Tämän lisäksi kyseisillä osastoilla on toteutettu yhteensä kuusi lääkärin ja hoitajien ryhmähaastattelua, joissa on kysytty heidän kokemuksiaan hospitalistitoiminnasta.

Alustavat tuloksemme paljastavat hospitalistien ja potilaiden hoidosta vastaavien psykiatrien ja hoitajien yhteistyön toimivan pääsääntöisesti joustavasti tuttuuden, tavoitettavissa olemisen, arkisten kohtaamisten sekä “talossa” olemisen ja näkymisen pohjalta. Joustava yhteistoiminta perustuu konkreettisiin käytäntöihin, joita ovat muun muassa hospitalistin osallistuminen osaston kiertokokouksiin, tapaamiset hospitalistin ja hoitavien psykiatrien välillä, sisäisten viestien kautta toimiva huolien ja konsultaatiopyyntöjen esille nostaminen ja käsittely, tilanteisesti joustava puhelinviestintä osastojen hoitajien kanssa, sekä potilaiden tapaamiset osastoilla tai hospitalistin huoneessa. Nämä etnografiset havainnot saavat tukea ryhmähaastatteluista, joissa psykiatrit ja psykiatristen osastojen hoitajat rakentavat hospitalistin roolia psykiatristen potilaiden somaattisen hoidon “tukena ja turvana”. Näitä kokemuksia voidaan peilata osastojen ulkopuolisiin konsultaatioihin liittyviin käytäntöihin, joihin liittyy etäisyyttä ja epävarmuutta.

Tämän pohjalta pohdimme etnografian mahdollisuuksia tehdä näkyväksi arkista, relationaalista työyhteisöllisyyttä potilaiden joustavan hoidon järjestämisen keskeisenä resurssina. Pohdimme myös tämän relationaalisen työyhteisöllisyyden taipumusta jäädä piileväksi ja uhanalaiseksi resurssiksi organisaatioiden kehittämisessä.

Studying Midwives’ Ethical Agency in Finnish Childbirth Hospitals: An Ethnographic Beginning

Vilma Kaipainen, Doctoral Researcher, Sociology, University of Turku

In my doctoral dissertation, I investigate the work of birth professionals in Finland – especially midwives – to understand how professional orientations, care practices, and the organization of their work enable or constrain their ethical agency. By ethical agency, I mean professionals’ capacity to provide care and act in ways they consider ethical and in line with professional codes, understood as relational and occurring within social and material relations. Today, that capacity is shaped by two intersecting pressures: ongoing demands to increase healthcare efficiency and birth-givers’ intensified claims to self-determination and better care. Moral distress among birth professionals is increasingly recognized, and some report experiencing it at work.

Building on my earlier narrative research that traced how birth professionals make sense of their ethical agency and have navigated the fracturing culture of care amid the “MeToo in Childbirth” campaign, I am now turning to ethnography in Finnish childbirth hospitals. Through observation and interviews with midwives, I aim to intimately testify about care practices and professional agencies in practice: How is everyday midwifery in the hospital organized, what different ethical understandings do midwives hold, and how are these enacted in practice? What conditions do current healthcare structures, operating under pressure to cut costs, offer for midwives’ reproductive work?

In my presentation, I will offer a glimpse into a short pilot ethnography conducted in autumn 2025. I will share tentative observations and uncertainties, and invite feedback and collective thinking on how to refine my approach and frame the next steps methodologically and analytically.

6. EXPERTISE, EXPERIENCE AND LANGUAGE

INTERSECTIONAL APPROACHES TO KNOWING AND RELEVANCE

Coordinator:

Elina Oinas, University of Helsinki elina.oinas@helsinki.fi

Vanhemmat sisäilmakamppailijoina

Pia Lundbom, Tutkijatohtori, Itä-Suomen yliopisto

Erilaisten taloudellisten leikkausten vuoksi monia toimintoja ja palveluita on jouduttu merkittävästi karsimaan. Tämä näkyy paitsi palveluissa ja etuuksissa myös julkisten rakennusten kunnossapidossa: siinä, miten kouluja korjataan, millaisia palveluja lapsille ja perheille tarjotaan ja miten näihin palveluihin päästään käsiksi. Julkisten rakennusten korjausvelka on kertynyt pitemmän ajan kuluessa. Sisäilmaongelmaisia kouluja puolestaan paikantuu eri puolella Suomea. Vanhempainyhdistystoiminta usein mielletään koulukehityksessä varainkeruuseen ja jonkun ylimääräisen mukavan tekemisen mahdollistamisena koulu yhteistyölle. Kodin ja koulun yhteistyön ajatus on toki olla paljon muutakin. Joissakin tilanteissa vanhempaintoimijat kuitenkin ovat ennen kaikkia tekemässä edunvalvontatyötä, kun on kyse lasten oikeudesta terveelliseen ja turvalliseen kouluympäristöön.

Tässä alustuksessa tarkastelen vanhempia sisäilmakamppailijoina, eli vanhempia, joiden aktiivinen toiminta ja vaikuttamispyrkimykset suuntautuvat lasten sisäilmaongelman koulun tilanteen ratkaisemiseen. Tutkimukseni kohdistuu tilanteeseen, jossa koulurakennus on hyvin huonokuntoinen ja odottaa mittavaa peruskorjausta tai siinä on muuten sisäilmaongelmia. On tilanteita, joissa osa oppilaista ei pysty lainkaan käymään koulua varsinaisessa koulurakennuksessa, ja monet oireilevat voimakkaasti.

Esityksessä analysoin, millaisia merkityksiä aktiiviset vanhemmat liittävät toimintaansa ja vaikuttamispyrkimyksiinsä sekä millaisena he kuvaavat omaa sisäilma-aktivismiaan: mitä he tekevät, miksi he toimivat ja millaisina he näkevät pyrkimyksensä turvata lapsilleen turvallinen oppimisympäristö. Lisäksi tarkastelen, millaisia taitoja, tietoja ja osaamista tällainen kamppailu edellyttää — ja miten vanhemmat asemoivat itsensä suhteessa viranomaisiin, ammattilaisiin ja muihin toimijoihin.

Menetelmällisesti esitelmässä esiteltävä tutkimus on laadullinen ja perustuu haastatteluihin, vanhempien kirjoitelmiin sekä tapaukseen liittyviin asiakirjoihin. Tutkimus tarkastelee vaikuttamistoiminnan eri vaiheita sekä sitä, millaiseksi toimijuus muodostuu. Tutkimus on osa Itä-Suomen yliopistolla käynnissä olevaa tutkimushanketta Tempurata vai kaikkien turva? – selviytymisen strategiat ja uudet eriarvoisuuden rakenteet murenevassa hyvinvointivaltiossa, jota rahoittaa Koneen Säätiö. Aineisto on kerätty vuosina 2025 ja 2026.

Keskeiset käsitteet: sisäilma-aktivismi, osallistuminen, toimijuus, vuorovaikutus, eriarvoisuus

Terapisaatiodiskurssi ja nimeämisen ongelma

Pauli Sitomaniemi, Oulun yliopisto

On esitetty, että yhteiskuntamme on terapisoitunut: että erilaiset populaaripsykologiset ja terapeuttiset diskurssit ohjaavat yhtäältä julkista keskustelua, poliittista päätöksentekoa ja institutionaalisia käytänteitä, ja toisaalta yksilön ymmärrystä itsestään ja maailmasta. Tämä näkökulma on osa kattavaa, monitieteistä tutkimusaluetta, jonka yksi keskeinen fokus on nimenomaan psykologian – ja laajemmin psykotieteiden – kielen ja kielellisten käytänteiden yhteiskunnan läpäisevä vaikutus.

Esityksessäni tarkastelen monitieteisessä psykologiakriittisessä tutkimuskirjallisuudessa rakentuvaa 'terapisaatiodiskurssia' – laajaa käsitteellistä avaruutta, jonka puitteissa juuri psykologisen ja terapeuttisen kielen poliittista ja rakenteellista merkitystä problematisoidaan. Avaan aluksi terapisaation idean tuottumista kirjallisuudessa: millaisista tekijöistä idean voi katsoa rakentuvan, ja millä tavoin terapisaatio asemoituu suhteessa mm. medikalisaation ja psykologisaation käsitteisiin. Erityinen mielenkiinnon kohde esityksessäni on se, mitä terapisaation nimeäminen - jonkin nimeäminen terapisaatioksi – tekee: millaista todellisuutta se rakentaa, mitkä kysymykset nousevat tärkeiksi? Nimeämisen kompleksisuutta lähestyn Isabelle Stengersin ja Ian Hackingin kanssa. Otsikossa mainittu "terapisaatiodiskurssin nimeämisen ongelma" hahmottuu tarkastelemalla terapisaatiodiskurssin hallinnan analyysin ja toimijuuden kysymysten yhteen nivoutumista suhteessa Foucault'laiseen vallan teoretisointiin.

Pure consumption or hopeful investment: The ir/relevance of lottery knowledge

Xin Liu, TIAS, University of Turku

Posters stating that lottery betting is simply a form of consumption and entertainment are displayed in all lottery shops in China. These posters are distributed by the state lottery regulatory institutions. The message they convey to the lottery players is clear: knowledge of lottery betting is irrelevant to the outcome because lottery is a purely a game of chance. This message is intended to address the increased problem of gambling addiction and personal debt spirals, fuelled by the availability of instant small loans via online lending apps, which have proliferated in recent years. The knowledge of the lottery game – its cost, odds, rules, and taxation – is contrasted with economic knowledge such as financial literacy. By making this distinction, the regulator intends to warn the lottery player against treating lottery as a viable form of investment. This idea and the underlying confidence in the relevance of lottery know-how can contribute to addictive gambling.

However, this distinction is far from straightforward for the regulator, lottery shop vendors and players. This is not least because the stark contrast between the low cost of a lottery ticket (the smallest bet costs 2 RMB, which is about 0.4 euro) and the potential high prize, at least the promise of it.

This presentation draws on my research on lottery betting in China. I explore the different ways in which the regulator, vendors and players assert, challenge and negotiate the relevance and irrelevance of knowledge about the lottery game. The Chinese state-sponsored lottery resembles and differs from those in other places. As I will demonstrate, an understanding of the ir/relevance of lottery knowledge offers insights into the global interconnections and local specificities of the lottery game as a technology of speculation.

Painful brain, healing brain, non-chronic brain: Enactments of neuroplasticity in pediatric pain care in Finland

Katriina Huttunen & Henni Alava

This paper examines how notions of neural plasticity are mobilized in pediatric pain care in Finland, focusing particularly on their role in explaining prolonged or chronic pain as well as possibilities for recovery. Drawing on clinician interviews and situated within broader debates in pain (neuro)science, we trace how contemporary understandings of neuroplasticity – including the levels of developmental plasticity, lifelong synaptic plasticity, and post-injury recovery – inform clinical reasoning. It seems that in the context of chronic pain care and in the main rehabilitation approach, pain (neuro)science education (PNE/PSE), all the three levels of brain plasticity are significant – but in pediatric pain care, the second level, lifelong plasticity, seems to surprisingly disappear. This is related to how the clinicians insist on not naming the pain ‘chronic’ when talking about children’s prolonged pain: they argue that because the children’s brains are so plastic, they have good chances in recovering or healing from the pain – unlike adults. This selective uptake raises questions about how scientific theories of plasticity travel into clinical practice and the forms of hope, responsibility, and prognosis they entail. The tensions between theories of brain plasticity, pain science, and their clinical applications are in the core of this paper. We ask, 1) how are ideas of (neuro)plasticity enacted in the clinicians’ descriptions of prolonged pain, (good) care, and (good) patients and 2) how are the notions of chronicity and brain plasticity entangled in the clinicians’ descriptions of pediatric pain and its care and 3) what kinds of temporalities does this entanglement involve?

7. HAURASTUVA HYVINVOINTIVALTIO JA KANNATTELEVAT YHTEISÖT

Koordinaattorit:

Mervi Leppäkorpi, Itä-Suomen yliopisto mervi.leppakorpi@uef.fi

Pia Lundbom, Itä-Suomen yliopisto pia.lundbom@uef.fi

Hyvinvointivaltion ristipaineet: talouskuri, sosiaaliturva ja vihreä siirtymä

Janne Autto, Lapin yliopisto & Jari Lindh, Lapin yliopisto

Esityksemme tarkastelee suomalaisen hyvinvointivaltion nykytilaa konjunkturaalisena kokonaisuutena, jossa erilaiset poliittiset, taloudelliset ja kulttuuriset voimat kietoutuvat toisiinsa. Julkisissa ja poliittisissa keskusteluissa hyvinvointivaltio esitetään samanaikaisesti kriisissä olevana ja edelleen vahvana instituutiona. Niissä korostetaan julkisen talouden kestävyysaasteita, erityisesti väestön ikääntymistä, työttömyyttä ja valtion velkaantumista, mutta toisaalta hyvinvointivaltio nauttii edelleen laajaa kansalaiskannatusta sekä toimii keskeisenä kansallisen identiteetin ja yhteiskunnallisen yhteenkuuluvuuden viitekehyksenä.

Lähestymme tätä jännitettä konjunktuurianalyysin näkökulmasta, joka korostaa nykyhetken heterogeenisuutta sekä poliittisten, taloudellisten ja ideologisten kehityskulkujen tilannesidonnaista yhteen kietoutumista. Konjunktuurianalyysin näkökulma mahdollistaa hyvinvointivaltion tarkastelemisen ei niinkään yhtenäisenä järjestelmänä, joka olisi joko murenemassa tai uusiutumassa, vaan pikemminkin jatkuvan kamppailun ja uudelleenmäärittelyn kohteena olevana poliittisena muodostelmana. Tässä tarkastelussa keskeistä on, millaisia sosiaalisia ongelmia hyvinvointivaltiolla pyritään ratkaisemaan, millaisin hallinnan rationaliteetein näitä ongelmia käsitellään sekä millaisia vastakkainasetteluja näihin määrittelyihin liittyy.

Keskitymme erityisesti kolmeen toisiinsa kietoutuvaan problematiikkaan. Ensinnäkin tarkastelemme sosiaali- ja terveystalouden kasvun liittyviä hallinnallisia ratkaisuja ja niiden ideologisia perusteluita. Toiseksi analysoimme työttömyyden, työelämän prekarisoitumisen ja väestökehityksen muodostamaa jännitteistä kokonaisuutta. Kolmanneksi tarkastelemme vihreän siirtymän ja ekologisen kriisin merkitystä hyvinvointivaltiokeskustelussa. Näiden kysymysten ympärille rakentuvat poliittiset projektit tuottavat erilaisia tulkintoja hyvinvointivaltion tehtävistä, rajoista ja tulevaisuudesta.

Esityksemme argumentoi, että suomalaisen hyvinvointivaltion nykyinen konjunkturi rakentuu ratkaisemattomien jännitteiden ympärille. Talouskuripolitiikka, sosiaalisen suojelun puolustaminen ja ekologisen siirtymän vaateet artikuloituvat samanaikaisesti mutta keskenään ristiriitaisina poliittisina projekteina. Nämä jännitteet muovaavat myös sitä, kenelle vastuu hyvinvoinnin turvaamisesta kuuluu ja millaisia ratkaisuja pidetään mahdollisina tai hyväksyttävänä. Pohdimme, miten keskustelut palvelujen niukkenemisestä, kansalaisten vastuista ja yhteisöllisten toimintatapojen vahvistumisesta heijastavat hyvinvointivaltion muuttuvaa luonnetta. Samalla pohdimme, mitä palveluja täydentävät tai korvaavat yhteisölliset strategiat, kuten vertaistuki, oma-apuryhmät ja kansalaislähtöinen organisointi, kertovat hyvinvointivaltion poliittisesta uudelleenmäärittelystä nykyisessä konjunktuurissa.

Uudenlainen yhteisö rakenne ratkaisuna kansalaisdemokratian vajeeseen

Max Aunola

Viime vuosikymmeninä keskustelu demokratian kriisin ratkaisusta on keskittynyt institutionaalisiin ratkaisuihin kuten äänestysjärjestelmiin ja digitaalisiin osallistumisalustoihin. Vähemmälle huomiolle on jäänyt kysymys siitä, millaiset arkiset sosiaaliset rakenteet mahdollistavat pitkäkestoisen kansalaisosallistumisen ja yksilöiden kokemuksen kuulumisesta jaettuun poliittiseen maailmaan. Tässä esityksessä tarkastelen ideaa niin kutsutuista ”perusyhteisöistä” mahdollisena sosiaalisena infrastruktuurina kehittyvälle kansalaisdemokratialle Suomessa.

Esitys pohjautuu Yhteisöarkkitehtuuri ry:n kehitteillä olevaan konseptiin, jossa perusyhteisö nähdään mahdollisena yhteiskunnallisena perusyksikkönä perheen, työyhteisön ja ystävaverkoston rinnalla. Konseptin keskeinen lähtökohta on, että näitä yhteisöjä ei kannattaisi organisoida ensisijaisesti jonkin ulkoisen tarkoituksen, ideologisen samankaltaisuuden tai asumisen ympärille, vaan ihmisenä olemisen, vuorovaikutuksen ja yhteisönä olemisen itseisarvon ympärille. Tällaiset tarkoituksellisesti rakennettavat mutta vapaaehtoiseen osallistumiseen perustuvat yhteisöt toimisivat ennen kaikkea tiloina, joissa ihmiset voivat kohdata toisiaan, jakaa elämäänsä ja resurssejaan sekä reflektoida yhteiskuntaa ja ajankohtaisia asioita. Samalla he rakentavat keskinäiselle luottamukselle perustuvaa, yhteisöllistä kokemuskenttää, jonka arvo on muualla kuin samankaltaisuuden tai yksioikoisen hyödyn piirissä.

Teoreettisesti esitys kytkeytyy keskusteluihin sosiaalisesta pääomasta ja sen jakamisesta, yhteiskunnallisesta resilienssistä sekä deliberatiivisen demokratiamuotoilun arkisista edellytyksistä. Argumentoin, että pienimuotoiset mutta institutionaalisesti tunnistetut yhteisöt voisivat muodostaa eräänlaisen ruohonjuuritason hyvinvointirakenteen: ne tukisivat yksilöiden sosiaalista elämää ja inhimillistä kasvua samalla kun ne vahvistavat aidosti demokraattisen kulttuurin perusinfrastruktuuria.

Esityksessä tarkastelen alustavasti myös konseptin erästä käytännöllistä toteutusmahdollisuutta, jossa ko. yhteisöjä kootaan fasilitoidun ”yhteisögeneraattorin” avulla. Toiminnan tavoitteena on käynnistää ilmiö, josta voi tulevaisuudessa muodostua ehdotetun kaltainen, jopa itsestään selvänä koettu sosiaalinen rakenne, joka jonain päivänä on mahdollisesti jopa valtiollisesti virallistettu kaikille kuuluvana kansalaisoikeutena.

Yhteisöllisyyden ja yhteisöjen kokoamisen tietoinen arkkitehtuuri avaa kiinnostavan näkökulman ja konkreettisen ratkaisumallin siihen, miten kansalaisdemokratian tulevaisuutta voidaan rakentaa sosiaalisen elämän mikrotasolta käsin

Formaalin ja informaalin tuen tarpeet itsetuhoisen nuoren elämässä: hyvinvointioikeudellinen näkökulma

Kati Kataja, VTT, Yliopistotutkija, Tampereen yliopisto

Nuoren itsemurha on traaginen ja äärimmäinen signaali hyvinvoinnin puutteista, joiden ymmärtämiseen ja ehkäisyyn tarvitaan tutkimustietoa. Aikaisempi tutkimus on osoittanut, että itsemurhaa yrittäneet raportoivat enemmän kokemuksia sosiaalisen tuen puutteista verrattuna niihin, jotka eivät koskaan ole yrittäneet itsemurhaa. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan niitä sosiaalisen tuen tarpeita, joita itsetuhoisen nuoren elämän varrella on tunnistettu. Tavoitteena on tarjota tietoa sosiaalisen tuen esteiden poistamiseen ja tuen tarpeen parempaan kohtaamiseen.

Tutkimuksen aineisto koostuu 19 teemahaastattelusta, joista 11 haastattelua on kerätty itsemurhaan menehtyneen nuoren omaisilta ja 8 haastattelua nuorilta, jotka ovat yrittäneet itsemurhaa. Haastattelut kattoivat nuoren elämänpolun eri alueita sosiaalisen kuolemansyytutkimuksen periaatteita noudattaen. Erilaiset sosiaalisen tuen tarpeet nousivat haastateltavien puheesta joko spontaanisti tai vastauksina kysymykseen: ”kenen ja mitä jonkun olisi jossain kohtaa pitänyt tehdä jotain toisin?” Aineisto analysoitiin laadullisella sisällönanalyysillä, jossa sosiaalinen tuki on karkeasti jaettu formaaliin ja informaaliin tuen muotoon. Formaali tuki on rajallista, aikataulutettua ja ammatilliseen osaamiseen perustuvaa, kun taas informaali tuki perustuu emotionaaliseen läheisyyteen, kumppanuuteen ja vastavuoroisuuteen.

Aineistosta nousseet tulokset avaavat kiinnostavan kulman nuorten tuen tarpeisiin ja niiden muotoon. Sosiaalisen tuen tarpeet kohdistuvat sekä formaaleihin että informaaleihin tahoihin. Näiden väliin muodostui lisäksi kiinnostava välikategoria, joka sisältää elementtejä kummastakin tuen muodosta painottaen erityisesti formaalin tuen piirissä saatavaa emotionaalista vuorovaikutusta ja kumppanuutta. Tällaisia elementtejä ovat muun muassa aito nähdä ja kuulla tuleminen palvelukohtauksissa, allianssi ja henkilökemiat hoitosuhteessa, toivon ja jatkuvuuden ylläpitäminen ja rinnalla kulkeminen.

Tutkimuksen tuloksia pohditaan hyvinvointioikeuden näkökulmasta, joka voidaan määritellä perustavanlaatuisia hyvinvointiin liittyviä oikeuksia tarkastelevaksi tutkimussuuntaukseksi. Formaaliin tukeen (kuten julkiset palvelut) kohdistuva oikeudellinen sääntely perustuu kirjoitettuihin lakeihin, säädöksiin ja sopimuksiin. Informaaliin sosiaaliseen tukeen (kuten perhe- ja vertaissuhteet) tai formaalin ja informaalin tuen välille asetuviin tuen muotoihin on sen sijaan haastavampaa kohdistaa vastaavaa sääntelyä, vaikka nuorten perusoikeudet hyvinvointia edistäviin epävirallisiin sosiaalisiin suhteisiin tunnustettaisiinkin. Tulokset herättävät siten pohdintoja siitä, miten nuorten oikeus sosiaaliseen tukeen ymmärretään: kapeasti lainopillisten sopimusten pohjalta määrittävänä vai laajemmin universaalien ihmisoikeuksien kontekstissa.

Kun huoltaja toimii lapsensa äänenä: maallikkoasiantuntijuus, vertaistuki ja vuorovaikutusosaaminen

Pia Lundbom, tutkijatohtori, Itä-Suomen yliopisto, pia.lundbom@uef.fi

Tarkastelen esitelmässä vanhempien maallikkoasiantuntijuutta, vertaistuen merkitystä ja vuorovaikutusosaamista tilanteissa, joissa huoltajat pyrkivät vaikuttamaan lastensa terveyteen ja koulunkäyntiin liittyviin päätöksiin sisäilmaongelmaisissa kouluissa. Sisäilmaongelmat luovat rakenteellisen kontekstin, jossa vanhemmat joutuvat toimimaan asioissa, joissa viranomaistoiminta, palvelujärjestelmä ja asiantuntijatieto ovat hajanaisia tai vaikeasti saavutettavissa. Tässä tilanteessa vertaistuki ja vertaisryhmätoiminta nousevat keskeiseksi voimavaraksi: ne tarjoavat emotionaalisen ja tiedollisen tuen lisäksi areenan, jossa jaettu kokemus jalostuu kollektiiviseksi toimijuudeksi ja yhteiseksi asiantuntijuudeksi.

Tarkastelen paperissani, miten vertaistuki vahvistaa vanhempien kykyä toimia lastensa äänenä ja miten se tukee heidän vuorovaikutusosaamistaan suhteessa kouluihin, sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisiin sekä hallinnollisiin toimijoihin. Maallikkoasiantuntijuus ei rakennu vain yksilön tietoperustasta, vaan kollektiivisesti jaetusta kokemustiedosta ja jatkuvasta reflektiosta.

Aineisto perustuu Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston Pennan kautta koottuun kirjoitusaineistoon sekä käynnissä oleviin haastatteluihin (2025–2026). Analyysissa tarkastellaan, millaisia merkityksiä

vanhemmat liittävät toimintaansa, miten he kuvaavat sisäilmakamppailuaan ja millaisina he kokevat vaikuttamisen mahdollisuutensa hyvinvointivaltion murroksessa. Artikkelikiinnittyy Koneen Säätiön rahoittamaan hankkeeseen Tempurata vai kaikkien turva? – selviytymisen strategiat ja uudet eriarvoisuuden rakenteet murenevassa hyvinvointivaltiossa.

Keskeinen argumentti on, että vertaistuki, maallikkoasiantuntijuus ja vuorovaikutusosaaminen muodostavat toisiinsa kietoutuvan kokonaisuuden, joka mahdollistaa vanhempien toimijuuden vahvistumisen tilanteessa, jossa heidän on neuvoteltava tilaa ja uskottavuutta palvelujärjestelmän sisällä. Esitelmä avaa, miten nämä elementit rakentuvat ja millaisia vaikutuksia niillä on vanhempien vaikuttamistyöhön.

Hoivan priorisointi ja sen merkitykset omaisille ja muille epävirallisille toimijoille

Ursula Grönvall, Lapin yliopisto

Ikääntyneen väestön kasvavaan palvelutarpeeseen on vastattu kiristämällä julkisten palvelujen myöntämisen kriteerejä sen sijaan, että palveluiden saatavuutta olisi lisätty. Hoivan tarpeessa olevien ikääntyneiden tulee asua omissa kodeissaan mahdollisimman pitkään kotihoidon turvin. Ikääntyneiden kasvavasta määrästä ja kotona asumisen vaatimuksesta huolimatta julkisen kotihoidon asiakasmäärä on vähentynyt viime vuosina.

Riittävästä hoivasta on puutetta. Julkisten hoivapalveluiden supistuminen on johtanut siihen, että ikääntyneiden omaisilla ja läheisillä on yhä enemmän vastuuta hoivasta. Omaiset saattavat vastata hyvinkin vaativista hoivatarpeista, koska erittäin heikkokuntoisiakin ikääntyneitä asuu kotona. Epävirallista hoivaa eivät toteuta pelkästään ikääntyneiden omaiset ja läheiset. Myös kolmas sektori, vapaaehtoiset ja esimerkiksi naapurit voivat osallistua ikääntyneiden hoivatarpeiden täyttämiseen. Omaisten, läheisten ja muiden epävirallisen hoivan toimijoiden voi katsoa muodostavan yhteisöjä, jotka joko täydentävät julkista hoivaa tai kantavat pääasiallista vastuuta ikääntyneen hoivatarpeeseen vastaamisesta.

Esityksessä kerron alkuvaiheessa olevasta väitöstutkimuksen artikkelista, joka käsittelee hoivan priorisointia ja sen perusteluita ikääntyneiden palveluiden laatusuositusdokumenteissa. Nämä hallinnollis-poliittiset dokumentit tukevat hallitusohjelman, vanhuspalvelulain ja sosiaalihuoltolain toimeenpanoa ja ohjaavat hyvinvointialueita ja kuntia ikääntyneiden palveluiden järjestämisessä. Ne ovat osa hoivapolitiikkaa, ja niiden sisällöt vaikuttavat myös epävirallisen hoivan asemaan.

Herkät, kriisivalmiit, yhdistävät yhdistykset

Reeta Hautaniemi, Turun yliopisto

Yhdistystoiminta on perinteinen suomalainen tapa organisoida uusia yhteisöjä. Organisoituminen legitimoi yhteisön toimintaa. Yhdistyksiksi organisoituneita yhteisöjä syntyy jatkuvasti myös uusien ilmiöiden ympärille. Toisaalta joillakin yhdistyksillä ja järjestöillä on pitkä historiallinen tausta ja vakiintuneet toimintatavat. Yhdistysten toimintaa kuitenkin uhkaa jatkuva taloudellinen epävarmuus, joka luo haasteita toiminnan jatkuvuudelle. Sekä uudet että pitkään toimineet yhdistykset vastaavat merkittävällä tavalla sekä ihmisten kuulumisen kokemuksen tarpeeseen uusliberalistisen yhteiskunnan yksilökeskeisyyden keskellä että hoivatarpeisiin, joihin muu palvelujärjestelmä ei riittävästi vastaa.

Tarkastelen esityksessäni erilaisten empiiristen aineistojen valossa yhdistysten roolia ja merkitystä yhteisöjen rakentamisessa ja hoivatarpeisiin vastaamisessa. Etnografisessa väitöskirjatutkimuksessani tarkastelin ensimmäisen suomalaisen yksilöpsykologiseen temperamentti- ja persoonallisuustyyppiin liitetyn yhdistyksen toimintaa terapeutin kulttuurin kontekstissa. Järjestöillä ja erilaisilla potilasyhdistyksillä on tärkeä rooli hoivatarpeisiin, esimerkiksi ikäihmisten palvelutarpeisiin vastaamisessa. Kolmannen sektorin vapaaehtoistoimintaa on pyritty integroimaan tiiviimmin osaksi palvelujärjestelmää, johon kuuluvat myös julkinen ja yksityinen sektori. Erityisesti yllättävän kriisin, kuten muutaman vuoden takaisen koronapandemian, aikana vapaaehtoistoiminnan rooli voi korostua entisestään. Yhdistystoimintaa voi syntyä myös tarpeesta saada muutosta vallitseviin hoivakäytäntöihin. Tuon esityksessäni yhteen erilaisia yhdistystoimintaa koskevia aineistoja tarkastellen sitä, millaisia merkityksiä yhdistystoiminnalle annetaan, miten haavoittuvuutta ja asiakkuutta määritellään ja millaista näkymätöntäkin hoivatyötä näissä yhteisöissä tehdään. Pohdin myös, voiko herkkyuden käsite olla käyttökelpoinen kuvaamaan sellaisia organisaatioiden käytäntöjä, jotka realisoituvat erityisesti vapaaehtoistoiminnan yhteisöissä.

Rajalliset yhteisöt

Mervi Leppäkorpi, YTT, Itä-Suomen yliopisto

Tutkittaessa siirtolaisuutta ja maahan muuttaneiden sijoittumista yhteiskuntaan, hahmotamme kuulumista usein yhteisöjen kautta. Maahan muuttaneiden ei nähdä kuuluvan kokonaisvaltaisesti kansalaisten sisäpiiriin, vaan heidän kuulumistaan selitetään toisin. Näitä yhteisöjä määrittelevät kontekstista riippuen lähtömaat tai -alueet, kulttuuri, kieli, uskonto, etnisyys tai muut yhdistävät tekijät. Yhteisöille annetaan erilaisia merkityksiä, ja tehtäviä kuten resurssina toimiminen.

Esittelen työryhmässä parhaillaan käynnissä olevan tutkimuksen alustavia tuloksia liittyen siihen, miten espanjankieliset naiset puhuvat yhteisöistä resurssina, kun fokuksessa on hyvinvointiyhteiskunnan palvelut ja niissä selviytyminen. Esimerkiksi yhdysvaltalaisessa tutkimuksessa korostetaan usein latinalaisamerikkalaisten ylijärjestettyjen yhteisöjen merkitystä maahanmuutossa. Tässä tutkimuksessa kuitenkin yhteisöjen rooli näyttyy enemmän poissaolona kuin voimana ja resurssina. Vaikka perheen merkitys on keskeinen, se ei korvaa yhteisöä (comunidad) puheessa, jossa naiset antavat sille laajempia merkityksiä.

Naiset nostavat esiin kielitaidon suurimpana ulosulkevana tekijänä. Kieleen ja kuulumiseen liittyviä ongelmia nostetaan esiin suhteessa työmarkkinoihin, työllisyyspalveluihin ja yleisemmin sosiaali- ja terveyspalveluihin. Kun haastateltavat kohtaavat ongelmatilanteita, he navigoivat niissä yksi kerrallaan, saamatta välttämättä tietoa laajemmasta kontekstista. Haastateltavat kuvailevat riippuvuuksiaan ihmisistä, jotka auttavat navigoimaan järjestelmässä ja haastamaan esimerkiksi virheelliset päätökset. Näihin resursseihin eivät kuitenkaan pääsääntöisesti kuulu muut maahan muuttaneet ihmiset, vaan yksittäiset suomalaiset, joiden järjestelmäosaaminen ja verkostot nousevat keskeiseen asemaan tiedonsaannissa.

Naisten kuvauksissa yhteisöistä on kuultavissa tarve olla osa yhteisöä, yhteisön puute, pistemäisyys, ajallinen rajallisuus ja ulkopuolisuus. Maahanmuuttajuuteen yleensä liitettäviä yhteisöjä mainitaan oletettua harvemmin resursseina. Esityksessä esittelen erilaisia ”rajallisen yhteisöllisyyden” muotoja suhteessa taloudellisiin, sosiaalisiin ja sivistyksellisiin oikeuksiin ja niihin liittyviin hyvinvointivaltion palveluihin Suomessa.

8. KAPITALISMI JA EKOLOGIA

Koordinaattorit:

Petro Leinonen, Tampereen yliopisto petro.leinonen@tuni.fi

Sonja Pietiläinen, Helsingin yliopisto sonja.pietilainen@helsinki.fi

Luonto politiikan kohteena - Kapitalismin legitimizeetti ja luontoon kytkeytyvät poliittiset vaatimukset Suomen puoluepolitiikassa 1970–2023

Tuomas Koponen, Itä-Suomen Yliopisto

Väitöstutkimukseni käsittelee siirtymävaihetta teollisen kapitalismin jälkeiseen aikaan ja sen vaikutusta eurooppalaisiin puoluejärjestelmiin 1970-luvulta 2020-luvulle. Tänä aikana äänestämisen on tulkittu irronneen luokkaperustastaan samalla kun puoluekannatus on pirstaloitunut. Tämä on tarkoittanut perinteisten keskustapuolueiden kannatuksen laskua sekä vihreiden ja kansallismielisten oikeistopuolueiden vakiintumista Euroopan poliittisissa järjestelmissä. (esim. Franklin 2009; Benedetto & Hix 2020.) Samanaikaisesti perinteisen hyvinvointivaltion legitimizeetti on alkanut horjua (esim. Streeck 2014; Kettunen 2025). Kehitys on tapahtunut yhtä aikaa ekologisten kysymysten politisoitumisen kanssa (esim. Beck 1992; Carter 2012).

Puoluejärjestelmien muutos on tulkittu siirtymäksi materiaalisiin kysymyksiin ja luokkaintresseihin perustuvasta politiikasta kulttuuri-, identiteetti- ja arvokonflikteihin (esim. Inglehart 1990; Fukuyama 2018). Poliittisia muutoksia voidaan kuitenkin ymmärtää myös taloudellisten suhteiden ja rakenteiden kautta kuten yhteiskuntatieteissä on tehty Marxin kirjoituksista saakka. Nykytutkijoista esimerkiksi Thomas Piketty (2014, 2020) on tarjonnut vaikutusvaltaisen taloudellisen selityksen poliittisille muutoksille analysoiden pitkän aikavälin tulonjakoa ja puolueiden kannatusta Euroopassa, mutta hänen analyysistään puuttuu yleinen yhteiskuntateoria, jota tutkimukseni pyrkii kehittämään.

Tutkimuksessani esitän, että modernin kapitalismin maailmaan esineisenä ja hyödynnettävänä resurssina suhtautuvan toimintalogiikan poliittisen oikeuttamisen ja hallinnan painopiste on muuttunut suhteessa ihmiselämään ja maahan – työvoimaan ja luontoon – kuvitteellisina hyödykkeinä (vrt. Polanyi 2016/1944). Tältä pohjalta käsittelen esityksessäni luontoon kytkeytyvien poliittisten vaatimusten jäsentymistä suomalaisessa puoluepolitiikassa 1970–2023 tarkastellen erityisesti Perussuomalaisten ja punavihreiden puolueiden vaaliohjelmaa.

Käsittelen erityisesti sitä, kuinka luontoa koskevat vaatimukset jäsenyivät 1980-luvulta alkaen suojelun lisäksi yhä enemmän myös vihreän aineettoman talouden edistämisen, sekä fossiilitalouden muokkaamisen vaatimuksina punavihreiden puolueiden ohjelmissa, kun taas Perussuomalaiset ovat asettuneet voimakkaasti vastustamaan talouden ekologista sääntelyä osana laajempaa politiikkaansa. Kytken ilmasto- ja ympäristöpoliittisten vaatimusten muutoksen kapitalismin luonteen ja poliittisen legitimizeetin muutokseen laajemmin.

Esitykseni pohjautuu keskeneräiseen väitöskirjatutkimukseen, jossa tutkin, miten kapitalismin luonteen muutokset sekä kapitalismin legitimizeettiä koskevien poliittisten vaateiden muutokset kytkeytyvät toisiinsa Suomessa 1970-luvulta alkaen. Aineistona käytän suomalaisten puolueiden vaaliohjelmaa sekä äänestäjien taustatekijöiden tilastollisia aineistoja. Tutkimustani viritteää Boltanskin

ja Chiapellon (2005) teoria kapitalismin hengestä, jonka avulla analysoin, kuinka kapitalismin poliittinen legitimitetti alkoi uudelleenmuotoutua 1900-luvun jälkipuoliskolla.

Boltanski, L., Chiapello, E. (2005). *The New Spirit of Capitalism*. Verso, London 2005.

Boltanski, L. & Thévenot, L. (2006). *On Justification: Economies of Worth*. Princeton University Press.

Carter, N. (2012). *The Politics of the Environment. Ideas, Activism, Policy*. Cambridge University Press.

Franklin, M. N. (2009). The decline of cleavage politics, in Franklin Mark, Mackie, Thomas & Valen, Henry (eds.), *Electoral change. Responses to evolving social and attitudinal structures in western countries*. First published in 1992. Colchester: ECPR Press, 381–402.

Fukuyama, F. (2018). *Identity: The Demand for Dignity and the Politics of Resentment*. Farrar, Straus and Giroux.

Inglehart, R. (1990). *Culture Shift in Advanced Industrial Society*. Princeton University Press.

Kettunen, P. (2025). Hyvinvointivaltio kamppailukäsitteenä. *Työväentutkimus Vuosikirja*, 38, 8–27.

Piketty, T. (2014). *Capital in the Twenty-First Century*. Belknap Press, Cambridge MA.

Piketty, T. (2020). *Capital and Ideology*. The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, MA.

Polanyi, K. (2016). *Suuri murros. Aikamme poliittiset ja taloudelliset juuret*. Tampere: Vastapaino. Alkuperäisteos: *The great transformation: The political and economic origins of our time*. Farrar & Rinehart.

Streeck, W. (2014). *Buying Time: The Delayed Crisis of Democratic Capitalism*. New York: Verso Books, 2014.

Rodullinen kapitalosentrismi

Tutkijatohtori, FT Tuomo Alhojärvi

Väitöskirjatutkija, VTM Uurika Sofia Laine

Kiihtyvän ympäristötuhon ja rakenteellisen väkivallan keskellä ihmiset joutuvat turvautumaan yhä useammin formaalien työmarkkinoiden ulkopuolisiin toimeentulomuotoihin. Erityisesti rodullistetut ihmisryhmät joutuvat neuvottelemaan ja kamppailemaan monin tavoin epäoikeudenmukaisissa talouden suhteissa. Viimeaikaiset esimerkit maahanmuuttajien ja rodullistettujen ihmisryhmien asemasta työmarkkinoilla – alustayritysten harjoittamasta hyväksikäytöstä; pakkotyöstä ravintoloissa; riistosta marjametsissä ja pelloilla – kertovat karua kieltä rodullistavan talouden valtasuhteista ja rakenteellisesta epäoikeudenmukaisuudesta. Herää kysymys, miten talouden rakenteellisia alistussuhteita tulisi ymmärtää ja läpivalaista vaihtoehtoja silmälläpitäen ja niitä kohti organisoituen.

Esittelemme esityksessämme yrityksen käsitteellistä tätä riiston ja vaihtoehtojen kenttää törmäyttämällä kaksi teoreettis-metodologista viitekehystä. Yhtäältä näitä riiston suhteita on välttämätöntä ymmärtää rodullisen kapitalismin käsitteen avulla. Se auttaa hahmottamaan, miten rodullistaminen organisoii ja legitimoii ihmisten välisiä eriarvoisia taloudellisia ja sosiaalisia toimintaedellytyksiä sekä elinkelpoisen elämän rakentamisen mahdollisuuksia. Toisaalta vaihtoehtojen kartoittamiseen erikoistunut, moninaisen talouden feministinen tutkimusote tarjoaa näkymiä talouteen, jonka muodot ja suhteet ovat heterogeenisiä ja alati uudelleen muotoutuvia. Moninainen talous tarjoaa välttämättömiä vastakuvia rakenteellisen riiston analyyseille, jotka helposti marginalisoivat talouden mahdollisuudet toissijaiseksi tai epäajankohtaiseksi kysymykseksi.

Ammennamme teoreettisen interventiomme moninaisten talouksien ja rodullisen kapitalismin teorioiden välisistä jännitteistä. Näitä teoriaperinteitä yhdistävä tutkimus on toistaiseksi keskittynyt siihen, miten rodullistetut yhteisöt kehittävät vaihtoehtoisia toimeentulon tapoja vastauksena tuhoutuviin elinolosuhteisiin ja rakenteelliseen rasismiin. Me taas keskitymme niin kutsuttuun kapitalosentrismiin eli kapitalististen talouden muotojen ja suhteiden ensisijaistuksen ongelmaan. Kapitalosentrismi on moninaisen talouden tutkimuksessa tunnistettu riiston diskursiivinen muoto ja edellytys, jossa muut kuin kapitalistiset taloudet ymmärretään lähtökohtaisen alisteisina kapitalistiselle hyväksikäytölle. Lähtökohtaisten oletusten tähden ne marginalisoidaan niin tutkimuksen kuin poliittisen organisoitumisen keskiöstä.

Esitämme, että kapitalosentrismi tarjoaa ohittamattoman käsitteen myös rodullistavien talouden suhteiden tutkimukselle. Esityksemme tavoitteena on syventää ymmärrystä tästä suhteesta artikuloimalla rodullisen kapitalosentrismien teoriaa. Rodullisen kapitalosentrismien teoria auttaa ymmärtämään, miten kapitalismin ensisijaistaminen ja rodullistaminen vahvistavat toisiaan sekä tiedontuotannossa että rodullistettujen yhteisöjen moninaisten toimeentulokäytäntöjen arvottamisessa. Se auttaa selittämään, miksi ei-kapitalististen talouksien toteuttaminen on hankalaa, vaikka kapitalismin vaihtoehtoja voidaan tunnistaa sieltä täältä. Ekologisen romahduksen ja rodullistuneiden riistosuhteiden aikakaudella se auttaa haastamaan mahdollisen rajoja.

Äärioikeiston nekropolitiikka lämpenevässä Suomessa

Tutkijatohtori Sonja Pietiläinen, FT, Helsingin yliopisto

Nekropolitiikka – toisin sanoen kuoleman politiikka – viittaa olosuhteisiin ja toimiin, jotka eriarvoistavat kuoleman, väkivallan ja elämän arvoa. Ympäristökriisit ovat yksi tärkeimmistä rodullisen kuoleman näyttämöistä. Nekropolitiittinen logiikka läpivalaisee esimerkiksi globaalin pohjoisen harjoittamaa vuosikymmeniä jatkunutta ympäristötuhoa – kuten ekstraktivismia tai ilmastokriisiä –, jossa ruskeiden ja mustien ihmisten ja paikkojen uhraamista on perusteltu tai oikeutettu talouden ”elämän” nimessä. Globaali rodullinen kapitalismi ei pelkästään tuota nekropolitiittisiä olosuhteita, vaan myös edellyttää niitä toimiakseen ja laajentuakseen.

Ilmastokriisi, yhtenä aikamme monista kriiseistä, on avannut poliittisen kamppailun kentän, jossa erilaiset ideologiat ja poliittiset toimijat kilpailevat sen tulkinnoista ja ratkaisuista. Autoritääriinen, rasistinen ja nationalistinen politiikka on politisoinut ekologisia ongelmia rodullisena kysymyksenä esimerkiksi siirtämällä moraalisen ja poliittisen vastuun rodullistettuihin ihmisiin, yhteisöihin ja paikkoihin. Inspiroituneena Achille Mbemben, Alberto Toscanon, Farhana Sultanin ja monien muiden nekropolitiikkaa, fasismia ja ilmastokriisin rodullisuutta käsittelevien tutkijoiden työstä, tämä

esitelmä tarkastelee äärioikeiston nekropolitiikkaa ilmastokriisin hallinnan työkaluna. Millaisena kriisinä ilmaston kuumeneminen kehystetään ja millaisia ratkaisuja siihen tarjotaan? Miten rodullisia hierarkioita ja valkoisuutta tuotetaan elämän arvottamisessa ja kuolemaan tai väkivaltaan altistamisessa? Esitelmä pohjautuu empiriseen materiaaliin, jossa on haastateltu perussuomalaisia kansanedustajia ja kuntapolitiikkoja vuosina 2022–23. Esitelmä näyttää, miten rodullistettu elämän ja kuoleman logiikka näyttäytyy hiilivitalismissa, ilmastoestämisen muodossa, jonka mukaan ilmaston lämpeneminen ja hiilidioksidin lisääntyminen Suomessa avaavat potentiaalia biotaloudelle ja elinvoimaisemmalle kansakunnalle Euroopan uutena vilja-aittana.

Vihreä kasvu ilmastopolitiikan rajana

Petro Leinonen, (YTM) Tampereen yliopisto

Koronakriisin myötä Euroopan unionin tiukkaan budjettikuriin pohjautuvaa talouspolitiikan linjaa höllennettiin, kun komissio salli poikkeamisen kasvu- ja vakaussopimuksen julkisen talouden alijäämäkriteereistä ja unioni otti ennennäkemättömän yhteisvelan. Talouskriisin torjumisen ohella yhteisvelan rahoituksella on ollut tarkoitus edistää niin kutsuttua kaksoissiirtymää eli sekä vihreää siirtymää että talouden digitalisointia. Tämän myötä saadulla rahoituksella edistetään Euroopan vihreän kehityksen ohjelman tavoitteita. Tarkoituksena on vastata Eurooppaa vaivanneeseen talouden stagnaatioon uudella ekologisesti ja sosiaalisesti kestäväällä kehityksellä. Suomen osalta tämä on näyttäytynyt Suomen kestävä kasvun ohjelman, jonka puitteissa NextGenerationEU-rahoitusta on haettu ja kanavoitu muun muassa tutkimus- ja kehitystoimintaan ja infrastruktuurihankkeisiin.

Esitelmässäni tarkastelen Suomen kestävä kasvun ohjelmaa uusgramscilaisen valtioteorian näkökulmasta. Erittelen sitä, kuinka ohjelmassa jäsennetään keskenään osin ristiriitaisia talouskasvun, kilpailukyvyyn, velkakestävyyden ja päästövähennysten politiikkatavoitteita osiksi vihreän digikapitalismin kasautumisregiimiä. Ohjelmassa talouden muutosta matalahiiliseksi ja digitaaliseksi kiertotaloudeksi haetaan yksityiseltä sektorilta, jonka kasvavan tuottavuuden on määrä vahvistaa kansantalouden kilpailukykyä. Valtion tehtäviksi jää tarvittavan koulutetun työvoiman turvaaminen, perusinfrastruktuurin ylläpitäminen sekä yritysten innovaatiotoiminnan tukeminen.

Talouspolitiikan liikkumavaran kasvusta huolimatta teollisuus- ja työllisyyspolitiikan tavoitteet jäävät yhä alisteisiksi velkakestävyyden ja kilpailukyvyyn tavoitteille ja ilmastopolitiikan mahdollisuudet oletukselle digitaalisen sektorin ekologisesti kestävästä tuottavuuskasvusta. Täten ohjelman voi nähdä osana vihreän kasvun passiivista vallankumousta, jossa kapitalismin ekologiseen kriisiin pyritään vastaamaan tavalla, joka ylläpitää järjestelmän luokkapohjaisia valtasuhteita. Teollisuuspolitiikan uusi nousu ja talouskurin ortodoksian ravistelu avaavat kuitenkin mahdollisuuksia kunnianhimoisemmalle ilmastopolitiikalle.

Maankäytön oikeuttaminen ja oikeudenmukainen siirtymä

Reeta Hautaniemi, Turun yliopisto

Maankäytön muutokset ovat merkittävässä roolissa ilmastonmuutoksen hallintaan liittyvissä ratkaisuissa ja kestävyysmurroksessa. Vihreä siirtymän toteuttaminen kuitenkin kasvattaa painetta

ottaa käyttöön yhä uusia maa-alueita. Maankäyttöön liittyy taloudellisen rationaliteetin ohjaamaa sosioekologista neuvottelua ja päätöksentekoa, johon vaikuttavat paitsi ekologiset prosessit ja talous, myös vallan, normien ja tiedon neuvottelu useilla tasoilla. Merkittävä rooli on maankäytöstä ja maankäytön muutoksesta päättävällä maan *omistajalla*, joka voi halutessaan myydä, käyttää tai vuokrata maan mihin tahansa lailliseen ja luvalliseen käyttöön. Maan omistaminen on valtasuhde, joka muovaa myös tulevaisuuden elinolosuhteita.

Turvemaat on nostettu keskiöön suomalaisessa vihreän ja oikeudenmukaisen siirtymän politiikassa. Tarkastelen yksityisiä turvemaita sosioekologisen neuvottelun kohteina, jossa moraalinen ajattelu, institutionaaliset rakenteet ja ympäristötavoitteet kohtaavat. Yksityiset maanomistajat ovat turvemaiden käytön keskeisiä toimijoita, jotka sekä reagoivat tähän sosioekologiseen dynamiikkaan että vaikuttavat siihen. Tuon esiin, miten suomalaiset yksityiset turvesoiden maanomistajat neljällä alueella perustelevat maankäyttöön liittyviä suunnitelmiaan ja päätöksentekoa, ja miten he tulkitsevat sääntelyvaatimuksia, ennallistamisvelvoitteita ja yhteiskunnallisia odotuksia. Tarkastelen myös maankäyttöpäätösten oikeuttamista. Lisäksi pohdin maanomistajien ja muiden sidosryhmien, kuten viranomaisten ja paikallisyhteisöjen, välisiä valtasuhteita. Nämä suhteet muovaavat paitsi maanomistajien käytettävissä olevia vaihtoehtoja myös tapoja, joilla perustelut maankäytöstä vastaanotetaan, kiistetään tai vahvistetaan. Maanomistajien roolin tarkastelu johtaa pohtimaan vaihtoehtoisia tapoja hallita maankäyttöä ja etsimään uusia tapoja huomioida vahvemmin maankäytön ekologiset reunaehdot.

Vahvan kestävyuden metsänomistus hallinnallisena päämääränä: metsäsuhteen ja -arvon episteeminen tarkastelu ammattikorkeakoulutuksessa

Juha-Pekka Lauronen, tutkija (VTT), Lapin ammattikorkeakoulu, LUC

Metsätalousinsinöörien koulutus on kehittynyt huomattavasti ympäristöä huomioivampaan suuntaan viimeisen kymmenen vuoden aikana Suomessa. Samalla metsätalous ja metsänomistus ovat kokeneet huomattavia muutoksia metsäluonnon suojelussa ja suojelun siirtämisessä sekä laillisesti että teknisesti metsänhoidollisiin menetelmiin. Ongelmana on kuitenkin säilynyt metsän tuotantotaloudellisen näkökulman korostunut asema ekologisten ja yhteiskunnallisten kysymysten yli. Suomalaisessa metsänhoidossa vallitsee edelleen kapitalistinen puuntuotannollinen talousajattelu, joka on yhdistynyt uudenlaisiin hakkuumenetelmiin tasapainoillen metsän suojelua korostavien käytäntöjen kanssa. Kuitenkin metsänomistajat ovat yhä kiinnostuneempia suojelua korostavasta metsänhoidosta ja metsäluonnon säilyttämisestä ylisukupolisesti. Tämä ajattelutapa tulee esille myös metsäinsinöörien koulutuksessa ja erityisesti opiskelijoiden odotuksista tulevista työtehtävistä, samalla kun opetusala kamppailee historiallisesti juurtuneen puuntuotannollisen talousajattelun ja kestävä metsänhoidon välillä. Opetusalan uudet virtaukset luonnontuotteiden tutkimisessa ja metsän virkistyskäytön mahdollisuuksista luovat vaihtoehtoisia tapoja hahmottaa metsän arvonluontia. Tutkimuksessa tarkastellaankin juuri metsätalousinsinöörien koulutusohjelman tilaa ja muutosmahdollisuutta vahvan kestävyuden suuntaan. Vahva kestävyys asettaa metsäympäristön ja sitä tukevat yhteiskunnalliset rakenteet etusijalle. Ammattikorkeakoulujen metsätalouden koulutusohjelmia tutkitaan episteemisen hallinnan näkökulmasta haastatteluiden avulla, osallistavilla fokusryhmätyöpajoilla ja opetusmateriaalia analysoiden. Episteeminen hallinta keskittyy institutionaalisten diskurssien ontologisiin ja normatiivisiin oletuksiin, joiden avulla voidaan pureutua niihin ajatuksellisiin juurisyihin, jotka sekä mahdollistavat uuden metsäsuhteen kehittämistä

opetuksen avulla että estävät pohtimasta metsän arvoa eri tavalla kuin perinteinen puuntuotanto. Tutkimuksen taustaoletuksena on, että uudenlaisen metsäsuhteen ja arvon luonnin logiikan luominen edellyttää transformatiivista opettamistapaa ja syväsisivistystä opiskelijoiden episteemisen toimijuuden herättämiseksi. Tutkimus on osa hanketta, jolla pyritään luomaan vahvan kestävyuden edellytyksiä yksityisessä metsänomistuksessa.

Disrupting capitalism in cities to reclaim connections to land and more-than-human actors: Insights from a multispecies embodied ethnography in Helsinki.

Mélodine Sommier, University of Jyväskylä

Anthropocentric and capitalist ideologies work together to position nature as a resource— something that is meant to be owned, controlled, shaped, dominated, exploited by and for humans (Ko & Ko, 2017). Much literature has theorized the nature-culture boundary inherent to anthropocentric views in relation to cities, revealing nuances as to how spatial and symbolic boundaries between culture and nature are both reproduced and contested in urban spaces (Hinchliffe & Whatmore, 2006).

Informed by literature from the more-than-human turn (Franklin, 2023; Lloro-Bidart, 2018) and postcapitalism (Chatterton & Pusey, 2019; Sutherland 2023), this study consists of a multispecies embodied ethnography conducted in Helsinki in Spring 2025 which aimed to identify *what material and discursive content from the Helsinki urban fabric contributes to and/or prevent from thinking through more-than-human and postcapitalist possibilities.*

Using datawalks as a means of data collection and reflexive tool (Sommier et al., 2026), I recorded audio fieldnotes and took photographs. In this presentation, I focus on vignettes from the data to illustrate ways in which urban materialities contributed to erasing and/or supporting (more-than-)humans' agencies. Vignettes include *the mall* as the embodied experience of modernity, revealing connections between capitalism, whiteness and anthropocentrism; the *removal of water agency* and implications for perpetuating the nature-urban dichotomy; "*dog allowed*" signs and connections to meat-centric ideologies and performance of tolerance.

The analysis connects the erasure of (more-than-)humans' agencies in Helsinki to how capitalism removes one's connections to the more-than-human world by foregrounding relations of exploitation rather than entangled relationalities (see Bledsoe et al., 2022). The findings point to ways in which disrupting capitalism in cities may offer opportunities for urban dwellers to reclaim their connections to land and more-than-human actors; a disruption that may help imagine and act towards collaborative world making projects even within urban spaces (Tsing, 2015).

Bledsoe, A., McCreary, T., & Wright, W. (2022). Theorizing diverse economies in the context of racial capitalism. *Geoforum*, 132, 281-290.

Chatterton, P., & Pusey, A. (2020). Beyond capitalist enclosure, commodification and alienation: Postcapitalist praxis as commons, social production and useful doing. *Progress in Human Geography*, 44(1), 27-48.

Franklin, A. (Ed.). (2023). *The Routledge international handbook of more-than-human studies*. Taylor & Francis.

Hinchliffe, S., & Whatmore, S. (2006). Living cities: Towards a politics of conviviality. *Science as culture*, 15(2), 123-138.

Ko, A., & Ko, S. (2017). *Aphro-ism: Essays on pop culture, feminism, and black veganism from two sisters*. Lantern Publishing & Media.

Lloro-Bidart, T. (2018). A feminist posthumanist multispecies ethnography for educational studies. *Educational Studies*, 54(3), 253-270.

Sommier, M., Camelia, L., Mashigo, P., & Dumitrica, D. (2026). Walking to See: Exploring the Spatiality of Race and One's Positionality Through Datawalks. *Qualitative Inquiry*.
<https://doi.org/10.1177/10778004261417668>

Tsing, A. L. (2015). *The mushroom at the end of the world: On the possibility of life in capitalist ruins*. Princeton University Press.

9. KASVATUS SOSIOLOGIA JA KOULUTUSPOLITIikka

Koordinaattorit:

Janne Varjo, Helsingin yliopisto janne.varjo@helsinki.fi

Mira Kalalahti, Jyväskylän yliopisto mira.m.kalalahti@jyu.fi

Taina Civil-Hirvonen, Hämeen ammattikorkeakoulu taina.civil-hirvonen@hamk.fi

Ontologiset jännitteet yhteiskuntaopin opetuksessa ja saamelaisyhteiskunnan näkymättömyys

Saara Alakorva, Lapin yliopisto

Peruskoulun yhteiskuntaopin opetus rakentuu oletukselle yhdestä jaetusta globaalista maailmasta ja valtiollisesti jäsenyneestä yhteiskunnasta, jossa erilaiset ihmiset ja ihmisryhmät toimivat yhdessä. Vuosiluokilla 7–9 opetuksen tavoitteena on kasvattaa oppilaista aktiivisia kansalaisia kiinnittämällä huomiota yhteiskunnan ja yhteisöllisen elämän rakenteisiin ja niihin liittyviin käsitteisiin sekä ohjaamalla vertailemaan yhteiskuntaa ja taloutta koskevia kysymyksiä ”erilaisten ihmisryhmien ja arvopäämäärien kannalta”. Vaikka opetuksen tavoitteissa tunnustetaan yhteiskunnallinen moninaisuus, oppimateriaalien sisällöt painottuvat käytännössä valtiollisiin instituutioihin ja yksilön asemaan – oikeuksiin, velvollisuuksiin ja vastuisiin valtion kansalaisina. Taustalla vaikuttaa ajatus, että ihmisryhmien erilaisuus perustuu kulttuuriin eroihin samalla kun kaikki toimivat jaetussa yhteiskunnassa samojen rakenteiden puitteissa.

Oppimateriaalit jättävät kuitenkin vain hyvin vähän tilaa sille mahdollisuudelle, että opetukseen osallistuu nuoria, jotka elävät ja toimivat yhteiskunnallisissa todellisuuksissa, jotka ovat ontologisesti eri tavoin järjestäytyneitä kuin oppimateriaaleissa kuvattu järjestys. Tässä esityksessä tarkastelen yhdeksännen luokan yhteiskuntaopin oppikirjaa saamelaisesta näkökulmasta. Tuon esiin, millaisia kysymyksiä suomalaisen ja saamelaisen yhteiskuntaan liittyen nousee esille, kun kirjan sisältöjä suunnitellaan käännettäväksi saamen kielille. Pohdin, miksi ”yhteisestä ja jaetusta yhteiskunnasta” kertovien oppimateriaalien kääntäminen saamenkielisille oppijoille on lähtökohtaisesti haastavaa, sekä millaisia muutoksia sisältöihin tulisi tehdä, jotta materiaali tukisi saamelaisten nuorten kasvua aktiivisiksi toimijoiksi paitsi valtioiden kansalaisina myös saamelaisen yhteiskunnan jäsenenä.

Eriarvoinen lapsuus – Alueellinen eriytyminen ja oppilaiden hyvinvointi Pohjoismaissa

Harri Melin, Tampereen yliopisto

Tutkimuksessa kysytään millainen rooli kouluilla ja hyvinvointijärjestelmillä on alakoululaisten hyvinvoinnin ja sosiaalisen osallisuuden tukemisessa kolmessa pohjoismaisessa kaupungissa (Trondheim, Norrköping ja Tampere). Teoreettisesti tukeudumme yhteiskuntaluokkia ja yhteiskunnallista eriarvoisuutta käsittelevään keskusteluun. Tutkimusta varten olemme haastatelleet kaupunkien koulutoimen edustajia, opettajia, koulupsykologeja ja vanhempia. Olemme tehneet kaikissa kaupungeissa kyselytutkimukset noin 5 vuoden välein kahdessa alakoulussa. Toinen kouluista sijaitsee keskiluokkaisella alueella ja toinen työväenluokkaisella alueella. Kyselyihin ovat osallistuneet oppilaat 3 – 6 luokilta. Lisäksi oppilaita on osallistunut ryhmähaastatteluihin.

Tutkimus kertoo klassisesta hyvinvointiparadoksista. Pohjoismaat ovat vauraita hyvinvointivaltioita, mutta koululaisten kesken vallitsee kestävästi eriarvoisuutta. Analyysissa olemme hyödyntäneet kahta paljon käytettyä hyvinvointia kuvaavaa mittaria: sosiaalinen toimintakyky (millä viitataan yksilön kykyyn toimia sosiaalisessa ympäristössään, ylläpitää ihmissuhteita ja suoriutua sosiaalisista rooleistaan) ja deprivatoriski (jonka taustalla voi olla esim. sosiaalisen tuen puutetta, yksinäisyyden kokemuksia, kiusaamiskokemuksia ja univaikeuksia).

Tuloksemme osoittavat, että lasten sosiaalinen toimintakyky ja deprivatoriskit eroavat merkittäväällä tavalla keskiluokkaisten alueiden ja työväenluokkaisten alueiden koulujen välillä kaikissa kaupungeissa. Työväenluokkaisten alueiden oppilailla on suuremmat riskit kuin keskiluokkaisten alueiden oppilailla. Tulokset kertovat myös, että tyttöjen ja poikien kokemukset eroavat. Tyttöillä on selvästi suurempi deprivatoriski ja enemmän pulmia sosiaalisessa toimintakyvyssä kuin pojilla. Kaikkein haasteellisemmassa asemassa ovat maahanmuuttajataustaiset tytöt.

Kaikissa kaupungeissa kouluviranomaiset ovat tietoisia koulujen välisistä eroista. Kaupungit ovat toteuttaneet erilaisia ohjelmia eriarvoisuuden kaventamiseksi. Näyttää siltä, että Tampere on onnistunut muita kaupunkeja paremmin kohentamaan oppilaiden hyvinvointia, vaikka sen käytettävissä olevat resurssit ovat olleet muita pienemmät.

Tutkimusta johtaa prof. Håkon Leiulfstrud NTNU:sta, Tampereen yliopistosta mukana ovat Harri Melin ja Tuomas Tervasmäki. Tutkimus on käynnistynyt vuonna 2001. Sitä rahoittaa Norjan tutkimusneuvosto, hanke päättyy vuoden 2027 lopussa. Tutkimuksen tuloksia esitellään laajemmin tämän vuoden lopussa julkaistavassa kirjassa.

Tasa-arvo osana puolueiden koulutuspoliittisia ideologioita

Janne Varjo, Helsingin yliopisto

Hugh Lauderin, Philip Brownin, Jo-Anne Dillaboughin ja A. H. Halseyn (2006, s. 2–3) mukaan erilaisilla intressiryhmillä, kuten poliittisilla puolueilla, on toisistaan poikkeavia näkemyksiä esimerkiksi siitä, millaisia tavoiteltavia ominaisuuksia ihmisellä tulisi olla. Vaikka yhtäältä koulutus voidaan (lähes) kiistatta nähdä tulevien sukupolvien toivon lähteeksi, keskeiseksi osaksi kansakunnan rakentamista tai kansallista kehitystä, niin toisaalta kysymykset esimerkiksi kansallisten koulutusjärjestelmien rahoituksesta ja organisoinnista ovat perinteisesti herättäneet kiivastakin keskustelua.

Yhteiskunnan muuttuessa muuttuvat myös koulutukseen liittyvät normit ja tavoitteet: Lauder ja kumppanit (2006) toteavatkin koulutuksen tulevan todennäköisesti aina olemaan jonkinlaisen poliittisen konfliktin lähde. Näitä perustavanlaatuisia eroavuuksia on perinteisesti selitetty erilaisilla (koulutus)poliittisilla *ideologioilla*, joilla tarkoitetaan vakiintuneesti joukkoa mielipiteitä, uskomuksia ja arvoja, jotka ainakin jossain määrin muodostavat rakenteellisen kokonaisuuden ja joihin poliittisen ryhmän katsotaan perustavan toimintansa (Borg, 1965, s. 5).

Esitys tarkastelee vuoden 2023 vaaleissa eduskuntaan valittujen puolueiden koulutukselliseen tasa-arvoon kytkeytyviä teemoja ja määrittelyjä. Esityksen tavoitteena on muodostaa kokonaiskuva puolueiden 2020-luvun alun koulutuksellisesta tasa-arvoajattelusta sekä tunnistaa puolueita erottavat ja yhdistävät keskeiset teemat. Aineistona ovat puolueiden ohjelmatyöhön osallistuneiden koulutuspolitiikan asiantuntijoiden (N = 20) haastattelut, joita analysoidaan aineisto-ohjaavan sisällönanalyysin keinoin.

Alustavan analyysin perusteella kaikkien puolueiden asiantuntijat jakavat laajan konsensusmääritelmän, jossa koulutuksellinen tasa-arvo merkitsee yksilön mahdollisuutta oppia ja edetä koulutuspolulla taustastaan riippumatta. Näkemys painottaa maksuttoman koulutuksen merkitystä, oppimisen tuen keskeisyyttä sekä pyrkimystä perhetaustan, alueen ja sosioekonomisen aseman vaikutusten kaventamiseen. Eroja syntyy siinä, mihin tasa-arvopolitiikan painopisteet asetetaan ja millä keinoilla koulutuksellista tasa-arvoa pyritään toteuttamaan.

Alustoituneet suhteet kouluyhteisön liminaalitulassa: Wilma suomalaisen kouluarjen muovaajana

Anu Alanko, Oulun yliopisto

Kouluyhteisö mielletään perinteisesti luokkahuoneina, koulurakennuksena sekä inhimillisinä vuorovaikutussuhteina ja käytänteinä. Nykykoulun arkea jäsentävät kuitenkin yhä enemmän digitaaliset alustat, jotka tukevat opetusta ja oppimista, mutta kytkeytyvät myös koulun hallintoon sekä kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön. Suomalaisessa koulussa pitkään käytössä ollut Wilma-järjestelmä muodostaa keskeisen osan koulun sosiomateriaalista toimintaympäristöä: opettajille se tarjoaa välineitä arviointiin, dokumentointiin ja yhteydenpitoon, huoltajille kanavan lastensa koulunkäynnin seurantaan ja oppilaille arjen työkalun läksyjen, kokeiden, tuntimerkintöjen ja arvosanojen seuraamiseen.

Tässä esityksessä kysyn, *millaisena Wilma näyttäytyy osana kouluarkea ja millaisia avauksia ja jännitteitä se tuottaa kouluyhteisöön ja sen toimijoiden välisiin suhteisiin*. Esitys perustuu laadulliseen analyysiin, joka kokoaa yhteen yläkouluikäisten ja lukiolaisten haastatteluja, huoltajien kirjoitelmia sekä Wilma-aiheisia anonyymejä verkkokeskusteluita. Teoreettisesti lähestyn Wilmaa alustoituneiden suhteiden (*platformed relations*) sekä liminaalitalan idean kautta, korostaen, miten digitaaliset alustat kietoutuvat ihmistoimijoihin ja materiaalsiin käytäntöihin tavalla, joka muoaa sosiaalisten suhteiden ehtoja, tunnepitoisia kokemuksia ja arjen rytmejä.

Analyysi paljastaa neljä alustoituneiden suhteiden ja liminaalitulojen läpäisemää teemaa. Wilma avaa uudenlaista näkyvyyttä koulunkäyntiin, mutta samalla se lisää valvontaa ja kontrollia. Se sujuvoittaa ja tehostaa tiedonvälitystä, mutta tuottaa viestinnän tulkinnanvaraisuuden kautta emotionaalisia jännitteitä. Wilma hajauttaa toimijuutta ja mahdollistaa yhteisvastuullisuutta, mutta samalla se synnyttää epäselvyyttä oppilaiden, huoltajien ja opettajien vastuista ja velvollisuuksista. Wilma on olennainen osa koulun alustavälitteistä toimintakulttuuria, mutta sen käyttöä haastavat opettajien yksilölliset toimintatavat, teknologian rajat sekä kollegiaalsiin odotuksiin ja johtamisen linjauksiin liittyvät jännitteet. Nämä neljä teemaa osoittavat, että Wilma ei ole vain neutraali tiedon hallinnan ja viestinnän järjestelmä, vaan alustoituneita suhteita muokkaava järjestelmä, joka jäsentää kouluarkea sosiomateriaalisesti. Wilma rakentaa toimijoiden välille liminaalitalan: jatkuvan näkyvyyden, tulkinnanvaraisuuden ja emotionaalisen valppauden alueen, jossa vastuut, roolit ja odotukset ovat jatkuvan neuvottelun kohteena. Digitaalisen alustan logiikka muokkaa kouluyhteisön suhteita syvällisesti – ei vain tukemalla toimijoiden välisiä suhteita, vaan ohjaamalla niitä ja tuottamalla uusia kontrollin, kuormituksen, mahdollisuuksien ja epävarmuuksien ulottuvuuksia.

E-Government Use in Education and Digital Inequality: The Case of Parent Portals in Schools

Fauziah Hamdani, University of Turku/University of Milano-Bicocca

In recent years, governments have increasingly transformed government service into online. In the education sector, parent portals represent an e-government designed to facilitate faster and cheaper communication between schools and families. In Italy, the *registro elettronico (RE)* was introduced through Law No. 135/2012, which mandated the digitalisation of school administrative processes. In Finland, such digital platforms-wilma, as part of broader policies for the Digitalisation of Education. While these systems aim to improve transparency, efficiency, and parental involvement in education, the benefits parents derive from them depend on how they access, use, and engage with digital technologies.

Recent developments show that the effects of these platforms are not always straightforward. In the Netherlands, for example, a secondary school temporarily closed parents' access to the Magister system after indication that constant monitoring of grades increased students' stress and performance anxiety. In Italy, Ministerial Circular No. 5274 of July 2024 signalled a partial reconsideration to back to in person-paper based communication between schools and families. These debates highlight the need to better understand how parents use and perceive digital school platforms.

This research examines whether sociodemographic, digital capital, engagement with the platform, and internet behavior influence parents' perceived benefits of the *RE*. The study is led by the framework of the three levels of the digital divide: access, digital skills, and the outcomes of digital use.

The study expects that parents with higher digital capital are more likely to use and engage with the platform, thus a high perceived benefit. However, it also explores whether higher digital capital may lead to more critical evaluations of the platform, resulting in lower perceived benefits. By examining these dynamics, the study contributes to the discussion on digital inequality and the effectiveness of e-government tools.

Enabling capabilities in educational transitions – spatial and intersectional approaches to school youth work and counselling

Mira Kalalahti, Jyväskylän yliopisto

Educational transitions, and guidance involved, are determined by young people's educational achievements on the one hand and admission criteria on the other. Although young people might benefit from holistic and multidisciplinary support, guidance often focus on young people's 'right' choices for upper secondary education. To broaden the horizon for guidance, new models for educational guidance have been introduced (e.g. school-based youth work).

In this study, we elaborate the intertwinements of school youth work and guidance in educational transitions by the means of capability and multidisciplinary approaches. Our research question is: What kind of possibilities multidisciplinary youth work in schools has to offer to educational transitions from the capability approach? Our case-study data (observations and interviews with young people and youth workers) draws from a programme providing support to young people at the transitional phase.

Based on theory-driven content analysis, we conclude that youth work in schools enables a wide spectrum of capabilities for some young people at risk of dropping out of education. School youth work have prospects for supporting capabilities and enabling inclusion that are not always recognised by career counsellors. However, youth workers and counsellors have not found a shared orientations and aims.

Youth workers, counsellors and young people should work towards shared understanding on what is recognised as 'proper' future for the young. This requires holistic perception of careers, which would recognise the diversity of capabilities and embrace the variety of skills leading to education and paid work. In our presentation, we raise two questions: How young people can blend different 'orientations' towards career in their decision-making? How can we prepare the young people to trust their agency when they meet the societal boundaries (e.g. tough competition for education and work)?

10. KULTTUURI JA KULUTUS

Koordinaattorit:

Eeva Majalahti eeva.majalahti@tuni.fi

Ella Miller ella.miller@tuni.fi

Digitaalinen detox ja kulttuurisen distinktion rakentuminen

Riie Heikkilä & Ella Miller, Tampereen yliopisto

On runsaasti tutkimusnäyttöä digitaalisen eriarvoisuuden, kuten digisyrjäytymisen, yhteydestä matalaan tulo- ja koulutustasoon. Artikkelissamme tarkastelemmekin ilmiön vähemmän tutkittua vastinparia: vapaaehtoista digitaalista irtikytkeytymistä. Vapaaehtoisessa digitaalisessa irtikytkeytymisessä on kyse digitaalisten laitteiden ja alustojen käytön tietoisesta lopettamisesta tai vähentämisestä. Vaikka tutkimuksessa on jo joitain viitteitä siitä, että digitaalinen irtikytkeytyminen voi toimia vapaaehtoisena ja jopa distinktiivisenä käytäntönä, on edelleen epäselvää, onko ilmiössä tapahtumassa laajempi muutos. Esimerkiksi Suomessa aiheesta ei ole tehty juuri lainkaan systemaattista tutkimusta. Onko siis digitaalisen syrjään jäämisen huolen rinnalle, tai jopa sitä korvaamaan, nousemassa korkeaan sosiaaliseen asemaan liitetty ihanne vapaaehtoisesta digitaalisesta syrjään jättäytymisestä? Ilmiötä voidaan tulkita yhtäältä hyvinvointia sekä psyykkistä ja fyysistä terveyttä parantavana strategiana, mutta toisaalta myös tapana tuottaa niin kutsuttuja “digitaalisia distinktioita”.

Tätä uudenlaista digitaalista jakolinjaa tutkiaksemme analysoimme 21 aihepiiriä käsittelevää suomenkielistä tietokirjaa. Hyödynnämme laadullista sisällönanalyysiä vastataksemme tutkimuskysymyksiimme: 1) millaisia “digitaalisen distinktion” strategioita aihetta käsittelevässä tietokirjallisuudessa voidaan havaita ja miten siihen liittyviä sosiaalisia kuvitelmia käsitellään sekä neuvotellaan; ja 2) missä määrin ja millä tavoin vapaaehtoinen digitaalinen irtikytkeytyminen voi olla poliittinen valinta. Tutkimus osallistuu kulttuurisosiologiseen keskusteluun ja kulutustutkimukseen kuvaamalla, miten digitaalinen irtikytkeytyminen voi toimia uutena kulttuurisen distinktion muotona digitalisoituvissa yhteiskunnissa.

Avainsanat

Digitaalinen eriarvoisuus, vapaaehtoinen digitaalinen irtikytkeytyminen, digitaalinen distinktio, tietokirjallisuus, laadullinen sisällönanalyysi

Creative Enculturation and the Durability of Sociopolitical Orientations: A Mixed Methods Life-Course Study of a DIY Music Scene

Juho Hänninen, European University Institute

Adolescence is often treated as a formative period for sociopolitical orientations, yet research rarely addresses how different modes of cultural engagement may shape this durability. I theorise that creative enculturation, internalisation through repeated cultural practice, can turn meanings into durable sociopolitical orientations. The article examines creative practitioners from the Finnish DIY

music scene of the 1970s and early 1980s, drawing on an original survey (2022; n = 200) and life-narrative interviews (2023–2025; n = 23). I compare occupational orientations, social attitudes, political identification, and party support with a cohort-matched subsample of the European Social Survey (2022) (n = 212), and then test, within the DIY practitioners, whether social reinforcement and cultivation account for the observed differences. Interview analysis traces the roles of exposure and practice in cultural continuity and change. The DIY producers are more likely to select into social and artistic occupations, have more liberal–progressive attitudes, and exhibit left-wing political behaviour. Narratives cast youth cultural experiences as foundational and enduring, while social reinforcement and cultivation explain little of the divergence from the general population. Creative enculturation is relevant to accounts of mediatization and media effects, cultural internalisation, and the durability of social and political orientations across the life course.

Työväenluokkaisten vanhempien tulevaisuusorientaatiot lastenkasvatuksessa

Eeva Majalahti, Tampereen yliopisto

Perhe mahdollistaa pienoiskoossa sen tarkastelun, millaista kulttuurista pääomaa kukin yhteiskuntaluokka näkee tarpeelliseksi ylläpitää ja siirtää sukupolvelta seuraavalle yhteiskunnassa, joka arvostaa erityisesti keski- ja yläluokkien kulttuurisia orientaatioita. Työväenluokkainen kulttuuri on nähty kulttuurisosiologiassa usein negaation kautta, jolloin työväenluokan omaehtoisten kulttuuristen orientaatioiden ja niiden periytymisen tutkimus on jäänyt katveeseen. Tässä esitelmässä tarkastelen, millä tavoin työväenluokkaiset vanhemmat suhtautuvat lastensa tulevaisuuteen ja millaisia arvoja, odotuksia ja rajanvetoja näihin käsityksiin kytkeytyy.

Analyysi perustuu 36 työntekijäammattissa toimivan vanhemman haastatteluihin sekä osallistuvaan havainnointiin neljässä perheessä. Tarkastelen, miten vanhempien käsitykset omasta yhteiskunnallisesta asemastaan ja toimintamahdollisuuksistaan jäsentävät heidän lastenkasvatustaan koskevia tavoitteita ja tulevaisuuteen suuntautuvia odotuksia.

Kuvaan esitelmässä aineistosta tunnistamaani kahta erilaista tapaa suhtautua lasten tulevaisuuteen. Ensimmäinen suhtautumistapa, jota nimitän *pärjäämisorientaatioksi*, pitää selkeästi kiinni työväenluokkaisesta tulevaisuudesta, korostaa turvallisuuden ja tyytyväisyyden kokemuksia ja omillaan pärjäämistä työtä tekemällä. Toinen suhtautumistapa, *pyrkimysorientaatio*, jäsentyy yhteiskunnallisen nousun toiveen ympärille. Tässä suhtautumistavassa vanhemmat toivovat lastensa pääsevän itseään pidemmälle elämässä ja näkevät koulutuksen välineenä saavuttaa helpompi ja mukavampi elämä. Näiden kahden orientaation kautta kuvaan, miten kulttuurinen reproduktio ilmenee konkreettisesti suomalaisen nykytyöväenluokan lastenkasvatuksen valinnoissa ja odotuksissa.

Aesthetic experiences of the late 20th-century mass production: four poetics, four subjectivities

Miro Penttinen, Centre for Consumer Society Research, Helsinki University

I present my study on typologising four qualitatively distinct poetic angles towards the mass production society in the latter half of the 20th century. The poetic categories are defined by their differing affective tones to contemporaneity, thus generating distinct tropes of subjectivity.

1. The *critical poetics* of, for example, Adorno's culture industry and Welles' adaptation of *The Trial* depict the corporal and allocative logics of Taylorism with gloomy, Gothic and fatalistic affects of loss. Critical poetics use techniques of estrangement, denaturalisation, and critical analysis to revitalise the passivated subject for regained self-consciousness and praxis.
2. *Affirmative poetics* explore various quirks and singularities of life within the futuristic and technocratic project of mass society. The subject is not passivated but rather embedded within the modern machine, as in Carl Barks' suburban modernism of *Duckburg* and Jacques Tati's comedies, as well as in the mechanical 4/4-rhythm of House music – all of which invite subjects to candidly incorporate new possibilities into their private and bourgeois lives.
3. The *inversive poetics* invert negative values of mass production – such as waste, kitsch, and counterfeit – into aesthetic value and enjoyment. Examples include the campy and carnivalesque playfulness of the queer ballroom and the renegade heroism of the cyberpunk genre, where reproached intersections reclaim discredited attributes, transforming them into reversed values and heightened enjoyment.
4. Lastly, *subversive poetics* exhaust societal values on mass production to the point where their internal coherences collapse. Exemplified in Marco Ferreri's *La Grande Bouffe* and Jean Genet's *Querelle*, the subversive subject emerges as asocial and radically self-indulgent, embracing value destruction as a generative space for new social being.

Digitalisaation voittajat ja häviäjät: Digitaalisten hyötyjen koetun jakautumisen sosiopoliittinen eriytyminen Suomessa

Semi Purhonen, Ossi Sirkka, Riie Heikkilä, Ella Miller, Tampereen yliopisto

Digitalisaation nähdään laajasti synnyttävän eriarvoisuutta niin digitaalisten teknologioiden saatavuuden, käyttötaitojen ja niistä kertyvien hyötyjen epätasaisen jakautumisen muodossa. Nämä erot eivät ole ainoastaan materiaalisia vaan myös koettuja ja kuviteltuja, heijastuen ihmisten subjektiivisiin käsityksiin siitä, kuka digitalisaatiosta hyötyy ja kuka ei. Tällaiset käsitykset tarjoavat hedelmällisen kohteen sosiologiselle tutkimukselle, samaan tapaan kuin laajemmin tutkitut näkemykset globalisaation voittajista ja häviäjistä. Hyödynämme esitelmässämme vuonna 2025 kerättyä ISSP Digitaaliset yhteiskunnat -moduulin Suomen kyselyaineistoa (N = 1383; vastausprosentti = 44,6 %) tarkastellaksemme, miten käsitykset Internetin ja digitaalisten teknologioiden hyötyjistä ovat sosiopoliittisesti eriytyneitä ja miten ne liittyvät yksilöiden omiin digitaalisiin käytäntöihin. Vastajat arvioivat kyselyssä, hyötyvätkö tietyt sosiaaliset ryhmät enemmän, yhtä paljon vai eivät lainkaan viiden binaarisen kategorian osalta: naiset/miehet, vanhat/nuoret, maaseudun/kaupunkien asukkaat, korkeasti/vähemmän koulutetut sekä rikkaat/köyhät.

Analyysimme sisältää kaksi toisiaan täydentävää tapaa. Ensimmäisessä tarkastelutavassa jaamme vastaajat heidän käsityksiään parhaiten luonnehtivien piirteiden mukaan neljään tyyppiin: ”neutraaleihin” (ryhmät hyötyvät yhtä paljon), ”nihilisteihin” (kukaan ei hyödy), ”valtavirtaisiin” (etuoikeutetut hyötyvät eniten) ja ”demokraattisiin” (heikommissa asemassa olevat hyötyvät eniten). Tämän jälkeen tarkastelemme, miten sosiodemografiset ja poliittiset tekijät sekä yksilöiden omat digitaaliset käytännöt ennustavat näitä ulottuvuuksia. Toisessa tarkastelutavassa rakennamme homofilian idean mukaisesti indeksin, joka kuvaa sitä, uskovatko yksilöt digitaalisten hyötyjen kasautuvan heidän itsensä kaltaisille vai erilaisille ryhmille samojen binaaristen sosiaalisten kategorioiden mukaisesti. Tämän jälkeen tutkimme, miten sosiopoliittiset tekijät ja digitaaliset käytännöt ennustavat indeksiä. Tutkimuksemme lisää ymmärrystä siitä, miten digitaalista

eriarvoisuutta tulkitaan ja haastetaan nyky-yhteiskunnissa – ja miten käsitykset digitalisaation voittajista ja häviäjistä kiinnittyvät suomalaisen yhteiskunnan sosiopoliittisiin jakolinjoihin sekä yksilöiden omiin digitaalisiin käytäntöihin.

Avainsanat

Digitaalinen eriarvoisuus, digitaaliset käytännöt, koetut digitaaliset hyödyt, poliittiset orientaatiot, sosiaalinen eriytyminen

Työväenluokkaisiin elämäntyyliin kohdistetut normatiiviset asenteet

Mikael Wallin, Tampereen yliopisto

Tässä tutkimuksessa tarkastelen luokkaan sidonnaisia merkityksiä verkkoalustoilla sanaopetuksen avulla, joka on sanojen esiintymiskonteksteja mittaava laskennallinen menetelmä ja jota voidaan käyttää muun muassa tekstien puolueellisten merkitysten tutkimiseen. Tutkimuskysymykseni on: minkälaisia kulttuurisia luokkasidonnaisia asenteita liittyy työväenluokkaisille elämäntyylielle suomenkielisessä internetissä? Toteutan tutkimuksen kolmivaiheisena sekamenetelmätutkimuksena. Ensimmäisessä vaiheessa käytän Tilastokeskuksen Kulttuuri ja vapaa-aika Suomessa 2017 - kyselyaineistoa tunnistaakseni joukon kulttuurisia aktiviteettejä, jotka ovat tyypillisimpiä työväenluokan edustajille. Toisessa tutkimusvaiheessa tarkastelen kahta sanaopetusmallia jotka hienosäädän kahdella aineistolla. Aineistot koostuvat kaikista suomenkielisistä tekstikommenteista vuodelta 2022 Suomi24-foorumilta sekä Twitteristä (Nykyisin X). Tarkastelen työväenluokkaisia vapaa-ajanviettopaikoja kuvastavien sanojen orientoitumista sanaopetuksissa eri dikotomiseen sanapariin, jotka reflektovat sosiaalista luokkaa, kuten assosioituuko esimerkiksi sana kalastus enemmän sanaan rikas vai köyhä ja kuinka vahvasti. Kolmannessa tutkimusvaiheessa rajaen sanaopetuksien hienosäätöön käyttämäni aineistosta edustavan otoksen lähilukua varten varmistaakseni laskennallisen vaiheen havainnot, sekä täydentääkseni tutkimustuloksia yksityiskohtaisemmalla laadullisella tutkimuksella.

Tutkimustulokset antavat ymmärtää, että työväenluokan suosimat ajanviettotavat assosioituvat pääsääntöisesti työväenluokkaa korkeampaa luokka-asemaa kuvaavan sanaston kanssa, populaarikulttuurista mediaa ja yksittäisiä arkisia ajanviettopaikoja lukuun ottamatta. Keskiluokkaisuus identiteettinä ja vaurastuminen ilmiönä vaikuttaa tässä valossa nivoutuvan osaksi työväenluokkaista identiteettiä. Objektiiivisesti alhaisemmassa luokka-asemassa on siis mahdollista tavoitella legitiimimpää ja positiivista identiteettiä, mikä toisaalta on johtanut työväenluokan stigmatisoimiseen tuhlailevana pidetyn kulutuskulttuurin perusteella. Se, että tilastollisesti erittäin työväenluokkaiset harrastukset mielletään tämän tutkimuksen valossa etuoikeutetuiksi harrastuksiksi saattaa siis olla merkki alemman luokan moraalisen autonomian ja työväenkulttuurin olemassaolon kyseenalaistamisesta ja työväenkulttuurin omimisesta kehystämällä se keskiluokkaisena. Nettimedian keskustelun painotus keskiluokkaisuuteen vahvistaa edelleen käsitystä siitä, että internetmedia on uudelleenluonut pitkään mediassa olemassaololleen vinouman — sekä media-alan vaikuttajien luokkataustasta että representaatioissa, jota tuotetaan keskiluokkaisesta näkökulmasta maksukykyiselle yleisölle.

11. LUOVAT JA UUDET AKTIVISMIN MUODOT

Koordinaattorit:

Heini Salminen, Helsingin Yliopisto heini.salminen@helsinki.fi

Katariina Mäkinen, Tampereen yliopisto katariina.makinen@tuni.fi

Hanna Ylöstalo, Tampereen yliopisto hanna.ylostalo@tuni.fi

Artemaking as Political Practice: Activist Implications of Performing Arts from the Margins

Annaliina Pahkala, Helsingin yliopisto

How can we understand artmaking as an activist practice? While protests and political movements often utilise artistic expression to visualise demands or catch public attention, the activist implications of *artmaking* as an embodied and relational practice remain less frequent in academic discussion.

This study examines how Finnish performance art collectives that emphasise feminist, anticolonial and marginalised perspectives construct political action in their artistic work and communal practices. Based on ethnographic fieldwork, the study focuses on these countercultural art communities (such as UrbanApa) that operate at the intersection of professional art production, grassroots activism, and community work. The research asks how the actors make sense of the political character of their artistic and care practices in these communities, how art is made and negotiated, and how artists navigate the shifting boundaries between personal vulnerability, collective visibility and public scrutiny in a world marked by political crises and constant questioning of the importance of culture and its funding. The research draws from queer and Black feminist literature on creativity, activism and care for understanding the interconnected nature of identity and politics in artmaking from the margins.

Situated within cultural studies and scholarship on art activism, the analysis follows how these collectives navigate insider perspectives and communicate the political themes that intersect with their lived experiences of identity to audiences. Their work reflects attempts to contest dominant social structures, diversify the political and artistic discourse, and cultivate radical artistic spaces to make an impact.

By exploring artmaking of countercultural art communities as a social and political process, the study contributes to nuanced understanding of political action in the everyday and in the arts. It sheds light on the interwoven process of artmaking from the margins, identity, and community building as an act of disruption.

Tanssilattian politiikka: Queer-yöelämä sosiologisen tutkimuksen kohteena

Heini Salminen, Helsingin yliopisto

Tämä esitys tarkastelee tanssilattiaa poliittisen ja tietämisen paikkana. Poliitiikka ja yöelämä paikannetaan usein erillisiksi alueiksi: toinen muodollisena, institutionaalisenä ja rationaalisenä, toinen intiiminä, ruumiillistuneena ja nautintoon suuntautuneena. Etnografiseen tutkimukseen

suomalaisissa omaehtoisissa queer-tiloissa, -yhteisöissä ja -yöelämässä pohjaten, tämä tutkimus näyttää, miten – usein väliaikaiset ja aktivistiset – tanssilattiat kurovat ja haastavat tätä jakoa. Se kysyy, minkälaisia poliittisen osallistumisen repertuaareja ja vaatimuksia kumpuaa queereiltä tanssilattioilta ja toisaalta, minkälaista tietämistä ja työtä yöelämän tutkimus on.

Etnografisten esimerkkien avulla esitän, ensiksi, tanssilattian politiikan paikantuvan ajalliseen ja tilalliseen toisin kuvittelun mahdollisuuteen. Väliaikaiset tilat ja tanssilattiat tarjoavat väylän tehdä toisin niin itseä, yhteisöä kuin kollektiivisen toiminnan käytäntöjä. Kiristyvässä poliittisessa ilmapiirissä ne voivat toimia turvan ja tauon paikkoina. Samalla, ja kansainvälisiä kehityskulkuja heijastellen, markkinaehtoisessa kaupungissa, jossa yhteisön pysyvämmät kohtaamispaikat ovat katoamassa, queer-yöelämä edellyttää luovia tilallisia interventioita ja kaupunkitilan uudelleenajattelua.

Toiseksi esitys pohtii queer-yöelämää sosiologisena tutkimuskohteena. Yöelämä ja sen tutkimus tulevat yhä usein sivuutetuksi yhtäältä epäpoliittisina ja toisaalta nimenomaan aktivistisina, siten vähemmän vakavasti otettavina. Yöelämän tutkimuksen metodologiset haasteet ja kuormittavuus jäävät kevytmielisen ja ”hauskan” kenttätyön mielikuvan varjoon. Samalla sosiologian ja queer-tutkimuksen suhde on jännitteinen. Aiempia keskusteluja jatkaen esitys kutsuu pohtimaan, minkälaista intiimiä, affektiivista ja ruumiillista työtä yöelämän tutkimus on – ja voiko sosiologiaa queeriyttää.

Suoraa toimintaa ilmaston puolesta 2020-luvulla

Johan-Eerik Kukko, Lapin yliopisto

Esitelmä perustuu tutkimushankkeeseen (Koneen Säätio 2026–2029), jossa käsittelen poliittista suoraa toimintaa kiinnittäen huomion ryhmiin, jotka turvautuvat laittomiin keinoihin luonnon, ympäristön ja ilmaston puolesta. Tutkimuskysymykseni kuuluu millaisia liikkeitä Suomessa ja Euroopassa on, mitä poliittisia motiiveja eri ryhmillä on, sekä mitä keinoja nämä käyttävät tavoitteidensa saavuttamiseksi. Syvennyn erityisesti kansalaistottelemattomuuden, ekologisten sabotaasien sekä ekoterrorismin eroavaisuuksiin sekä näiden rajapintoihin keskittyen liikkeisiin ja ryhmiin, jotka valtion näkökulmasta määritellään turvallisuushkiksi demokraattisille yhteiskunnille. Pyrin tutkimuksessa myös luokittelemaan liikkeitä vasemmisto-oikeisto-akselille samalla pohtien luokitteluja, sekä niiden mielekkyyttä. Kyseessä on laadullinen tutkimus, jossa tutkittavaa ilmiötä lähestytään analysoimalla laajaa media-aineistoa.

Vuonna 2024 Climate Rights International -järjestö julkaisi raportin, jossa ollaan huolissaan demokraattisten valtioiden antamista ankarista tuomioista kansalaistottelemattomuutta harjoittavia ilmastoaktivisteja kohtaan. Esimerkiksi Iso-Britanniassa voi saada jopa vuoden vankeustuomion, jos oikeus katsoo aktivistien aiheuttaneen haittaa keskeiselle kansalliselle infrastruktuurille. Vuonna 2025 Euroopan parlamentin ihmisoikeuksien alivaliokunnan (DROI) tilaamassa ympäristöihmisoikeuspuolustajia koskevassa raportissa todetaan, miten valtioiden toimesta ympäristö- ja ilmastoliikkeitä leimataan ”ekoterroristeiksi” ja kansallisen edun vastaisiksi toimijoiksi. Raportin mukaan tällaisella narratiivilla on heikentävä vaikutus kansalaisyhteiskunnan legitimizeettiin.

Vuonna 2021 julkaistussa teoksessaan *How to Blow Up a Pipeline* tutkija Andreas Malm toivoi ilmastoliikkeeltä militantimpia toimia fossiilikapitalismia vastaan kritisoiden kansanvälistä XR-liikettä väkivallattomuudesta. Malmin mukaan ilmastoaktivistien harjoittamat sabotaasit ja

omaisuuden tuhoamiset ovat moraalisesti oikeutettuja, jos radikaaleilla teoilla pystytään merkittäviin muutoksiin ja estämään ympäristön tuhoutumista. Väkivaltaa ei kuitenkaan Malmin mukaan pidä kohdistaa ihmisiä kohtaan vaan omaisuuteen. Osa aktivisteista on viime vuosina mennyt ”maan alle” toteuttamaan sabotaasi-iskuja. Esimerkiksi brittiläinen *Shut the System* -ryhmä on katkaissut valokaapeleita ottaen kohteeksi vakuutusyhtiöt ja pankit. Kansainvälinen *Tyre Extinguishers* on tyhjentänyt katumaastureiden renkaita jättäen tuulilasiin viestin iskun kohteeksi joutuneelle. Ryhmien toimintatapa eroaa XR-liikkeestä, joka hyödyntää omilla kasvoilla tapahtuvaa väkivallatonta kansalaistottelemattomuutta, eikä toimi varjoista käsin.

Tutkija Alexander Reid Rossin mukaan ilmastokriisin pahentuessa, ja poliittisten päättäjien ollessa kyvyttömiä kriisin edessä, ympäristöliikkeen sisällä voi tapahtua myös polarisaatiota ääripäihin. Ross on huolissaan ekofasismista, joka on viime vuosina saanut suosiota nuorten keskuudessa internet-foorumeilla ja sosiaalisessa mediassa. Ekofasismissa väkivalta ihmisiä kohtaan oikeutetaan radikaaleilla syväekologisilla teemoilla, jotka yhdistetään rasismiin ja akselerationismiin. Rossin ja Emmi Bevensen mukaan äärioikeisto ujuttautuu mukaan ympäristöliikkeisiin hyödyntäen ympäristökriisiä omiin tarkoituksiinsa.

Avainsanat: suora toiminta, kansalaistottelemattomuus, ekologinen sabotaasi, fossiilikapitalismi, ekofasismi, akselerationismi

Lähteet:

Malm, A. (2021). *How to Blow Up a Pipeline*, Verso Books.

Guardian 8.3.2025. ‘A new phase’: why climate activists are turning to sabotage instead of protest. <https://www.theguardian.com/environment/2025/mar/08/a-new-phase-why-climate-activists-are-turning-to-sabotage-instead-of-protest>

VICE (2018). White supremacy meets eco-warriors | Decade of hate (video), YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=aGXo--s15Nk>

Reid Ross, A. & Bevensen, E. (2020). Confronting the rise of eco-fascism means grappling with complex systems. Centre for Analysis of the Radical Right: Research Insight Series, Vol. 3, 1–31.

Climate Rights International (2024). *On Thin Ice: Disproportionate Responses to Climate Change Protesters in Democratic Countries*. https://cri.org/reports/on-thin-ice/#elementor-toc_heading-anchor-1

Iuarte-Lima, C., Nardi, M. A., & Sjöstedt, B. (2025). *Environmental human rights defenders: New developments and their implications for the European Union and the European Parliament*. European Parliament, Directorate-General for External Policies, PE 754.480.

Aktivismi elettävyyttä luovana käytäntönä ruumiillisissa ja ekologisissa hätätiloissa

Elina Helosvuori, Helsingin yliopisto

Sekä ympäristökriisi että syntyvyyden lasku ovat saaneet runsaasti huomiota julkisessa, poliittisessa ja akateemisessa keskustelussa. Julkisissa kannanotoissa sekä poikkeuksellisen alhainen syntyvyys Suomessa että ilmastonmuutoksesta juontuvat tuhot näyttävät hätätiloina, jotka haastavat pohtimaan elämän jatkuvuuden edellytyksiä. Vireillä oleva tutkijatohtorihankkeeni keskittyy

haavoittuneiden ruumiillisten ja ekologisten ympäristöjen välisten yhteyksien tutkimiseen aktivismin ja syntyvyyden laskun näkökulmasta. Olen tehnyt tutkimusta sekä ilmastoaktivistien että endometriooisia sairastavien potilasaktivistien parissa. Esityksessäni keskityn esittelemään havaintoja näiden kahden osahankkeen yhteyksistä. Endometriooosi on sairaus, jossa kohdun limakalvon kaltaista kudosta kasvaa kohdun ulkopuolella. Se on yksi tahattoman lapsettomuuden tyypillisimmistä ruumiillisista syistä. Yhteiskunnallisessa keskustelussa ilmastoahdistus on puolestaan noussut esiin yhtenä vapaaehtoisen lapsettomuuden nousevista syistä erityisesti nuorten ilmastoaktivistien kohdalla. Osa haastattelemistani nuorista aktivisteista kertoo, etteivät he halua tuoda lisää lapsia maailmaan, jossa heillä 'ei ole tulevaisuutta'. Lisääntymiseen liittyvien kysymysten lisäksi tapaustutkimuksiani yhdistää se, että niin endometriooisia aktivisteja kuin ilmastoaktivisteja kuvaavat elävänsä keskellä ruumiillisia ja elinympäristöihin liittyviä hätätiloja. Endometriooisia sairastavat kuvaavat hankalissa tilanteissa yhtäkkiä alkavia kipukohtauksia, joiden vuoksi on esimerkiksi lukittauduttava pitkäksi ajaksi vessaan keskellä työpäivää. Ilmastoaktivistit puolestaan kuvaavat paniikkikohtauksia, jotka voivat saada alkunsa esimerkiksi yllättäen oudon väriseksi muuttuvasta taivaasta. Lähestyn esityksessäni näitä kokemuksia esimerkiksi monilajisuuden tutkimuksessa käytetyn ja hyvän elämän mahdollisuuksiin liittyvän 'elettävyyden' käsitteen näkökulmasta sekä soveltamalla Arseli Dokumacin 'aktivististen toimintamahdollisuuksien' (activist affordances) ajatusta. Esitän, että näiden käsitteiden avulla voidaan analysoida luovan aktivismin mahdollisuuksia ruumiillisten ja ekologisten hätätilanteiden risteyskohdissa.

Arjen feminismit TikTokin lyhytvideoissa

Heta Mulari, Tampereen yliopisto

Viime vuosina TikTokiasta on tullut keskeinen alusta feministiselle digitaaliselle aktivismille sekä affektiivisille ja kehollisille sukupuolipolitiikoille. Esitelmäni käsittelee sitä, kuinka feminismitä kuvitellaan ja kerrotaan nuorten feministiaktivistien ja poliitikkojen tuottamissa TikTokin lyhytvideoissa. Arjen feminismeillä (everyday feminisms) tarkoitan Caldeiraa (2024) seuraten ensinnäkin arjen ja poliittisuuden yhteenkietoutumia ja sitä, kuinka feministiset poliittiset videot esiintyvät käyttäjätileillä rinnakkain arkielämää, elämäntapoja ja harrastuksia käsittelevän sisällön kanssa. Toiseksi TikTok-feminismit yhdistävät feministisiä teemoja (kuten sukupuolistunut häirintä, terveys, feministiset kulttuurit ja työ) lyhytvideomuodon multimodaaliseen estetiikkaan (Kallio & Mäenpää, 2025; Schellewald 2021) alustan tarjoamissa teknologisissa puitteissa ja osana algoritmien ohjaamaa affektiivista huomiotaloutta (Nordbrandt 2023). Kolmanneksi ymmärrän TikTokin feministiset lyhytvideot audiovisuaalisina narratiiveina, pieninä tarinoina (Georgakopoulou 2022), jotka kommentoivat ajankohtaisia poliittisia ja kulttuurisia keskusteluja esimerkiksi huumorin ja asiajournalismin tyylein. Esitelmä perustuu käynnissä olevaan digitaaliseen etnografiseen tutkimukseen ja laadulliseen aineistoon, joka koostuu etnografisista kenttäpäiväkirjoista, multimodaalisista lyhytvideoista sekä sisällöntuottajien ja -kuluttajien haastatteluista. Tutkimushanketta TikTokCracy rahoittaa Koneen Säätiö.

Caldeira, S. P. (2024). (Re)sharing feminisms: Re-sharing Instagram Stories as everyday feminist practices. *New Media & Society*, 27(7), 4265-4284. <https://doi.org/10.1177/14614448241236707>

Georgakopoulou, A. (2022) Small stories research: a narrative paradigm for the analysis of social media. In A. Quan-Haase, L. Sloan (Eds.) *The Sage Handbook for Social Media Research Methods* (Vol. 0, pp. 240-252). SAGE Publications Ltd, <https://doi.org/10.4135/9781036243388.n19>

Kallio, S. M., & Mäenpää, J. (2025). Visuality as an Affordance on Instagram News Production. *Digital Journalism*, 1–19.

Nordbrandt, M. (2023). Affective polarization in the digital age: Testing the direction of the relationship between social media and users' feelings for out-group parties. *New Media & Society*, 25(12), 3392–3411. <https://doi.org/10.1177/14614448211044393>;

Schellewald, A. (2021). Communicative Forms on TikTok: Perspectives From Digital Ethnography. *International Journal of Communication*, 15, 1437.

”En mä pelkkää maailmantuskaa halua myydä”: Strateginen aitous ja huomiotalouden logiikat digitaalisessa aktivismissä

Emmi Holm, Helsingin yliopisto

Aktivismi on arkipäiväistynyt, mutta sen merkitykset hämärtyvät: protestin, mainonnan ja henkilökohtaisten tarinoiden rajat sekoittuvat digitaalisessa kuvavirrassa. Samalla kiistellään siitä, mikä lasketaan oikeanlaiseksi digitaalisesti aktivismiksi; onko se *aitoa* vaiko laiskaa klikktivismia, sädekehän kiillotusta tai tietoista brändinrakennusta? Alustoilla tapahtuva sensuuri, algoritmien arvaamattomuus ja polarisoiva mediaympäristö sekä rajoittavat että kiihdyttävät aktivismia. Visuaalinen ja tarinakeskeinen some on samalla avannut uusia osallistumisen väyliä, tehnyt keskustelusta moniäänisempää ja tarjonnut marginalisoiduille ryhmille tilaa toimijuuteen (Bonilla & Rosa, 2015). Kun kaupallisia algoritmeja optimoidaan ja nopeatempoinen huomio nähdään onnistumisen mittarina, kuka lopulta määrittää kenen ääni pääsee kuuluviin?

Huomion ja näkyvyyden keskeinen asema sitoo digitaalisen aktivismin alustojen sääntöihin ja teknologisiin rajoitteisiin. Meemit ja infograafit tarjoavat yksinkertaistettuja vastauksia monimutkaisiin ongelmiin, kun taas henkilökohtaiset tarinat rakentavat aitoutta ja samaistumispintaa, usein kuitenkin strategisesti tuotettuna ja kaupallisia algoritmeja miellyttäen (Hund, 2024; Abidin, 2018). Digitaalinen aktivismi näyttäytyy näin sekä henkilökohtaisena motivaationa parantaa maailmaa että algoritmien säätelemänä ilmiönä. Näkyvyydestä tulee kaksiteräinen miekka: yhteiskunnallisille ongelmakohdille halutaan maksimaalinen näkyvyys, mutta se ei saa näyttäytyä laskelmoidulta ja kääntä sisällöntuottajan integriteettiä vastaan.

Digitaalisen aktivismin ristiriitaisuus ja siitä syntyvä tasapainoilu on jatkuvasti läsnä etnografisessa tutkimuksessani, jossa seuraan yhteiskunnallisesti aktiivisia kaupallisia sisällöntuottajia, somessa toimivia aktivisteja ja heidän yleisöjään. Aineisto on kerätty Suomessa vuoden 2025 ja 2026 aikana, kansainväliset sosiaalisen median trendit ja poliittiset ilmiöt huomioiden. Esitelmässä tuon esille näiden eri sometoimijoiden strategiat näkyvyyden ja vaikuttavuuden takaamiseksi: miten *aitoutta* rakennetaan ja hyödynnetään poliittisten viestien legitimoimiseen; millä taktiikoilla alustojen sensuuria koitetaan kiertää; sekä miten poliittista osallistumista käytetään oman henkilöbrändin luomiseen. Visuaalisen sosiaalisen median tutkiminen haastaa pohtimaan nykypäivän aktivismin raameja sekä kaupallisuuden roolia yhteiskunnallisessa keskustelussa.

Vasemmalle nojaavat vaikuttajaverkostot Instagramissa

Rosa Kaimio, Helsingin yliopisto

Oikeistolaisten toimijoiden poliittinen viestintä ja verkostot sosiaalisessa mediassa ovat hyvin tutkittuja niin maailmalla (katso esim. Heiss & Matthes, 2020; Krämer et al., 2021) kuin Suomessakin (muun muassa Horsti et al., 2021; Ylä-Anttila, 2020). Sekä yksittäisten käyttäjien verkostot että näiden yhteys poliittikkoihin ovat olleet keskeisiä tutkimuksen teemoja.

Ymmärrys vasemmalle nojaavista toimijoista ei ole läheskään yhtä kattavaa huolimatta siitä, että Suomessa on julkisuuteen noussut useampi vasemmistolaista yhteiskuntakritiikkiä tuottava taho, kuten sarjakuvataiteilija Riina Tanskanen *Tympeät Tytöt* -teoksillaan ja pikakahvimemegirl-tiliä pyörittävä Alma Tuuva (Ilta-Sanomat, 2025; YLE Uutiset, 2025). Näiden toimijoiden ja muiden heidän kaltaistensa kohdalla ei kuitenkaan ole kyse vain poliittisesta viestinnästä, vaan viestinnän sisältö vaikuttaa olevan sekoitus meemejä, taidetta ja aktivismia. Tämän sisällön tuottamisen mahdollistaa erityisesti Instagram visuaalisena sosiaalisen median alustana. Väitöskirjani osaksi tulevassa artikkelissa paikkaan mainittua poliittisen vaikuttamisen tutkimuksen aukkoa hahmottamalla vähemmän tutkittua toimijoiden verkostoa.

Hyödyntäen tilastointia ja verkostanalyysia selvitän keskeisimmät vasemmalle nojaavat vaikuttajat sekä näiden yhteyden institutionaalsiin poliittisiin toimijoihin. Toteutan analyysin vertailemalla tilien seuraajamääriä sekä sitä, mitkä tilit seuraavat toisiaan. Kiinnitän erityistä huomiota siihen, millainen yhteys tileillä on esimerkiksi suomalaisten puolueiden virallisiin tileihin tai tunnettuihin poliittikkoihin. Vertailen myös tilien välille muodostuvien yhteyksien lujuuutta. Analysoin sosiaalisen median alustoista erityisesti Instagramia, koska kumpikin yllä esiin nostettu toimija on saavuttanut suurimman suosionsa siellä ja koska alusta jäänyt vähemmälle tarkastelulle poliittisen vaikuttamisen paikkana (Isotalus, 2017).

Artikkelin tulosten pohjalta muodostan kuvan vasemmalle nojaavan sosiaalisen median aktivismin toimijoista Instagramissa sekä näiden tilien yhteydestä perinteisiin vasemmalle sijoittuviin poliittisiin instituutioihin. Analyysin tuloksen antavat palan kuvasta, joka oikeistosta on tutkimuksessa tähän mennessä koostettu, sekä antavat eväitä jatkotutkimukselle vasemmalle nojaavaan poliittiseen aktivismiin liittyen.

Lähteet

Heiss, R., & Matthes, J. (2020). Stuck in a Nativist Spiral: Content, Selection, and Effects of Right-Wing Populists' Communication on Facebook. *Political Communication*, 37(3), 303–328.
<https://doi.org/10.1080/10584609.2019.1661890>

Horsti, K., Saresma, T., Tumber, H., & Waisbord, S. (2021). *The role of social media in the rise of right-wing populism in Finland* (1st ed., pp. 376–385). Routledge.
<https://doi.org/10.4324/9781003004431-40>

Isotalus, P. (2017). *Mediapoliitikko*. Gaudeamus.

Krämer, B., Fernholz, T., Husung, T., Meusel, J., & Voll, M. (2021). Right-wing populism as a worldview and online practice: Social media communication by ordinary citizens between ideology

and lifestyles. *European Journal of Cultural and Political Sociology*, 8(3), 235–264.
<https://doi.org/10.1080/23254823.2021.1908907>

Reko, V. (2025). Ideologisesta työttömyydestä tunnettu Alma Tuuva, 32, kritisoi yhteiskuntaa ja on Helsingin uusi kaupunginvaltuutettu. *Ilta-Sanomat*. <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000011170515.html>

Tiessalo, P. (2025, October 11). Sarjakuvataiteilija Riina Tanskanen on tyttöjen päivänä huolissaan somen laihooden ihannoinnista ja tradwife -trendeistä. *YLE Uutiset*. <https://yle.fi/a/74-20187873>

Ylä-Anttila, T. (2020). *Social Media and the Emergence, Establishment and Transformation of the Right-Wing Populist Finns Party*.

Radical self-care: The Fetishized Self and the Lived Contradictions of Gender in Online Activism

Taina Meriluoto, University of Helsinki & Suvi Salmenniemi, University of Turku

This paper examines representations of and discussions on radical self-care on Instagram. Based on critical visual analyses of 310 images and their captions and comments posted with the hashtag #radicalselfcare, we analyse how radical self-care is understood and visually portrayed, what constitutes ‘radical’ in the representations of self-care, and how politics, selfhood and social relations are constructed in this context. We identify two forms of radical self-care: the first, which we term ‘insurgent self-care’, draws on the Black feminist tradition of self-care as political warfare and construes radical self-care as a collective practice geared towards resisting intersectional dynamics of social oppression through building and sustaining political communities. The second, which we term ‘platform self-care’, envisions radical self-care as an individualized practice aimed at self-optimisation in the competitive structures of capitalism. Platform self-care tends to pathologise relationality and legitimize withdrawal from social relations. We argue that these two forms of radical self-care exemplify lived contradictions of gender in capitalism and ways of responding to them. Radical self-care is a highly gendered field and serves as a site in which contradictory cultural ideals and pressures of femininity are grappled with. In particular, we claim that platform self-care exemplifies a commodification and fetishization of self where the self emerges both as a commodity that is worked upon and improved in order to enhance its value and exchange it in the markets, but also that this self operates as a *fetish*, cut off from the concrete social and economic relations that constitute it.

Populaaria valtiofeminismiiä

Hanna Ylöstalo, Tampereen yliopisto; Julius Hokkanen, Tampereen yliopisto; Katariina Mäkinen, Tampereen yliopisto & Ella Poutiainen, Tampereen yliopisto ja Åbo Akademi

Feminismi on 2010-luvulla popularisoitunut: siitä on tullut osa populaari- ja kulutuskulttuuria. Vaikka popularisoituminen on tehnyt laajasti näkyväksi seksismiä ja epätasa-arvoa, se on myös kiihdyttänyt feminismin kaupallistamista ja luonut uudenlaisia yhteyksiä kulutuksen, näkyvyyden, nautinnonhalun ja yhteiskunnallisen aktivismin välille. Populaarifeminismiiä onkin kritisoitu feministisessä media- ja kulttuurintutkimuksessa muun muassa sen kaupallisuudesta, sisällöllisestä ontoudesta ja sukupuolittuneiden valtarakenteiden sivuuttamisesta.

Täydennämme aiempaa, jossain määrin yksiulotteista kuvaa populaarifeminismistä tutkimalla empiirisesti populaarifeminismistä ammentavaa aktivismia pohjoismaisen valtiofeminismin kontekstissa. Tutkimme neljää sosiaaliseen mediaan ja kansalaisyhteiskuntaan keskittyvää feminististä protestia, jossa viestintä ja suuren yleisön huomio ovat keskeisiä ja jotka hyödyntävät populaarifeminismille ominaista tyyliä ja toimintatapoja.

Ehdotamme, että pohjoismaisen hyvinvointivaltion kulttuuri, talous ja politiikka sekä valtiofeminismin perinne tuottavat omanlaisiaan populaarifeminismin artikulaatioita. Näyttää siltä, että pohjoismaisen populaarifeminismin ei ole hylännyt valtiofeminismin perinnettä, vaan pitkäjänteiset tasa-arvopoliittiset kamppailut yhdistetään populaarifeministiseen tyyliin ja toimintatapoihin. Pohdimme esityksessämme tällaisen aktivismin ehtoja ja mahdollisuuksia.

12. MONILAJISET YHTEISÖT JA YHTEISÖN TULEVAISUUDET

Koordinaattorit:

Áile Aikio, Lapin yliopisto aile.aikio@ulapland.fi

Mikko Äijälä, Lapin yliopisto mikko.aijala@ulapland.fi

Tavaroita vai tuntevia olentoja?

Diskursiiviset kiistat turkiseläinten moraalisesta ja poliittisesta asemasta Suomessa 1987-2025

Artti Kellokumpu, Jyväskylän yliopisto; Ari Kuusmin, Jyväskylän yliopisto; Marjo Siltaoja, Jyväskylän yliopisto & Alice Wickström, Aalto-yliopisto

Turkistarhaus on herättänyt paljon kiivasta väittelyä julkisessa keskustelussa Suomessa viimeisten vuosikymmenten aikana. Keskustelun kohteina ovat erityisesti olleet turkistarhauksen moraalinen ja poliittinen status ja turkiseläinten asema tuotantoeläintaloudessa, mutta kiistat ovat koskettaneet ja muovanneet myös yhteiskunnassa vallitsevia näkemyksiä ihmisten ja eläinten välisistä lajisuhteista yleisesti.

Tarkastelemme tutkimuksessamme näitä turkistarhauksesta ja turkiseläimistä käytyjä kiistoja ja niiden taloudellista ja yhteiskunnallista raamittumista. Analysoimme erityisesti ”turkiseläimen” kategorian diskursiivista rakentumista ja eriytymistä turkiseläinten taloudellista hyödyntämistä ja moraalisia oikeuksia käsittelevissä diskursseissa. Tarkastelumme kohteena ovat yhtäältä kiistat turkiseläinten olemuksesta ja suhteesta muihin (koti- ja villi)eläimiin ja toisaalta niiden (markkina)taloudellisten ja yhteiskunnallisten raamien erittely, joiden puitteissa näitä diskursiivisia kamppailuja on käyty.

Aineistomme muodostuu kokoelmasta turkistarhausta käsitteleviä artikkeleita ja keskusteluja lehdistössä ja eduskunnassa vuosilta 1987-2025, joita analysoimme hyödyntäen historiallisia ja diskurssianalyttisiä menetelmiä. Teoreettinen viitekehysemme ammentaa kriittisestä teoriasta, jota sovellamme ihmisen ja eläimen välisten suhteiden tarkasteluun ja kritiikkiin kaupungistuneen ja kansainvälistyneen markkinatalouden kontekstissa.

Erotellemme aineistostamme kolme turkistarhauksen vastustuksen aaltoa, jotka sijoittuvat 1990-luvun loppupuolelle, 2010-luvun alkuun ja 2020-luvun alkupuolelle. Vaikka näillä aalloilla on omat ominaispiirteensä, niitä yhdistävät diskursseihin osallistuneiden vahva polarisoituminen turkistarhauksen vastustajien ja puolustajien leireihin ja keskusteluissa toistuvat tematiikat. Jälkimmäisten osalta erottelemme kaksi toisiaan risteävää tematiikkaa, joista ensimmäisessä turkiseläimet ilmenevät joko kommodifioituina hyödykkeinä tai moraalisia oikeuksia omaavina ja tuntevina olentoina ja toisessa joko muihin kotieläimiin verrannollisina eläiminä tai luontoon kuuluvina (villi)eläiminä. Osoitamme tutkimuksemme, että kiistat turkistarhauksen moraalisesta ja poliittisesta oikeutuksesta riippuvat keskeisellä tavalla siitä, miten näitä rajanvetoja luodaan tai häivytetään.

“It would feel bad to castrate them again now without anaesthesia” – Farmer and worker views and experiences on alleviating castration pain in piglets within a changing legal context

Saara Kuppsala, Ann-Helena Hokkanen, Mari Heinonen, Anna Valros

Research Center for Animal Welfare, Department of Production Animal Medicine, Faculty of Veterinary Medicine, University of Helsinki

Surgical castration of male piglets is a highly painful procedure still commonly practised in many European countries to prevent boar taint in pork. In Finland, recent legal reform mandates the use of local anaesthesia (LA) prior to surgical castration from 2027 to mitigate pain. From 2024, farms may voluntarily use LA after completing compulsory training. The implementation of LA represents a new practice in Finnish farms, necessitating new skills in piglet medication.

Our study investigates farmers' and workers' experiences with the use of LA, as well as their perceptions of its effectiveness in alleviating castration pain and its overall impact on piglet welfare. Conceptually, the study is informed by the sociology of human-animal work and human-animal studies insights on interpreting and constructing animal welfare in an everyday context.

We conducted semi-structured interviews with 16 Finnish farmers and piggery workers from nine farms that had introduced the use of LA. Preliminary reflexive thematic analysis of the interview transcripts suggests key themes related to the work context and burden, the care of piglets to alleviate pain and stress, the contextual interpretation of piglets' pain and behaviour, and the conceptualisation of LA in relation to alternatives to surgical castration.

Initial findings indicate that farmers and workers generally find LA effective in reducing castration pain. However, the use of LA increased the need for piglet handling and restraint, and the injection of LA was considered painful. The implementation of LA significantly increased the time required for castration, leading to a greater workload. The pressure to maintain a certain work speed influenced the methods of piglet handling and observation on the farms. These findings provide an enhanced understanding of farmers' and workers' perceptions of castration pain and its alleviation as well as the everyday work context of pain medication, which we hope to inform the development of future animal welfare legislation.

Useampilajiset perheikäntönnöt kodittomia koiria kotihoitavissa koiratalouksissa

Ville Malila, Väitöskirjatutkija, Jyväskylän yliopisto

Perhesosiologiassa usein käytetyssä perheikäntönnöjen lähestymistavassa perheen ja perheenjäsenyyksien ymmärretään rakentuvan jatkuvasti erilaisissa ja esimerkiksi arjen rutiineissa toistuvissa käytännöissä. Se, ketkä perhettä tekeviin käytäntöihin osallistuvat, keihin ja miten ne suuntautuvat, määrittelevät ketä perheeseen kuuluu ja mitä perhe milloinkin tarkoittaa. Perhe erityisenä yhteisönä muotoilee käytäntöjä tietynlaisiksi ja muista käytännöistä eroaviksi ja samalla perheen sekä perhesuhteiden erityisyys myös rakentuu perheikäntönnöissä.

Perheikäntönnöjen tutkimus on ollut varsin ihmiskeskeistä, vaikka tutkimusten ja mielipidetiedusteluiden mukaan hyvin suuri ihmisistä pitää ”lemmikkieläimiään” ainakin jonkinlaisena perheenjäsenenä. Yhteiskuntatutkimuksessa käsitellyt ihmisten kokemukset useampilajista suhteista, niiden läheisyydestä, priorisoinnista, päättymisestä sekä molemminpuolisesta hoivasta ja ymmärryksestä näyttävät, ettei muunlaisia ole alettu vain nimetä ja kuvata

perheenjäseniksi. Ne harvat tutkimukset, jotka ovat selvittäneet, miten ihmiset tekevät erilaisilla käytännöillä perhettä heille erityisten muunlaisten kanssa, ovat tarkastelleet ihmisten ja heidän ”omien” lemmikkieläintensä välisiä suhteita.

Tässä väitöskirjani osatutkimukseen perustuvassa esitelmässä käsittelen useampilajisia perheikäytäntöjä ja perheenjäsenyyksiä kodittomien koirien sijaiskodeissa, joissa asuu väliaikaisten kotihoitokoirien lisäksi myös hoitajan omia koiria. Kodittomien koirien kotihoito on rescue- ja eläinsuojeluyhdistysten organisoimaa vapaaehtoistoimintaa. Kotihoitokoira hoidetaan ”kuin omaa” ja koiralle etsitään samalla pysyvää adoptiokotia esittelemällä koira yhdistysten viestintäkanavissa. Kotihoitokoira voi tulla joskus myös hoitajansa adoptoimaksi, vaikka kotihoitajat pyrkivät lähtökohtaisesti välttämään tätä *foster fail(ure)* -nimellä kutsumaansa tapahtumaa.

Olen tarkastellut väitöskirjatutkimuksessani kotihoitajien haastatteluaineiston avulla kotihoitavien koiratalouksien useampilajisia perheikäytäntöjä. Selvitän, miten ihmiset tekevät useampilajista perhettä omien ja ”kuin omien” koiriensa kanssa. Tutkimalla, kuinka pysyvät ja kiertävät koirat ovat osa eri tasoisia, esimerkiksi läheisyyteen ja tunteisiin liittyviä perheikäytäntöjä voidaan avata uudella tapaa, mitä perheenjäsenyys tarkoittaa muunlaisten kohdalla. Käsittelen esityksessäni tutkimuksen varhaisia löydöksiä.

More-Than-Human Grief and the Limits of Human Community

Tiina Määttä, Tampereen yliopisto

This presentation reimagines the social world by examining human–nonhuman manifestations of disenfranchised grief following the death of an animal companion. In everyday life, animal companions are deeply intertwined with their human counterparts, forming what can be understood as a multispecies community. Building on this premise, the presentation argues that when an animal companion dies, the grieving human also turns to nonhuman spaces in their grieving practices. Because the loss occurs within a community not composed solely of humans, the grief cannot be fully processed within exclusively human social frameworks.

The study considers how grief is shaped within more-than-human worlds, opening space for new multidisciplinary interpretations of disenfranchised grief. As data collection will be underway at the time of the conference, the presentation focuses on the conceptual foundations and theoretical significance of the study. In this approach, grief following the death of an animal companion is understood as a radical form of solidarity. Since communities are still largely conceptualized as human-built and composed solely of human members connected by shared values, the study draws attention to hidden forms of grief that cannot be fully expressed because of social hierarchies that downplay the significance of losing an animal.

This approach reveals persistent hierarchies that undermine more-than-human forms of sociality in grief manifestations and offers a critical analysis of human–nonhuman relations in disenfranchised grief. By doing so, it enables a new understanding of collective grief practices and provides conceptual tools relevant for professionals working with grief.

Hunting in Simplified Forest Ecologies: Pine Marten Tracking as Relational Practice

Mikko Äijälä, Faculty of Social Sciences, MultiBEING CoE, University of Lapland

Hunting practices in Finland are increasingly done in declining forest ecologies dominated by short-rotation timber production with logging roads, forestry ditches and clear cuttings. This trajectory relies on plantation ecologies characterized by simplification that phase out beings – both human and non-human – and radically alters more-than-human relationships emerging within material subsistence practices including hunting. In this paper, I discuss pine marten tracking as a hunting practice through which to relate to forest ecologies. Tracking is a way of attending to and noticing landscape structure and thus provides a framework for examining the uneven livability in forest plantations whose disturbances nourish some beings while are destructive to others. The (un)skilled art of tracking the marten becomes a complicated entanglement of practices that contrast to plantation ecologies but also consent to them and living with them. Instead of considering it as a useless form of unhealthy nostalgia for untouched nature, it is an ecological practice based on care and more sustainable ways of thinking, feeling and interacting with nonhumans. It might not revert the ecological damage created by short-rotation timber production but be an opportunity to transform beliefs, motivations, values, and actions towards new concepts and relationalities to anthropogenic disturbances within forest ecologies.

References

- Hyvärinen, P. (2020). Sienestystä pohjoisilla puupelloilla: metsien moninaiset taloudet ja plantaasiosentrismin ongelma. *Alue ja ympäristö* 49(2): 22–43.
- du Plessis, P. (2022b). Tracking meat of the sand. Noticing multispecies landscapes in the Kalahari. *Environmental Humanities*, 14(1), 49–70. doi: 10.1215/22011919-948142
- Tsing, A.L. (2017a). A Threat to Holocene resurgence is a threat to livability. In: Brightman, M. & Lewis, J. (Eds.), *The anthropology of sustainability. Palgrave studies in anthropology of sustainability*. Palgrave Macmillan, New York. https://doi.org/10.1057/978-1-137-56636-2_3

Saamelainen kestävyysajattelu ja eurooppalainen kiertotalouspolitiikka: yhtymäkohdat, haasteet ja mahdollisuudet

Eleonora Alariesto

Saamelainen elämäntapa ja ylisukupolisesti siirtyvät taidot ovat perinteisesti perustuneet luontoa kunnioittavaan maailmankatsomukseen ja relationaaliseen suhteeseen maan, vesien ja muiden lajien kanssa. Perinteisiin tietotaitoihin perustuvan elämäntavan keskiössä on ollut pärjäämisen filosofia *birgejupmi*, joka konkretisoituu esimerkiksi luonnonresurssien kestävässä käytössä siten, ettei tarvitsemaansa enempää oteta. Tämä ajattelu varmistaa sen, että resursseja riittää myös tuleville sukupolville. Näihin periaatteisiin perustuvat käytänteet muodostuvat luonnonresurssien kokonaisvaltaisen hyödyntämisen ympärille, ja niitä voidaan kuvata saamelaisina kiertotaitoina. Taidot heijastavat elämäntapaa ja kestävyysajattelua ja perustuvat elämän sykliisyyteen esimerkiksi

poronhoidossa ja vuodenaikojen kierrossa sekä siirtyvät sukupolvelta toiselle osana jokapäiväistä elämää.

Ilmastonmuutos, teollistuminen, turismi ja militarisaatio kuitenkin muuttavat saamelaisten kotiseutualueen luontoympäristöjä ja laidunalueita, vaikuttaen suorasti ja epäsuorasti elinkeinoihin, vuodenaikojen kiertoon ja näin myös elämän syklistyyteen sekä vuodenaikojen kiertoon sitoutuneisiin kiertotaitoihin. Maankäytön lisäksi myös EU:n hallinnolliset ja poliittiset toimet vaikuttavat elinkeinoihin, kulttuurisiin käytänteisiin ja kieliin. Toimet voivat tehdä kiertotaitojen käytännön toteutumisesta ja ylisukupolisesta siirtymisestä entistä haastavampaa, sillä vaikka monet direktiivit ja sääntelymekanismit pyrkivät edistämään kestävyyttä, ne voivat paradoksaalisesti vaikeuttaa paikallisten ja alueellisten kestävyysperinteiden toteutumista. Taloudellis-teknologisesti painottuneessa eurooppalaisessa kiertotalousdiskurssissa ohitetaan myös toistuvasti sosiaaliset ja kulttuuriset ulottuvuudet, jotka ovat taas saamelaisessa kestävyysajattelussa ydinasemassa.

Tämä tutkimus tarkastelee saamelaista kestävyysajattelua ja kiertotaitoja poronhoidon esimerkin kautta. Analyysin kohteena on, millaisia näkökulmia saamelaisten kestävyyskäytänteet voivat tarjota eurooppalaisen kiertotalouspolitiikan alueelliseen kehittämiseen, miten sosiokulttuurisia ulottuvuuksia voitaisiin vahvistaa, millaisia haasteita alueellisiin epätasa-arvoisuuksiin liittyy kiertotalouden kontekstissa sekä millä keinoin tasa-arvoa ja inklusiota asutuskeskusten ulkopuolella voitaisiin lisätä. Samalla tarkastellaan kriittisesti myös käsitteellistä kysymystä siitä, onko saamelaisesta kestävyysajattelusta puhuttaessa tarkoituksenmukaista käyttää kiertotalouden käsitettä, joka usein määritellään kulutus- ja jäteyhteiskunnan kestävyysaasteita ratkaisevaksi uudeksi talousjärjestelmäksi.

Tutkimus on osa Lapin yliopiston ja **Interreg Aurora Sápmi -rahoitteista MÁHTUT – Saamelainen tieto ja käytännöt vihreän siirtymän aikakaudella** -hanketta, joka pyrkii lisäämään tietoisuutta saamelaiskulttuurien taitojen ja käytänteiden tärkeydestä vihreän siirtymän aikakaudella.

Onko poro ihmisen sukulainen? Poliittiseen yhteisöön kuulumisen saamelaisessa siidajärjestelmässä

Anne-Maria Magga

Saamelainen siidajärjestelmä on perinteinen saamelainen hallintamalli, joka on edelleen käytössä poronhoidossa. Siidajärjestelmän on kuvailtu koostuvan siidan ihmisistä, poroista ja laidunmaista. Esityksessä lähestyn siidaa poliittisena yhteisönä ja tarkastelen siihen kuulumisen logiikkaa. Alkuperäiskansatutkimuksessa on kritisoitu kansalaisuuden käsitettä poliittisen yhteisön kuulumisen kuvaajana ja tuotu sen sijaan esiin, että alkuperäiskansayhteiskunnissa kuulumisen yhteisöön perustuu sukulaisuuteen, joka voi käsittää muutkin kuin ihmiset. Monien muiden alkuperäiskansojen keskuudessa ihmisten on kuvailtu olevan eläinten sukulaisia. Sukulaisuuden kautta syntyvät relationaaliset velvollisuudet ulottuvat siten myös eläimiin.

Myös saamelainen siidajärjestelmä perustuu sukulaisuuteen eikä valtion kansalaisuuteen. Ihmiset tulevat siidan jäseniksi sukulaisuussuhteiden kautta. Mutta miten ihmisen ja poron välistä suhdetta tulisi kuvailla? Tässä puheenvuorossa pohdin, miten ihminen ja poro suhteutuvat toisiinsa siidajärjestelmässä. Onko poro ihmisen sukulainen? Voiko monilajisia relationaalisia velvollisuuksia syntyä muutakin kuin sukulaisuuden kautta? Entä miten ihmisen ja poron suhdetta voisi käsitteellistää?

More-than-human guardianship? Environmental personhood, keystone species and tutelary deities.

Joonas Vola, post-doctoral researcher, University of Lapland

To strive for planetary justice, environmental personhood has been established as a form of rights of nature. The grounding work laid by Christopher Stone builds its practical applicability of personhood in legal matters to guardianship and making the environment whole. Where the established collective guardian legally represents something(s) which cannot speak for themselves, “making whole” stands for the compensation and conservation for the environment that has been harmed. This study inquires the “whole” of regional ecosystem and scientifically speculates with the possibility of establishing a guardianship, that besides holding indigenous people’s representation and local administration could strengthen the legitimacy of its standing by developing multispecies driven more-than-human guardianship. The speculative case study of establishing a personhood is localized to Finnish Natura 2000 nature protection network, where certain locations, habitats and species are compromised through compensation and offsets. Scientific speculation follows Peter Achinstein’s work and stands for forming conjecture without firm proof yet providing evidence to speculate with and to find fault with current approaches. In the light of the current development of environmental personhood, this study contributes to a post-humanist reading of law and ecology, asking: Can the guardianship of such environmental legal entities be founded on more-than-human? Possibilities for guardianship are researched from different animal species, inquiring them as the personhood’s guardian tutelary deities or trialing them as the beneficial effect for the ecology and biodiversity.

References

Achinstein, P. (2019). *Speculations: Within and About Science*. Oxford University Press.

Stone, C. D. (1972). Should Trees Have Standing? Towards Legal Rights for Natural Objects. *Southern California Law Review* 45 (1972), 450–501.

Min äššiin mearrida luondu / Meidän asioista päättää luonto. Saamelainen rap onto-episteemisenä aktivismina

Sanna Valkonen ja Áile Aikio

Saamelaisille rap-musiikista on tullut merkittävä tapa käsitellä ympäristökysymyksiä ja ilmastohuolta sekä pohtia saamelaisia maasuhteita kolonialismin ja ekstraktivismiin muovaamassa nykyisyydessä. Samalla se tarjoaa välineen ylläpitää ja artikuloida saamelaisiin tietämisen ja olemisen tapoihin pohjautuvaa ympäristösuhdetta sekä pohtia, millaisin ehdoin perinteisiä elinkeinoja voidaan harjoittaa nyt ja tulevaisuudessa. Rap-sanoituksissa nousee esiin myös kysymys ihmisen vastuusta osana monilajisia ja enemmän-kuin-inhimillisiä yhteisöjä.

Tässä esitelmässä tarkastelemme saamelaisräppäri Ailu Vallen *Viidon Sieiddit* -albumin sanoituksia ja kysymme: **millaisia monilajisia yhteisöjä ja yhteisön tulevaisuuksia saamelainen rap tekee kuviteltaviksi, ja millaista ympäristöpoliittista ajattelua nämä kuvitelmat tuottavat?** Erityisesti tarkastelemme, miten Vallen lyriikoissa rakentuvat saamelaiset relationaaliset ontologiat kyseenalaistavat valtavirtaista, ihmiskeskeistä ja ekstraktivismiin nojaavaa ajattelua ympäristöstä ja yhteiskunnasta.

Esitämme, että Vallen rap-kappaleiden kerronta tekee saamelaisia maailmoja uudella tavalla läsnä oleviksi julkisessa kulttuurissa ja laajentaa tilaa saamelaiselle ympäristötiedolle. Tulkitsemme Vallen sanoituksia onto-episteemisenä aktivisminä, joka kritisoi länsimaisia, kristillisiin hierarkioihin pohjautuvia käsityksiä luonnosta, ympäristöstä ja sen hallinnasta ja niiden yhteyksiä luonnonvarojen hyödyntämiseen Saamenmaalla.

13. POHJOISMAINEN UUSLIBERALISMI JA MUUT OIKEISTOIDEOLOGIAT/ NORDIC NEOLIBERALISM AND OTHER RIGHT-WING IDEOLOGIES

Koordinaattorit/Coordinators:

Camilla Kantola, Turun yliopisto camilla.kantola@utu.fi

Eero Suorsa, Turun yliopisto eero.k.suorsa@utu.fi

Seeing Red Ghosts: On Materialism, Feminism, and Problemizing Social Reproduction

Anuhya Bobba & Tiia Sudenkaarne

In this presentation drawing on work in progress, we discuss the controlling aspects of sexuality and gender: how they relate to morality and how issues of private and public overlap in their realm in the Finnish context. Further, we seek to problematize the focus of social reproduction on biological reproduction, to make way for a more thorough analysis of historical continuity between welfare state formation and neoliberal capitalism particularly from a class perspective.

We argue that a social reproductionist understanding of race, class, gender and sexuality is very poignant for study of ethics and politics around reproductive technologies and labor, that it has been unexplored in Finland. Fertility industry and reproductive tourism tap into colonialist justifications of racialized bodies as material to be consumed by and to the benefit of reproduction of Western white privilege. To sociologist Amrita Pande, this suggests reproductive labor is the ultimate form of gendered labor, and that justice is best achieved through labor rights and politics. These forms can, following Avery Gordon, be further described as ghosts in the Machine (Blell and Sudenkaarne 2024): the persistent, often invisible, forms of past and present social violence—specifically racism, eugenics, and sexism—that fuel and occasionally interrupt the Nordic welfare state. From this strong theoretical understanding, we consider social reproductive feminism to analyze justice in relation race, class, gender and sexuality.

We conclude there must be better awareness of discursive colonialism, referring to white feminism implying moral norms through concepts like choice – or justice, one might add – in complex, lived, embodied, racialized dilemmas that people navigate with different moral compasses that often do not comply with the neoliberal individual choice paradigm. Further challenges include taking these injustice issues more seriously.

Scaffolding the “We”: A Semiotic Analysis of the Speeches of Jimmie Åkesson and Sebastian Tynkkynen

Ville-Matti Kataja

This presentation approaches populist discourse through a semiotic perspective on narrative construction and collective belonging. It examines how populist actors perform narratives that evolve

in real time and asks how such narratives remain coherent even when their meanings shift across contexts.

By analysing political communication by Jimmie Åkesson and Sebastian Tynkkynen, this study explores how collective belonging is constructed through recurring narrative forms and symbols. The material consists of 20 years of Åkesson's party speeches for the Sweden Democrats and selected campaign material by Tynkkynen of the Finns Party from 2020 to 2024. Building on A. J. Greimas's actantial model, the analysis identifies how specific terms and symbols support the construction of the "we" actant. In the Nordic context, Åkesson repeatedly activates the people's home (folkhem) as an object of value, whereas Tynkkynen consistently invokes Nordic safety and the Nordic way of life.

Preliminary observations suggest that in both cases collective belonging is organised around the "we" actant, which is strengthened through multiple shifting signifiers. The "we" is constantly named and reproduced across texts in varying forms while remaining positioned in stable relations to other actants at the level of deep structure. In particular, the 20-year development of Åkesson's speeches suggests how the "we" can take multiple forms while maintaining a stable core.

Ideological choices in Government Economic and Social Policies: Comparing the Speeches of Petteri Orpo and Margaret Thatcher

Camilla Kantola & Eero Suorsa, University of Turku

In this presentation, we examine the economic and social policies of prime minister Petteri Orpo's government as an ideological program, which we call Orpoism. We compare the right wing ideological themes in Orpo's speeches in the 2020s with Margaret Thatcher's similar policy themes as prime minister from 1979 to 1990, applying the concept of strategy from Michel Foucault's conceptual framework to the analysis.

We have chosen Thatcher's policies as a point of comparison, because, first, Orpo has been compared to Thatcher in public discussion, and second, this comparison has not been made in previous studies. We especially examine Orpo's and Thatcher's ideological choices in economic policies, which include the increasing of poverty and inequality. We also examine the inherent contradiction between the rhetoric of justice or fairness and the political choice of inequality. The results indicate that in Orpo's speeches, work and security are especially emphasized as concepts with strong intrinsic value, and the ideological emphases used by Orpo and Thatcher have notable similarities.

14. POLITICAL SOCIOLOGY – COMMUNITIES, BELONGING, AND COLLECTIVE ACTION

Coordinators:

Georg Boldt, Helsingin yliopisto georg.boldt@helsinki.fi

Eeva Luhtakallio, Helsingin yliopisto eeva.luhtakallio@helsinki.fi

Liberalismi vastaan demokratia

Pekka Sulkunen

Aatehistoriallisesti liberalismi ja demokratia ovat toisilleen vastakkaisia periaatteita. Ristiriita valaisee eräitä piirteitä oikeistopopulismin vastarinnassa moniarvoisuutta kohtaan. Thomas Hobbes (1588-1679) kannatti absoluuttista monarkiaa, mutta häntä pidetään modernin liberalismien edeltäjänä. Hänen teoriassaan kansalaiset luovuttavat keskinäisellä sopimuksella osan luonnollista suvereniteettiaan ruhtinaalle, mutta vain siinä tarkoituksessa, että sitä tarvitaan yhteiskunnan järjestyksen ylläpitoon. J.-J. Rousseau (1712-1778) sen sijaan katsoi, että kansalaiset tekevät sopimuksen ruhtinaan kanssa. Sopimukseen ryhtymistä hän sanoo yleistahdoksi, joka sitoo kansalaiset sekä valtioon että yhteiseen elämäntapaan. Pohjoismainen demokratia on noudattanut Rousseauin yhtenäisyysajatus. Valtioon sitoutuminen on liittänyt kansalaiset myös luterilaiseen valtionkirkkoon ja sen moraalikäsitteisiin. Modernisaatio on merkinnyt sekä erilaistumista että eriytymistä ja murtautunut luterilaisen yhtenäiskulttuurin siteen. Oikeistopopulismin vastarinta näyttää tavoittelevan paluuta rousseaulaiseen demokratiaan, mutta noudattaa pikemminkin hobbesilaisen liberalismien periaatteita. Tämä näkyy radikaalina uskonnonvapauden vaatimuksena, joka käsittää myös uskonnottomuuden. Luterilaiseen tunnustukseen vedotaan vain poikkeuksellisesti, mutta vaaditaan ponnekkaasti oikeutta harjoittaa uskonnollisia seremonioita ja kokea uskonnollisia tunteita vieraiden kulttuurien, uskonnottomuuden ja suvaitsevaisuuden sitä estämättä. Populistinen vastarinta ei edusta yleistähtoa vaan erityistahtojen oikeuksia ja kuuluu siksi liberalistiseen eikä demokraattiseen aateperintöön.

Uudenlainen yhteisö rakenne ratkaisuna kansalaisdemokratian vajeeseen

Max Aunola

Viime vuosikymmeninä keskustelu demokratian kriisin ratkaisusta on keskittynyt institutionaalsiin ratkaisuihin kuten äänestysjärjestelmiin ja digitaalisiin osallistumisalustoihin. Vähemmälle huomiolle on jäänyt kysymys siitä, millaiset arkiset sosiaaliset rakenteet mahdollistavat pitkäkestoisen kansalaisosallistumisen ja yksilöiden kokemuksen kuulumisesta jaettuun poliittiseen maailmaan. Tässä esityksessä tarkastelen ideaa niin kutsutuista "perusyhteisöistä" mahdollisena sosiaalisena infrastruktuurina kehittyvälle kansalaisdemokratialle Suomessa.

Esitys pohjautuu Yhteisöarkkitehtuuri ry:n kehitteillä olevaan konseptiin, jossa perusyhteisö nähdään mahdollisena yhteiskunnallisena perusyksikkönä perheen, työyhteisön ja ystäväverkostojen rinnalla. Konseptin keskeinen lähtökohta on, että näitä yhteisöjä ei kannattaisi organisoida ensisijaisesti jonkin

ulkoisen tarkoituksen, ideologisen samankaltaisuuden tai asumisen ympärille, vaan ihmisenä olemisen, vuorovaikutuksen ja yhteisönä olemisen itseisarvon ympärille. Tällaiset tarkoituksellisesti rakennettavat mutta vapaaehtoiseen osallistumiseen perustuvat yhteisöt toimisivat ennen kaikkea tiloina, joissa ihmiset voivat kohdata toisiaan, jakaa elämäänsä ja resurssejaan sekä reflektoida yhteiskuntaa ja ajankohtaisia asioita. Samalla he rakentavat keskinäiselle luottamukselle perustuvaa, yhteisöllistä kokemuskenttää, jonka arvo on muualla kuin samankaltaisuuden tai yksioikoisen hyödyn piirissä.

Teoreettisesti esitys kytkeytyy keskusteluihin sosiaalisesta pääomasta ja sen jakamisesta, yhteiskunnallisesta resilienssistä sekä deliberatiivisen demokratiamuotoilun arkisista edellytyksistä. Argumentoin, että pienimuotoiset mutta institutionaalisesti tunnistetut yhteisöt voisivat muodostaa eräänlaisen ruohonjuuritason hyvinvointirakenteen: ne tukisivat yksilöiden sosiaalista elämää ja inhimillistä kasvua samalla kun ne vahvistavat aidosti demokraattisen kulttuurin perusinfrastruktuuria.

Esityksessä tarkastelen alustavasti myös konseptin erästä käytännöllistä toteutusmahdollisuutta, jossa ko. yhteisöjä kootaan fasilitoitun "yhteisögeneraattorin" avulla. Toiminnan tavoitteena on käynnistää ilmiö, josta voi tulevaisuudessa muodostua ehdotetun kaltainen, jopa itsestään selvänä koettu sosiaalinen rakenne, joka jonain päivänä on mahdollisesti jopa valtiollisesti virallistettu kaikille kuuluvana kansalaisoikeutena.

Yhteisöllisyyden ja yhteisöjen kokoamisen tietoinen arkkitehtuuri avaa kiinnostavan näkökulman ja konkreettisen ratkaisumallin siihen, miten kansalaisdemokratian tulevaisuutta voidaan rakentaa sosiaalisen elämän mikrotasolta käsin.

Democratic Resilience and the Power of Social Movements in South Korea

Jeong-Im Hyun

This research investigates the mechanisms behind South Korea's recurring, large-scale peaceful mobilizations that defend democratic institutions. While Finland is traditionally characterized by stable corporatist relations and state-funded associations, South Korea offers a compelling comparative case of a "protest culture" where horizontally organized movements—rather than elections—act as the primary drivers of democratic resilience.

Drawing on a macro-sociological analysis of South Korean transformations from the 1960s to the 2020s, this research examines two critical junctures: the 2016 candlelight movement that led to the impeachment of President Park Geun-hye and the 2024–2025 mobilizations against President Yoon Suk-yeol's self-coup attempt. The study uses four theoretical frameworks—macro-social change, resource mobilization, interpretive framing, and political opportunity—to explain how rapid citizen mobilization remains possible in an increasingly neoliberal and unequal society.

The findings reveal that South Korean activism is sustained by a participatory political culture and moral motivations that blend a "care for" democratic norms with a "repugnance for" injustice. Despite significant socio-economic shifts—such as extreme urbanization and rising wealth inequality—the Korean populace has nurtured a robust civil society capable of bypassing institutional gridlock through non-violent collective action. This research contributes to political sociology by rethinking the interplay between civil society and the state, demonstrating how 'invisible' organizational factors

and digital communication allow modern social movements to safeguard democracy against authoritarian backsliding.

Good citizens in the Nordic: How does hyper-individualization change civil society?

Eeva Luhtakallio

The Nordic civil societies are going through a transformation. Its various signs have been in the air for some time, yet it seems that an acceleration of a profound change is currently ongoing. Decrease in civil society organization memberships, eroding of the traditional party structure, and marginalization and inequality showing in voting patterns are some examples, yet not the whole story.

To understand the connections between such trends, and to make better sense of "participation" as it unfolds as a multifaceted phenomenon, we have conducted theoretical work relying on a combination of cultural and interactionist sociology and pragmatic sociology. The resulting concept of doing society grasps action that creates commonality, incorporates difference without solving it, and entails the possibility of conflict, and the potential for politics. Using this analytical lens, in study on young people in the Helsinki metropolitan area, we found a repeating cultural pattern that we dubbed a cultural meta tool of individualism, spanning across very different types and styles of engagements. We concluded that the traditional backbone of Finnish political culture, the collective, had become an instrument for individual achievements instead of a means to an end itself.

In this very first draft of further research on this topic, I aim to engage with a new dataset, the Nordic Civil Society Survey, focusing on questions concerning good citizenship. I juxtapose this representative sample of adults in all Nordic countries to the findings of the previous study. To make sense of the scope of cultural change observed among the Finnish youth, I test the hyper-individualization thesis on the Nordic comparative data and sketch an application of the idea of doing society through cultural meta tools of individuality in this context.

Why women join the populist right-wing?

Anna Kuusela

The paper contributes qualitatively to the debate, which has previously been based mainly on quantitative methods, on why people join political parties and, more specifically, why people join populist right-wing parties. The paper is particularly interested in women who join populist right-wing parties. Women are marginalized in these parties, and therefore, in the research on populist right-wing. However, it is known that the views and experiences of populist right-wing women differ from those of populist right-wing men. Therefore, their motives for joining masculine populist right-wing parties may also differ from populist right-wing men. Theoretical background of the paper combines the Weberian theory of social action and the General Incentives Model, which has been developed specifically for examining the supply side of party membership. The case example presented is Finland, which is generally seen as a gender-equal and gender-friendly society. The data consists of interviews of current and former female members (n = 19) of a populist right-wing party, the Finns Party. Women's stories about joining the party are examined based on thematic content analysis, and

different motives for joining are recognized and analyzed in rational–affective level, instrumental rational – value rational level, and collective–individual level. The opportunity to work for social "change" in a new party with a low hierarchy and low party discipline motivated many to join the party, as did personal political goals. Social motives were also emphasized in the interviews.

Valtiollinen alkuperäiskansalaisuus: pragmatistinen analyysi metsäsaamelaismobilisaation oikeuttamistavoista

Tapio Nykänen

Julkinen keskustelu saamelaisidentiteetistä Suomessa on kohdistunut yhä enemmän niin kutsuttuun metsäsaamelaisuuteen. Ilmiötä on tarkasteltu esimerkiksi poliittisena liikehdintänä, ryhmäisyyden prosessina ja muutoksen ja jatkuvuuden historiallisena dynamiikkana (esim. Valkonen, Valkonen & Koivurova 2014; Lehtola 2015; Nykänen 2022; Lähtenmäki 2026).

Tarkastelen, millaisin oikeuttamisen tavoin metsäsaamelaisia koskevia vaatimuksia esitetään. Analyysi perustuu metsäsaamelaisaktiivien teemahaastatteluihin sekä julkisiin aineistoihin, kuten verkkokeskusteluihin, mielipidekirjoituksiin ja lausuntoihin. Teoreettisesti esitys nojaa pragmatistiseen sosiologiaan, erityisesti Luc Boltanskin ja Laurent Thévenot'n oikeuttamisen maailmojen lähestymistapaan. Tästä näkökulmasta poliittiset kiistat ovat tilanteita, joissa toimijat perustelevat vaatimuksiaan vetoamalla yleisesti tunnustettuihin oikeutusperusteisiin.

Esitän, että metsäsaamelaismobilisaatiolle on tyypillistä pyrkimys ankkuroida vaatimuksia valtion tuottamiin legitimitettiin muotoihin, kuten arkistoaineistoihin, hallinnollisiin luokituksiin ja oikeudelliseen tunnustamiseen. Toimintaa on ohjannut tähän suuntaan valtion juridinen ja poliittinen logiikka (vrt. Coulthard 2014), mutta myös historian keskeisyys alkuperäiskansan käsitteen suomalaisessa hahmottamisessa (Ristaniemi & Nykänen 2026). Merkillepantavaa on kuitenkin, että saamelaisuus hahmottuu metsäsaamelaismobilisaatiossa usein myös nykyisten valtionrajojen kautta, siis nimenomaan nykyisen Suomen alkuperäiskansaisuutena.

Tätä ilmiötä kuvaamaan ehdotan käsitettä valtiollinen alkuperäiskansaisuus. En viittaa käsitteellä yhtenäiseen ideologiaan vaan pikemminkin sosiaalisessa ja poliittisessä prosessissa kehkeytyneeseen argumentaation tapaan. Sen kautta osin heterogeeniset tavoitteet ja identifikaatiot on käännetty julkisesti tunnistettaviksi oikeuttamisperusteiksi, jotka ovat kuitenkin olleet ristiriidassa sen kanssa, miten saamelaiset laajemmin ovat hahmottaneet kuulumista yhteisöön.

Samalla esitän, että julkinen oikeuttaminen on vain yksi osa metsäsaamelaisuuteen liittyvää mobilisaatiota. Mobilisaatio voidaan nähdä myös erilaisten sitoutumisten (engagement) risteyskohtana (vrt. Thévenot 2011). Julkisten oikeuttamisargumenttien ohella siihen kietoutuvat yhtäältä tilanteiset ja paikantuneet affektiiviset, keholliset kokemukset ja toisaalta elinkeinopoliittiset intressit. Molemmat ovat heterogeenisiä, mutta niihin liittyy myös tunnistettavia rakenteita ja jatkuvuuksia.

Esitykseni on korostuneen pragmatistinen siinä mielessä, etten ota kantaa oikeaan tai väärään saamelaismääritelmään. Sen sijaan pyrin valaisemaan hieman uudella tavalla sitä yhteiskunnallista ja "ryhmäisyyden" dynamiikkaa, joka on vaikuttanut kiistan jatkumiseen (vrt. Brubaker 2004; Nykänen 2022).

Paranoid, realist and idealist styles of reading the world in urban planning controversies

Veikko Eranti

There's a longstanding tradition of treating paranoia as a style of reading the world, that doesn't necessarily completely coincide with ontological beliefs. This is evident in the seminal essay "paranoid style in American politics" by Richard Hofstadter, but also in the paranoid and reparative reading proposed by queer theorist Eve Kosofsky Sedgwick. In this presentation, I build on top of this tradition, and sketch out three styles of 'reading' power arrangements in the world, especially in the contest of political processes with participatory elements – this presentation uses examples from urban planning conflict over Malmi Airport.

Paranoid style means always looking for a hidden power structure, a realer real in Luc Boltanski's terms. If the outcome of a process is negative, the reason must be something hidden. A realist/cynical style, building on Bent Flyvbjerg's work, always assumes political power working on maximal capacity – but crucially, not in hidden structures but on broad daylight. And finally, an idealistic/naïve reading, building on Habermas, approaches participatory situations by believing that the power is actually contained in the instruments and that everything is 'in play'.

These styles are ways of interpreting situations, ways of explaining political outcomes, and ways of deciding political strategies.

'Focus-steering' as a cultural tool for contesting established frames in anonymous political online discussions

Arttu Siltala

The anonymous imageboard Ylilauta is regarded as the most popular Finnish-language discussion forum, with around 1 million monthly visitors and a significant influence on public discourse. Its discourses are often characterized as provocative and offensive, and they frequently appeal to a predominantly male audience. These discussions tend to portray issues—such as gendered loneliness, unemployment, and segregation—as being caused by others, often marginalized or deviant groups and individuals. Nevertheless, these frames are also extensively questioned and contested by some users, yet this has been overlooked by prior research. Using Ylilauta as a case study, I introduce a theoretical extension to Paul Lichterman and Nina Eliasoph's theory of 'scene style'—which is conceptually related to Goffman's notion of frames—to describe how users in semi-synchronous online discussions 'focus-steer' discussions and subsequently negotiate their shared scene while discussing social issues. This theoretical extension offers a novel perspective on how participants do not merely switch or reframe scenes but actively expand and negotiate them. It demonstrates the potential of online users, particularly anonymous ones, to reshape the presentation of collectively acknowledged issues by directing discussion along more diverse paths while simultaneously shaping how the interaction should be conducted.

Puhetta Suomesta ja suomalaisuudesta suosituilla venäläisillä matkailuaiheisilla YouTube-kanavilla 2015–2022

Maija Hämäläinen-Abdessamad

Ennen koronavuosia venäläiset olivat suurin ulkomainen matkailijaryhmä Suomessa. Myös monet suosittu venäläistubettajat tekivät matkoja Suomeen kuvaten videoblogeja, joilla he kertovat kokemuksistaan ja käsityksistään Suomesta ja suomalaisuudesta. Käyttäen aineistonani tällaisia nykyajan sosiaalisen median matkakertomuksia 12 eri suosittulta matkailuaiheiselta venäläiseltä YouTube-kanavalta olen tutkinut kulttuuristen kohtaamisten viitekehyksessä, millaisia erilaisia diskursiivisia puhetapoja Suomesta ja suomalaisuudesta vlogien puheessa rakennetaan. Tuloksia suhteutan niin venäläisten suomalaisuuskäsitysten historiaan kuin kulttuuristen kohtaamisia, matkailua ja vloggausta tarkasteleviin teorioihin.

Kysymys venäläisten Suomea ja suomalaisia koskevista näkemyksistä on viime vuosina voimakkaasti politisoitunut ja keskittynyt erityisesti virallisiin valtiollisiin toimijoihin. Erilaista aineistoa käyttämällä tutkimus nostaa esiin sekä jatkuvuuksia että muutoksia venäläisissä Suomeen ja suomalaisuuteen liittämissä käsityksissä, joita venäläisessä matkailuaiheisessa sosiaalisessa mediassa rakennetaan. Suomeen suuntautuneita matkoja kuvaavaa matkavlogiaineistoa käyttämällä tutkimus rakentaa samalla ajankuvaa vuosista ennen suomalaisvenäläisten suhteiden voimakasta huononemista.

Esitelmä perustuu Itä-Suomen yliopistossa viimeistelyvaiheessa olevaan sosiologian pro gradu -tutkielmaan.

Politization of housing conflict in Finland: Anti-Airbnb movement in Rovaniemi

Miikka Seppänen

When compared to Finnish political urban conflicts regarding land use, Finnish housing conflicts are underrepresented both in terms of research and their actual public occurrences. Where traditionally interpersonal clashes regarding housing take place at a nearly strictly personal level or within the Finnish judicial system, the explosive growth of Airbnb accommodations in Rovaniemi has birthed a public conflict over housing issues. A non-formalized local movement consisting mostly of limited liability housing company dwellers, has succeeded in bringing questions of housing justice, peace of home and tourism fueled gentrification into the forefront of public discussion within the city of Rovaniemi. The aim of my master's thesis is to explore the way in which these local activists define their conflict, how they justify their positions and how they navigate the inherent public-private boundary within questions of housing and the home.

In my presentation I will present an analysis of my dataset collected through semi-structured interviews with highly active members of the Taloyhtiöiden verkosto movement. My analysis is guided by a theoretical framework for analyzing urban conflicts and which combines concepts of agonistic pluralism proposed by Chantal Mouffe with a French-pragmatist conceptual toolset, the grammars of commonality. With this framework I aim to outline the various and pluralistic dimensions of this housing conflict – structuralizing injustices observed by the activists and the moral claims they use to cement their importance. Stemming from the research material itself, I also utilize the writings of Henri Lefebvre to describe the hegemonic conflict between use value and exchange value commonly invoked both by the Rovaniemi activists as well as their global counterparts.

Through these choices my thesis provides a viewpoint into a mostly new form of public urban conflict in the Finnish context.

Strengthening Industrial Localities in Times of "Just Transition"

Vihtori Suominen

Since the 1970s, environmental concerns have become one of the most significant global challenges. The ongoing transition towards a low-carbon society carries profound implications for the future of industrial capitalism, as both capitalist development and the pursuit of net-zero emissions are likely to intensify processes of deindustrialisation. These dynamics disproportionately affect peripheral and semi-peripheral industrial regions and towns shaped by long industrial histories and repeated waves of restructuring, job losses, and the erosion of industrial identities. Simultaneously, the prevailing Weltanschauung privileges metropolitan areas and so-called 'global cities' as key nodes of the globalised economy, leaving many industrial localities in structurally vulnerable positions. Their prospects, particularly under conditions of polycrisis, have therefore become central to contemporary debates concerning spatial inequalities and socio-economic divides. Revisiting past experiences of deindustrialisation is essential if similar mistakes are to be avoided in the current transition.

My presentation examines the micro-level tensions that emerge in reconciling just transitions with the logics of urban entrepreneurialism, drawing on findings from my dissertation research. My project investigates the interplay between structural pressures and local agency in Varkaus, an industrial town in Eastern Finland, from the 1980s to the present. Once a company town, Varkaus now hosts a diversified set of multinational large-scale industries. Through an active industrial policy, the town has sought to sustain and renew its industrial base and, despite severe experiences of restructuring, has maintained its status as a regional industrial hub. As a peripheral locality, Varkaus provides a compelling case for exploring the tensions that arise between discourse, practice, and spatial justice within the context of just transitions. I argue that strengthening democracy in such localities requires the articulation of emancipatory alternative industrial futures and the empowerment of the working class to pursue justice throughout the transition process.

"Nielut ylös, hakkuut alas!" Metsäaktiivismin kaksi kasvoa Suomessa.

Georg Boldt

Metsien suojelulla on suomalaisessa ympäristöliikkeessä erityinen asema. Esimerkiksi Suomeen 2018 perustettu Elokapina on keskittynyt herättämään keskustelua metsäteollisuudesta, toisin kuin monessa muussa maassa, jossa Extinction Rebellion liike on kiinnittänyt enemmän huomiota esimerkiksi fossiilisiin polttoaineisiin. Metsäaktiivisimi on myös enteillyt uutta aaltoa suomalaisessa protestikulttuurissa. Talaskankaan vuoden 1989 metsäsodaksi kutsuttu hakkuuta vastustanut protestitoiminnan myötä, suora toiminta ja kansalaistottelemattomuus osoittivat tehokkuutensa suojelupyrkimysten tavoittelussa. Vain joitain vuosia tämän jälkeen, rauhanomaisen ja konsensuaalisen mielenosoitusperinteen ohelle syntyi uusi toiminnan muoto, ekotaasi.

Uudet toimintamuodot aiheuttivat kahtiajakautumista ympäristöliikkeessä mutta sittemmin radikaalit toimintamuodot kuten hakkuiden estäminen suoran toiminnan kautta ovat todettu toimiviksi keinoiksi näkyvyyden saavuttamiseksi julkisessa keskustelussa. Aalistunturin vuoden 2023 kuusi viikkoa kestänyt hakkuiden häirintä ja Viiankiaapan talven 2023-24 kolme kuukautta kestäneen koekairauksia estäneen mielenosoituksen myötä aktivistit Elokapinasta ja Metsäliikkeestä saavuttivat näkyvyyttä metsiensuojelulle, jollaista ei ole Suomessa koettu kymmeneen vuosiin.

Toisaalta suurin osa varsinaisista suojelupäätöksistä suomessa juontaa juurensa vapaaehtoiseen metsäkartoitustoimintaan, jossa aktivistit pyrkivät tunnistamaan sellaisia metsiä, jotka täyttävät jotain niistä suojelukriteereistä, joita lainsäädännössä on annettu eläimille, kasveille, tai tietynlaisille biotyypeille. Metsiä kartoitetaan luopin, GPS-paikantajan, muistiinpanojen ja valokuvien kautta eikä toiminnan tavoitteena ole julkiseen keskusteluun vaikuttaminen vaan sellainen tiedonkeruu, joiden pohjalta suojelualoitteita ja päätöksiä on tehtävissä.

Tämä luku käsittelee näitä kahta toiminnanmuotoa suomalaisessa metsäaktivismissä, osoittaen kuinka nämä poliittisen toiminnan repertoarit eivät liity niinkään yksittäisten henkilöiden mieltymyksiin vaan pikemminkin tavoitteeseen ja kontekstiin. Kumpaakin toiminnan muotoon osallistuu osittain samat ihmiset ja toimijat jakavat keskenään tietoa niin että kartoituksen pohjalta arvokkaaksi osoittautuneita luontokohteita pyritään suojelemaan hyödyntämällä sekä parlamentaarista vaikuttamista, byrokratiaa että suoraa toimintaa tarpeen tullen.

Nuorten julkisuuden tiloja uudelleen kuvitteleva ympäristöaktivismi – uhka turvallisuudelle?

Tuulia Reponen

Nuorten ilmastopoliittinen toimijuus, joka on kyseenalaistanut vakiintuneita politiikan tiloja luomalla uusia, on ihailun lisäksi kohdannut epäilyä ja jopa suoranaista tukahduttamista (Rättilä & Honkatukia 2021). Tukahduttamista on globaalinen etelän maiden ohella nähty myös globaalinen pohjoisen liberaaleissa demokratioissa, joissa uudella lainsäädännöllä, poliisin järjestyksenpidolla ja luovalla laintulkinnalla häiritsevää koettua mielenosoittamista on rajoitettu sanktioiden uhalla (Selmini & Di Ronco 2023; Berglund et al. 2024; ks. keinoista lisää Rosedale et al. 2025).

Suomessa tukahduttaminen on viime vuosina kohdistunut näkyvimmin ympäristöliike Elokapinaan, joka tuli kansallisesti tunnetuksi vuonna 2020 Helsingin poliisin käytettyä kadulla passiivisesti istuviin mielenosoittajiin voimakasta kipua aiheuttavaa OC-kaasua. Tämän lisäksi poliisi on mm. yrittänyt puuttua Elokapinan toiminnan rahalliseen ja julkiseen tukemiseen luovalla laintulkinnalla (YLE 2024).

Ympäristöaktivismin tukahduttaminen on 2020-luvulla eurooppalaiseksi trendiksi noussut ilmiö, jota ylipäätään ja Suomessa erityisesti on tutkittu vain vähän (Civicus 2024; Rosedale et al. 2025, ks. kuitenkin Kyrrö et al. 2023; Kosonen & Löf 2025). Sen sijaan aktivismin tukahduttamista on tutkittu runsaasti ja poliisin rooli siinä on tunnistettu keskeiseksi (della Porta & Reiter 1998, della Porta & Fillieule 2004; Neocleous 2025).

Poliisin tukahduttavaa järjestyksenpitoa selittäviä tekijöitä on löydetty yhtäältä mielenosoittajien käyttämien taktiikoiden väkivaltaisuudesta, moninaisuudesta ja uutuudesta, mutta toisaalta myös poliisin sisäisestä kulttuurista, poliittisen ympäristön kannusteista ja poliisin roolista luokkakonfliktin hillitsijänä (ibid). Vähemmän tiedetään, millainen rooli kiistalla julkisen tilan hallinnasta on

tukahduttamisessa, ja ennen kaikkea miten poliisit oikeuttavat tukahduttavaa järjestyksenpitoa liberaaleissa demokratioissa rauhanomaisia mielenosoittajia kohtaan.

Tutkimukseni vastaa kysymykseen, miten poliisi oikeuttaa ympäristöaktiivisuuden tukahduttamista Suomessa. Lähestyn tutkimuskysymystä yhteiskuntamaantieteen tilallisuuden ja kriittisen turvallisuustutkimuksen turvallistamisen näkökulmista ja tarkastelen, miten poliisi perustelee turvallisuusroolillaan Elokapiinan tukahduttamista. Tulkitsen Elokapiinaan kohdistuvia tukahduttamistoimenpiteitä ns. turvakaupungin tilallisen vallan strategioina (ks. Hirvonen 2011; Miller 2013). Kontrolluimalla julkisen tilan käyttöä poliisi ylläpitää paitsi vallitsevaa sosiaalista järjestystä (Herbert 1997), joka määrittää mitä tilassa voi tehdä, myös rajoittaa demokraattisen julkisuuden tilojen uudelleen kuvittelemista (Hirvonen 2011, Ylä-Anttila 2010).

15.PÄIHTEET JA YHTEISÖJEN TULEVAISUUDET

Koordinaattorit:

Aleksi Hupli, aleksi.hupli@tuni.fi

Mika Luoma-Aho, mika.luoma-aho@ulapland.fi

Mika Tsupari, mika.tsupari@helsinki.fi

Huumehavaintojen yhteys omalla asuinalueella koettuun turvattomuuteen Helsingissä vuosina 2018–2024

Jenni Erjansola, väitöskirjatutkija & Teemu Kemppainen, yliopistonlehtori, Helsingin yliopisto

Useissa tutkimuksissa on todettu, että turvattomuuskokemukset kaupunkitilassa ovat selvästi yhteydessä sosiaalisen epäjärjestyksen merkkeihin, kuten päihteiden käyttöön. Tiedämme myös esimerkiksi jätevesitutkimusten ja poliisin rikostilastojen mukaan, että huumausaineiden käyttö on lisääntynyt Suomessa. Samalla julkisen keskustelun perusteella vaikuttaa siltä, että huumehavainnoilla olisi yhä suurempi vaikutus helsinkiläisten turvallisuuden tunteeseen asuinalueellaan.

Tässä tutkimuksessa selvitämme, onko huumehavainnoilla yhteyttä omalla asuinalueella koettuun turvattomuuteen. Aineistona hyödynnämme Helsingin turvallisuuskyselyä vuosilta 2018, 2021 sekä 2024. Kyselyt on lähetetty satunnaisotokselle 15–79-vuotiaita helsinkiläisiä, joista kyselyyn vastasi noin puolet (6205 helsinkiläistä vuonna 2024). Heiltä kysyttiin, kuinka turvalliseksi he tuntevat olonsa kävellessään yksin myöhään perjantai- tai lauantai-iltoina asuinalueellaan. Lisäksi tiedusteltiin, ovatko he viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana nähneet omalla asuinalueellaan huumeiden myyntiä tai käyttöä tai käytettyjä huumeruiskuja. Tutkimusmenetelminä hyödynnämme kuvailevaa tilastollista tarkastelua, lineaarista regressiomallinnusta sekä interaktioanalyysia.

Tutkimus tuottaa edustavaa väestötason tietoa siitä, onko huumehavaintojen merkitys turvattomuuden kokemukselle muuttunut helsinkiläisillä asuinalueilla. Koettu turvattomuus on moniulotteinen ilmiö. Sosiologisesti on kiinnostavaa, mikä sosiaalisen epäjärjestyksen merkkien merkitys on turvattomuuskokemuksille. Sosiaalisten normien muuttuessa tai muiden asioiden kehittyessä samalla positiiviseen suuntaan, huumehavainnot eivät välttämättä siirry suoraan turvattomuudeksi yksilön tai yhteisönsä tasolla.

Psykedeelitutkijoiden yhteisöt

Aila Mustamo, Turun yliopisto

Psykedeelit ovat tietoisuuteen vaikuttavia aineita, joiden hyödyntämisestä mielenterveyden häiriöiden hoidossa on saatu lupaavia tutkimustuloksia. Toisaalta psykedeelit ovat useimmissa maissa laittomia huumausaineita, joita käytetään erilaisissa maanalaisissa yhteisöissä.

Psykedeelitutkijoille suunnatun kyselytutkimuksen (ks. Jylkkä & Mustamo 2025) perusteella psykedeelitutkijat eivät useinkaan ole pelkästään ulkopuolisia suhteessa tutkimuskohteeseensa, vaan 85 % heistä on joskus kokeillut psykedeelijoita ja 40 % kokee kuuluvansa johonkin psykedeeliyhteisöön.

tai -alakulttuuriin. Sekä omat psykedeelikokemukset että psykedeeliyhteisöön kuuluminen näyttäisivät olevan yhteydessä myönteisiin uskomuksiin psykedeelien hyödyllisyydestä.

Alakulttuuriulottuvuus tekee psykedeeleistä poikkeuksellisen verrattuna useimpiin (lääke)tieteellisistä tutkimuskohteista. Alakulttuurinen käyttö mahdollistaa muun muassa aineiden vaikutuksia koskevan tiedon keräämisen niitä omaehtoisesti käyttäviltä ihmisiltä. Toisaalta tutkijoiden sisäpiirasema alakulttuuriyhteisöissä herättää kysymyksiä avoimuuden tarpeesta, mikä ei ole aivan yksinkertaista, kun toiminta on useimmissa konteksteissa laitonta.

Tässä esitelmässä tarkastelen edellä mainitussa tutkimuksessa kerätyn laadullisen aineiston perusteella, millaisia merkityksiä psykedeelitutkijat liittävät psykedeeliyhteisöihin ja omaan asemaansa niissä. Käsittelen psykedeeliyhteisöihin kuulumisen tai ulkopuolisuuden metodologisia ulottuvuuksia osana laajempaa keskustelua asemoitumisen merkityksestä tieteellisessä tutkimuksessa. Pohdin, millaisen yhteisön jaettuina uskomuksineen psykedeelitutkijat itse muodostavat.

Viite:

Jylkkä, J. & Mustamo, A. (2025) Psychedelic researchers' own experiences of psychedelic substances, their link to opinions of psychedelics, and reflections on positionality. *Psychopharmacology*.

Psykedeelien käytön normalisaatio suomalaisessa yhteiskunnassa, mediassa ja käyttäjien kokemuksissa (työnimi)

Mika Tsupari & Tuukka Tammi

Huumeiden käyttö on ajankohtainen yhteiskunnallinen kysymys, ja käytön sekä erilaisten aineiden lisääntyessä myös näkemykset ja asenteet ilmiötä kohtaan moninaistuvat (Savonen 2022). Kolmessa vuosikymmenessä suomalaisten huumeiden käyttö on yleistynyt. Myös psykedeelien käyttö on ollut nouseva trendi Suomessa, saman raportin mukaan 2020-luvun alkupuolelle tultaessa jo yli kolme prosenttia väestöstä ilmoitti joskus elämänsä aikana käyttäneensä LSD:tä ja yli viisi prosenttia huumaavia sieniä (Karjalainen 2023.) LSD:tä ja sieniä kokeilleiden suomalaisten määrä on noin 17-kertaistunut vain muutamassa vuosikymmenessä (Hupli 2026).

Käytön yleistymisen lisäksi psykedeelien mediakuvasto on muuttunut myös viime vuosikymmeninä, ja psykedeelit ovat liikkuneet mediakehyksissä moraalista uhasta ja huumeesta hoitomuodoksi ja liiketoimintamahdollisuudeksi (Tsupari & Katainen 2025). Tällainen kehitys voidaan tulkita joko psykedeelien uudelleenmäärittelyksi tai huumeiden käytön eriytyväksi normalisaatioksi. Tracy Shildrickin (2002) mukaan tällä tarkoitetaan huumeiden käytön hyväksyttävyyden vaihtelevuutta eri väestöryhmissä, mutta myös eri huumausaineiden ja käyttötapojen välillä. Mediakehyksissä tällaista osittaista normalisaatiota oli havaittavissa, kun psykedeelien käyttö liittyi itsensä hoitoon tai itsensä kehittämiseen, jolloin tietynlainen käyttö nähtiin hyväksyttävänä ja jopa hyödyllisenä niin yksilölle kuin yhteiskunnalle (Tsupari & Katainen, Tsupari 2026).

Vaikka medialla ja mediakehyksillä on vaikutusta myös todelliseen elämään, se ei välttämättä ole yhtäläinen ihmisten eletyn elämän kanssa. Tässä artikkelissa tarkastelemme psykedeelejä käyttäneiden ja käyttävien henkilöiden käsityksiä ja kokemuksia suomalaisesta huumeepolitiikasta sekä heidän näkemyksiään huumeepolitiikan vaikutuksista psykedeelien käyttöön. Tarkastelen näitä teemoja Parkerin (2002) määritelmän mukaisesti käytön arkipäiväistymisen ja suvaittavuuden, sekä käytön kulttuurisen hyväksyttävyyden kautta.

Yksilön vika vai järjestelmän vastuu? Dekriminalisaatiokeskustelun jakolinjat

Paula Rautoja, väitöskirjatutkija, Helsingin yliopisto

Huumepoliittinen keskustelu on viime vuosina ollut murroksessa, kun huumeiden käytön dekriminalisaatiosta on tullut näkyvä kiistakysymys Suomessa. Tässä esityksessä tarkastelen, millaisin tulkintakehyksin dekriminalisaatiota jäsennetään ja miten asiantuntijat määrittelevät ongelmia, syitä ja ratkaisuvastuuta julkisessa keskustelussa. Aineistona toimivat Helsingin Sanomissa julkaistut asiantuntijoiden mielipidekirjoitukset.

Esitys rakentuu pro gradu -tutkielmani pohjalta, jossa tunnistin neljä keskeistä tulkintakehystä: ihmisoikeus- ja tietoperustaisuuskehukset, jotka tyypillisesti puoltavat dekriminalisaatiota, sekä moraali- ja porttiteoriakehukset, jotka oikeuttavat nykyistä kontrollipainotteista linjaa. Tässä päivitettyssä analyysissä hyödynnän Brickmanin ym. (1982) auttamis- ja selviytymistyyppien mallia, joka erottaa toisistaan vastuun ongelman synnystä ja vastuun sen ratkaisusta. Malli tarjoaa välineen tarkastella, miten asiantuntijat jakavat toimijuutta ja vastuuta huumeita käyttävien ihmisten, palvelujärjestelmän ja poliittisten päätöksentekijöiden välillä.

Vastuunjaon kehukset muodostavat keskeisen jännitelinjan suomalaisessa dekriminalisaatiokeskustelussa. Näiden kehysten yhteentörmäys tuottaa vahvoja arvolatauksia ja rajoittaa sitä, millaisia poliittisia vaihtoehtoja voidaan ylipäätään kuvitella. Esityksessäni pyrin tarjoamaan ajankohtaisen näkökulman siihen, miten suomalainen huumeepoliittinen keskustelu rakentuu, millaisia vastuukäsityksiä siinä tuotetaan, ja miten nämä vastuujärjestelyt vaikuttavat dekriminalisaation mahdollisiin tulevaisuuksiin.

Otsikoimaton kirjaprojekti tajuntaan vaikuttavien aineiden laittomien markkinoiden syrjäyttämistä ja poliittisesta aktivismista

Coel Thomas

Kirjoitan kirjaa, jossa tarkastelen tapoja korvata yleisimpien laittomien tajuntaan vaikuttavien aineiden pimeät markkinat tiukasti säännellyllä laillisella mallilla. Kirjan tavoitteina on 1) kehittää viitekehys jolla voidaan analysoida mm. mitä haittoja tajusteiden kriminalisointi aiheuttaa ja miten erilaiset poliittiset ja kulttuurilliset sääntelymekanismit voivat vaikuttaa tajusteiden käytön hyötyihin ja haittoihin, 2), tarjota keskustelunavaus siitä miten eri tajusteiden tiukka laillinen sääntely voidaan toteuttaa käytännössä ja 3) tuoda esiin havaintojani siitä miten erilaiset toimijat ja sidosryhmät osallistuvat yhteiskunnalliseen päätöksentekoon tässä aihealueessa sekä miten yhteiskunnallista muutosta voi edistää kansalaisaktiivismin ja poliittisen puolueen kautta.

Rakennan “tajustesosiologisen” viitekehysten, jonka avulla analysoin tarvetta siirtymälle nykyisestä useiden tajusteiden kieltopolitiikasta tiukan laillisen sääntelyn malliin. Tässä viitekehyksessä tarkastelen tajunnan muuntamista ihmiselle lajityypillisenä käyttäytymisenä ja tajusteita teknologiana, jota on mahdollista hallita. Analysoin kriminalisoinnin historiallisia yhteiskunnallisia vaikutuksia ja esitän keinoja, joilla tajusteiden haitat voidaan minimoida ja niiden tarjoamat hyödyt maksimoida niin yksilön kuin yhteiskunnan tasolla.

Johtavina arvoina ovat laki ja järjestys, kansanterveys sekä yksilön oikeus omaan mieleen. Tämä on eräänlainen arvojen kolmikanta, joka kokemukseni mukaan vetoaa konservatiiveihin, viranomaisiin ja liberaaleihin, ja sitoo kontroversiaalinen ja suuria tunteita herättävän poliittisen esityksen monien tärkeinä pitämiin arvoihin.

Menetelminä käytän integratiivista kirjallisuuskatsausta sekä analyttistä autoetnografiaa. Syntetisoin kansainvälistä tutkimustietoa ja muiden kirjoittajien näkemyksiä rakentaakseni viitekehyksen lisäksi konkreettisen esityksen siitä, miten tajustemarkkinat voitaisiin säännellä. Toimin vuosina 2026–2027 Vihreän liiton päihdepoliittisen työryhmän puheenjohtajana, mikä tarjoaa ainutlaatuisen mahdollisuuden tarkastella millä perustein suomalainen eduskuntapuolue voi muodostaa globaalille yleistrendille vaihtoehtoista politiikkaa. Olen muutenkin harrastanut tajustepoliittista aktivismia puolueessa ja kansalaisjärjestöissä viimeisen kuuden vuoden aikana. Käytän tätä rooliani ja kokemuksiani aineistona kirjaa varten.

Projekti on omakustanteinen, minulla ei ole siteitä mihinkään akateemiseen instituutioon eikä tällä hetkellä ole kustannussopimusta. Aion kirjoittaa kirjan aluksi suomeksi ja kääntää sen itse englanniksi. Tavoittelen kirjan valmistumista vuoden 2027 loppupuolella.

Hamppukaupunki: autoetnografinen tutkimus turkulaiseen kannabisaktivismiin

Mika Luoma-aho, PhD

Kannabisaktivistit ovat henkilöitä, jotka yksin tai yhdessä toimivat yhteiskunnallisesti aktiivisesti kannabiksen (tai hampun) käytön ja käyttäjien aseman parantamiseksi. Suomessakin on kannabisaktivisteja ja heitä on ollut siitä saakka, kun kannabis kriminalisoitiin maassamme asetuksella 1966. Myös suomalaisen kannabisaktivismin tarina alkaa tästä vuodesta, koska sitä ennen ei ollut sellaista politiikkaa, lainsäädäntöä tai oikeuskäytäntöä, jolla olisi pyritty estämään kannabiksen kanssa tekemisissä olemista niin, että kansalaiset olisivat sen seurauksena nousseet mainittavaan vastarintaan.

Kieltolain säätämisen jälkeen kului parikymmentä vuotta, että suomalaiset kannabisaktivistit järjestäytyivät. Ensimmäiseksi ryhmittäydyttiin pääkaupunkiseudulla vuonna 1991 perustetun Suomen kannabisyhdistyksen (SKY) ympärille. Toinen, kansallista kannabisyhdistystä paikallisempi, mutta elinvoimaisuudessaan vertainen aktivismin perinne löytyy Turusta, jota monet pitävät Suomen “hamppukaupunkina”. Turkulainen kannabisaktivismi tunnetaan rohkeasta ja ennakkoluulottomasta toiminnastaan, joka vaatii kannabiksen kieltolain kumoamista Suomessa ja maailmanlaajuisessa huumesodassa rauhaa.

Tässä luvussa kerron turkulaisen kannabisaktivismin tarinan. Olen tehnyt autoetnografista kenttätutkimusta turkulaisten kannabisaktivistien parissa vuodesta 2018. Olen haastatellut kymmeniä aktivisteja, kerännyt heidän tuottamaansa ja heihin liittyvää kirjallista ja kuvallista materiaalia, sekä aktiivisesti osallistunut paikallisiin tilaisuuksiin, tapahtumiin ja muihin kokoontumisiin.

Toisin kuin vuonna 1991 perustetun ja toimintaansa edelleen jatkavan Suomen kannabisyhdistys ry:n kohdalla turkulaisen kannabisaktivismin kertomus on kerrottava useamman kuin yhden asialle vihkiytyneen yhdistyksen kautta. Kertomuksessa on kolme vaihetta ja yhdistystä: Vihreet pantterit ry, Turun seudun kannabisyhdistys ja Hamppupuolue rp. Kaikkia edellä mainittuja yhdistää vuodesta 2000 vuosittain järjestetty Hamppumarssi, joka toukokuussa kokoaa niin paikallisia kuin pitkänmatkalaisia kannabisaktivisteja rauhanomaiseen mielenosoitukseen Turun keskustassa.

Tässä artikkelissa kerron osallistumisestani hamppumarssille ja dokumentoin edellä mainittuja yhdistyksiä, niiden syntyä ja poliittista toimintaa. Tarinassani annan merkittävän roolin sille

politiikalle, mitä turkulaiset kannabisaktivistit aktivismillaan tekevät, erityisesti niille vaatimuksille, mitä he esittävät.

16. SCIENCE, TECHNOLOGY AND SOCIETY

Coordinators:

Karhunmaa, Kamilla, Aalto yliopisto, Kamilla.karhunmaa@aalto.fi * työryhmän yhteyshenkilö

Lehtimäki, Tomi, Aalto yliopisto, tomi.1.lehtimaki@aalto.fi

Taipale, Jaakko, Helsingin yliopisto, Jaakko.taipale@helsinki.fi

”Suurin osa varmaan antaisi luvan, jos sitä KYSYTTÄISIIN” – Terveystietojen toisiokäyttö kansalaisten näkökulmasta

Maarja Tuovinen, Helsingin yliopisto

Suomi on historiallisesti kerännyt kansalaisistaan tietoa eri rekistereihin, jota on käytetty esimerkiksi tiedolla johtamiseen, kansalaisten terveyden seuraamiseen ja rekisteritutkimukseen. Viimeaikainen kiinnostus terveystietojen toisiokäytöstä eli käytöstä jossain muussa tarkoituksessa kuin potilaan hoidossa, on tuonut esille uusia käyttötarkoituksia kansalaisista kerätylle terveysdatalle. Erilaisia visioita ja strategioita terveystietojen toisiokäytön mahdollisuuksista on esitetty paljon ja niissä terveysdata on nähty sekä säästöjä synnyttäväksi että talouskasvua tuottavaksi. Visioissa datasubjektien oikeudet kuitenkin hämärtyvät, kun erilaiset toiveet mahdollisista hyödyistä ja taloutta kasvattavista tekijöistä ovat keskiössä. Samaan aikaan terveystietojen toisiokäyttöä koskevan keskustelu tapahtuu pääasiallisesti asiantuntijoiden ja päättäjien välillä, jonka vuoksi kansalaisten mahdollisuudet osallistua keskusteluun tai vaikuttaa päätöksiin ovat vähäiset.

Esityksessäni pohdin maisterintutkielmassani nousseita tuloksia kansalaisten ymmärryksestä ja suhtautumisesta terveystietojen toisiokäyttöön, yhteiskunnan datafikaatioon ja omiin tiedollisiin oikeuksiinsa. Terveystietojen toisiokäyttöä perustellaan ja oikeutetaan usein yhteisen hyvän argumentilla, jolloin kansalaisten pelot, uhat ja toiveet jäävät pimentoon. Kysyn: *“Miten kansalaiset suhtautuvat terveystietojen toisiokäyttöön?”* Tutkielmani aineisto koostuu kesällä 2024 käydyn mediakeskustelun perusteella syntyneestä verkkokeskustelusta rekisteritietojen toisiokäyttöön, toisiolakiin ja Findataan liittyen. Työssäni tarkastelen yksilön tiedollisten oikeuksien toteutumista Helen Nissenbaumin tiedollisen koskemattomuuden kehikon näkökulmasta. Analyysini perusteella kansalaisia kiinnostaa terveystietojen toisiokäyttö ja he haluavat osallistua keskusteluun. Toisiokäyttö näyttää kuitenkin tavallisille kansalaisille sekavalta kokonaisuudelta, jossa omat oikeudet ja mahdollisuudet käyttää niitä jäävät epäselviksi. Tämän lisäksi erilaiset tietovuodot ja tietomurrot aiheuttavat uhkakuvia, joka aiheuttaa epäluuloja sekä toisiokäyttöä, että toisiokäyttäjää kohtaan.

Narratiiveista rakenteiseen dataan: tiedollinen epäoikeudenmukaisuus Apottia käyttävien lääkäreiden kokemuksissa

Eira Syvälähde, Väitöskirjatutkija *Sosiologia ja tieteen- ja teknologian tutkimus*,
Kuluttajatutkimuskeskus, valtiotieteellinen tiedekunta

Digitaalisen datan odotetaan tuottavan yhä enemmän ratkaisuja kriisiytyneeseen terveydenhuoltojärjestelmään. Tämän myötä myös potilastietojärjestelmiin kerätyllä datalla on enenevässä määrin merkitystä. Tässä tutkimuksessa tarkastelen datapohjaiseen tiedontuotannon logiikkaan siirtymisen seurauksia potilastietojärjestelmä Apotin käyttöönotossa. Apotin taustalla oli odotuksia rakenteisen datan hyödyistä toisaalta ensiökäytössä eli asiakas- ja potilastyön käytännöissä, ja toisaalta datan toisiokäytön eli jatkokäytön myötä syntyvistä järjestelmätason kustannushyödyistä.

Terveydenhuollon ammattilaisten näkökulmasta Apotin käyttöönotto merkitsi siirtymistä uudenlaiseen tiedontuotannon logiikkaan. Asiakirjamerkintöjä ei pääsääntöisesti tehdä narratiivisesti vapaata tekstiä kirjoittamalla, vaan rakenteisesti valmiita vaihtoehtoja ennalta määritellyistä valikoista valitsemalla. Siirtymä ei ole merkityksetön, sillä narratiivit ovat olleet vuosisatoja terveydenhuollon ammattilaisten tiedonmuodostusprosessin sekä tiedonvälityksen keskiössä. Lisäksi aikaisemmat tutkimukset viittaavat siihen, että rakenteinen kirjaaminen vaatii työläämpää kognitiivista prosessointia verrattuna vapaan tekstin kirjoittamiseen ja tulkitsemiseen.

Tutkimus perustuu Apottia käyttävien lääkäreiden työpajamuotoiseen keskusteluaineistoon (n = 25), joka on kerätty muutama vuosi Apotin käyttöönoton jälkeen keväällä 2023. Aineiston analyysi paljastaa, että rakenteinen kirjaaminen koetaan haastavaksi lääketieteellisen todellisuuden muodostamisen ja hahmottamisen kannalta. Analyysi tukee myös käsitystä, että rakenteisen datan kirjaaminen ja tulkitseminen on kognitiivisesti kuormittavampaa, mikä edelleen hankaloittaa käytännön potilastyötä.

Jäsenmän tutkimuksen havainnot tiedollisen epäoikeudenmukaisuuden käsitteen avulla. Sillä tarkoitetaan tiedon tuotantoon ja sen vastaanottamiseen liittyvää epäoikeudenmukaisuutta, jota on tutkittu terveydenhuollossa erityisesti potilas-lääkärisuhteessa tapahtuvan vuorovaikutuksen näkökulmasta. Apottia käyttävät lääkärit löysivät itsensä paradoksaalisesti sen potilaan asemasta, jonka elettyä kokemusta ei otettu todesta: lääkäreiden kokemuksia huonosti toimivasta potilastietojärjestelmästä ei kuunneltu, vaan heidän annettiin ymmärtää, että he itse ovat korjauksen tarpeessa. Sen sijaan että järjestelmää tai sen lääkäreiden näkökulmasta toimimatonta sisäistä logiikkaa olisi korjattu, ratkaisuksi tarjottiin lääkäreiden lisäkoulutusta.

Apotin tapauksessa datan ensiökäytön ja toisiokäytön välille syntyy ristiriita, jossa toisiokäytön potentiaalin ylläpitäminen vaatii rakenteista dataa, jonka tuottaminen tapahtuu ensiökäyttäjien tarpeiden kustannuksella. Ristiriita voi heikentää terveydenhuollon ammattilaisten uskottavuutta tietojärjestelmää käyttävinä asiantuntijoina, mutta liittyy myös ilmeisempään ongelmaan: kiireessä ja huonosti tuotettu data murentaa koko sitä perustaa, jolla rakenteiseen dataan liittyvät lupaukset lepäävät.

Terapeuttinen kielioppi tekoälypolitiikassa: Tapaus SOTE-tekoälyn ekosysteemi

Joni Jaakola, tutkijatohtori, Itä-Suomen yliopisto & Helena Hirvonen, yliopistonlehtori, Itä-Suomen yliopisto

Vuonna 2024 perustettu SOTE-tekoälyn ekosysteemi on merkittävä toimija tuotaessa tekoälyä Suomen sosiaali- ja terveyspalveluihin. Ekosysteemiin kuuluu monenlaisia jäseniä, kuten yrityksiä, yliopistoja, järjestöjä ja hyvinvointialueita. Ekosysteemin keskeinen tavoite on edistää tekoälyn laajaa ja vastuullista käyttöönottoa sote-palveluissa.

SOTE-tekoälyn ekosysteemi asettuu kansainvälisen, usein uutta teknologiaa koskevan, innovaatiopolitiikan linjaan, jossa ekosysteemimetaforaa on käytetty antamaan kuva saumattomasta yhteistoiminnasta yksityisten ja julkisten toimijoiden kesken hierarkkisen vallankäytön sijaan. Poikkeuksellisen tapauksesta tekee kuitenkin se, että tekoälyä tuodaan sotepalveluihin samalla, kun ala on jatkuvassa kriisitilassa. Vuoden 2023 soteuudistus ei ole johtanut odotettuihin tuloksiin, hyvinvointialueet tuottavat palveluitaan hyvin eritasoisesti ja alueiden ”oikeasta” määrästä käydään jatkuvasti keskustelua.

Esityksemme pohjautuu artikkelikäsitelmään, jossa kysymme: millaista tekoälypolitiikkaa SOTE-tekoälyn ekosysteemi edistää? Ja millaisin retorisin keinoin tekoälypolitiikkaa edistetään?

Analysoimme ekosysteemin alkuaikana syntyneitä keskeisiä dokumentteja ja audiovisuaalisia materiaaleja, kuten blogitekstejä, tekoälyvisiota vuodelle 2035 sekä ekosysteemin toimintasuunnitelmaa ja -kertomusta. Menetelmänä hyödynnämme retoriikan analyysiä, jonka avulla huomioimme sekä sanalliset että visuaaliset retoriset keinot.

Ekosysteemin keskeisiä tekoälypoliittisia tavoitteita ovat esimerkiksi ”tekoälyvalmentajan”, automatisoitujen terveys- ja hyvinvointipalvelujen ja ennaltaehkäisyssä tukevan tekoälyn kehittäminen. Väitämme, että tavoitteita ajaessaan ekosysteemin jäsenet turvautuvat ”terapeuttisen kieliopin” sanastoon ja kuvastoon. Terapeuttisella kieliopilla tarkoitamme terapeuttisesta kulttuurista lainaavia kielenkäytön tapoja ja visuaalisia keinoja, joissa korostuvat esimerkiksi harmonisuus, hengellisyys ja kehitys. Tämän keinovalikoiman avulla ekosysteemin toimijat oikeuttavat toimintaansa sekä pyrkivät tekemään tavoitteistaan ymmärrettäviä ja kiistattomia.

Terapeuttisen kulttuurin tutkijoiden tapaan ehdotamme, että terapeuttinen ei ole poliittiselle vierasta; ekosysteemin tapauksessa terapeuttinen kielioppi tarjoaa kriisinhallinnan työkaluja sote-palveluiden jatkuvassa myllerryksessä. Toisaalta terapeuttisen kieliopin hyödyntäminen havainnollistaa ”pehmeää” vallankäyttöä, jolla on potentiaalia hiljentää soraääniä ja kritiikkiä.

Rokoteobjektit sosiaalisten maailmojen rajapinnoilla

Aapo Kuusipalo, Itä-Suomen yliopisto

Koronapandemian poikkeusolot nostivat rokotteet ja raketeknologiat aiemmin varsin marginaalisesta ja harvalle erityisen kiinnostavasta aiheesta yhteiskunnallisen keskustelun keskiöön. Koronaa vastaan kehitetyt rokotteet herättivät ajoittain voimakasta julkista keskustelua, jossa näihin teknologioihin liitettiin toiveita pandemian loppumisesta ja paluusta normaalitilaan. Kääntöpuolena koronarokotteita epäroineita ja kritisoineita pilkattiin ja syyllistettiin pandemian jatkumisesta. Pandemia-ajan polarisoituneella keskusteluilmapiirillä on todennäköisesti ollut edelleen jatkuvia vaikutuksia, kun rokotteita kohtaan tunnettu luottamus laskenut sekä Suomessa että laajemmin

maailmassa. Myös rokotekattavuudet ovat kääntyneet laskuun joidenkin peruserokotusohjelmaan kuuluvien rokotteiden kohdalla.

Esittelen artikkeliaihiota, jossa tarkastelen rokotteisiin ja erityisesti koronarokotteisiin liittyneitä käsityksiä ja arvotuksia kahden haastatteluaineiston kautta. Aineisto sisältää rokotteita epäröineiden vanhempien (n=24) ja neuvolaterveydenhoitajien (n=25) haastatteluita, jotka kerättiin keväällä 2022 pandemian laantumisen ja päättymisen aikoihin. Lähestyn aineistoa sosiaalisten maailmojen viitekehyksen kautta, ja tarkastelen rokotteita haastatteluaineistosta tunnistamani preventiivisen terveydenhuollon ja rokote-epäröinnin sosiaalisten maailmojen välissä sijaitsevina ja niitä yhdistävinä boundary objekteina. Lisäksi hyödynnän simplification ja complexification -käsitteitä, joiden kautta kuvaan rokotteiden teknologisiin objekteihin sosiaalisten maailmojen diskursseissa kohdistuvia yksinkertaistamisen ja monimutkaistamisen prosesseja.

Analyysini osoittaa rokotteiden ja erityisesti koronarokotteiden objektien konstruoituvan näissä sosiaalisissa maailmoissa suurelta osin eri aineksista. Siinä missä preventiivisen terveydenhuollon sosiaalisessa maailmassa rokoteobjektit ja niihin liittyvät päätökset ovat selkeitä ja yksinkertaisia, rokote-epäröinnin sosiaalisessa maailmassa rokotteet ja kaikki niihin liittyvät keskustelut sisältävät (tai niiden tulisi sisältää) väistämättä mitä moninaisimman joukon näkökulmia, toimijoita, epäilyjä ja kritiikkejä. Näkökulmien erilaisuudet heijastuvat myös vuorovaikutukseen, joka kuvattiin usein haasteelliseksi ja jopa turhaksi erityisesti tilanteissa, joissa henkilöiden kiinnittymiset tässä tarkasteltujen sosiaalisten maailmojen arvotuksiin olivat voimakkaita.

Erilaisten rakentumisten myötä rokotteiden symboliset merkitykset muodostuivat hyvin erilaisiksi. Vaikka molemmat sosiaaliset maailmat liittyvät rokotteet esimerkiksi lääketieteen edistykseen, tieteelliseen tutkimukseen ja modernin yhteiskunnan arvoihin, niihin liittyvät arvotukset ovat huomattavan erilaisia, jopa vastakkaisia. Siinä missä preventiivisen terveydenhuollon sosiaalisen maailman arvotukset ovat pitkälti ammatillisen orientaation mukaisia, rokote-epäröinnin sosiaalisessa maailmassa rokoteteknologiat symboloivat esimerkiksi tutkimuksen sidonnaisuuksiin, lääketuotannon ja kapitalistisen logiikan yhteenliittymiin ja luonnollisista prosesseista vieraantumiseen kohdistuneita kritiikkejä.

Mapping engagements with energy and climate

Tomi Lehtimäki, Aalto University & LUT University & Kamilla Karhunmaa, Aalto University

Energy systems and markets are central to addressing climate change and other environmental problems, which makes them not only technical and economic matters but also political. In this presentation, we will examine the politics of energy from the perspective of participation and public engagement. Building on the work of Chilvers et al., (Chilvers & Kearnes, 2020) public engagement is considered co-constructed, both in the making of techno-scientific arrangements related to energy and through the various methods of public engagement themselves. Publics, let alone “the” public, do not exist as such prior to public engagement, but are instead constructed and reshaped through various socio-material engagements. Based on this framework, this presentation discusses two issues. First, we present the currently ongoing work of the Material Democracy consortium, focusing on mapping various forms of citizen engagement in energy and climate issues. Second, we discuss how the approach developed by Chilvers et al. (2018) could be developed in order to account for issues of legitimacy and politicization. This suggested development to the framework focuses on the question of how conceptions of publicity are constructed by those involved in the engagements. We argue that

what is missing from the original framework is how various publics and public engagements construct their public relevance. In other words, this perspective focuses on the question of how energy matters are made into common issues or how they are constructed as publicly relevant (Hamidi, 2023; Thévenot, 2014). Furthermore, focusing on why various publics engage in energy matters can reveal less visible or acknowledged forms of politicization and tensions between forms of politicization.

Chilvers, J. & Kearnes, M. (2020). Remaking Participation in Science and Democracy. *Science, Technology, & Human Values* 45(3): 347–380.

Chilvers, J., Pallett, H., and Hargreaves, T. (2018). Ecologies of participation in socio-technical change: The case of energy system transitions. *Energy Research & Social Science* 42, pp. 199–210.

Hamidi, C. (2023). Cherry Picking and Politics: Conceptualizing Ordinary Forms of Politicization. *International Journal of Politics, Culture, and Society* 36, 57–75.

Thévenot L (2014). Voicing concern and difference: from public spaces to common-places. *European Journal of Cultural and Political Sociology*, 1(1): 7–34.

Opening The Blackbox: The Roles And Relationships Of Social Actors In The Online Gambling Network.

Mark Tarplee, University of Helsinki

My PhD dissertation focuses on online gambling marketing and gambling-related harms. Online gambling is becoming increasingly popular worldwide and in Finland it is no exception. In a previous project, I found that the online gambling network is not a binary relationship between gamblers and online casinos, it is much more complex. The network contains many different human and non-human actors such as gamblers, online casinos, technology, marketers, and more. In this presentation, I present preliminary results of the first article of my dissertation. In this article I seek to answer the questions:

How is the social network of online gambling comprised, and who are the social actors involved?

What is the role of technology as a social actor in the online gambling network?

To answer these questions, I use Latour's actor-network theory to understand how human and non-human actors interact to create, maintain, and to transform the social order of online gambling, thus giving greater agency to non-human actors such as technology. The methodological approach is a netnographic non-participant observation. I have collected search engine optimization metrics, such as website traffic, ranking positions, and backlinks using Ahrefs software, to understand the various components that comprise the network, and their roles within it. Overall, I highlight the actors in the online gambling network, and emphasize their roles in facilitating online gambling and increasing its exposure to any internet user. These findings are used especially to form an understanding of the role of technology in facilitating the creation, maintenance, and marketing of the online gambling network, and therefore, how technology accelerates online gambling usage and gambling-related harms.

A City Goes Nuclear?: Surfacing Geo-imaginaries Subtending the Decarbonisation of Helsinki

Marika Silvikko, Aalto University

The City of Helsinki has ambitious decarbonisation plans. Seeking to reduce carbon emissions by 85% by 2030 (relative to the 1990 levels), Helsinki's decarbonisation strategies include the densification of the city's urban structure, and a substantial increase in the utilisation of geoenergy (Vähäaho et al., 2020). These strategies share an increasing reliance on the subterranean. Where geoenergy applications tap into a subterranean energy source, densification pushes urban infrastructure below ground to make space aboveground.

Meanwhile, together with the municipal utility company Helen, Helsinki is also exploring the possibility of adopting a small nuclear power plant to decarbonise the city's district heating network. While still highly speculative, the nuclearisation of district heating would utilise existing subterranean infrastructure to achieve a decarbon future. As such, the subterranean appears central in Helsinki's decarbonisation and future-making efforts.

Drawing on publicly available policy and city planning documents together with the notion of geo-imaginaries (Fry & Murphy, 2021), this paper excavates how the subterranean is imagined by Helsinki and Helen, and how those imaginaries shape the decarbonisation of Helsinki. Surfacing from the analysis are four distinct, yet entwined, geo-imaginaries that posit the subterranean as controllable, contain-able, congested and contested. These imaginaries point to the subterranean as a future-making resource, to conflicts between the city's decarbonisation strategies, and to desires of infrastructural continuity.

This paper suggests, then, that the identified geo-imaginaries could lay the ground for Helsinki's decarbonisation through its nuclearisation, while undermining the future of geoenergy as a means for decarbonisation, despite the city's stated ambition to increase its utilisation.

References

17. Fry, M., & Murphy, T. (2021). The Geo-imaginaries of potential in Mexico's Burgos Basin. *Political Geography*, 90, 102462.
18. Vähäaho, I., Alava, U., Björn, A. et al. (2020). *Maalämpökaivot Helsingissä*. <https://www.hel.fi/static/liitteet/kaupunkiymparisto/julkaisut/julkaisut/julkaisu-08-20.pdf>

Multispecies futures and the transformation of animal research

Marianne Mäkelin, Tampere University

Recent advances in mathematical modelling, artificial intelligence, stem cell technologies, and tissue engineering have enabled the development of new non-animal research methods that have been used to challenge the longstanding role of animal experimentation in bioscience. These developments raise questions about what counts as valid evidence in bioscience and how ethical responsibilities toward nonhuman animals should be understood in scientific practice.

This paper examines understandings of multispecies ethics of science in a context where technological change is disrupting established and standardized research methods. Empirically the paper draws on

interviews with scientists using animal experiments, scientists developing non-animal methods, workers in university animal laboratories and animal rights experts.

We observe that researchers who believe in the continued use of animal experiments, scientists developing alternative methods, and animal rights experts calling for a transformation of bioscience research all frame the future of ethical science in relation to these emerging technologies. We ask: how do notions of multispecies ethics within science intersect with, and diverge from, those articulated by groups that challenge standard scientific practices? How do these actors draw on the same technologies in their imaginaries of a better more-than-human bioscience?

Embryo culture as reproductive environments: complexity, toxicity and liability in the transnational fertility industry in Finland and US

Riikka Homanen, yliopistonlehtori, Lapin yliopisto & Manon Lefevre, University of Pennsylvania

The *In vitro fertilization* laboratory, like all laboratories, is a carefully controlled environment, aiming to mimic the optimal reproductive environment. During embryo culture, embryos in the laboratories are cocooned inside layered artificial environments, like a Russian doll, re/produced by culture media, incubator and air filter technologies. Prior research shows that just like any physical environment, laboratory environments themselves can affect embryonic development and cause embryo toxicity. Laboratories have come to increasingly be understood as containing environmental factors which might (epigenetically) influence the health of present and future babies and generations. This academic paper is concerned with how environments - material, chemical and contextual – are proliferated at the clinics. Drawing on two ethnographic studies at seven fertility clinics in a Nordic Welfare state of Finland and US during 2014-2026, we show how this environmental complexity is enacted at the clinics by multitude of actors, including the transnational fertility bioindustry responding to the perception of environmental complexity by producing different kinds of new technologies and pharmaceuticals to market. We argue that the clinical-technical practices produce environments that in many ways hinder possibility for human life despite the hype around some of these technologies in the fertility sector. In such cases, concerns are raised over the best interests of patients, embryos and future babies, and who is liable. We conclude that embryo culture is not just a site for multiple and complex environments but also a site of multiple bio-economies of assisted reproduction, reflecting the differences in the market economies of both countries.

Adaptation to Best Practices in Research Data Management: A Case Study of the Changing Scientific Field in Finland

Lise Eriksson, Åbo Akademi University (presenting author),

Dan Sundblom, Åbo Akademi University & Malin Fredriksson, Åbo Akademi University, Finland

The landscape of scientific research has undergone a significant transformation driven by the principles of open science and FAIR data (Findable, Accessible, Interoperable, Reusable). The coordination of open science and research in Finland is characterized by strong collaboration between research organizations, which supports policy adaptation at an organizational level. However, previous research has drawn attention to challenges in researchers' adaptation to the requirements and guidelines in relation to open science (Lilja, 2020). The rapid development of generative AI has

further contributed to internal and external demands on researchers' professional development, while researchers are expected to comply with data protection legislation and responsible research practices also in the use of AI tools. This paper analyses research data management practices and policy adaptation through a cross-sectional study in 2024 at Åbo Akademi University (n=313). The study investigates researchers' and teaching staff's management of their research data, and their approaches to responsible research data management, including the use of Data Management Plans, knowledge of the FAIR principles, and security measures to protect research data. Through a mixed methods approach, the analysis uses descriptive statistics, regression analysis, and thematic analysis of textual responses. The study is theoretically informed by Bourdieu's (1975; 2004) studies of the scientific field, Latour's (1979) concept of scientific prestige, and the sociology of science and academic governance. The rapid changes of the scientific field and the increased demands risk placing researchers into different positions, with some researchers quickly internalizing the requirements and learning best practices in research data management, while other researchers are unable to keep up with the changes. Hence, there is a need to investigate which factors contribute to researchers' better adaptation to best practices in research data management.

17. SOCIOLOGY OF MIGRATION / MUUTTOLIIKKEIDEN SOSIOLOGIA

Coordinators:

Paula Merikoski, Helsingin yliopisto paula.merikoski@helsinki.fi

Saara Koikkalainen, Itä-Suomen yliopisto saara.koikkalainen@uef.fi

Yasemin Kontkanen, Itä-Suomen yliopisto yasemin.kontkanen@uef.fi

Bureaucratic struggles of irregularised migrants in Finland – a gender perspective

Paula Merikoski, University of Helsinki

Irregularised migrants are excluded from the welfare state through bureaucratic processes that both produce irregularity and prevent individuals from regularising their status. Welfare state borders are being implemented through bureaucratic and everyday bordering limiting the right to reside, work, and access social and welfare services, which impacts irregularised migrants especially severely. What has been less discussed in the research literature are the gendered ways in which bureaucratic production of irregular status operates and the gendered consequences of irregularity. Through interviews with migrants with an irregularised status residing in the Helsinki region, this chapter analyses their bureaucratic and everyday struggles related to survival and regularisation. It also draws from expert interviews and participant observation in a day centre for irregularised migrants. The chapter demonstrates that pathways into an irregular situation are diverse while realistic options to regularise one's status are scarce. Both are entangled with increasingly strict residence permit bureaucracy and with gendered preconceptions about vulnerability and agency.

Longing for something better: the temporal dimension in the migration narratives of Iraqi asylum seekers

Saara Koikkalainen, Karelian Institute, University of Eastern Finland

The act of crossing political borders and exposing oneself to diverse social worlds often involves a process of looking back to one's own past, evaluating one's current circumstances and planning for the future. Time emerges through the interpretive and imaginative capacities of actors as they draw on memory and anticipation to orient themselves. Experiences of temporality and continuity are simultaneously subjective and socio-culturally constituted. This qualitative study adopts an interpretive approach that seeks to hear asylum seekers' narratives as experiencing subjects and to explain their lived experiences as they navigate the physical and mental dimensions of forced migration time-scapes. Guided by a theoretical lens of longing, the study explores how Iraqi asylum seekers (n= 165) draw on memory and anticipation to orient themselves within their migration trajectories and to imagine possible futures. Abductive analysis of the material demonstrated that longing operates as a cognitive–affective orientation that shapes forced migrants' agency by structuring projective imaginaries, generating landscapes of both hope and despair that are shaped by

profound temporal dissonance. As the article highlights the diversity of forced-migration experiences, as well as identifies meaningful commonalities of the cognitive–affective processes through which individuals negotiate their agency and belonging, it provides analytical tools for understanding how forced migrants strive to move forward amid institutional and structural adversity.

Intimate Labour and Racialised Encounters: Nail Salons in Helsinki Owned by Southeast Asian Immigrants

Ngoc Thu Nguyen, Centre for Research on Ethnic Relations and Nationalism (CEREN)
Swedish School of Social Science

Over the past decade, the nail salon and beauty spa industry in Helsinki has grown rapidly, reflecting broader European trends (Grand View Research, 2023). This proliferation of manicure tables has created a new kind of space where women from very different backgrounds meet in intimate proximity. Here, beauty consumption intersects with labour, care, and inequality; while clients seek self-care, migrant workers provide it under precarious conditions, making the nail salon a site where gender, class, and migration are negotiated through embodied practices (Kang, 2010).

This space of intimate female encounters is poorly theorised, and a primary aim of my project is to bring ethnographic depth to our understanding of the social, cultural, aesthetic, economic, institutional, and emotional dynamics of these encounters. Inspired by critical migration theory and feminist phenomenology, the research focuses on how intersectional structures of race, class, and gender shape migrant women’s experiences of intimate labour. Nail salons are not only workplaces but also social spaces where women’s lives intersect, bringing together different ethnicities, life experiences, and social roles. Intimacy is structured by migration status, racial hierarchies, class differences, and gendered expectations, simultaneously reinforcing inequalities and producing unexpected forms of solidarity (Glenn, 1992; Kang, 2010, Krivonos & Diatlova, 2020). Comparative research from North America, Australia, Canada, and the UK shows similar patterns, where Asian migrant women, particularly Vietnamese, Chinese, and Korean, perform gendered care work under conditions of exploitation, occupational risk, and racialised stereotyping (Dutta, 2023; Näre & Wide, 2022; Kang, 2003). By examining these everyday encounters through multimodal ethnographic approach, this research traces how structural inequalities of gender, race, class, and migration are both reproduced and contested, contributing to the sociological understanding of migration as a lived reality (Dattatreyan & Marrero-Guillamón, 2019)

References

Dattatreyan, E. G., & Marrero-Guillamón, I. (2019). Introduction: Multimodal Anthropology and the Politics of Invention. *American Anthropologist*, 121(1), 220–228. <https://doi.org/10.1111/aman.13183>

Dutta, N. (2024). All in a day’s work: affective labor, disaffection and migrant leisure in a South Asian beauty salon. *Leisure Studies*, 43(3), 407-418. <https://doi.org/10.1080/02614367.2023.2195200>

Glenn, E. N. (1992). From servitude to service work: Historical continuities in the racial division of paid reproductive labor. *Signs: Journal of women in culture and society*, 18(1), 1-43.

Grand View Research. (2023). Europe nail salon market size & outlook, 2023–2030.

Kang, M. (2003). The managed hand the commercialization of bodies and emotions in korean immigrant-owned nail salons. *Gender & Society*, 17 (6), 820-839.
<https://doi.org/10.1177/0891243203257632>

Kang, M. (2010). *The managed hand: Race, gender, and the body in beauty service work*. Univ of California Press.

Krivonos, D., & Diatlova, A. (2020). What to wear for whiteness? ‘Whore’ stigma and the East/West politics of race, sexuality and gender. *Intersections. East European Journal of Society and Politics*, 6(3).

Näre, L., & Wide, E. (2022). Social reproductive struggles of Filipino migrants in Finland. In M. Author & N. Author (Eds.), *Care loops and mobilities in Nordic, Central, and Eastern European welfare states* (pp. 175–198). Springer.

Language as a border

Mervi Leppäkorpi, University of Eastern Finland

Legal framework that defines migrants’ belonging and rights is based on logics of differential inclusion: depending on different factors, such as nationality, residence permit category, or type of sponsor, migrants gain different access to rights and public services (Könönen 2018). In this presentation I argue, that instead of nationality or residence permit category, language is more decisive to the feeling of being bordered out from the group of “us, the citizens” among Spanish speakers. I will also show the “de-migrantizing” possibilities of research when focusing on language as unifying factor instead of nationality.

The presentation is based on an ongoing research project, where I collect autoethnographic material of bilingual everyday life and interview Spanish speaking women living in Finland about their experiences of the welfare state as part of the research project “Survival of the Fittest or Services for All? - survival strategies and new structures of inequality in a crumbling welfare state”. Since we understand the concept of the welfare state to be responsible for implementing the Economic, social and cultural rights (ESCR), the research covers experiences from banking, labor and taxes to access to social benefits.

Against the expectation, the preliminary results suggest that descriptions of belonging do not vary significantly between those who have Finnish, Spanish or non-European nationality, nor depending on their type of residence permit. The decisive factor of feeling being left outside relates much to possibilities of being in charge and understanding one’s own bureaucratic matters and discussing decisions concerning oneself without feeling insecurity about the results.

I will discuss the possibilities of choosing research populations without ethnicizing groups or overly emphasizing their belonging to a specific pre-defined national or cultural unit.

Könönen, J. (2018). Differential inclusion of non-citizens in a universalistic welfare state. *Citizenship Studies*, 22(1), 53–69. <https://doi.org/10.1080/13621025.2017.1380602>

Policy change behind the scenes? Expanding low-skilled labour immigration through work permit implementation

Suvi Karhu, Tampere University

This paper examines the gap between immigration policies on paper and their implementation in practice. In 2019, the Finnish government extended its strategy to promote labour immigration to include low-skilled sectors suffering labour shortages. Increasing immigration was framed as a necessity for Finland's economic wellbeing. Despite the more expansive policy rhetoric, restrictive legislation remained largely unchanged. In order to avoid negative labour market effects and welfare state pressures, and to secure parliamentary support, labour immigration policy continues to rely on temporariness: low-skilled migrants are admitted in response to labour shortages and are expected to leave if labour market demand declines. Evidence on the effectiveness of such policies is contested, and previous research shows that many temporary migrants eventually settle. Whether it is right to invite foreign workers from poorer countries to support the economy may be questioned, while restrictive legislation still limits their rights to work and stay.

The study analyses whether a political signal to increase immigration influenced work permit decision-making through administrative discretion. After 2019, the number of work permits increased and the percentage of negative decisions declined. Since this change occurred without notable legislative reforms, it could be assumed to result from worsening labour shortages. Contrary to this expectation, the Finnish economy was already in a downturn when work permit applications peaked, and applications for extended permits continued to grow even as unemployment far exceeded the number of job vacancies. Using register data on work permit decisions from 2019–2023, the objective is to examine whether the observed decline in rejection rates reflects a shift in the interpretation of existing regulations. Regression models are used to control external conditions such as labour market tightness and changes in application pool, allowing the residual change in rejection rates to be interpreted as evidence of potential changes in implementation.

Racialised (im)mobilities: Migrant lives amidst the EU's externalization policies in Tunisia

Henri Onodera, University of Helsinki

In the 2020s, Tunisia's political trajectory has intersected with the European Union's externalised border regime and coinciding with tightened migration control in the country. As EU–Tunisia cooperation on migration has deepened, Tunisian authorities have intensified deterrence and containment targeting migrants, especially those coming from elsewhere in Africa. These policies were accompanied by surges in xenophobic and racist discourses, internal relocations, and expulsions of migrants to border regions. The convergence of EU priorities, domestic securitization of migration, and austerity policies has reconfigured the migrants' lives through routine policing, precarious legality, and racialised vulnerability.

This paper explores how young migrant men from West and Central African countries experience and navigate this conjuncture in Tunisia's urban spaces. It traces how they bear the personal consequences of bordering: for many, neither return to their countries of origin nor movement to Europe is viable, producing prolonged immobility, informal livelihoods, and dependence on peer networks, local individuals and associations, and faith-based groups to "get by." In doing so, the paper examines the

lived realities of EU externalization policies, Tunisian state practices, and racialised social systems, whereby wider political processes intersect with intimate economies of survival. Drawing on qualitative fieldwork, the paper also discusses how racial discrimination shapes the migrants' life chances, including access to employment and housing, and how tactical forms of solidarity and care sustain life amid uncertainty.

18. SOCIOLOGY OF WASTE

Coordinators:

Alma Onali alma.onali@tuni.fi

Yunhee Choi yunhee.choi@tuni.fi

Aleida Lujan Pinelo aleida.lujanpinelo@tuni.fi

The hauntological politics of space debris mitigation

Renne Vantola, University of Lapland

It haunts the space sector that there is a latent future in progress where Low Earth Orbit (LEO), the space operationally most used region of Earth orbit, fills up with waste, even if there would be no further rocket launches nor satellite deployments. The waste in question is better known as space debris the excess of which in certain orbits of LEO is believed to practically risk creating orbital space debris clouds too thick to operate a spacecraft safely in. Haunting being a frightening experience that produces a something-to-be-done, spooked by space debris, the space sector has made the looming congestion of outer space actionable through space engineering -based practices of space debris mitigation. These anticipatory practices, providing spacecraft operators with a sense of what to do to forestall the haunting future, guide the operators to make their crafts dispose-able in the sense that the crafts remove themselves from LEO by design once their missions are over. This, however, results instead of the curtailing of the generation of space debris in its normalization –with the disclaimer of space debris being converted into pollution of the Earth’s atmosphere especially instead of its orbits. Besides, the technical maintenance efforts space debris mitigation practices expect from spacecraft operators do not target the sustained use of their crafts but at times even the crafts’ hastened disposal – in the name of not conjuring such fast-moving specters that would in the future haunt the use of LEO with their collisional trash-power. I hereby add to the literature on the hauntology of waste, currently foregrounding waste as a specter of the past, that waste haunts the present like a specter both from the past that is no longer and from the future that is not yet, space debris mitigation demonstrating the latter.

Sensing Waste: Dumpster Diving, Scavenging, and Artistic Practice as Entangled Everyday Activities

Kalle Lampela / University of Lapland

In this paper, I explore dumpster diving and scavenging as multisensory and embodied experiences and skills. Drawing on my sensory autoethnographic fieldwork, research literature, and social media materials, I analyze the multisensory dimensions of dumpster diving and scavenging in relation to social norms, shame, and the cultural construction of waste. I show how these practices transcend purely economic or ecological motivations, encompassing ethical, bodily, aesthetic, and artistic dimensions.

My artistic practice is deeply intertwined with my dumpster-diving explorations and everyday scavenging. Materials encountered as waste become part of my artistic process, where their sensory qualities, histories, and ambiguities are reworked and revalued. Through this entanglement, I examine how waste is not simply discarded matter but a shifting material category produced through social norms, affect, and embodied engagement.

I approach waste through Timothy Morton's ecological philosophy, particularly the concept of the hyperobject – phenomena that are massively distributed in time and space, exceeding immediate perception and comprehension. Understood in this light, waste appears as a ubiquitous and pervasive hyperobject: a material condition that exceeds containment and constantly re-emerges elsewhere. As such, waste is not external to everyday life but intimately entangled with it. Its embodied and multisensory presence becomes immediate and skin-bound, shaping how it is felt, sensed, handled, and revalued in practice.

I further explore how sensory perceptions – including sound, taste, smell, touch, sight, and kinesthetic awareness – guide my dumpster diving and scavenging practices and shape experiential relations to food and found materials and their changing value. Dumpster diving and scavenging emerge as liminal spaces in which food and other materials are simultaneously devalued and valuable, clean and questionable.

By foregrounding embodiment and multisensory engagement, I demonstrate how cultural meanings, material transformations, and everyday waste practices intersect in lived experience.

Making waste visible: the aesthetic practices of social media trash activism

Ella Lepistö & Niina Uusitalo, Tampere University

In our contribution, we propose to present the findings of our research on the aesthetic practices of trash activism on Instagram. Trash activism is a form of grass-roots environmental activism based on voluntary litter-picking. Trash activists are people, who spend considerable amounts of time searching for, collecting, arranging, counting, and photographing waste, and they utilize social media platforms for environmental advocacy. To gain novel perspectives on this practice, we have conducted a digital

ethnography among the trash activist community on Instagram. By bringing theories of vital materialism and the politics of aesthetics into discussion, we analyze how the material performativity of waste contributes to its re-politicization on social media. Building on earlier research on the mechanisms of creative activism, we also identify how trash activists employ different creative mechanisms to enhance the visual presence of waste and how the materiality of waste plays a part in this aesthetic process. Our research contributes to the social scientific discussion of waste and the circular economy by showing that Instagram functions as a site for emerging practices and politics of consumer waste. In addition, the results of our digital ethnography may enrich the understanding of materiality in the aesthetic practices of social media.

Plastic temporalities in consumer narratives

Alma Onali, Tampere University; Taru Peltola, University of Eastern Finland, Finnish Environment Institute; Kati Pitkänen, Finnish Environment Institute & Veera Kinnunen, University of Lapland, University of Oulu

Our presentation studies the temporalities of plastics in the everyday lives of people. The temporalities of plastics are multiple, ranging from the instant relief and convenience that they afford us in the present to the ways plastics shape and contaminate pasts and futures. The cycles of plastic objects in our lives differ from short instances to decades of co-existence. These multiple temporalities are connected to the plural materialities of plastics. In a throwaway society, plastics are often regarded as disposable despite being very durable materials. Beyond single-use, many plastic objects stand the test of time and stay with us, becoming important and even intimate participants in the everyday. Growing knowledge of plastic-related environmental and health hazards is changing how people relate to plastics, too. We examine how different materialities, temporalities and affects guide the changing relationship with plastics. We are especially interested in how people make sense of their relationship to plastics through narratives related to mundane plastic items. This presentation delves into plastic temporalities through the stories gathered in object-centered group discussions with Finnish consumers. The material was gathered as part of the PlastLIFE project which supports Finland's Plastics Roadmap aiming for circular plastics economy by 2030. We pay special attention to how the materiality of plastics takes part and shapes the temporal imaginaries of consumers, and how consumers negotiate their relationship to plastics through these stories. We suggest that developing the material politics of plastics requires understanding of alternative and overlapping temporalities.

Enacting Nuclear Waste: Performative Risk Practices in Japan's Disposal Siting

Yunhee Choi, Olli Pyyhtinen & Sonja Lampinen, Tampere University

In the presentation, we explore risk responses to nuclear waste through a case study of nuclear waste disposal siting processes in Japan. Rather than treating risk responses as downstream reactions to a preceding, 'perceived' risk, we approach them as performative practices which enact nuclear waste and the risks it is taken to pose in particular ways. We examine the technological arrangements, institutional structures and citizen participation programmes through which risk emerges as an urgent political issue and comes to be viewed as either manageable or unmanageable. A key focus of the presentation is a striking asymmetry in the responses: while risk is strongly visualised and intensively problematised in candidate sites for a final repository, communities already hosting nuclear power plants, interim storage of spent fuel or clusters of reprocessing and related facilities tend to treat the risk as far less troubling. This divergence, we argue, cannot be adequately explained by intrinsic properties of radioactive waste, by differences in the magnitude of material danger or by variations in subjective risk perception. Instead, it is important to pay attention to the practices and arrangements through which nuclear waste risk is either rendered a matter of concern or, alternatively, stabilised within established routines of management that prevent it from escalating into broader public controversy or political mobilisation.

Infrastructural Breakdown and the Material Politics of Waste in Oaxaca

Aleida Lujan Pinelo & Olli Pyyhtinen / Tampere University

The presentation examines human–waste entanglement under conditions of infrastructural rupture. We focus on the 2022 closure of the Zaachila landfill in Oaxaca, Mexico, whose abrupt shutdown precipitated a metropolitan 'waste crisis'. In the city of Oaxaca alone, roughly 560 tonnes of waste generated in a single day were left without a destination, accumulating rapidly in streets, parks and waterways. This overflow produced not only air, soil, and water contamination but also intensified sensory and affective presence of waste. Odours, visual disturbance and encounters with insects and animals heightened public anxiety, as residents and business owners mobilized discourses around health harms, environmental risks, impacts on tourism and governmental mismanagement. The crisis made visible not only the breakdown of waste management infrastructure but also the material entanglements, political frictions and ontological instabilities that ordinarily remain obscured by the smooth operation of disposal systems. Drawing on ethnographic fieldwork, interviews, media reports and official documents, we trace the political, epistemological and ontological struggles that emerged during and after the Zaachila landfill closure, showing how waste may actively reshape urban relations when infrastructure fails.

Dialectics of wasting

Anna-Maria Murtola, University of Eastern Finland, University of Turku

Although capitalism is often presented as a system of great efficiency, it is in fact predicated on an immense amount of wasting. While waste studies has delved into the myriad ways in which humans are entangled with waste, less has been said about the ways in which humans are an integral part of these waste relations. Waste is often seen as external to human bodies, waste relations as occurring between humans and their others, and processes of wasting in terms of waste matter to be managed. Against this, I propose to approach wasting as a dialectical process that cuts through human bodies. Although waste studies currently address ethical, social and political questions around the distribution and impacts of waste, I go further by approaching wasting as an inherently *structural, relational* and *differential* process. Waste is no innocent byproduct of human life as such, but is rather a systematic part of a destructive system of production, consumption and accumulation that could be organised differently. Although the materiality of waste is crucial in the global ecological crisis, there are forms of wasting that are equally material but less visible. Here various scholarship on surplus populations, disposable lives, humans-as-waste, organised abandonment, and analyses of extraction, exhaustion and depletion in the context of social reproduction are instructive. The excessive focus on waste as matter, rather than material process, means that these kinds of dynamics where humans are divided into subjects and objects of wasting go unnoticed. In this paper I draw on Marxist feminism, ecofeminism and decolonial studies to analyse wasting as structural, relational and differential, where some bodies are laid to waste in order to prop up others, eventually outlining something of a critical social theory of the dialectics of wasting.

Waste Citizenship in Circular Economy

Teemu Loikkanen, University of Lapland

Dealing with household waste has transformed from a mere everyday practice to part of the European Union's environmental and resource management objectives. This citizen-centered environmental policy is implemented in the EU through the concept of the Circular Economy (CE).

CE Waste management depends on the decisions made in households regarding waste treatment and the work required for sorting. The Finnish Waste Act specifically defines citizens as responsible for sorting their waste according to type of material. In my presentation, based on my upcoming doctoral dissertation, I outline the concept of waste citizenship, through which I seek to understand the changing expectations and responsibilities of citizens in the CE.

In my research, I ask what kind of subject position is offered to citizens in waste management in the era of the CE. I examine this empirically by analyzing the expectations, rights, and obligations placed on citizens, the political space of the citizenship, and the means of achieving the goals of the CE. The study shows how waste citizenship is intertwined with conflicting expectations of virtuous environmental citizenship and the technical-rational operating logic of the waste infrastructure.

My analysis shows that waste citizenship produced in CE policy combines two conflicting subject positions. Ideal waste citizenship focuses on reducing waste generation through values and attitudes, whereas infrastructural waste citizenship generates resources for the CE through concrete waste work. These subject positions coexist, but in such a way that one is emphasized in different situations at the expense of the other. Infrastructural waste citizenship maintains the depoliticized nature of waste management by sidelining the environmental values and consumption reduction associated with ideal waste citizenship. The concept of waste citizenship provides tools for sociologically analyzing citizen-centered waste management and the construction of the CE from the individual's perspective.

19. SODAN, MAANPUOLUSTUKSEN JA TURVALLISUUDEN SOSIOLOGIA

Koordinaattorit:

Teemu Tallberg, teemu.tallberg@mil.fi

Elina Paju, elina.paju@mil.fi

Kuulumisen moniselitteiset asetelmat – Suomessa asuvien ukrainalaisten tarinoita sodasta, kuolemasta ja uudesta elämästä sodan varjossa

Kaisa Kuurne, Helsingin yliopisto ja Turun yliopisto

Esitelmässä ammennan Suomeen Ukrainasta vuoden 2022 keväällä panneiden nuorten aikuisten kertomuksista sodasta, Itä-Ukrainassa menehtyneistä perheenjäsenistä, asuinpaikan ja läheisen menetyksestä ja uuden elämän rakentamisesta Suomessa. Tarinallinen lähestymistapa pyrkii ymmärtämään sodan rikkomaa kuulumisen kokemusta suhteessa perheenjäseniin, muihin yhteisöihin, paikkaan ja kansakuntaan. Mitä kaikkea itä-ukrainalaiset ovat sodassa menettäneet? Mitä on mennyt perustavasti rikki? Millaisia kuulumisen asetelmia sodan runtelemassa elämässä on syntynyt? Miten kuolleet läheiset elävät tarinoissa? Miten jatkaa eteenpäin uudessa maassa? Esitys on ensimmäinen yritys hahmottaa narratiivisesti sodan, kuoleman, elettyjen elämäntarinoiden ja kuulumisen asetelmien välisiä kytköksiä pienessä laadullisessa aineistossa sekä pohtia aineiston sosiologista potentiaalia jatkotutkimusta varten. Kuinka ymmärtää sota voimana, joka murtaa ihmisen odotetut elämäntarinat ja kuulumisen asetelmat ja pakottaa täysin uudenlaiseen tarinaan?

Kuuluminen, merkityksellisyys ja toimijuus sodasta palanneiden vapaaehtoistaistelijoiden kertomuksissa

Irina Pellikka, Maanpuolustuskorkeakoulu

Esitelmässä tarkastelen Suomesta Ukrainaan lähteneiden vapaaehtoistaistelijoiden sodasta paluun jälkeisiä psykososiaalisia tarpeita. Kiinnostukseni kohdistuu siihen, miten kuulumisen, toimijuuden ja merkityksellisyyden kokemukset rakentuvat taistelijoiden omissa kertomuksissa tilanteessa, jossa sodan aikana muodostuneet merkitykselliset yhteydet ja toiminnan kehykset eivät enää jatku siviiliyhteiskunnassa. Tavoitteenani on tuottaa aineistolähtöistä ymmärrystä siitä, millaisia psykososiaalisia tarpeita paluu sodasta synnyttää ja miten ne rakentuvat taistelijoiden kerronnassa.

Tutkimus perustuu laadulliseen haastatteluaineistoon, joka koostuu 27 vapaaehtoistaistelijan yksilohaastattelusta, joiden kautta tarkastelen sodasta paluun jälkeisiä kokemuksia ja niiden jäsentymistä. Tarkastelun teoreettisena viitekehyksenä hyödynnän itsemääräämisteoraa, jonka keskeiset psykologiset perustarpeet - yhteenkuuluvuus, autonomia ja kompetenssi - tarjoavat käsitteellisen kielen kokemuksille, joita taistelijat kuvaavat. Lisäksi tarkastelen, miten hyvän tekemisen ja moraalisen velvollisuuden kokemukset nivoutuvat näihin tarpeisiin ja tuottavat toimijuudelle merkitystä. Analyysimenetelmänä käytän teoriaohjaavaa temaattista sisällönanalyysia.

Analyysi osoittaa, että sodassa rakentunut vahva yhteisöllisyys, selkeä toimijuus ja koettu merkityksellisyys voivat paluun jälkeen muuttua kokemukseksi merkityksellisen kehyyksen katkeamisesta. Paluun haasteet näyttäytyvät murtumina, joissa sodan aikana rakentunut merkitysjärjestys ei enää löydä paikkaansa siviiliyhteiskunnassa. Esitelmä tarkastelee, miten sodasta palanneiden taistelijoiden kokemukset haastavat yhteiskunnallisia ja institutionaalisia merkityskehyksiä, joiden kautta heidän toimijuuttaan ja osallisuuttaan yleensä jäsennetään, sekä avaavat uusia näkökulmia sodasta palaamisen ymmärtämiseen.

Turvallistaminen, demokratia ja hegemoninen konsensus julkisessa keskustelussa Suomen Nato-jäsenyydestä

Janne Lehtonen, Helsingin yliopisto

Venäjän täysimittainen hyökkäys Ukrainaan helmikuussa 2022 muutti eurooppalaisen turvallisuusympäristön ja nosti kovan turvallisuuden laajasti politiikan ytimeen. Esitys tarkentaa turvallistamisteoriaa ja selittää, miten Suomen nopea suunnanmuutos Naton jäseneksi legitimoitiin julkisessa keskustelussa vetoamalla turvallistamisen logiikkaan ilman muodollisia poikkeusoloja.

Käsitteellistän turvallistamisen erityisenä poliittisena argumentaationa, joka pyrkii nostamaan tietyn aiheen politiikan keskiöön artikuloimalla sen eksistentiaalisesti uhaksi – jos uhkaan ei vastata, muut poliittiset kiistat ja aiheet menettävät merkityksensä. Esitän, että turvallistaviin puheakteihin sisältyvät vaatimukset operoivat kahdella tasolla: (1) mitä tulee tehdä (toimenpiteet) ja (2) miten politiikka järjestetään (politiikan tilan uudelleenmuotoilu). Poliitiikan tilan uudelleenmuotoilut, vastoin Kööpenhaminan koulukunnan alkuperäistä määritelmää (Buzan ym., 1998), eivät välttämättä tarkoita poikkeuksellisuutta, kuten poikkeuslakia, vaan voivat käsittää diskursiivisia siirtoja poliittisesti hyväksyttävien vaihtoehtojen kaventamisesta päätöksenteon nopeuttamiseen, ja yhtenäisyyteen vetoamisesta erimielisyyksien delegitimaatioon (Balzacq ym., 2016; Roe, 2012).

Empiirisesti analysoin 440 pääkirjoitusta kuudesta suurimmasta suomalaisesta sanomalehdestä elokuusta 2021 huhtikuuhun 2023. Tarkastelen turvallistamisteorian kehikkoon sovelletulla diskurssianalyysillä, miten pääkirjoitukset argumentoivat eksistentiaalista uhkaa ja sen torjumiseksi välttämättömiä toimenpiteitä, sekä vaatimuksia poliittisen tilan uudelleenmuotoilemiseksi.

Tulokset osoittavat, että pääkirjoitukset olivat keskeisiä turvallistavia toimijoita, jotka tuottivat yksimielistä kuvaa muuttuneesta turvallisuustilanteesta. Venäjä kehystettiin eksistentiaalisesti uhaksi sekä Suomelle että liberaalille kansainväliselle järjestykselle, ja Nato-jäsenyys esitettiin ainoana vaihtoehtona tätä uhkaa vastaan. Vaikka pääkirjoitukset korostivat yhtäältä demokratiaa ja avointa moniäänistä keskustelua, ne pyrkivät samalla kaventamaan tämän keskustelun tilaa konstruoimalla sen ennalta määräytyksi lopputulokseksi laajan yksimielisyyden Natoon liittymisen puolesta, mitä käsitteellistän hegemonisena konsensuksena (Mouffe, 2005; Warren, 1999). Pääkirjoitukset kavensivat poliittisen konfliktin tilaa myös vetoamalla kiireeseen ja välttämättömyyteen, vaatimalla yhtenäisyyttä ja kehystämällä erimielisyydet turvallisuusuhaksi. Vaikkei Suomen Nato-jäsenyyteen liittynyt muodollisia poikkeusoloja tai demokratian institutionaalista kaventamista, jäsenyydestä käyty julkinen keskustelu noudatteli turvallistamisen logiikkaa ja muovasi poliittisen tilaa tavalla, joka oli omiaan kaventamaan legitiimien vaihtoehtojen kirjoa.

Suomi ja Viro – etulinjan maat?

Kari Alenius, Oulun yliopisto

Venäjän käynnistämä laajamittainen hyökkäys Ukrainaan helmikuussa 2022 oli monella tapaa käännekohta, joka on muokannut eurooppalaista turvallisuusajattelua. Yksi näkyvä osa käännettä oli Suomen (ja Ruotsin) hakeutuminen Naton jäseneksi. Suomen sitoutuminen virallisesti osaksi läntistä puolustusliittoa on väistämättä herättänyt keskustelua siitä, mikä Suomen rooli on – tai pitäisi tulevaisuudessa olla – tässä laajemmassa turvallisuusyhteisössä. Missä määrin tunne liittolaisuudesta on tuomassa uuden, täydentävän elementin suomalaiseen (yli)kansalliseen identiteettiin? Muuttunut tilanne on samalla herättänyt keskustelua myös suomalaisen yhteiskunnan sisäisestä rakentumisesta turvallisuuden takaamiseksi. Mitä oikeuksia ja velvollisuuksia kaikilla Suomessa asuvilla on ja miten ne jakautuvat esimerkiksi sukupuolen, kansalaisuuden tai etnisyyden mukaan? Onko tunne ulkopuolisesta uhasta tiivistämässä kansallista koheesiota vai onko se syventämässä tai luomassa uusia jakolinjoja Suomen sisällä?

Edellä esitetyt näkökulmat ja kysymykset ovat olleet ajankohtaisia myös Virossa, joka on pienenä Venäjän naapurimaana lähtökohtaisesti relevantti vertailukohta Suomelle. Tiettyjä erojakin löytyy lähtökohtien osalta. Viro asetti Nato-jäsenyyden selkeäksi tavoitteekseen heti itsenäisyyden palauttamisen jälkeen, ja tavoite toteutui vuonna 2004. Keskustelu jäsenyyden merkityksestä Virolle ja virolaiselle identiteetille on siten ollut käynnissä jo pari vuosikymmentä pitempään kuin Suomessa. Lisäksi Viron väestö on kansallisesti ja kielellisesti huomattavasti heterogeenisempi kuin Suomessa: pääosin neuvostomiehityksen aikaisten väestönsiirtojen seurauksena Viron asukkaista vain 70 prosenttia on etnisiä virolaisia, ja hieman yli 20 % identifioituu etnisesti venäläisiksi. Näiden kahden väestöryhmän välit ovat jännitteiset, ja esimerkiksi kysymys venäläistaustaisten henkilöiden lojaalisuudesta Viron valtiolle on mittasuhteiltaan merkittävästi suurempi ja akuutimpi kuin vastaava tilanne Suomessa kantaväestön ja venäläistaustaisten välillä.

Esitys pohjautuu ennen muuta media-aineistojen analyysiin. Taustalla on yhdeltä osin Koneen säätöön rahoittama hanke (2022–2027), jossa tutkitaan Suomen, Viron ja Ruotsin johtavan lehdistön välittämää kuvaa Venäjästä ja Ukrainasta vuosina 1991–2021. Sen rinnalle on vuonna 2025 käynnistetty jatkohanke, jossa tutkitaan Suomessa ja Virossa helmikuusta 2022 eteenpäin käytyä mediakeskustelua turvallisuusympäristön muutoksesta ja näiden kahden maan roolista ”Euroopan etulinjan maina” nyt ja tulevaisuudessa.

Affektiivinen maanpuolustussuhde

Elina Paju ja Teemu Tallberg, Maanpuolustuskorkeakoulu

Suomessa kansalaisten maanpuolustustahtoa on pitkään pidetty kansallisen puolustuksen kulmakivenä puolustusstrategisessa retoriikassa ja poliittisessa puheessa. Maanpuolustustahto on mielipidekyselyissä pysynyt korkealla suomalaisten keskuudessa vuosikymmenien ajan. ”Vahvan suomalaisen maanpuolustustahdon” sisältöä ja rakennetta on viimeisen kymmenen vuoden aikana tutkittu maanpuolustussuhteen käsitteistöllä, jossa emootiot ja affektit ovat olleet sivuroolissa.

Maanpuolustustahdon voi nähdä pohjautuvan siihen, millainen suhde kansalaisilla on valtioon, yhteiskuntaan ja maanpuolustukseen. Kehitämme edelleen maanpuolustussuhteen mallia, jonka ulottuvuuksia ovat maanpuolustukseen liittyvät asenteet, osaaminen, toimijuus ja luottamus (Kosonen ym., 2019). Perustuen tutkimuksiimme, jotka käsittelevät eri väestöryhmien suhdetta maanpuolustukseen, esitämme, että affektiivisuus on yksi keskeinen maanpuolustussuhteen osatekijä.

Maanpuolustukseen liittyvät affektit kiinnittyvät kokoonpanoihin, joissa kodit, kotiseudut, läheiset, demokratia ja vapaus risteävät. Affektit siis kiinnittävät yksilöitä arkipäiväisiin kokemuksiin kotona ja läheisten seurassa. Samalla ne voivat liittää yksilöitä ja kollektiiveja valtioon, esimerkiksi ylpeyden tunteen ja kollektiivisten, toistuvien kokemusten, kuten valtion juhlintaan, liittyvien kokemusten kautta. Maanpuolustus kytkeytyy nationalismiin, joka liittää perheen, paikallisen yhteisön ja kansallisen maa-alueen yhteen (Mann 1993; myös Malešević 2013). Seuraamme Ahmedin (2014) teoretisointia, joka kehottaa keskittymään siihen, mitä affektit tuottavat. Affektit toimivat paitsi yhdistäen, myös rajoja tuottaen. Affektina erityisesti uhka luo rajoja ihmisten, ihmisryhmien ja maantieteellisten alueiden välille. Esityksessämme analysoimme, miten affektit toimivat suhteessa maanpuolustukseen ja millainen osa niillä on maanpuolustussuhteen mallissa.

Kirjallisuus

Ahmed, S. (2014). *The Cultural Politics of Emotion*. (Second Edition). Edinburgh University Press.

Kosonen, J., Puustinen, A. & Tallberg, T. (2019). Maanpuolustustahdosta maanpuolustussuhteeseen – siviilipalvelusvelvollisten ja reservistä eroavien kokemuksia asevelvollisuudesta ja hyvinvointivaltiosta. *Sociologia*, 56(3), 300–319.

Malešević, S. (2013) *Nation-states and nationalisms: Organization, ideology and solidarity*. Cambridge: Polity Press.

Mann, M. (1993) *The Sources of Social Power*. Volume II. *The Rise of Classes and Nation-States, 1760–1914*. Cambridge University Press.

Naiset asepalveluksessa: oma kategoria vai yhtäläinen osa joukkoa?

Sissi Puranen, Jyväskylän yliopisto

Sota, sotiminen ja asepalvelus nähtiin pitkään miesten tehtävänä. Vaikka naiset ovat Suomessa voineet suorittaa asepalveluksen jo yli 30 vuotta, on asepalvelus yhä omalla tavallaan paikka, jossa ”tehdään pojista miehiä”. Asepalveluksen sukupuolittunut historia ja binäärisyys heijastuu palvelukseen yhä nykypäivänä. Palveluksessa olevat henkilöt jakautuvat yhä eri tilanteissa varusmiehiin ja naisten vapaaehtoista asepalvelusta suorittaviin, varusnaisiin.

Tarkastelin vuonna 2025 valmistuneessa Pro gradu -tutkielmassani (<https://urn.fi/URN:NBN:fi:juu-202507186168>) naisten asepalvelusta ja sen keskeisenä ideana oli tehdä tutkimusta, jossa palveluksessa olevat naiset pääsevät tuomaan oman äänensä kuuluviin. Tutkielman teoreettisena lähtökohdantana toimi Judith Butlerin sukupuolen performatiivisuus, jota täydensin lähestymällä sukupuolta myös ainokaisuuden, stereotyyppien ja hallintakuvien kautta. Tutkielmani tarkasteli erilaisia erontekoa ja erojen ylittämisiä, jota asepalveluksessa tapahtuu niin instituutio- kuin yksilötasolla sukupuoleen liittyen. Yksilöt nähdään yhä herkästi sukupuolensa edustajina, vaikka instituutio samalla pyrkii sukupuolineutraaliuteen ja ylittämään sukupuolen. Tutkielma tarkasteli sukupuolen lisäksi myös tasa-arvoa ja sotilasyhteisön erityispiirteitä esimerkiksi kriittisen militarismitutkimuksen avulla.

Asepalveluksessa tapahtuu erontekoa ja ylittämisiä niin yksilö- kuin yhteisötasolla. Erojen tekeminen

sisältää tilanteet, jossa henkilöt jaetaan sukupuolen perusteella vastakkaisiin kategorioihin esimerkiksi toistamalla yhteisössä olevia stereotypioita. Erojen ylittäminen puolestaan kattaa tilanteet, jossa joko yksilö tai yhteisö pyrkii häivyttämään sukupuolen merkityksen toteamalla, että sukupuolella ei ole merkitystä. Sukupuolen merkitys ei ole kuitenkaan asepalveluksessa kadonnut. Naiset erottautuvat yhä palveluksessa muusta joukosta, mikä vaikuttaa naisten palvelukseen erilaisin hienovaraisin keinoin. Naisten täytyy palveluksessa esimerkiksi todistaa oma paikkansa yhteisön silmissä. Naisille on muodostunut useita erilaisia sopeutumiskeinoja, joiden avulla he pyrkivät sopeutumaan sotilasyhteisöön ja vastaamaan yhteisön nykyiseen maskuliiniseen ideaaliin, siitä millainen on hyvä sotilas.

Asevelvollisuuden kollektiivinen tajunta: tutkimus asepalveluksen yhteisöstä Suomessa

Lida Kulmala, Turun yliopisto

Esitelmä perustuu tänä vuonna käynnistettyyn väitöskirjaani, jossa tutkin sitä, miten ja millaista yhteisöä sekä yhteisöllisyyden kokemusta asepalvelus tuottaa. Esitys pohjautuu väitöskirjani tutkimussuunnitelmaan sekä tutkimuksen käynnistämiseen liittyviin pohdintoihin. Lähestyn aihetta sosiologian klassikon Émile Durkheimin kollektiivisen tajunnan käsitteen kautta. Tutkimuksen tavoitteena on hahmottaa asepalveluksen kykyä mukautua monimuotoistuvan yhteiskunnan vaatimuksiin ja haasteisiin. Suomalainen yhteiskunta on moniarvoistunut, monikulttuuristunut ja yksilöllistynyt. Tässä tutkimuksessa selvitetään, miten tämä ilmenee ja vaikuttaa asepalveluksen suorittamiseen sekä yksilöiden palveluskokemuksiin. Aihetta lähestytään sekä varusmiespalveluksen suorittaneiden että Puolustusvoimien organisaation näkökulmista.

Väitöskirjan tavoitteena on selvittää, miten yhteisöä asepalveluksessa rakennetaan, ja miten erilaiset risteävät erot vaikuttavat yhteisön rakentumiseen sekä yhteisöllisyyden kokemuksiin ja kuulumiseen. Näiden rakentumisen ja keskinäisten suhteiden ymmärtäminen on tärkeää asepalveluksen yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon toteutumisen näkökulmista. Samalla tarkastelen miten vähemmistöasemaan kuuluvien, varusmiespalveluksen suorittaneiden kokemukset asepalveluksesta peilautuvat ajatukseen asevelvollisten kollektiivisesta tajunnasta.

Väitöskirjani oletuksena on, että asepalvelus tuottaa erityistä asevelvollisten kollektiivista tajuntaa, joka ohjaa varusmiesyhteisön toimintaa, ajattelua ja sosiaalista todellisuutta. Samanaikaisesti tajunta luo yhteisöön hierarkiaa ja asettaa varusmiehiä eriarvoisiin aseisiin yhteisön sisällä. Tämä kyseenalaistaa asepalveluksen yhdenvertaisuus- sekä tasa-arvo -ajattelua. Tajunta piilottaa osaltaan asepalveluksen epäkohtia ja siirtävät ongelmat helposti yksilöstä johtuviksi yksittäistapauksiksi.

Ymmärtämällä yhteisön tapaa olla olemassa ja tuottaa itseään, voidaan löytää niitä kipupisteitä, jotka aiheuttavat palvelukseen epäkohtia, kuten esimerkiksi häirintää ja kokemuksia ulkopuolisuudesta. Tämän avulla voimme tarkastella laajemmin suomalaisen asevelvollisuusarmeijan tämänhetkistä tilaa sekä sen tulevaisuutta; millaisia muutoksia tulisi tehdä nyt, mikäli asevelvollisuusarmeijan halutaan olevan kannatettava turvallisuuden järjestämisen tapa myös tulevaisuudessa?

Luokka, harrastus ja luokkaharrastus - näkökulmia vapaaehtoiseen maanpuolustukseen

Antti Tiilikainen, Itä-Suomen yliopisto

Yleisessä diskurssissa maanpuolustuksesta puhutaan toimintana, joka tuo yhteen kansalaisia kaikista yhteiskuntaluokista ja vihreät vaatteet tasoittavat nuo erot. Tämä väite saattaa pitää paremmin paikkansa varusmiespalveluksen tai kertausharjoitusten yhteydessä, mutta väitän, että vapaaehtoinen maanpuolustus muodostaa tähän poikkeuksen. Yleisesti vapaaehtoistoimintaan osallistuminen on positiivisesti yhteydessä korkeaan tulotasoon ja koulutukseen (Kansalaisareena, 2024).

Ammattiasemissa erot ovat merkittävät; viimeisen vuoden aikana Kansalaisareenan kyselyyn vastanneista vapaaehtoistoimintaan oli osallistunut 49 % ylemmistä toimihenkilöistä ja asiantuntijoista, kun taas kotivanhemmista ja työttömistä vain 31 % (ibid.).

Aiemmin keräämäni aineisto tukee tätä näkemystä (Tiilikainen, 2026, tulossa). Vapaaehtoiseen maanpuolustukseen osallistuvista informanteista kahdeksan 37:stä olivat käyneet ammattikoulun ja loput 29 olivat joko yliopisto- tai AMK-opiskelijoita, tai heillä oli jokin korkeakoulututkinto. Omat empiiriset havaintoni vapaaehtoisen maanpuolustuksen toimijana neljän vuoden ajalta ovat linjassa näiden tulosten kanssa. Väestötasolla 25–59-vuotiaitten miesten kohdalla enintään toisen asteen tutkinnon suorittaneiden osuus on n. 42–53 % ikäluokan mukaan, kun taas korkeakoulututkinto on 27–38 prosentilla samasta joukosta (Suomen virallinen tilasto, 2025), joten ilmiö ei seuraa väestötason trendiä.

Esityksessäni käsittelen vapaaehtoista maanpuolustusta keskiluokan harrastuksena, joka heijastelee yhteiskunnallisella tasolla olevia virtauksia, mm. taloudessa ja työllisyydessä, jotka vaikuttavat mahdollisuuksiin osallistua harrastuksiin ja vapaaehtoistoimintaan. Pohdin mahdollisia syitä vapaaehtoisen maanpuolustuksen keskiluokkaisuudelle, sekä sen seurauksia mm. maanpuolustustahdolle ja kokonaismaanpuolustukselle sekä yksilöiden kriisivalmiuksille.

Lähteet

Kansalaisareena (2024). Vapaaehtoistoiminta Suomessa 2024 –taulukot.

<https://kansalaisareena.fi/aineistoa/tutkimukset-ja-selvitykset/>. Luettu 23.2.2026

Suomen virallinen tilasto (SVT) (2025). 15 vuotta täyttänyt väestö koulutusasteen, maakunnan, kunnan, sukupuolen ja ikäryhmän mukaan, 2007–2024. Viiteajankohta 2024. Helsinki, Tilastokeskus. https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__vkour/statfin_vkour_pxt_12bs.px/

Tiilikainen, A. (2026, tulossa). Finnish Active Reservists' Militarism and Voluntary National Defence Participation.

Indigenous Land Defense in Sápmi: negotiating subaltern security dilemmas, conflicts, and cooperation

Laura Junka-Aikio, University of Lapland

Amid the ongoing shift to multipolarity, the Nordic region has been swiftly militarized as a NATO frontier zone facing Russia and the Arctic region, and as a site of growing US military presence. The change is particularly tangible in Sápmi, where allied efforts to strengthen military capabilities and

security of supply translate into concrete pressure on land use and the environment, for instance in the form of bases, infrastructures, and large international military exercises. For Sámi communities, whose identities, livelihoods and future depends on the continued sustainability of traditional livelihood and healthy ecosystems, the resulting "geographies of militarization" (Woodward 2004) present a wicked dilemma. Although military land use is advanced in the name of national security and defense of the land from foreign invasion, it simultaneously produces new threats to Sámi access to the land, to the viability of Sámi livelihoods and culture, and hence, to their future as Sámi. In this presentation, I examine various issues and challenges that this contradiction, or what I suggest may best described as a subaltern security dilemma, presents to Sámi societies and communities, and explore what kind of solutions have been or could be suggested to negotiate and address them. The presentation builds on my existing research on the impact of militarization in Sápmi, as well as on ongoing Sápmi policy discussions on this topic across the national borders.

Turvallisuus, toimijuus ja tulevaisuus: nuorten kokemuksia risteytyvistä yhteiskunnallisista kriiseistä

Elli Peltonen ja Johanna Nurmi, Turun yliopisto

Turvallisuuteen, sotaan ja väkivaltaan liittyvät kysymykset ovat nousseet keskeisiksi poliittisen ja yhteiskunnallisen keskustelun jäsentäjiksi osana globaalia monikriisiä. Samalla turvallistamisen prosessit muovaavat sitä, miten uhkia määritellään ja keiden kokemukset tulevat kuulluiksi. Toisiinsa kietoutuvat kriisit – kuten geopoliittiset konfliktit, ilmastonmuutos, taloudellinen epävakaus ja pandemiat – horjuttavat nuorten turvallisuuden tunnetta, kuulumisen kokemuksia ja tulevaisuuskuvia. Lisäksi julkisessa keskustelussa korostuvat esimerkiksi rakenteellinen rasismi, nuorten mielenterveyskriisi ja poliittinen polarisaatio, jotka ilmentävät kriisien monikerroksellisia vaikutuksia.

Tässä esityksessä tarkastelemme, miten 16–19-vuotiaat nuoret Suomessa ja Marokossa kokevat ja merkityksellistävät turvallisuutta monikriisin keskellä. Tutkimus on osa Koneen Säätiön rahoittamaa hanketta *Monikriisin varjossa: nuorten eletty kokemus risteytyvien kriisien yhteiskunnissa*.

Aineisto koostuu lukupiireistä, joissa nuoret käsittelevät turvallisuuskriisejä (esim. Ukrainan sota, Palestiinalaisalueiden miehitys) nykykirjallisuuden kautta. Lukupiirit tarjoavat tilan, jossa nuoret voivat yhdessä jäsentää kriiseihin liittyviä tunteita ja merkityksiä. Lukupiirityöskentelyä täydentävät luovan kirjoittamisen harjoitukset ja yksilohaastattelut, jotka syventävät aineistoa nuorten affektiivisista kokemuksista ja toimijuuden muodoista.

Alustuksessa analysoimme, miten nuorten kokemukset turvallisuudesta ja kuulumisesta rakentuvat arjen tasolla suhteessa globaaleihin konflikteihin ja turvallisuusdiskursseihin globaalin pohjoisen ja etelän konteksteissa. Aineiston avulla pyrimme tekemään tilaa kokemuksille, jotka usein jäävät marginaaliin virallisissa turvallisuus- ja kriisikeskusteluissa sekä valtiokeskeisissä turvallisuuskehyksissä.

Alustavat havainnot osoittavat, että vaikka turvallisuuspoliittinen keskustelu voi näyttäytyä nuorille etäisenä, sen vaikutukset näkyvät arjessa epävarmuutena ja huolena tulevaisuudesta. Sodan ja konfliktit suodattavat nuorten arkikokemuksiin esimerkiksi sosiaalisen median välityksellä, mutta myös kuulumisen ja solidaarisuuden kokemusten kautta. Nuorten kokemukset turvallisuudesta, kuulumisesta ja tulevaisuudesta rakentuvat intersektionaalisesti, ja esimerkiksi rasismin ja eriarvoisuuden teemat näyttäytyvät aineistossa osana turvattomuuden kokemuksia.

Nuoret eivät ainoastaan reagoi kriiseihin, vaan myös muovaavat turvallisuuden ja kuulumisen merkityksiä arjessaan. Tutkimus tarjoaa kriittisen näkökulman turvallisuuskysymyksiin nuorten elämässä ja avaa keskustelua siitä, miten demokraattiset tulevaisuudet voivat rakentua monikriisin aikakaudella ja millaista tilaa nuorten äänille näissä prosesseissa annetaan.

20. SUKUPUOLEN JA SEKSUAALISUUDEN SOSIOLOGIAA / SOSIOLOGY OF GENDER AND SEXUALITY

Koordinaattorit/Coordinators:

Leena-Maija Rossi, Lapin yliopisto leena-maija.rossi@ulapland.fi +358 50 413 4650

Sofia Kari, Lapin yliopisto, sofia.kari@ulapland.fi

Tytöt, naiset ja ADHD – huolipuhetta mediassa

Anna Saurama (UEF), Touko Vaahtera (UEF) ja Sirpa Lappalainen (UEF)

ADHD on ollut pitkään julkisen keskustelun aiheena ja sen käsittelyä mediassa on tutkittu eri maissa. Aiempi tutkimus on nostanut esiin sukupuolen näkökulman tarkastelemalla esimerkiksi ADHD:hen liittyvissä mediateksteissä äideille ja isille tarjoutuvia identiteettejä, mutta erityisesti naisten ADHD-diagnoseja koskeviin diskursseihin ei ole vielä juurikaan kiinnitetty huomiota yhteiskuntatieteellisesti orientoituneessa tutkimuksessa. Tässä esityksessä kerromme tutkimuksesta, jonka aineistona on ADHD:sta ja naisista käyty keskustelu Ylellä, Helsingin Sanomissa ja Ilta-Sanomissa vuosina 2017–2023.

Neuronormatiivisuus perustuu oletukselle, jonka mukaan on olemassa normaali inhimillisen neurokognitiivisen toiminnan alue. Neuronormatiivisuuden käsitteellä viitataan niihin normeihin, joilla normaalin ja poikkeavan rajoja tässä yhteydessä määritetään. Lähestymistapaamme ohjaa neuroqueer-teoria, jonka mukaan neuronormatiivisuus on sukupuolittunutta; neuronormatiivisuus ja sukupuolinormit kietoutuvat erottamattomalla tavalla yhteen.

Tarkastelemme ADHD:ta ja naisia käsittelevää media-aineistoa kulttuurisina teksteinä, joiden diskurssit ilmentävät ympäröivässä yhteiskunnassa olevia käsityksiä ja oletuksia. Olemme paikantaneet mediakeskustelusta huolia, jotka liittyvät yhtäältä naisten lapsuudessa tai nuoruudessa diagnosoimatta jäävään ADHD:hen, ja toisaalta siihen, että liian moni, erityisesti nuori nainen hakeutuu nykyisin ADHD-tutkimuksiin. Kysymme, miten huolet rakentuvat aineiston teksteissä? Miten tytöistä ja naisista kirjoitetaan näiden huolten yhteydessä, ja millaisille kulttuurisille oletuksille perustuen? Millä tavoin ADHD sukupuolittuu?

Yhteisöllisiä seksuaalisuuksia? Seksuaalisten yhteyksien navigointia kommuunikodin tilassa

Anna Heinonen (UEF)

Esityksessäni tarkastelen seksuaalisuuden muotoutumista kommuuneissa ja kimppakämpissä, joissa seksuaalisuutta on vaikea piilottaa asuinkumppaneilta, vaikka heidän kanssaan olisi oletuksena ei-seksuaalinen suhde. Kodin tiiviissä tilassa yhdessä asuville ihmisille kertyy intiimiä tietoa toistensa seksielämästä esimerkiksi kuulemalla seksiääniä tai näkemällä toistensa seksikumppaneita (Heinonen, 2024). Lisäksi yhteisöasumisessa voi syntyä ihastuksia ja muita seksuaalisia jännitteitä, ja yhteisöasujat saattavat puhua toisilleen paljonkin seksuaalisista käytännöistään, ajatuksistaan ja tunteistaan.

Lähestyn seksuaalisuutta ruumiillisena, mutta sosiaalisesti muovautuvana asiana, joka koskee paitsi intiimiä kehoa, myös esimerkiksi itseymmärrystä ja identiteettiä, halua, toimijuutta, tunteita ja suhteita. Analysoin seksuaalisuutta kommuunisuhteissa yhdistämällä Erving Goffmanin (1990) arkielämän rooleja koskevan teoretisoinnin Sara Ahmedin (2006) orientaatiota koskevaan ajatteluun. Esitän, että kodin tila tuottaa seksuaalisia yhteyksiä myös sellaisten ihmisten välille, joiden suhteessa ei oletuksena ole näin. Tämä tilallinen orientaatio haastaa sosiaalista sopimusta, jonka mukaan ihmisten välisten suhteiden ajatellaan jäsentyvän ei-seksuaalisesti. Kun jokaisen yksityisenä pidetty seksuaalisuus onkin yhteisesti jaettava, ihmiset joutuvat tekemään selkoa tilanteesta monimutkaisin tavoin. Tarkastelen näitä navigointeja ihastusten käsittelyn, äänten ja katseiden kontrolloinnin sekä seksuaalisen itseymmärryksen muovautumisen kautta.

Esitykseni perustuu 28 kommuunissa tai kimppakämpässä asuvan ihmisen haastatteluun ja kyselytutkimukseen, johon vastasi 121 yhteisöllisesti asuvaa ihmistä.

Lähteet:

Ahmed, S. (2006). *Queer Phenomenology: Orientations, Objects, Others*. Duke University Press.

Goffman, E. (1990 [1959]). *The Presentation of Self in Everyday Life*. Doubleday.

Heinonen, A. (2024). Alone and together in domestic space: navigating spatial and conceptual relationship boundaries in Finnish small-scale communes. *Families, Relationships and Societies*, 13(4), 495–511.

”Jos jään nykyiseen lukioon, en pääse ulos kuorestani”: Sateenkaarevien nuorten koulutussiirtymät maaseutumaisilta paikkakunnilta

Salla Myyry (UEF), Anni Rannikko (UEF), Jarmo Jantunen (JYU)

Koulutusyhteiskunnassa koulutusasteiden välillä tapahtuvilla siirtymillä ja niihin liittyvillä kouluvalinnoilla on merkittävä rooli nuorten elämässä. Erityisen merkittävänä koulutussiirtymät näyttäytyvät maaseudulla ja pienillä paikkakunnilla asuville nuorille, joiden tulee pohtia koulutussiirtymätilanteessa alavalintojen lisäksi toiselle paikkakunnalle muuttoon liittyviä kysymyksiä. Maaseutumaisten paikkakuntien nuorten koulutussiirtymiä on alettu tutkia enenevästi, mutta sateenkaarevien nuorten koulutussiirtymät ovat jääneet vielä vähälle huomiolle aiemmassa tutkimuksessa.

Tutkimuksessamme jäsenämme David Farrugian (2016) lähtemisen imperatiivin kolmen ulottuvuuden näkökulmasta sitä, miten maaseutumaisilla paikkakunnilla lapsuutensa eläneet sateenkaarevat nuoret merkityksellistävät koulutusasteiden välisiä siirtymiään. Tarkastelemme tutkimuksessamme kriittisesti metronormatiivisia käsityksiä nuoruudesta ja sateenkaarevuudesta (Brown, 2012; Halberstam, 2005), jotka tuottavat kahtiajakautunutta käsitystä homoseksuaalisista ja nuorekkaista suurista kaupungeista sekä heteroseksuaalisista ja ahdasmielisistä pienistä paikkakunnista. Aineistomme on peräisin kyselystä, joka kerättiin vuonna 2021 tutkimusta *Seksuaali-*

ja sukupuolivähemmistö-segregaatio ja stigmatisoituneet paikat varten. Tähän tutkimukseen on valikoitu kyselyvastaukset 15–29-vuotiailta pienillä paikkakunnilla lapsuutensa asuneilta sateenkaarevilta nuorilta (n= 89). Vastauksissaan nuoret kuvaavat suhdettaan lapsuuden kotipaikkakuntaansa ja syitä sieltä poismuuttoon. Aineistonanalyysiin sovellamme tilastollista korpusavusteista diskurssianalyysia ja kriittistä diskursiivista luentaa.

Tulostemme perusteella koulutuksen perässä muuttaminen on sateenkaarevien nuorten kotipaikkakuvauksissa kyseenalaistamaton rakenteellinen reunaehto, mutta myös koulutusyhteiskunnan mahdollistama symbolinen siirtymä heteronormatiiviseksi ja sosiaalisesti rajoittavaksi tulkitulta maaseudulta kohti sateenkaarevaksi miellettyä kaupunkia. Vaikka koulutussiirtymät ja niihin liittyvä lähtemisen pakko ovat nuorten paikkakuntakuvauksissa pääsääntöisesti emansipovia ja toivottuja asioita, esitämme, että koulutussiirtymien edellyttämää lähtemisen pakkoa ei tulisi ymmärtää ratkaisuna heteronormatiivisuudesta kumpuaviin eriarvoisuuksiin, kuten syrjintään ja koulukiusaamiseen.

Brown, M. (2014). Gender and sexuality II: There goes the gayborhood? *Progress in Human Geography*, 38(3), 457–465. <https://doi.org/10.1177/0309132513484215>

Farrugia, D. (2016). The mobility imperative for rural youth: the structural, symbolic and non-representational dimensions rural youth mobilities. *Journal of Youth Studies*, 19(6), 836–851. <http://dx.doi.org/10.1080/13676261.2015.1112886>

Halberstam, J. (2005). *In a queer time and place. Transgender bodies, subcultural lives*. New York University Press.

Sateenkaaren samalla puolen: Kohti toiveikkuutta tukevia käytäntöjä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelukohtaamisissa

Valtteri Vähä-Savo (TUNI) & Samuel Salovaara (LAY)

Puheenvuorossa tarkastelemme transihmisten kokemia myönteisiä kokemuksia sosiaali- ja terveydenhuollon palvelukohtaamisissa ja pohdimme, miten palvelukohtaamisissa voidaan yleisemmin kehittää toiveikkuutta vahvistavaan ja voimaannuttavaan suuntaan. Niin kutsuttuja ”sukupuolenkorjaushoitoja” on mahdollista saada Suomessa julkisen terveydenhuoltojärjestelmän puitteissa. Hoitojen tarkoituksena on lievittää sukupuoliristiriitaan usein liittyvää dysforiaa, eli pahaa oloa ja vierauden tunnetta omia kehon sukupuolitettuja piirteitä kohtaan, kun ne eivät vastaa henkilön omaa sukupuolikokemusta. Hoitoihin ei kuitenkaan ole mahdollista päästä ilman sukupuoli-identiteetin tutkimuspoliklinikan (SIT-polin) myöntämää diagnoosia.

Tutkimusjaksolle hakeutuvien määrä on kasvanut viime vuosina merkittävästi ja hoitoprosessin etenemiseen liittyy monenlaisia esteitä ja viivästyksiä. Ongelmat hoitojen saatavuudessa synnyttävät transihmisten keskuudessa usein epätoivoa, ahdistusta ja masennusta. Transitioituminen, eli siirtymä oman sukupuoli-identiteetin mukaiseen arkeen, on monille pitkä ja kuormittava prosessi, joka voi kaventaa toimintamahdollisuuksia ja supistaa elämänpiiriä. Prosessia vaikeuttavat erityisesti terveydenhuollon edustajien kanssa koetut epävarmuutta ja toivottomuutta lisäävät institutionaaliset kohtaamiset. Tämän vuoksi on tärkeää kiinnittää huomiota myös niihin tekijöihin, jotka tukevat toiveikkuutta ja vahvistavat henkistä hyvinvointia raskaan prosessin aikana.

Puheenvuoromme perustuu artikkeliin, jossa tutkimme, miten sukupuolenkorjausprosessia läpikäyvät henkilöt rakentavat toivoa ja millaiset tekijät institutionaalisissa kohtaamisissa tukevat heidän toiveikkuuttaan. Aineistomme koostuu kahden eri tutkimushankkeen puitteissa kerätystä kyselyaineistosta (544 vastaajaa) ja haastatteluaineistosta (26 osallistujaa) koskien sukupuolenkorjaushoitojen saatavuutta ja diagnoosiprosessin läpikäymistä. Teoreettinen viitekehys rakentuu yhdistämällä tunnustuksen teoriaa (Honneth) ja vapauttavan pedagogiikan näkökulmia (Freire), joita hyödynsimme laadullisen sisällönanalyysin tukena. Tutkimustuloksena hahmottui neljä temaattista ”toivon askelmaa”, jotka mahdollistavat sekä ylläpitävät transihmisten toivoa sosiaali- ja terveydenhuollon kohtaamisissa. Tutkimuksemme syventää ymmärrystä toiveikkuuden rakentumisen mekanismeista sekä myönteisistä ja tukea tarjoavista sosiaali- ja terveydenhuollon käytännöistä erityisesti transihmisten palvelukohtaamisissa.

On Temporality, Justice, and Reproduction: Unpacking Ethical Dilemmas in Transgender Healthcare in Finland

Tiia Sudenkaarne (LAY)

Based on work in the research team of the project *Gendered Ethics of Reproductive Time: Science, Technology, and the Market (ReproTime)* at University of Lapland funded by Research Council of Finland, I discuss the temporal logics of reproduction that is being changed by recent developments in assisted reproductive technologies (ARTs), the growing commercialization of healthcare, and the rapid expansion of biotechnological and pharmaceutical enterprises. Technological practices have demonstrated that reproductive time is not a fixed ‘biological clock’. With a focus on transgender individuals’ option to gamete cryopreservation as part of their transitioning in Finnish healthcare, I analyze how norms regarding reproductive time are imposed on people, how they excuse other people, and how people navigate them. A Nordic welfare state operating on a confused ethos of universal healthcare and financial capitalist health politics, reproductive rights in Finland crucially need to be analyzed in a reproductive justice framework.

How does the process of gamete cryopreservation look like from a transgender health viewpoint? Are there sociological conditions that make one less likely to use this opportunity? Based on my fieldwork, I suggest yes, and further suggest that analysis of time and justice are crucial in understanding these conditions. While reproductive technologies have always raised sociological and ethical questions, I discuss how looking at issues of reproductive time can challenge ethics of neoliberalism. Rising up to the challenge, in addition to a reproductive justice framework, my analysis utilizes a queer feminist posthuman lens, considering reproductive time (‘the biological clock’) in relation to potential human extinction (‘the doomsday clock’). How could reproductive justice and more-than-human justice exist in the same framework, in social structures haunted by histories of eugenics? What does such a framework promise for sociology of gender and sexuality?

Muunsukupuolisuuden jäsenyydet ja sukupuolen moninaisuuden järjestykset suomalaisissa mediateksteissä vuosina 2015–2022

Sofia Kari (LAY)

Esityksessäni tarkastelen muunsukupuolisuuden jäsentämistä suomalaisissa uutismedioissa aikavälillä 2015—2022. Aineistoni sisältää Helsingin Sanomien, Ylen, Ilta-Sanomien, Iltalehden ja MTV:n digitaalisena julkaistuja uutisjuttuja ja muita artikkeleja, joissa käsitellään muunsukupuolisuutta. Aineisto on kerätty osana Suomen Kulttuurirahaston rahoittamaa väitöstutkimustani ”Kaksinaisuusdesta loitontuva sukupuoli kulttuurisessa tiedossa ja yksilöllisissä kertomuksissa”.

Muunsukupuolisuus on alkanut yleistyä median käsitteistössä ja jutunaiheena vuodesta 2015 alkaen. Aluksi jutunaiheeksi riitti pelkästään muunsukupuolisuuden olemassaolo, myöhemmin muunsukupuolisuus on alettu mainita myös muiden juttujen yhteydessä. Tässä esityksessä keskityn tarkastelemaan, millaisia määrittelyjä muunsukupuolisuudelle mediateksteissä annetaan, määritelläänkö samalla muita sukupuoliä ja muuttuvatko määrittelyt aineiston kattamalla aikajaksolla. Lähestyn mediatekstejä yhteiskunnallisen keskustelun foorumina, jossa paitsi kerrotaan ilmiöistä, myös osallistutaan niiden tuottamiseen. Kiinnitän huomiota siihen, millaisia sukupuolikäsityksiä eri määrittelyt heijastavat ja millainen sukupuolen moninaisuus teksteissä mahdollistuu.

21. TALOUDEN JA TALOUSKULTTUURIEN SOSIOLOGIAA

Koordinaattorit:

Armi Mustomäki armi.mustosmaki@uef.fi

Merja Porttikivi merja.porttikivi@lut.fi

Laura Tarkiainen laura.tarkiainen@tuni.fi

Kiistojen ja vastarinnan kehystäminen sijoitusmeemeissä

Merja Porttikivi, LUT University

Digitaalisilla alustoilla meemit toimivat yleisenä kommentaarin muotona, jossa yhdistyvät huumori, politiikka ja arkipäivän kokemukset. Kontektissa jossa, sekä taloudellinen epävarmuus että finanssoitoiminen ovat vaikutusvaltaisia, meemit tarjoavat areenan, jossa rahoitusta koskevia vallitsevia ymmärryksiä sekä uusinnetaan että haastetaan. Tässä artikkelissa hyödynnetään kehystämisteoriaa (Entman, 1993; D'Angelo & Kuypers, 2010) sekä finansialisaatiota koskevaa tutkimusta (Martin, 2002; Langley, 2008) tarkastellaksi miten sijoittamiseen liittyvät meemit rakentavat vaihtoehtoisia tulkintoja taloudellisesta elämästä ja vastustavat finanssikapitalismin hallitsevia ideologisia narratiiveja.

Analyysi sijoittaa meemit osaksi median ja viestinnän laajempia rakenteellisia kytköksiä ja tunnistaa, miten nykyaikaisten digitaalisten alustojen visuaaliset ja kielelliset resurssit ovat kietoutuneet taloudellisiin logiikkoihin, jotka muovaavat osallistumista, näkyvyyttä ja affektien kiertoa. Näiden retoristen strategioiden kautta meemit sekä kommentoivat sijoituskulttuurin arkista läsnäoloa että osoittavat, miten laajalle levinnyt taloudellinen innostus kietoutuu huoliin eriarvoisuudesta ja vastuusta alustaohjautuneissa mediaympäristöissä, jotka voivat tukea tai horjuttaa demokraattisia ihanteita.

Näitä kehystyksiä analysoimalla tutkimus osoittaa, miten internetmeemit osallistuvat talouskeskustelun laajentamiseen asiantuntijavallan ulkopuolelle. Ne toimivat huumorin, kritiikin ja julkisen osallistumisen välineinä ja tuovat esiin moninaisia tapoja ymmärtää sijoittamista ja sen yhteiskunnallisia vaikutuksia. Lopulta tutkimus valaisee, miten sijoittamisesta on tullut osa arkielämää ja miten meemikäytännöt avaavat tilaa nykyisen talousajattelun arvojen ja oletusten kyseenalaistamiselle tavoilla, jotka voivat muovata demokraattisen osallistumisen edellytyksiä.

Avainsanat: sijoittaminen, kehystäminen, meemit, retoriikka

Lähteet

D'Angelo, P., & Kuypers, J. A. (Eds.). (2010). Doing news framing analysis: Empirical and theoretical perspectives. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203864463>

Entman, R. M. (1993). Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of Communication*, 43(4), 51–58. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304.x>

Langley, P. (2008). *The everyday life of global finance: Saving and borrowing in Anglo America*. Oxford University Press.

Martin, R. (2002). *Financialization of daily life*. Temple University Press.

Suomalaisten suur- ja testamenttilahjoittajien suhde pohjoismaiseen hyvinvointivaltioon ja rahalahjoittamisen muuttuvaan moraalitalouteen

Laura Tarkiainen, Tampereen yliopisto

Viime vuosikymmeninä pohjoismaisen hyvinvointivaltion moraalitaloutta on haastanut erilaisten ydininstituutioiden asteittainen rapautuminen (Tarkiainen & Kuusela, 2026; Fredriksen, 2025). Vaikka hyvinvointivaltion institutionaalista uudelleenjärjestelyä on tutkittu laajasti, filantropian ja rahalahjoittamisen roolia näissä moraalitalouden muutoksissa ei ole Suomessa juurikaan tutkittu.

Tässä esityksessä tarkastelemme suomalaisten suur- ja testamenttilahjoittajien (N= 92) haastattelupuhetta pohjoismaisesta hyvinvointivaltiosta ja rahalahjoittamisen yhteiskunnallisesta roolista. Millainen suhde suur- ja testamenttilahjoittajilla on pohjoismaiseen hyvinvointivaltioon? Miten suomalaiset suur- ja testamenttilahjoittajat tulkitsevat rahalahjoittamisen ja filantropian muuttuvaa roolia? Millaista moraalitalouden muutosta suur- ja testamenttilahjoittajat puheellaan tukevat ja vastustavat?

Esitys on osa suomalais-ruotsalaista tutkimushanketta, jossa tarkastellaan uusien eliittiryhmien yhteiskunnallisia uudistuspyrkimyksiä sekä suhdetta pohjoismaiseen hyvinvointivaltioon.

Lähteet

Fredriksen M (2025) Cultural Resistance to Policy Change: Welfare Privatization, Policy Feedback, and the Moral Economy of Welfare. *Social Problems* 72(2): 802–817.

Tarkiainen, L. & Kuusela, H: (2026) Universalism in flux – Welfare profit-makers' views towards the institution of welfare universalism. *Acta Sociologica*, 0(0);
<https://doi.org/10.1177/00016993261425833>

”Onko eläke nuorille pyramidihuijaus?” Eläkejärjestelmä ja hyvinvointivaltion tulevaisuus Helsingin Sanomissa

Ella Lillqvist, Vaasan yliopisto & Itä-Suomen yliopisto

Yhteiskunnallinen keskustelu Suomen eläkejärjestelmästä liittyy tiiviisti kestävyysvajeen ajatukseen ja viime aikoina yhä vahvemmin talouskuripolitiikkaan. Mediassa on huolestuttu myös heikentyvästä luottamuksesta eläkejärjestelmään ja esitetty vapaaehtoisen eläkesäästämisen roolin vahvistamista. Nuorten luottamus lakisääteiseen eläkejärjestelmään onkin viime vuosina heikentynyt ja heidän yksityinen säästämisensä eläkeikää varten lisääntynyt (Tenhunen ym., 2025).

Tässä tutkimuksessa tarkastelen median ja politiikan julkista keskustelua välineenä, jonka avulla talouden imaginaarit ja eli mielikuvastot (Beckert, 2016; Sum & Jessop, 2013) muodostuvat ja leviävät. Talouden mielikuvaston käsite viittaa siihen, että erityisesti monimutkaiset ja hankalasti hahmotettavat kansantaloudelliset ilmiöt kutsuvat kuvitteluun perustuvaa tulkintaa ja sitä hyödyntävää poliittista vaikuttamista. Näillä mielikuvastoilla ja niihin liittyvillä diskursseilla voi olla performatiivisia vaikutuksia, eli ne eivät pelkästään heijasta yhteiskunnan todellisuutta vaan myös rakentavat sitä (Callon, 2010).

Viimeisin eläkejärjestelmän uudistus tehtiin Suomessa vuonna 2025, jolloin mm. lisättiin eläkesijoitusten osakepainoa eli lisättiin riskiä. Tässä esitelmässä analysoin eläkekeskustelua Helsingin Sanomissa tämän uudistuksen ympärillä eli viimeisen noin puolentoista vuoden aikana. Aineistoon on valittu suomalaista eläkejärjestelmää, -uudistusta ja -säästämistä pääasiallisesti koskevat tai niitä jollain kiinnostavalla tavalla sivuavat artikkelit. Menetelmänä on kriittinen diskurssianalyysi. Keskeinen fokus ovat narratiivit, joissa tulevaa ennustetaan faktojen (valikoivan) esittelyn ja tulkinnan pohjalta, syyllisiä ja uhreja esiin tuoden. Analysoin myös metaforia, kuten *eläkepomme* ja *pyramidihuijaus*, joita usein lainataan kansainvälisestä keskustelusta huolimatta eri maiden eläkejärjestelmien perustavista eroavaisuuksista. Ne toimivat siis kelluvina merkitsijöinä, joita sovelletaan tilannekohtaisesti ja joiden affektiivista ilmaisuvoimaa hyödynnetään poliittiseen vaikuttamiseen. Tulokset osoittavat, että tulevaisuudesta kerrotaan usein dystooppista tarinaa ja ratkaisuksi esitetään talouskuria sekä askelia eläkejärjestelmän markkinoistamisen ja yksityistämisen suuntaan.

Lähteet:

Beckert, J. (2016). *Imagined futures: fictional expectations and capitalist dynamics*. Harvard University Press.

Callon, M. (2010). Performativity, misfires and politics. *Journal of Cultural Economy*, 3(2), 163–169.

Sum, N.-L., & Jessop, B. (2013). *Towards a Cultural Political Economy: Putting Culture in its Place in Political Economy*. Edward Elgar.

Tenhunen, S., Palomäki, L.-M., Ahonen, K., & Liukko, J. (2025). *Eläketieto, luottamus ja taloudellinen varautuminen: Näkemyksiä eläketurvasta 2024 -kyselytutkimus*. Eläketurvakeskus.

Massimimit ja vauraat naiset – populaarin finanssifeminismin ihanteet elettyinä

Armi Mustosmäki & Hilma Möttönen, Itä-Suomen yliopisto

Naisten rahapuhe on yleistynyt sosiaalisessa mediassa viime vuosina. Yleisiä aiheita naisille suunnatuissa raha- ja sijoitusteemoja käsittelevillä sometileillä, podcasteissa ja self-help-kirjoissa ovat mm: Miksi naisen euro on edelleen 80 senttiä? Miten menot tulisi jakaa parisuhteissa? Miten äitiyslomat vaikuttavat naisten taloudelliseen tulevaisuuteen? Onko naisilla varaa erota? Kansainvälisessä tutkimuskirjallisuudessa ilmiötä on kuvattu käsitteellä 'populaari finanssifeminismi' (popular financial feminism) (Dosekun & O'Neill 2026; Kim 2025), sijoittaen ilmiön näin osaksi feminismin popularisoitumista että popularisoidun finanssitiedon ylikansallisten markkinoiden ekosysteemiä, joka versoo uusia (itseoppineita) talousguruja, opaskirjoja, tv-ohjelmia, podcasteja ja sosiaalisen median rahavaikuttajia eli 'influenssereita' (financial influencers). Populaaria finanssifeminismiä käsittelevä aikaisempi tutkimus on kuvaillut ilmiötä, mediarepresentaatiota ja kulttuurituotteita sekä näiden välittämää feminismiä ja naiseuden ihanteita. Populaarin finanssifeminismin on tulkittu luovan uudenlaista uusliberaalia, rationaalista taloudellisen toimijuuden naisihannetta: ennen tuhlailevaisesta ja sijoittamisesta ymmärtämättömästä naisesta tulee taloudellisesti rationaalinen ja itsevarma toimija.

Mediarepresentaatioiden sijaan, tässä esityksessä analysoidaan miten populaarin finanssifeminismin välittämä tieto ja ihanteet muovaavat naisten tapoja ymmärtää itseään taloudellisina subjekteina. Aineistona käytämme 31 eri ikäisen naisen haastattelua, jotka tavoitimme raha- ja sijoittamisaiheisten sosiaalisen median kanavien kautta. Analysoimme erityisesti sitä, miten mediasisältöjä seuraavat

naiset vastaavat ”uusliberalismin kutsuun” tunnistaen itsensä taloudellisina subjekteina, valvoen ja muokaten itseään, kulutustaan ja elämäänsä ihanteiden mukaisesti. Tuloksemme osoittavat, että taloudellisesti fiksun, itsenäisen ja voimantuneen naisen ihanne on kulttuurisesti hyvin tunnistettava, hyväksytty ja tavoittelemisen arvoinen. Naiset kuitenkin asemoituvat ihanteisiin ja niitä välittäviin toimijoihin hyvin eri tavoin: Naiset sekä oppivat ja omaksuvat populaarin finanssifeminismin välittämiä ihanteita, feminististä tietoa rakenteellisesta eriarvoisuudesta että taloudellista tietoa ja käytäntöjä. Toisaalta he myös kyseenalaistavat sekä sisällön välittämiä pedagogisia viestejä että sisällöntuottajia omasta elämäkokemuksestaan käsin. Tutkimuksemme osallistuu erityisesti populaaria feminismiä ja sen poliittista potentiaalia käsitteleviin tutkimuskeskusteluihin.

22. THE SOCIAL STUDIES OF WATER

Coordinators:

Ramona Haegele, University of Helsinki, CSSM ramona.haegele@helsinki.fi

Heta Tarkkala, University of Helsinki, CSSM heta.tarkkala@helsinki.fi

Jose A. Cañada, University of Helsinki, CSSM jose.a.canada@helsinki.fi

Aura Savolainen, University of Helsinki aura.savolainen@helsinki.fi

Down the toilet with molecules – toxic on vital grounds

Taneli Rajala, University of Helsinki

Water, the sign of life, is becoming a toxic marker. To see it, follow the molecule: trifluoroacetic acid—water-soluble, highly persistent and mobile, potentially reprotoxic—moves with rainfall, groundwater, and wastewater streams with ungovernable environmental fate, as many PFAS chemicals do (Arp et al. 2024). To address it, unfollow the molecule: chemical governance built around singularized substances with laboratory-defined safety thresholds cannot register vitality indicators such as globally declining sperm counts and biodiversity.

I take wastewater treatment as a central site for material negotiations between toxicity and vitality, and contrast two urban regimes: Finland, where treatment has historically targeted a narrow set of molecular entities to prevent eutrophication, and Windhoek, Namibia, where treatment has centered on reproducing drinking water since the 1960s. Material negotiations are ongoing as the updated EU wastewater directive mandating micropollutant removal is pushing toward the technological design long practiced in Windhoek.

The comparison reveals how positioning the toxicity/vitality boundary shapes the governance of water bodies. The boundary is not a laboratory finding but a socio-technological accomplishment, one that only emerges with increasing scales of biological organization, instrumentation, public concern, and time. This raises the question of how far upstream this boundary could and should be moved—from treatment plants back to everyday practices of chemical use and production. Reorienting governance from molecules-to-body toward volumes-to-ecosystem illuminates how future waterscapes, and the communities that depend on them, might remain resilient.

Wastewater surveillance as knowledge practice

Heta Tarkkala, University of Helsinki

Covid19-pandemic brought wastewater surveillance to the foreground in a new way. As a method of public health surveillance it has expanded and developed rapidly and it is now increasingly used to track spread of disease, to find emerging new pathogens and to inform public health policy. Still, it is not a new method. It has been used in the surveillance of polio and drug use already for decades. Even though wastewater might be easy substance to get, it is a complex substance to work with and analyse. In the presentation I ask what kind of knowledge practice wastewater analytics is by addressing some

of the key characteristics of the practice. These relate to the population wastewater speaks of, normalisation of the sample as well as the trend wastewater communicates instead of specific, meaningful numbers. The presentation is based on qualitative analysis of interviews and publicly available materials on the topic (e.g., scientific articles and webinars). As wastewater surveillance is increasingly used for pandemic preparedness and monitoring of public health, it is crucial to understand the kind of knowledge it actually is and how it fits with the existing governance regimes.

Treating the Permanently Polluted World: Enactment of Forever Chemicals in Wastewater Treatment Practices

Robin Linnavirta, University of Helsinki

Based on my master's thesis, this presentation discusses the ontology and temporalities of per- and polyfluorinated alkyl substances (PFAS) in wastewater treatment practices. PFASs, also known as Forever chemicals, are widely used group of several thousand substances characterized by strong chemical chains of carbon and fluorine that are persistent, toxic and bioaccumulative. With the current focus of wastewater treatment on organic matter and nutrients, wastewater treatment plants leak toxic substances such as Forever chemicals into waterways along with their effluent. As part of the revised Wastewater Directive, new types of treatment technologies are currently being developed. The complex class of Forever chemicals – as difficult to decompose and persistent through time, and with significant history of institutional producing of ignorance – requires new frameworks to grasp the ontological and temporal messiness.

The empirical analysis is based on interviews of eight experts working in the fields of wastewater treatment and knowledge practices. Primarily focusing on two Finnish projects that piloted new water treatment technologies for PFAS compounds and other micropollutants, I am asking *what is removed in wastewater treatment practices aimed at treating Forever chemicals*. Striving to reimagine the socio-material communities entangled to permanently polluted water bodies, I utilize Annemarie Mol's praxiographic thoughts on ontological multiplicity and material semiotics. In Mol's thought, the realities of objects are enacted in practices that bring together heterogeneous socio-material actors. My analysis highlights how the water treatment practices not only enact multiple Forever chemicals as objects of treatment, but thus also enact multiple temporalities of permanence.

What does it mean to know a river?

Rebecca Carlson, University of Oulu

This presentation reflects on an interactive video installation originally developed for the Rautenstrauch-Joest-Museum in Cologne that explored different ways of encountering the Rhine. While the installation invited museum visitors to reflect on their own relationship to the river, it also raised a broader question: how do different practices make rivers knowable?

To know a river—to walk along it, remember it, use it, or study it—is a complex experience shaped by intertwined histories, infrastructures, cultural meanings, and ecological processes. At the same time, rivers are increasingly known through technical and institutional practices such as

environmental monitoring, scientific data production, and curated representations that translate dynamic environments into stable and legible forms.

Using the installation as a starting point, this talk reflects on how rivers become objects of knowledge through practices of observation, interpretation, and memory. Bringing together perspectives from environmental monitoring, museum practice, and everyday encounters with the Rhine, it asks how water becomes visible, meaningful, and shared across different forms of knowledge. In doing so, the paper considers rivers as socio-material sites where multiple forms of knowledge—and multiple relationships between humans and more-than-human environments—intersect.

Sensing Algal Blooms: Microalgae, Embodied Knowledge, and Human–Water Relations

Ramona Hägele, University of Helsinki, CSSM, and University of Oulu, and Jose A. Cañada, University of Oulu, CSSM

Algal blooms have become a visible and often troubling feature of many aquatic environments. Commonly framed as indicators of ecological degradation, these blooms are also naturally occurring phenomena whose frequency and intensity are amplified by anthropogenic pressures. Rather than approaching blooms solely as environmental problems, this presentation examines them as sites through which relationships between humans, water bodies, and microscopic aquatic life become socially and sensorially negotiated.

Drawing on fieldwork along Finland’s Baltic coast and in lake regions, the presentation explores how encounters with largely invisible organisms such as microalgae reshape everyday perceptions and practices around water. To access these interactions, we experiment with sensory methodologies that complement established Science and Technology Studies approaches to environmental sensing, which have traditionally emphasized technical monitoring devices. Our approach instead foregrounds embodied and affective engagements with water, including methods such as sensory swims and aquatic sounding.

These methodological experiments generate forms of knowledge that extend beyond textual and visual modes dominant in the social sciences. They also highlight how algal blooms alter human experiences of water bodies, from everyday recreational practices to broader environmental imaginaries. By attending to sensory encounters with microalgae, the presentation situates algal blooms within broader socio-material relations through which water bodies mediate knowledge production, environmental governance, and more-than-human coexistence. In doing so, it contributes to the social studies of water by demonstrating how microscopic aquatic life becomes implicated in shaping perceptions of water ecologies and emerging water futures in climate-changed environments.

The sea and its different forms: a stroll at the Brazilian coastline

Emilian Franco, University of the Bundeswehr Munich

In a context of accelerating “planetary computerization” (Guattari, 2013) and what Hörl (2024) calls a machino-centric world condition, even entities long considered elemental and unruly, such as the sea, are increasingly integrated into algorithmic systems of monitoring, modeling, and governance. My contribution draws on (auto-)ethnographic research on the Atlantic coastline in Brazil and at the Center for Artificial Intelligence (C4AI) in São Paulo to examine how the sea becomes entangled in

artificial intelligence research. The sea circulates simultaneously as ecological substance (water), cultural symbol (Blue Amazon), economic resource (fish), spiritual presence (Yemanjá), and computational object (data). The paper tries to follow the transformations through which the seas as materially and cosmologically charged medium is translated into datasets, rendered comparable across scales, and embedded in an imaginary of national sovereignty. At the same time, coastal communities continue to engage the sea through embodied, affective, and historically sedimented relations that exceed formal infrastructures. The sea thus emerges as a site where multiple ontologies and epistemologies intersect, overlap, and sometimes interfere. I situate this inquiry within an ecological turn in intercultural communication research, my disciplinary home, and approach it as an ethical intervention, or rather, paradigmatic question. By tracing how seawater moves across cultural, technological, and political registers, I seek to rethink intercultural communication beyond human-centered models and toward relational configurations that include more-than-human matter.

References

- Arp, H. P. H., Gredelj, A., Gluge, J., Scheringer, M., & Cousins, I. T. (2024). The global threat from the irreversible accumulation of trifluoroacetic acid (TFA). *Environmental Science & Technology*, 58(45), 19925-19935.
- Guattari, Félix (2013). *Schizoanalytic Cartographies*. London.
- Hörl, E. (2024). Ökologie. In U. Bröckling, S. Krasmann, T. Lemke (eds) *Glossar der Gegenwart 2.0*, Berlin, 257-268.

23. TULEVAISUUDEN PERHE- JA LÄHEISSUHTEET: PERHEIDEN JA PERHEENMUODOSTUMISEN VALINTOJA JA JÄNNITTEITÄ

Koordinaattorit:

Ella Sihvonen, Kelan tutkimusyksikkö, ella.sihvonen@kela.fi

Aino Luotonen, Itä-Suomen yliopisto, aino.luotonen@uef.fi

Lise Eriksson, Åbo Akademi, lise.eriksson@abo.fi

Katja Karjalainen, Lapin Yliopisto, katja.karjalainen@ulapland.fi

Child ‘Protection’ Services in the Lives of Racialised Families with Disabled Children

Nima Ahmed, University of Helsinki, nima.ahmed@helsinki.fi

This paper examines the intersections of gender, race and disability in the experiences of African, migrant mothers raising children with disabilities in Finland, specifically through their accounts of navigating child protection encounters. Race and ableism are intricately intertwined with issues of reproduction, influencing perceptions of who has the right to reproduce, who is deemed capable of caring for their children, and who can do so in a safe environment (Gumbs, 2016). The pathologization of racialised mothers’ caregiving practises manifest in various forms of reproductive governance, including access to reproductive assistance technology (Sudenkaarne & Blell, 2022) and welfare retrenchment through reduction of home care allowance (Era and Mäkinen, 2022).

This paper contributes to existing literature on the punitive and carceral dimensions of Finnish child protection system (CPS), where migrant background families are overrepresented in out of home care placements (Anis and Malin, 2023; Clarke and Blell, 2025). Utilising Disability Critical Race Theory and Feminist of Colour Disability Studies, I highlight how the co-constructions of race and ableism sustain invisible and unmarked standards of normative bodies and minds (Annamma et al., 2013; Schalk and Kim, 2020). This study finds that mothers perceive CPS as disciplinary tool that penalises them for their perceived ‘non-compliance’, particularly when they raise concerns regarding their child’s experience with excessive or lack of medical interventions or when addressing unmet educational needs. In their efforts to advocate for their children’s needs, these mothers often describe being pathologized as “irrational” or “mad”, indicating how their mothering is devalued through ableism. Through interviews, I analyse how do gender, race and ableism intersect in construction of “fit” and “competent” motherhood? I explore how maternal competence is both challenged and reasserted in these mother’s accounts of their institutional encounters.

Young adults envisioning futures of their romantic relationships in Finland, Scotland, and Portugal

Aino Luotonen, University of Eastern Finland; Rita Gouveia, University of Lisbon & Liliana Arias-Urueña, University of Edinburgh

Drawing on an ongoing cross-country research project, we investigate how young adults imagine and build romantic relationships as part of the desired future, specifically in relation to the experience of cultural norms and expectations. Normative ideas still shape the ways that futures of intimate lives are presented and discussed, as adult lives are often thought as revolving around the heterosexual couple-norm, highlighting exclusivity, commitment, reproduction, and the priority of the couple in relation to other relationships. Reaching adult milestones and building futures have become more difficult and polarised in the precarious context of polycrisis. Futures are negotiated between wishes, possibilities, and positionalities, requiring constant labour between cultural discourses and representations and relational practices of everyday life. The study draws on qualitative interview data generated in Finland, Scotland, and Portugal. The research participants (n=75) were 25–40 years old, were in a committed romantic relationship, and had no children. The romantic relationships were diverse, including cohabiting couples, married couples, LAT couples, different-sex and same-sex couples, monogamous relationships, some were characterised by consensual non-monogamy including polyamory. The findings demonstrate that for many young adults, building romantic futures requires constant navigation between external expectations of how a couple relationship should ‘proceed’, personal aspirations, and circumstances. While some are able and willing to follow a conventional path that they call ‘escalator model’, others challenge normative views of ‘proceeding’ as a couple, imagining alternative intimate futures.

Sidoksellisuus nuorten surussa

Henna Pirskanen, Tampereen yliopisto, henna.pirskanen@tuni.fi

Kati Kallinen, Helsingin yliopisto, kati.kallinen@helsinki.fi

Käsitlemme esityksessämme sidoksellisuuden ja erillisyyden kokemuksia nuorten surussa käyttäen sosiologi Norbert Eliasin ajattelua tarkastelumme lähtökohtana. Eliasin mukaan ihmiset ovat väistämättä sidoksissa ja keskinäisriippuvaisia (interdependent) toisistaan. Ihmiset ovat osa erilaisia sidoksia ja verkostoja, joista monet perustuvat tunnesidoksiin, ja heillä on tarve toisten seuraan. "Yksilön" käsite saattaa kuitenkin johtaa ajattelemaan, että yksilöt ovat muista itsenäisiä, erillisiä ja riippumattomia (independent). Individualismi voi johtaa itsenäisyyteen. Elias ajatteli, että yksilö, lapsi, kuitenkin on aina toisten ihmisten kasvattama ja siten erilaisiin verkostoihin sidoksissa. Sidokset muihin ovat muuntuvia: ne voivat vahvistua, säröytyä tai katketa. (Elias 1991; ks. Elias 1970; Scheff 2001.)

Tutkimuskysymyksemme on, kuinka sidoksellisuus perhe- ja läheissuhteissa näyttäytyy nuorten surussa. Surussaan nuoret saattavat tukeutua muihin tai etsiä erillisyyttä muista; vapaaehtoisesti tai vastentahtoisesti. Aineistona toimivat Lasten ja nuorten suru perhe- ja läheissuhteissa - tutkimushankkeessa kerätyt 9.-luokkalaisten nuorten haastattelut (n=34). Aineistosta tarkasteltiin sisällönanalyysin keinoin sidoksellisuuden ja erillisyyden ilmenemisiä. Analysoimme tulokset kahteen pääteemaan, jotka jaettu edelleen kahteen alateemaan: 1) Nuorten tarve ja halu sidoksellisuuteen, jonka alateemoja olivat toteutunut sidoksellisuus ja toteutumaton sidoksellisuus sekä 2) Nuorten tarve ja halu erillisyyteen, jonka alateemoja olivat toteutunut erillisuus ja toteutumaton erillisuus. Tuloksemme osoittavat, että lapsia ja nuoria kohtaavien ammattilaisten ja muiden aikuisten on tärkeää luoda avointa ja turvallista ilmapiiriä, jotta nuoret voivat kertoa surusta, sekä huomioida nuorten yksilölliset tavat ja tarpeet käsitellä suruaan.

Pitkäaikaisesti työttömän suhteiden verkostot

Titi Gävert, Helsingin yliopisto, titi.gavert@evl.fi

Kaikkien työkykyisten työllistyminen on ollut yksi hyvinvointijärjestelmämme tavoitteista. Samaan aikaan työttömyys monien kohdalla on pitkittynyt vuosiksi, jopa pysyvästi. Kun vaikuttaa siltä, että pitkäaikaistyöttömyys tulee olemaan jatkossakin osa suomalaista todellisuutta, on aika pohtia, miten pitkäaikaisesti työttömän on mahdollista rakentaa kuulumisen kokemuksia ja kokea olevansa osa yhteiskuntaa. Väitöskirjassani tarkastelen, mitkä tekijät mahdollistavat merkityksellisyyden kokemuksesta ja yhteiskunnallista toimijuutta silloin, kun pitkäaikainen tai jopa pysyvä työttömyys työntää marginaaliin. Tutkin pitkäaikaistyöttömän merkityksellisyyteen ja tunnustetuksi tulemiseen liittyviä yhteiskunnallisia ehtoja työttömien itsensä kokemana.

Tutkimusaineistona on 31 yhteisöllisiin toimintamuotoihin osallistuvan pitkäaikaistyöttömän yksilöhaastattelut. Tapasin osan haastatelluista seuranta-haastattelussa 6kk jälkeen. Valitsin aineistonkeruupaikoiksi kaksi kasvukeskusta eri puolilta Suomea. Tavoitin haastateltavat ns. matalan kynnyksen osallisuutta mahdollistavista kunnan, seurakunnan ja järjestöjen toimipaikoista. Haastatteluaineistoni on monipuolinen läpileikkaus pitkittyneesti työttömien arkeen. Haastattelin nuoria, aikuisia ja eläkeikää lähestyviä, korkeakoulutettuja ja koulun kesken jättäneitä, pitkän työuran tehneitä ja heitä, jotka eivät ole syystä tai toisesta päässeet ollenkaan työelämään.

Tässä esityksessä tarkastelen pitkäaikaisesti työttömien sosiaalisten suhteiden muodostelmia. Miten jäsenyivät kannattelevat, ehdollisesti hyväksyvät, stigmatisoivat ja vaurioittavat sekä menetetyt ja puuttuvat suhteet. Kokonaisuus muodostaa väitöskirjan monografian luvun.

Kenen etu? Lapsen edun tulkinnat instituutioissa ja eroperheiden arjessa

Ella Sihvonen, Kelan tutkimusyksikkö, ella.sihvonen@kela.fi

Perhe- ja läheissuhteet muotoutuvat eron jälkeen usein uudelleen tilanteissa, joissa juridiset, taloudelliset ja arjen käytännöt kietoutuvat toisiinsa. Tässä esityksessä tarkastelen lapsen elatusta ja vuoroasumista kysyen, miten “lapsen etu” määrittyy ja saa sisältönsä institutionaalisissa käytännöissä ja eroperheiden arjessa. Lähestyn lapsen etua oikeussosiologisena ja relationaalisena käsitteenä, joka ei ole ennalta annettu, vaan rakentuu neuvotteluissa, tulkinnoissa ja käytännöissä, joihin kietoutuvat valtaa ja normatiivisuutta.

Esitys perustuu mixed methods -asetelmaan, jossa yhdistyvät Kelan tutkimusyksikössä vuonna 2024 kerätyt lastenvalvojen ja käräjäoikeuden tuomareiden haastattelut (n=19) sekä vuonna 2019 kerätty vuoroasumista koskeva kyselyaineisto (n=3449). Haastattelut valottavat, miten lapsen etua tulkitaan ja operationalisoidaan elatusta koskevissa neuvotteluissa ja sopimuksissa, millaisia kriteerejä ja oletuksia siihen liitetään sekä millaista harkintavaltaa ja epävarmuutta tulkintoihin sisältyy. Kyselyaineisto puolestaan tuo esiin, miten elatus ja vuoroasuminen järjestyvät arjessa ja millaisia jännitteitä, neuvotteluja ja eriarvoisuuksia näihin käytäntöihin liittyy.

Analyysi osoittaa, että lapsen etu toimii keskeisenä, mutta avoimena ja kiistanalaisena periaatteena, jonka kautta määritellään hyväksyttäviä perhemuotoja, vanhemmuuden velvoitteita ja lasten arjen järjestyksiä. Samalla lapsen edun institutionaaliset tulkinnat eivät aina kohtaa perheiden elettyä

todellisuutta, vaan tuottavat kitkaa ja epätasa-arvoisia seurauksia eri perhetilanteissa. Esitys osallistuu keskusteluun perhe- ja läheissuhteiden muutoksesta tarkastelemalla, miten lapsen etu toimii välineenä, jonka kautta perheen rajat, vastuut ja tulevaisuudet neuvotellaan uudelleen.

24. URHEILUSOSIOLOGIA

Koordinaattorit:

Marko Kananen, SUEK marko.kananen@suek.fi

Samuli Oja, Jamk, samuli.oja@jamk.fi

Urheilijan toimijuus, mielenterveys ja urheiluyhteisön rakentuminen

Veera Manninen

Kansainvälisissä tutkimuksissa on tunnistettu lukuisia erilaisia sosiaalisia stressitekijöitä, joita ilmenee kilpa- ja huippu-urheilun yhteisöissä ja ympäristöissä. Stressitekijät liittyvät esimerkiksi urheilun johtamiskäytäntöihin ja urheilujoukkueiden- ja yhteisöjen sisäisiin normeihin ja käytäntöihin. Yhteisön sisäiset toimintamallit voivat samanaikaisesti luoda sekä yhteisyyttä ja turvaa että jännitteitä ja ristiriitoja niin jäsenten välillä kuin yksilön elämässä.

Tämän esityksen tavoitteena on esitellä Michel Foucault'n valta-analyysiin pohjautuva eettisesti kiistanalaisten elämäntapojen viitekehys, joka kuvaa urheilijan aseman ja toimijuuden rakentumisen ristiriitaisuuksia kilpa- ja huippu-urheilun toimintaympäristöissä. Erytishuomio kohdistuu urheilussa vallitseviin kurin ja valvonnan käytäntöihin, joiden avulla tuotetaan normaaliksi ja hyväksi katsottua toimijuutta. Viitekehystä sovelletaan media- ja elämäkerta-aineistoihin.

Esitys kannustaa arvioimaan sosiaalisen vastuun merkitystä urheilijoiden hyvinvoinnin edistämiseksi ja tukipalveluiden kehittämiseksi. Esitys pohjustaa empiiristä jatkotutkimusta, jossa tarkastellaan urheilijoiden kokemuksia mielenterveyden haasteiden rakentumisesta Foucault'n valta-analyttisessä viitekehysessä.

Tää on just sitä henkistä väkivaltaa.” Urheiluvalmentajien kertomuksia heihin kohdistuneesta henkisestä väkivallasta työpaikalla

Sanna Erdoğan

Urheiluun liittyviä eettisiä kysymyksiä ja epäasiallista kohtelua on käsitelty tutkimuksissa tyypillisesti urheilijoiden näkökulmasta. Valitettavasti ja valitettavan usein henkisen väkivallan kohteena on urheilija. Myös media uutisoinnit ovat käsitelleet tilanteita, joissa valmentaja käyttäytyy epäammattimaisella tavalla urheilijoita kohtaan. Laajemmassa kuvassa epäeettiset tilanteet kiinnittyvät käynnissä olevaan urheilukulttuurin murrokseen, jossa etsitään toimintamalleja holistisemmän valmennuskulttuurin toteuttamisen tavoista. Tämä muutosvaihe pitää sisällään neuvotteluita tavoitteellisen harjoittelun, urheilijalähtöisen valmennustyylin ja eettisten periaatteiden noudattamisesta käytännön arjessa.

Tässä tutkimuksessa tarkastelen, millaista henkistä väkivaltaa ammattivalmentajat kohtaavat työssään ja ketkä ovat sen aiheuttajia. Viitataan henkisellä väkivallalla pitkäkestoiseen epäasialliseen käytökseen, kiusaamiseen, epäarvostukseen, emotionaalisesti painostavaan ilmapiiriin, ulossulkemiseen ja mitätöintiin. Näille yhteistä on se, että niiden kohdistuessa valmentajaan yksilöllisesti ne aiheuttavat muun muassa negatiivisia kokemuksia, työssä jaksamisen ongelmia ja

ammattillisen itsetunnon murenemistä. Henkisen väkivallan kohteeksi joutumisen kokemuksia analysoimalla tutkimuksen tavoitteena on saada tietoa siitä, millaisissa työkuultuureissa ja sosiaalisen vallan verkostoissa valmentamista ammattina Suomessa tehdään.

Tutkimuksen aineisto on kerätty avoimella kirjoituskutsulla vuonna 2025. Tutkimukseen osallistui 33 valmentajaa (14 miestä, 18 naista ja 1 sukupuolineutraali). Olen analysoinut aineiston temaattista analyysiä käyttämällä ja muodostanut kolme teemaa: 1) työnantajat henkisen väkivallan aiheuttajina 2) työpaikan johtajiston aiheuttama emotionaalinen kiusaaminen ja 3) urheilijoiden huoltajien epäasiallinen käyttäytyminen.

Tutkimukseni tuottaa tietoa siitä, millaisissa urheilun toimintakuultuureissa valmentajat työskentelevät. Johtopäätökseni kertovat valmentajiin kohdistuvasta henkisestä väkivallasta, epäarvostuksesta, nimittelystä, emotionaalisesta kiusaamisesta ja ulossulkemisen tavoista. Näiden näkyväksi tekeminen avaa mahdollisuuksia tarkastella valmentajien työelämässä vallitsevia epäkohtia, joiden muutostarpeet tulisi huomioida urheilun organisoimisen ja johtamisen tavoissa. Osallistun johtopäätöksilläni urheilututkimusten eettisiin keskusteluihin, urheilukulttuurissa vallitsevien epäkohtien tunnistamiseen ja erilaisten epäeettisten kokemusten nimeämisen yhdenmukaisuuden edistämiseen.

Huippu-urheilun itseisarvon ja (epä)eettisen toiminnan tarkastelu eettisen kriisin yhteydessä: ”Urheilussa normi on ollut, että jos ei jää kiinni, ei ole tehnyt mitään vilppiä.”

Sanna Erdoğan & Samuli Oja

Tutkimusselvitysten mukaan suomalaiset liittävät huippu-urheiluun myönteisiä tunne-elämyksiä ja kansainvälinen menestys kiinnittyy osaksi kansallisen identiteetin vahvistamista. Raportit viestivät siitä, että asenteet huippu-urheilua kohtaan pysyvät suhteellisen myönteisinä, vaikka samaan aikaan media uutisoi epäeettisistä toiminnoista, kuten dopingista tai kilpailumanipulaatiosta. Tutkimuksissa on aiemmin käsitelty tätä ristiriitaa ilmiönä, jossa urheilussa vaalitut perinteet ja keskittyminen urheiluun itseisarvoisena toimintana tuottavat näkemyksiä, joissa eettisyys mielletään urheilusta irrallisena ja ulkopuolisena kokonaisuutena.

Keskitymme tutkimuksessamme (epä)eettisyyden ja huippu-urheilun välisen rajapinnan tarkasteluun. Käytämme aineistona mäkihypyn miesten vuoden 2025 maailmanmestaruuskilpailuista julkaistuja mediatekstejä, jotka käsittelevät kilpailuissa paljastunutta pukumanipulaatiota. Sovellamme van Leeuwenin (2008) diskurssianalyysiä ja tutkimme mediateksteissä esiintyviä legitimaatiostrategioita. Analyysissämme tarkastelemme, miten kilpailusääntöjä merkityksellistetään sekä eettisen toiminnan edistämässä että epäeettisten valintojen tekemisessä. Tuomme näkyväksi, miten huippu-urheilun itseisarvoa oikeutetaan eettisen kriisin yhteydessä ja millaisia henkilökohtaisia keinoja käytetään epäeettisestä toiminnasta irtautumisessa.

Tutkimuksemme tuottaa tietoa siitä, millaisia mahdollisuuksia epäeettisen toiminnan julkitulo antaa laajemman urheilukulttuurisen muutoksen edistämässä. Johtopäätökset kertovat urheilun sisältävän useita ristiriitaisia oikeuttamisen tapoja ja perinteisiin nojautuvia käsityksiä. Erityisesti huippu-urheilua ympäröivät yksilölliset ja lajikulttuuriset odotukset yhdessä kansallisten merkitysten kanssa korostavat olemassa olevien urheilemisen tapojen tärkeyttä. Nämä vaalivat ihanteita, jotka jättävät huomiotta urheilun itseisarvoa koskevan kriittisen tarkastelun. Tutkimuksessamme esitämme, että eettisen kriisin tarkastelu tapahtuu huippu-urheilun sisäisissä järjestelmissä. Epäeettisten toimintatapojen ratkaisut tuotetaan viitekehysessä, joka uudelleen tuottaa ihanteellista mielikuvaa

urheilun itseisarvoisista positiivisista vaikutuksista. Tutkimuksellamme osallistumme sosiologisiin keskusteluihin urheilun yhteisöllisistä merkityksistä ja esitämme, että (epä)eettisyyden tarkastelu tulisi sisällyttää urheilukulttuuriin, ei sen ulkopuolelle.

Huippu-urheilu, eettisesti hallitsematon ilmiö?

Joakim Särkivuori & Samuli Oja

Huippu-urheilun eettiset ongelmat ovat viime vuosina saaneet runsaasti huomiota liikuntakulttuuriin liittyvässä keskustelussa. Julkisuuteen on noussut moninainen joukko urheilun parissa tapahtuneita epäeettisen toiminnan muotoja epäasiallisesta käyttäytymisestä kilpailumanipulaatioon saakka. Näihin ongelmiin on pyritty huippu-urheilun sisällä reagoimaan esimerkiksi lisäämällä sääntelyä, perustamalla urheilun eettisiin asioihin keskittyviä organisaatioita ja toimielimiä sekä luomalla erilaisia eettisiä periaatteita ja vastuullisuusohjelmia. Kiistämättä näiden toimenpiteiden tuottamia positiivisia seurauksia haastamme tutkimuksellamme normatiivisen oletuksen, jonka mukaan huippu-urheilusta voitaisiin tehdä rajattomasti eettistä. Tutkimuksessamme käsitämme huippu-urheilun ilmiönä, jonka perusolemus eli ehdoton pyrkimys voittamiseen synnyttää tilan, jota ei voida kokonaan hallita ilman, että sen perustehtävä vaarantuisi.

Hyödynnämme tutkimuksessamme Yiannis Gabrielin (1995) teoretisointia hallitusta ja hallitsemattomasta organisaatiosta. Hallittu organisaatio rakentuu toimijoiden strategioiden ja sääntöjärjestelmien eli muodollisten tavoitteiden ja kontrollin ympärille, kun taas hallitsematon organisaatio koostuu yksilöiden välisestä spontaanista vuorovaikutuksesta. Monet nykyisessä yhteiskunnallisessa ilmapiirissä kyseenalaiset voimat kuten jyrkkä hierarkia, totaalinen fyysinen kilpailu sekä yksilöiden asettaminen paremmuusjärjestykseen on sysätty huippu-urheilussa hallitun organisaation ulkopuolelle. Väitämme kuitenkin, että nämä huippu-urheilun olemassaololle välttämättömät voimat jatkavat elämäänsä hallitsemattoman organisaation puolella.

Tutkimme artikkelissamme sitä, millaisia hallitsemattomia voimia huippu-urheilussa on ja miten niihin reagoidaan. Aineistomme koostuu 11 huippu-urheilun asiantuntijan haastattelusta. Tarkastelemme ilmiötä psykologisen turvallisuuden käsitteen kautta. Toisin sanoen tutkimme sitä, miten psykologista turvallisuutta rakennetaan huippu-urheilussa sen hallitsemattomista voimista huolimatta. Johtopäätöksenä esitämme, että huippu-urheilun ”eettisyyttä” voitaisiin strategisten linjausten sijaan edistää tehokkaammin huippu-urheilun lähtökohtien ja perusolemuksen tunnustamisen kautta. Huippu-urheilussa psykologista turvallisuutta ei tulisikaan nähdä stabiilina tilana vaan jatkuvasti neuvoteltavana prosessina, jonka reunaehdot huippu-urheilun hallitsemattomat voimat asettavat. Nämä voimat tunnistamalla voidaan psykologisen turvallisuuden edistämässä keskittyä siihen, mihin voidaan realistisesti vaikuttaa.

Lähdeluettelo:

Gabriel, Y. (1995). The Unmanaged Organization: Stories, Fantasies and Subjectivity. *Organization Studies*, 16 (3), 477–501.

Ero(jen)tuomarit. Erotuomareiden näkemyksiä suomifutiksen meistä ja muista

Marko Kananen

Esityksessä tarkastellaan, kuinka suomalaiset jalkapallotuomarit tulkitsevat, rakentavat ja purkavat symbolisia rajoja ”suomalaisten” ja ”muiden” välille pelitilanteisiin ja kentällä tapahtuvaan vuorovaikutukseen perustuvien moraalisten arvotusten kautta. Esitys toimii tapaustutkimusmaisena tarkasteluna urheilussa ja urheilun kautta tuotettavista sosiokulttuurisista eronteista. Aineistona ovat suomalaisille erotuomareille tehty verkkokysely (N=113) sekä temaattiset haastattelut (N=10).

Esityksessä jalkapallokenttä nähdään monikulttuurisena julkisena tilana, jossa ryhmien välisiä eroja tuotetaan, ylläpidetään ja haastetaan. Ilmiötä tarkastellaan rajatyön käsitteen avulla. Tutkimuksen kohteena eivät ole erillisiksi oletetut etniset ryhmät tai edes niiden väliset suhteet, vaan laajemmin ne diskursiiviset prosessit, joissa jalkapalloon ja jalkapallon pelaamisen tapoihin liittyvien arvottomien kautta tuotetaan ja neuvotellaan eroja ja yhtäläisyyksiä.

Tuomareiden näkemyksissä kolme keskeistä moraalisen rajatyön ulottuvuutta ovat reilu peli, urheilijamainen käytös ja pelityyli. Reilu peli liittyy sääntöjen ja kirjoittamattoman ”pelin hengen” noudattamiseen. Urheilijamainen käytös viittaa pelaajan tapaan suhtautua vastustajiin, joukkueovereihin ja tuomareihin. Pelityyliin puolestaan liitetään arvioita pelaajan osaamisesta sekä tavasta pelata. Tuomareiden näkemyksissä ”suomalaisuus” ja ”toiseus” eivät näyttäyty pysyvinä tai ennalta määräytyneinä luokituksina, vaan olennaista on rajojen joustavuus ja kontekstisidonnaisuus. Huomionarvoista on myös, ettei tuomareiden rajatyö ainoastaan rakenna, vaan myös purkaa rajoja. Tuomareiden näkemyksiin liittyy myös rajatyölle epätyypillistä ”meihin” kohdistuvaa kriittisyyttä.

Suomalaisen ’jalkapallohuliganismin’ mediarepresentaatioista

Joel Hakkarainen

Jalkapallon asteittain kasvanut suosio Suomessa on lisännyt lajin medianäkyvyyttä – erityisesti silloin, kun on kysymys häiriökäyttäytymisestä tai väkivallasta. Vaikka mediassa on 2000-luvun alusta lähtien sykleittäin julistettu jalkapallohuliganismin saapuneen Suomeen, ilmiötä ei ole toistaiseksi tarkasteltu systemaattisesti kotimaisessa kontekstissa. Eurooppalaisessa viitekehityksessä suomalaista jalkapallohuliganismia on yleisesti pidetty marginaalisena ilmiönä, mutta viime vuosina on ollut havaittavissa erottuvaa murrosta. Esitys pohjautuu tekeillä olevaan artikkeliin, jossa tarkastellaan kriittisen diskurssianalyysin keinoin, miten suomalainen valtamedia on konstruoinut ’jalkapallohuliganismiksi’ nimettyä ilmiötä vuosina 2015–2025.

Jalkapallohuliganismi on monimutkainen ilmiö, joka voidaan ymmärtää järjestäytyneiden kannattajaryhmien säännölliseksi ja kollektiiviseksi väkivallaksi, joka kohdistuu sekä muihin ryhmiin että järjestysinstituutioihin. Käsitteelle ei ole legitiimiä määritelmää eikä selkeitä rajoja, minkä vuoksi medialla on suuri määrittelyvalta ilmiön rakentamisessa. Media ja järjestysinstituutiot osallistuvat keskeisesti kannattajien toiminnan merkityksellistämiseen, ja ilmiö muotoutuukin osin ryhmien ulkopuolisten toimijoiden – yleisesti poliisin ja turvapalveluiden – reaktioiden ja kontrollitoimenpiteiden kautta.

Analyysi valottaa, miten pääasiassa järjestysinstituutiot rakentavat poikkeavuuden vahvistamisen kierrettä erilaisilla diskursiivisilla strategioilla. Ilmaisuvoimaiset katsomokoreografiat sekä muut intohimoiset *ultrakannattamisen* muodot nähdään huliganismin ilmentyminä ja käytäntöinä, jotka ovat potentiaalisesti vaarallisia muille katsojille ja sivullisille. Samalla mediarepresentaatiot

ankkuroivat väkivallan intohimoisen ja järjestäytyneen ultrakannattamisen keskeiseksi juonteeksi, ja käsittelee ilmiötä epäselvällä ja päällekkäisellä terminologialla – toisinaan luoden uusia termejä, jotka vihjaavat äärioikeistokytköksiin ilman selviä viitteitä. Kotimaisen tutkimuksen ja vastapainoa tuottavien näkökulmien puuttuessa nämä diskurssit paljastavat, miten valtaa ylläpidetään ja uusinnetaan riskin, poikkeavuuden ja uhan rakentamisen kautta.

Esitys kytkeytyy työryhmän teemaan tarkastelemalla, miten median konstruktiot muovaavat kannattajayhteisöjen asemointia ja rajaamista. Ulkopuolelta tuotetut uhka- ja poikkeavuusdiskurssit eivät ainoastaan kuvaa yhteisöjä vaan osallistuvat aktiivisesti niiden määrittelyyn, rakentamiseen ja purkamiseen. Kun kokonaisia kannattajaryhmiä leimataan väkivaltaisiksi häiriökäyttäytyjiksi, nämä diskurssit vaikuttavat siihen, millaisin merkityksin jalkapallon kannattajakulttuuria ymmärretään ja käsitellään laajemmassa yhteiskunnallisessa keskustelussa.

Urheilu äärioikeistolaisen toiminnan rekrytointikeinona

Katri-Maaria Kyllönen

Kamppailu-urheilu on lajikulttuurin kaupallistumisen ja sosiaalisen median huomiotalouteen nojaavan markkinoinnin kautta kasvattanut suosiotaan maailmanlaajuisesti. Myös poliittiset liikkeet pyrkivät hyödyntämään tätä näkyvyyden ja yleisen kamppailu-urheilukiinnostuksen kasvua. Suomessakin äärioikeistoon kietoutuneet, useilla eri paikkakunnilla toimivat kamppailu-urheilukerhot rekrytoivat aktiivisesti nuoria miehiä urheilun ja katuaktiivisuuden pariin sosiaalisen median alustoja hyödyntäen.

Vaikka kamppailu-urheilun harjoittaminen ei ole äärioikeiston toimintarepertuaarissa uutta, sen systemaattinen hyödyntäminen rekrytointin keskeisimpänä välineenä nykyisessä laajuudessaan on verrattain tuore ilmiö. Urheilun ja aktiivisuuden kautta tapahtuva rekrytointi pohjaa kansainväliseen *Nationalismi 3.0* -strategiaan (White Nationalism 3.0), jonka tavoitteena on tehdä äärioikeistolaisesta ideologiasta lähestyttävämpää ja valtavirtaistaa sen arvoja yhteiskunnassa laajemmin. Tätä metapoliittista strategiaa toteutetaan muun muassa rekrytoimalla nuoria urheilukerhoihin, jotka toimivat sisäänheittotuotteena äärioikeistolaiseen toimintaympäristöön mahdollistaen samalla verkostoitumisen myös muiden äärioikeistotoimijoiden kanssa.

Tämä esitys tarkastelee äärioikeistolaisen urheilutoiminnan parissa rakentuvaa yhteisöllisyyttä. Äärioikeistolaisen kamppailu-urheilukerhojen rekrytointimateriaali pyrkii samanaikaisesti herättämään kohdeyleisössään kaksijakoisen tunnereaktion. Viholliskuviin perustuva viestintä tavoittelee negatiivisia tunteita, jotka antavan syyn, oikeutuksen ja jopa velvollisuuden toimintaan liittymiselle. Samalla liittyjiä odottaa lupaus maskuliinisesta yhteisöllisyydestä, veljeydestä, sekä yhteiskunnallisen merkityksellisyyden ja sankarillisuuden kokemuksista kumpuavista positiivisista tunteista. (Kyllönen, 2026, tulossa.) Rekrytointin tarkastelu osoittaa, miten urheilun ympärille rakentuva yhteisöllisyys voi samanaikaisesti tarjota yhteenkuulumisen kokemuksia, mutta myös vahvistaa ulossulkevia ja ekstremistisiäkin rajanvetoja, haastaen täten perinteisiä käsityksiä urheiluun liitetystä yhteisöllisyyden ihanteista.

Lähdeluettelo:

Kyllönen, K-M. (2026, tulossa) “Young Finn, you have already awakened, so arise!” – Mobilising Keyboard Warriors to Combatants through Finnish Active Club Telegram Channels. *Nordicom Review*.

25. UUDET TILASTOLLISET JA LASKENNALLISET MENETELMÄT SOSIOLOGIASSA

Koordinaattorit:

Ossi Sirkka, Tampereen yliopisto ossi.sirkka@tuni.fi

Juho Karvinen, Tampereen yliopisto juho.karvinen@tuni.fi

Arho Toikka, Helsingin yliopisto arho.toikka@helsinki.fi

Suvi Ronkainen, Lapin yliopisto suvi.ronkainen@ulapland.fi

Irene Prix, Turun yliopisto irepri@utu.fi

Verkkoyhteisöjen (dis)organisoiduminen: Diskursiiviset vastakkainasettelut generatiivisen tekoälyn käyttämisestä Stack Exchangessa

Sari Kivijärvi, Tampereen yliopisto

Generatiivinen tekoäly on mullistanut verkkoyhteisöjen toimintaa ja niiden taustayhtiöitä. Kansainvälinen Stack Exchange -alusta raportoi sisältävänsä 173 kysymys-vastaussivustoa ja tavoittaneensa 51,2 miljoonaa yksilöllistä kuukausikävijää. Alustaan kuuluu lisäksi sivujen säännöistä vastaavat meta-yhteisöt, jotka tarjoavat ainutlaatuisen empiirisen kontekstin tarkastella teknologista mullistusta. ChatGPT-kielimallin julkaisemisesta lähtien yhteisöissä on käyty runsaasti keskusteluja tekoälyn tuottamista vastauksista, niiden kieltämisestä, tunnistamisesta ja legitimoimisesta. Vastauksiin liittyvät jännitteet ovat johtaneet muun muassa moderointilakkoon ja pyrkimyksiin poistaa omia tekstejä alustalta. Alussa kriittisempi Stack Exchange -yhtiö solmi toukokuussa 2024 kielimallin lanseeranneen OpenAI:n kanssa yhteistyösopimuksen tavoitteenaan kehittää “sosiaalisesti vastuullista tekoälyä”.

Esityksessä tuodaan esille tutkimusta siitä, miten generatiivisen tekoälyn käyttöönotto käynnistää (dis)organisoidumisen prosesseja niin yhteisöissä kuin alustayhtiössä. Mullistavan teknologian ilmaantumisen jälkeen järjestystä pyritään luomaan usein vastakkaisilla ja paradoksaalisilla tavoilla. Tutkimuksessa kysytään: Miten, milloin ja kenen toimesta diskursseja mobilisoidaan vastustamaan tai legitimoimaan tekoälyn tuottamaa sisältöä? Millaisia (dis)organisoidivia vaikutuksia näillä diskursseilla on?

Tässä korpusavusteisessa diskurssianalyysissä aineistona on Stack Exchangen meta-yhteisöjen laaja keskusteluaineisto vuosilta 2019–2024. Laskennallis-laadullisen iteratiivisen esikäsittelyn avulla aineistosta kerättiin 322 merkkijonon sanasto. Se sisältää tekoälysisältöä kuvaavia sanoja, kuten “ai-generated” ja “gpt-answer”, sekä niiden rinnalla nousevia (dis)organisaation kontekstin sanoja, kuten “human-written” ja “gpt-policy”. Sanastolla löydettyjä keskusteluviestejä analysoidaan laadullisesti koodaamalla diskursseja, missä sovelletaan Gioia-menetelmää.

Alustavat tutkimustulokset osoittavat tekoälyvastausten horjuttavan vakiintuneita normeja, jotka liittyvät alustan kirjoittajien työpanoksen varmentamiseen, asiantuntijuuteen ja statuspisteiden keräämiseen. Ihmisen tuottamaa tekstiä arvostetaan, mutta samalla tekoälyn tarjoamia

mahdollisuuksia hyödynnetään. Toimijaryhmien jakolinjat, joihin kytkeytyvät sanat kuten “pro-ai” ja “anti-ai”, korostavat diskursiivista vastakkainasettelua. Normien horjuessa työntekijät ja käyttäjät osallistuvat jatkuviin (dis)organisoitumisen ja uudelleenjärjestelyn prosesseihin sekä neuvotteluihin siitä, mikä lasketaan legitimiiksi tiedoksi ja kenellä on valtuudet tuottaa sitä. Nämä dynamiikat havainnollistavat, kuinka generatiivinen tekoäly muokkaa alustayhteisöjen kommunikatiivisia ja organisatorisia perusteita.

Changing cultural landscape of digital disconnection in Finland from 2010 to 2025: a cultural cartography approach

Ossi Sirkka, Tampereen yliopisto

Tässä esityksessä tarkastelen digitaalisen irtikykytyymisen muuttuvaa kulttuurista merkitystä suomalaisessa yhteiskunnassa vuosina 2010–2025 analysoimalla, miten digitaalista irtikykytyymistä käsitellään julkisessa mediakeskustelussa. Aineistona hyödynnän yli 11 000 dokumenttia suomalaisista uutismedioista, verkkokeskustelufoorumeilta ja sosiaalisesta mediasta. Sovellan laskennallista tekstianalyysia käyttäen esikoulutettua suomenkielistä sanaupotusmallia (*word embeddings*) ja concept mover’s distance -menetelmää digitaalisia käytäntöjä ja niistä ulossulkeutumista tai irtaantumista koskevien semanttisten muutosten seuraamiseksi.

Tutkimusasetelmassa keskeisessä osassa on neljän keskeisen käsitteen— digitaalinen eriarvoisuus (*digital inequality*), digitaaliset taidot (*digital skills*), digitaalinen ahdistus (*digital anxiety*) ja digitaalinen paasto (*digital detox*)— operationalisointi ankkurisanoihin perustuvan lähestymistavan avulla. Tämä menetelmä mahdollistaa käsitteiden kulttuuristen merkitysten hienovaraisen mallintamisen. Käsitteistä kaksi ensimmäistä liittyy digitaaliseen syrjään jäämiseen tai sytjätymiseen, ja kaksi jälkimmäistä vapaaehtoiseen irtikykytyymiseen. Lähtöoletukseni on, että suhtautuminen digitaalisiin käytäntöihin ja erityisesti digitaaliseen irtikykytyymiseen on muuttunut merkittävästi tarkastelujakson aikana. Varhaisessa keskustelussa digitaaliset käytännöt esitetään usein epätasaisesti jakautuvina kulttuurisina ja sosiaalisina resursseina, kun taas myöhemmin ne yhdistyvät yhä useammin digitaalisen kulutuksen kielteisiin seurauksiin, kuten digitaaliseen ahdistukseen. Tulokset osoittavat, että digitaalista ahdistusta koskeva keskustelu on lisääntynyt sekä sosiaalisessa että perinteisessä mediassa, samalla kun digitaalinen eriarvoisuus on säilynyt keskeisenä ja näkyvänä teemana. Empiiristen tulosten lisäksi esityksessä keskitytään erityisesti tutkimuksen metodologiaan.

Radikaali läpinäkyvyys sosiaalitieteellisessä tilastollisessa julkaisemisessa

Arho Toikka, Helsingin yliopisto

Tutkijat ja instituutiot ovat korostaneet tieteen avoimuuden tärkeyttä jo vuosikymmeniä. Joillain alueilla kehitystä onkin tapahtunut, ja monet suomalaisetkin tiedelehdet ovat siirtyneet avoimeen julkaisemiseen. Analyysien osalta avoimuus kuitenkin laahaa perässä: suomalaisen sosiaalitieteeseen ei ole vielä syntynyt kulttuuria, jossa oletusarvoisesti tarjottaisiin lukijalle mahdollisuus toisintaa julkaistut analyysit tai toistaa tutkimus uudella aineistolla täsmälleen samalla tavalla.

Tällainen läpinäkyvyys edellyttää analyysikoodien jakoa, aineiston tai aineiston rakenteen toistavan synteettisen aineiston jakoa, ja näiden molempien dokumentoimista luettavassa muodossa. Tässä esityksessä käsitellään yksittäisten tutkijoiden ja institutionaalisten toimijoiden, kuten tiedelehtien, mahdollisuuksia edistää tällaisia hyviä käytäntöjä.

Esityksessä argumentoidaan, että siirtymä kohti radikaalia läpinäkyvyyttä ei ole ensisijaisesti tekninen vaan organisatorinen ja kulttuurinen kysymys. Työkalut analyysien jakamiseen (esim. versionhallinta, toistettavat analyysiputket ja dynaamiset raportointijärjestelmät) ovat jo laajasti saatavilla, mutta niiden käyttöönotto edellyttää kannustimia, standardeja ja selkeitä odotuksia. Erityistä huomiota kiinnitetään siihen, miten julkaisufoorumit voivat ohjata käytäntöjä esimerkiksi vaatimalla analyysikoodin saatavuutta, tarjoamalla rakenteita aineiston dokumentointiin sekä mahdollistamalla vertaisarvioinnin, jossa myös analyysien toistettavuus arvioidaan systemaattisesti.

Lisäksi tarkastellaan käytännön ratkaisuja tilanteisiin, joissa aineiston jakaminen ei ole mahdollista esimerkiksi tietosuojasyistä. Tällöin synteettiset aineistot, tarkasti dokumentoidut analyysiprosessit ja simuloitunut esimerkit voivat tarjota realistisen kompromissin avoimuuden ja eettisten velvoitteiden välillä.

Keskeinen mutta usein aliarvioitu osa läpinäkyvyyttä on lähdekoodin selkeys ja dokumentaatio. Jaettu analyysikoodi ei itsessään vielä mahdollista toistettavuutta, ellei sen rakenne, muuttujavalinnat ja analyysivaiheet ole ymmärrettävästi kuvattu. Esityksessä tarkastellaan käytäntöjä, joilla koodista tehdään luettavaa ja pedagogista, kuten looginen tiedostorakenne, kommentointi sekä analyysin vaiheistaminen. Erityisesti pohditaan tekoälytyökalujen roolia tässä kehityksessä: ne voivat auttaa koodin dokumentoinnissa, selittämisessä ja standardoinnissa sekä madaltaa kynnystä tuottaa hyvin jäseneltyä analyysia. Samalla ne herättävät kysymyksiä dokumentaation luotettavuudesta ja tutkijan vastuusta, mikä korostaa tarvetta selkeille käytännöille ja arviointikriteereille.

Esitys tarjoaa konkreettisia ehdotuksia ja esimerkkejä siitä, miten radikaalia läpinäkyvyyttä voidaan edistää suomalaisessa sosiaalitieteessä sekä yksittäisten tutkimusprojektien että julkaisujärjestelmän tasolla.

Approaching overall effectiveness of integrated care: an AI-assisted literature review of social and health care services

VTM Ossi Haltia, University of Turku, Economic Sociology

Integrated health and social care has become a key policy response to population ageing, fiscal pressure, and service fragmentation in Nordic welfare states. Yet its impact remains difficult to evaluate, as research often privileges clinical outcomes, service use, and cost-effectiveness over broader social, organisational, and relational consequences. This paper presents an AI-assisted integrative literature review of how the impact of integrated care is operationalised and measured in recent research on health and social services.

The analysis draws on Donabedian's structure-process-outcome model and the concept of institutional embeddedness. Together, these perspectives frame integrated care not simply as an organisational reform, but as a sociotechnical arrangement shaped through coordination, trust, professional interaction, and local institutional contexts. Methodologically, the review combines structured database searches with AI-assisted screening, while final inclusion decisions were made by the researchers.

The findings show that evaluation is dominated by patient-level indicators, service utilisation, and economic measures such as cost-effectiveness and QALYs. By contrast, workforce wellbeing, inter-organisational collaboration, family impacts, and wider societal consequences remain weakly

operationalised. Cross-level relationships between structures, processes, and outcomes are often recognised in theory, but rarely measured empirically.

This selective focus is especially significant in Nordic welfare states, where integrated care is expected to promote not only efficiency, but also equity, continuity, and system resilience. By mapping how impact is currently operationalised, the paper identifies key blind spots and lays the groundwork for future studies on how AI could enable more multidimensional evaluation across organisational, professional, patient, and economic domains.

Sosiologian ja tilastotieteen kohtaamisen haasteet kvantitatiivisessa tutkimuksessa

Marianne Silén, Lapin yliopisto

Vaikka ”uudenlaiset analyysitavat ja tehokkaammat työkalut ovat avanneet uusia tapoja analysoida yhteiskuntatieteellistä dataa”, on tilastollisten menetelmien soveltamisessa yhteiskuntatieteisiin edelleen omat haasteensa. Ivo Molenaar (1992) onkin todennut, että tilastotieteen käyttö niin sanotuissa pehmeissä tieteissä on mielenkiintoista, koska se on niin vaikeaa. Esitykseni pohjautuu väitöstutkimukseeni (Silén, 2021), jossa kuvaan sosiologian ja tilastotieteen kohtaamisen haasteita kvantitatiivisessa tutkimuksessa. Esityksessäni havainnollistan, miten eri tavalla tilastotieteilijä ja sosiologi hahmottavat tutkimusprosessin erilaisine vaiheineen ja miten tämä eri tavalla hahmottaminen vaikuttaa esimerkiksi yhteisen ymmärryksen löytymiseen. Yhteisen ymmärryksen ohella on myös kiinnostavaa pohtia, minkälaisia asioita yhteistyössä jää ”katveeseen”.

Lähteet:

Molenaar, I. W. (1992). The Impact of Sociological Methodology on Statistical Methodology: Comment: The Fence Between Statistics and Social Research. *Statistical Science* 7:2, 203–205. doi:10.1214/ss/1177011358. Osoitteessa: <https://projecteuclid.org/euclid.ss/1177011358>.

Silén, M. (2021). Sosiologian ja tilastotieteen rajoilla. Faktorianalyysi rajakohteena. *Acta electronica Universitatis Lapponiensis* 301. Lapin yliopisto. Osoitteessa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-337-248-1>

Monimenetelmällisyyttä vai moniaineistollisuutta: tietämisen erilaiset ajattelutavat määrällisiä ja laadullisia aineistoja yhdistettäessä.

Suvi Ronkainen, Lapin yliopisto

Monimenetelmällisyyden, erityyppisten aineistojen ja analyysitapojen, ja joskus myös erilaisten metodologisten lähestymistapojen käytön samassa empiirisessä tutkimuksessa, on pitkään odotettu yleistyvän ja mahdollisesti myös muuttavan niitä tapoja, joilla perinteisiä metodologisia jakoja on asetettu. Tämä näkyy mixed methods – nimellä kulkevan koulukunnan pyrkimyksenä tuottaa uudenlaista tutkimusajattelua perinteisen laadullinen ja määrällinen jaottelun rinnalle (esim. Creswell & Plano Clark 2007). Mutta onko kyse uudenlaisesta ajattelutavasta ja onko monimenetelmällisyys

saanut jalansijaa suomalaisissa julkaistuissa tutkimuksissa? Aloitan vastaamaan kysymykseen katsomalla Sosiologia ja Janus -lehtien empiirisiin aineistoihin pohjaavia tutkimuksia. Esittelen muutamia huomioita niistä tavoista, joilla määrällisiä ja laadullisia aineistoja tutkimuksissa on käytetty yhdessä ja niiden suhdetta on hahmotettu ajanjaksoilla 2006-2010 ja 2021-2025. Nostan esiin teksteissä (mahdollisesti näkyviä) erilaisia ajattelutapoja suhteessa siihen, miten tutkimuksen tulosten, tulkintojen ja tiedoksi nimittämisen jakoja tehdään. Pysin hakemaan vastausta siihen, miten monimenetelmällisyyden keskustelukenttä ja artikkelit, joissa systemaattisesti käytetään määrällisiä ja laadullisia tai hyvin moninaisia aineistoja oikeastaan kohtaavat. Onko monimenetelmällisyydessä kuljettu kohti David Morganin (2007, 68) ehdottamaa ajattelutapaa: ”... we need to use our study of methodology to connect issues in research design, rather than separating our thoughts about the nature of knowledge from our efforts to produce it.” Kysymyksen myötä päädyn pohtimaan sitä, minkälainen tila aineistojen erilaisuudelle oikein annetaan.

Creswell, J. & Plano Clark, V. (2007): *Designing and Conducting Mixed Methods Research*. Thousand Oaks: Sage.

Morgan, D. (2007): Paradigms lost and pragmatism regained: Methodological implications of combining qualitative and quantitative methods. *Journal of Mixed Methods Research* 1(1),48-76.

26. VERTAILEVAN SOSIOLOGIAN UUDET SUUNNAT / CURRENT TRENDS IN COMPARATIVE SOCIOLOGY

Koordinaattorit:

Heikki Ervasti, heierv@utu.fi

Mari Anttila, makyan@utu.fi

Käyntihaastattelun ja itse täytettävän kyselylomakkeen pohjalta kerätyn aineiston erot

Heikki Ervasti

Aineiston keruun kasvavat kustannukset, laskevat vastausprosentit ja vastaajien muuttuvat viestintätottumukset ja -preferenssit ovat haastaneet kyselytutkimusten aineistonkeruuta ja johtaneet viime vuosina keruutapojen uudelleenarviointiin. European Social Survey (ESS) on perinteisesti perustunut kasvokkaisiin (F2F) haastatteluihin, mutta on parhaillaan siirtymässä itse täytettäviin (SC) kyselymuotoihin. Muutos on herättänyt huolta muun muassa aineiston laadusta ja aikasarjojen vertailukelpoisuudesta.

Esityksessä avataan tuloksia Suomessa keväällä 2022 toteutetusta moodikokeesta, jossa vertailtiin ESS:n kierroksen 10 (2021) haastatteluaineistoa erilliseen, riippumattomaan otokseen perustuvaan push-to-web-tyyppiseen itse täytettävään kyselyyn (verkko ja paperi). Itse täytettävä aineisto kerättiin heti varsinaisen ESS-aineistonkeruun päätyttyä ja kummassakin aineistonkeruussa käytettiin samaa kyselylomaketta.

Tarkastelemme mahdollisia moodivaikutusta useista näkökulmista; eroja vastaajien vastauskäyttäytymisessä, mittauksen luotettavuutta, piileviä eroja muuttujien latenteissa rakenteissa, sekä vastausten sisällöllisiä eroja. Analyysit perustuvat kuuteen keskeiseen asteikkoon, jotka mittaavat sosiaalista luottamusta, poliittista luottamusta, tyytyväisyyttä yhteiskunnallisiin instituutioihin, maahanmuuttoasenteita (kaksi asteikkoa) sekä suhtautumista homoseksuaalisuuteen.

Tulokset osoittavat, että itse täytettävissä kyselyissä esiintyy jonkin verran enemmän primacy-, recency- ja straightlining-ilmiöitä kuin haastatteluissa, mutta erot ovat pääosin pieniä ja keskittyvät tiettyihin aihealueisiin. Konfirmatorinen faktorianalyysi tukee useimmilla asteikoilla metristä ja skalaarista-invarianssia, mikä viittaa mittausten rakenteelliseen vertailukelpoisuuteen keruutapojen välillä. Tulokset kuitenkin antavat viitteitä selvistä sisällöllisistä eroista aineiston keruutapojen välillä. Moodivaikutus kasvaa joiltakin osin vastaajan iän myötä. Tulokset lisäävät merkittävästi ymmärrystä aineistonkeruutavan vaikutuksesta tuloksiin. Tutkimuksen tulokset viittaavat siihen, että moodien välisiä vertailuja on tehtävä varovaisesti. ESS:n kaltaisessa aikasarjassa moodin muutos tarkoittaa myös ainakin jossain määrin aikasarjan keskeytymistä.

Eriarvoisuutta koskevan kansalaismielipiteen muutokset Suomessa

Mikko Niemelä, Niko Eskelinen & Markus Laaninen

Amerikkalaisen historioitsijan Stephen Graubardin mukaan pohjoismaisten yhteiskuntien ja niiden poliittisen kulttuurin yhdistävin ja määrittävin piirre on ollut intohimo tasa-arvoon. Graubardin

mukaan intohimo tasa-arvoon on ollut pohjoismaiden moraalinen ja poliittinen projekti 1800-luvulta lähtien. Tämä tarkoittaa paitsi lopputuloksena syntynyttä tasa-arvoista Pohjolaa, mutta myös egalitaristista kulttuuria, jonka varaan pohjoismaiset hyvinvointivaltiot ovat rakentuneet ja jonka vuoksi tasa-arvoisuuteen ja tulontasaukseen pyrkivillä järjestelmillä on vahvempi kannatus Pohjoismaissa kuin muissa länsimaissa. Tässä artikkelissa analysoidaan mielipiteitä tulojen uudelleenjaosta ja tutkitaan European Social Survey –aineistolla, millä tavoin tulonjakoa koskevat mielipiteet ovat muuttuneet vuosien 2002–2023 välisenä aikana eri Pohjoismaissa. Vertailun jälkeen keskitytään suomalaisten eriarvoisuutta koskevien mielipiteiden muutoksiin vuosien 2016–2025 välillä. Aineistona hyödynnetään Hyvinvointi ja eriarvoisuus Suomessa –kyselyjä. Erityistä huomiota kiinnitetään siihen, missä määrin väestön mielipiteet eroavat toisistaan eriarvoisuuden eri muotojen välillä ja siihen missä määrin tulo-, terveys- ja koulutuseroja koskevissa näkemyksissä on väestöryhmittäisiä eroja. Menetelminä käytetään kuvailevia menetelmiä sekä lineaarista todennäköisyysmallia, jonka yhteydessä raportoidaan keskimääräiset marginaaliefektit. Väestötasolla intohimo tasa-arvoon näyttää olevan edelleen vahvaa Suomessa. Tulokset osoittavat, että selvä enemmistö kannattaa julkisen vallan tulontasaamispyrkimyksiä, joskin suomalaisten vaatimuksissa tulontasausta kohtaan on tapahtunut aikana heikentymistä. Valtaosa, noin 60 prosenttia, pitää tuloeroja liian suurina, mutta näkemykset tuloerojen liiallisesta suuruudesta ovat lieventyneet. Sen sijaan näkemykset terveys- ja koulutuserojen liiallisesta suuruudesta ovat lisääntyneet. Tarkastelun mukaan liiallinen eriarvoisuus kohdistuu ennen kaikkea tulo- ja terveyseroihin, ei niinkään koulutuseroihin. Tasa-arvon eri määritelmien näkökulmasta tulkittuna tulos viittaa siihen, että koulutuseroihin liittyvä mahdollisuuksien tasa-arvo toteutuu väestön näkemysten mukaan paremmin kuin tuloeroihin liittyvä lopputulosten tai terveyseroihin liittyvä elämänehtojen tasa-arvoisuus. Väestöryhmien väliset erot sekä niissä tapahtuneet muutokset vuosien 2016–2025 välillä paljastivat selkeitä sukupuoleen ja sosioekonomiseen asemaan liittyviä eroja. Naiset ja heikossa taloudellisessa asemassa olevat ovat selvästi kriittisempiä tulo-, terveys- ja koulutuserojen suuruuteen. Erot ryhmien välillä ovat kasvaneet siten, että voidaan puhua eriarvoisuutta koskevien mielipiteiden polarisaation kasvusta

Luottamus, internet ja digitaalisten terveystalveluiden hyväksyntä Suomessa

Santeri Ahtikari, Turun yliopisto

Luottamus on keskeinen sosiaalinen ilmiö, jonka on osoitettu vaikuttavan terveyteen, hoitoon hakeutumiseen, digitaalisten innovaatioiden soveltamiseen sekä siihen, mihin tietolähteisiin ihmiset perustavat terveyteen liittyvän päätöksentekonsa. Digitaaliset terveystalvelut ovat yleistyneet Suomessa merkittävästi, ja niiden avulla on pyritty vastaamaan terveydenhuollon haasteisiin, kuten pitkiin hoitajonoihin, kasvaviin kustannuksiin sekä palveluiden saatavuuden heikentymiseen kaupunkien ulkopuolella. Digitaalisten terveystalveluiden yleistyminen vaikuttaa eri tavoin eri ikäryhmiin, joilla on vaihtelevat valmiudet ottaa näitä palveluita käyttöön. Valmiudet ovat vahvasti yhteydessä eHealth-lukutaitoon sekä verkkoterveystiedon hakutaitoihin. Riskinä on, että palveluiden siirtyessä yhä enenevässä määrin internettiin, digitaalinen kuilu ja eriarvoisuus väestöryhmien välillä kasvavat. Vaikka luottamusta, digitaalisia terveystalveluita, eHealth-lukutaitoa ja verkkoterveystiedon hakua on tutkittu laajasti, luottamuksen yhteyksistä digitaalisten terveystalveluiden hyväksyntään on rajallisesti aikaisempaa tutkimusta.

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan, miten luottamus eri muodoissaan vaikuttaa digitaalisten terveystalveluiden hyväksyntään suoraan sekä epäsuorasti eHealth-lukutaidon ja verkkoterveystiedon

haun kautta eri ikäryhmissä Suomessa. Sosiaalinen luottamus viittaa luottamukseen muihin ihmisiin, kun taas poliittinen luottamus kohdistuu riippumattomiin instituutioihin ja poliittisiin toimijoihin.

Tutkimuksessa ovat mukana seuraavat digitaaliset terveyspalvelut: yleis- ja erikoislääkärin konsultaatiot, ajanvaraus, reseptien uusiminen sekä laboratoriotestien ja potilastietojen tarkastelut. EHealth-lukutaito kattaa kokemuksen internetin hyödyllisyydestä terveyttä koskevassa päätöksenteossa sekä kyvyn tunnistaa luotettava terveystieto internetissä. Verkkoterveystiedon haku viittaa fyysiseen terveyteen tai mielenterveyteen liittyvän tiedon etsimiseen internetissä. Lisäksi analyyseissä huomioidaan sosioekonomiset ja sosiodemografiset taustatekijät sekä muita aikaisempiin tutkimuksiin nojaavia taustamuuttujia.

Yleistettyjen rakenneyhtälömallien tulokset osoittavat, että luottamuksen eri muotojen suorat ja epäsuorat vaikutukset digitaalisten terveyspalveluiden hyväksyntään vaihtelevat polkujen ja ikäryhmien välillä. EHealth-lukutaito ja verkkoterveystiedon haku toimivat sekä välittävänä tekijöinä että itsenäisinä hyväksyntää vahvistavina tekijöinä.

Luottamuksen latenttirakenteen invarianssi ja ikäryhmien väliset erot

Ilari Törönen, Turun yliopisto

Luottamustutkimuksessa luottamus ymmärretään tavanomaisesti usean faktorin latenttirakenteena, jossa luottamuksen kolme tyyppiä (sosiaalinen, institutionaalinen ja poliittinen) ovat erillisiä faktoreita. Vaikka näiden kolmen faktorin yhteisvaihtelu tunnetaan, tutkimuksessa usein mallinnetaan ja analysoidaan kutakin luottamuksen ulottuvuutta itsenäisesti.

Viime vuosina metodologinen kritiikki luottamuksen vakiintuneita mittaustapoja ja luottamuksen oletettua latenttirakennetta kohtaan on voimistunut. On esitetty, että luottamuksen vakiintuneet mittaustavat ja -skaalat voivat tuottaa mittausinvarianssin puutteita erityisesti eri ikä-, koulutus- ja etnisissä ryhmissä. Luottamuksen latenttirakenteen osalta on esitetty, että luottamuksen kolmen ulottuvuuden tunnettu kovarianssi tulisi huomioida mallintamalla luottamusta monitasoisena latenttirakenteena. Kritiikki herättää kysymyksen luottamuksen vakiintuneiden mittaustapojen ja niihin perustuvien vertailevien tutkimusten luotettavuudesta.

Tarkastelen esityksessäni luottamuksen latenttirakenteen mallintamista ja mittausinvarianssia yli ajan sekä eri ikäryhmien välillä. Aineistona käytän European Social Survey -kyselyiden Suomen aineistoa kaikilta kyselykierröksiltä vuosilta 2002–23. Aluksi tarkastelen konfiguraalista, metristä ja skalaarista invarianssia yksifaktorisille latenttirakenteille, siis kullekin luottamuksen tyyppille itsenäisesti. Tämän jälkeen tarkastelen kolmifaktorisen yksitasoisen latenttirakenteen invarianssia. Lopuksi tarkastelen monitasoisen latenttirakenteen mallintamista, toisin sanoen latenttirakennetta, jossa luottamuksen kolmen ulottuvuuden yhteisvaihtelua selittäisi ylemmän tason latenttifaktori.

Tulokset tarjoavat uutta tietoa luottamuksen mittaamisen luotettavuudesta ESS-aineistoissa pitkittäis- ja ikäryhmävertailuissa sekä arvioivat monitasoisen latenttirakenteen soveltuvuutta luottamuksen mallintamiseen.

Luottamus & lastenhankinnan koetut edellytykset Euroopassa

Mari Anttila, Turun yliopisto

Syntyvyyden lasku on herättänyt laajaa huolta Euroopan maissa. Keskeisiksi syntyvyyden laskun syiksi on havaittu yksilöiden taloudelliset odotukset sekä muut resurssit kuten asumismahdollisuudet. Vaikka perhepolitiikan vaikutuksesta syntyvyyteen keskusteltu pitkään, tutkimusnäyttö viittaa siihen, että erityisesti lastenhoitoon ja vanhempainvapaisiin liittyvillä politiikkatoimilla on vaikutusta syntyvyyden tasoon länsimaissa (ks. Bergsvik et al. 2021).

Nämä näkökulmat korostavat, että päätös lasten hankinnasta perustuu ennen kaikkea yksilöiden arvioihin mahdollisuuksistaan hankkia lapsia ja yhteiskuntien kykyyn hoitaa lapsia ja tarjota tukea hoitoon. Taloudelliset resurssit, asuminen ja perhepolitiikka muotoutuvat lastenhankinnan kannalta merkityksellisiksi koettujen edellytysten kautta, jotka ohjaavat syntyvyyttä koskevia aikoja. Aiemman tutkimuksen perusteella tiedetään vähän siitä, miten nämä koetut edellytykset vaihtelevat Euroopan maiden välillä ja mitkä tekijät sosiodemografisten erojen ohella niitä muokkaavat.

Yksi mahdollisesti keskeinen, mutta toistaiseksi erittäin vähän tutkittu tekijä on luottamus. Aikaisemmat tutkimukset osoittavat, että korkeampi luottamustaso voi hillitä syntyvyyden laskua pitkällä aikavälillä (Aassve ym. 2016) sekä lieventää taloudellisen epävarmuuden kielteisiä vaikutuksia lastenhankintapäätöksiin (Aassve ym. 2021). On kuitenkin epäselvää, missä määrin luottamus vaikuttaa syntyvyyteen välillisesti muokkaamalla yksilöiden arvioita lastenhankinnan edellytyksistä.

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan lastenhankinta-aikomuksiin yhteydessä olevia koettuja edellytyksiä Euroopan maissa sekä luottamuksen roolia näiden edellytysten muotoutumisessa. Analyysi keskittyy neljään aiemmissa tutkimuksissa havaittuihin lastenhankinnan kannalta keskeiseen ulottuvuuteen: taloudellisiin resursseihin, sopivan asunnon saatavuuteen, lastenhoidon järjestämismahdollisuuksiin sekä riittävään palkalliseen vanhempainvapaaseen. Aineistona käytetään European Social Survey - tutkimuksen (ESS) kierroksia 10 ja 11 sekä Cross National Online Survey 3 -tutkimuksen (CRONOS3) kierroksen 5 dataa, jotka on mahdollista yhdistää yksilötasolla. Tutkimus kattaa 11 Euroopan maata.

Tutkimuksessa vertaillaan maiden eroja havaituissa edellytyksissä sekä analysoidaan luottamuksen yhteyttä eri edellytyksiin. Tutkimus tuottaa uutta tietoa siitä, missä määrin luottamus kytkeytyy lastenhankinta-aikomuksiin välillisesti koettujen edellytysten kautta, ja syventää ymmärrystä luottamuksen roolista syntyvyydessä.

Bergsvik, J., Fauske, A. Hart, R. K. (2021). Can Policies Stall the Fertility Fall? A Systematic Review of the (Quasi-)Experimental Literature. *Population and Development Review*, 47(4), 913-964.

Muuttuva asuntopolitiikka ja lapsiperheiden asumiseen liittyvä eriarvoisuus Euroopassa

Camilla Kantola, Turun yliopisto

Asumisen hinta on riippuvainen markkinasuhdanteista, ja pienituloisten perheiden kulutuksessa tärkein osuus on usein asumiseen liittyvät menot. Vuokrat ovat nousseet Euroopassa, vuokrasääntelyä

on yleisesti purettu, ja asuntotuotannon painopiste on siirtynyt kohti yksityisiä markkinoita. Edullisten asuntojen saatavuuden heikkeneminen tuottaa asumisongelmia ja eriarvoisuutta asumisessa. Asumisen tuet Euroopassa ovat vaihtelevia, ja asunto- ja asumistukipolitiikka muodostaa kiistellyn mutta oleellisen hyvinvointipoliittisen kysymyksen.

Yksinhuoltajaperheet ovat tässä tilanteessa erityisen haavoittuvassa asemassa: yhden ansaitsijan lapsiperheet tarvitsevat suurempaa asuntokokoa ja huoneiden lukumäärää kuin kahden ansaitsijan perheet tai yksinasuvat, ja vuokra on vastaavasti kalliimpi. Yksinhuoltajien keskuudessa on myös suhteessa enemmän pienituloisuutta kuin muiden perhemuotojen.

Esitys pohjautuu artikkeliluonnokseen, joka on osa tekeillä olevaa väitöskirjaani yksinhuoltajien sosiaalisesta asemasta ja taloudellisen toimeentulon muutoksista.

Aion tarkastella tutkimuksessani asumispolitiikan osa-alueita kuten vuokrasääntelyä ja/tai asumistukipolitiikkaa ja niiden yhteyttä yhden ja kahden vanhemman perheiden asumiseen liittyviin ongelmiin sekä tilanteen kehitystä vuoden 2008 talouskriisin jälkeen. Huomiota pyritään kiinnittämään sekä asumispoliittisten järjestelmien erilaisiin toimintaperiaatteisiin että tavoitteisiin eri maissa. Aineistona käytetään EU-SILC:in aineistoa asumisen ahtaudesta ja asumismenorasitteesta eli asumismenojen osuudesta käytettävissä olevista tulosta sekä saatavilla olevia tietoja julkisesta asumispolitiikasta. Tarkasteltavia maita ovat Suomi, Ruotsi, Iso-Britannia ja Saksa sekä maita Etelä- ja Itä-Euroopasta.

Maaseudun ja kaupunkien väliset erot autoilun vähentämisessä Belgiassa ja Suomessa

Sami Mustikkamaa, Turun yliopisto

Dimitri Gugushvili, KU Leuven

Autoilun vähentäminen on välttämätöntä ilmaston lämpenemisen hillitsemiseksi. Vaikka joidenkin tutkimusten mukaan ilmastotoimia vastustetaan maaseudulla ja haja-asutusalueilla erityisen paljon, ei kaupunkien ja maaseudun välisiä asenne-eroja liikennepolitiikkaa kohtaan tunneta vielä erityisen hyvin. Tässä artikkelissa esitämme, että asenteita autoilua kohtaan selittää enemmän yleinen huoli maaseudun asukkaiden liikkumismahdollisuuksista kuin varsinainen kaupunki-maaseutu-vastakkainasettelu. Osoitamme tämän tarkastelemalla European Social Surveyn CRONOS-2-datan Suomen ja Belgian aineistoa ja siihen sisältyvää satunnaistettua kokeellista kyselytutkimusta. Asetelma mahdollistaa autoiluun liittyvien asenteiden tarkastelun asuinpaikan, väestötiheyden, politiikkakehityksen, poliittisen ideologian ja luottamuksen sekä ympäristöarvojen suhteen. Tulokset viittaavat siihen, että autoilun vähentämiseen maaseudulla suhtaudutaan kriittisesti, mutta rajoitukset kaupunkialueilla hyväksytään laajemmin. Lisäksi asenteet autoilun vähentämisestä kohtaan näyttävät olevan vahvemmin yhteydessä arvoihin ja poliittiseen luottamukseen kuin kaupunki-maaseutu-eroihin tai asukastiheyteen.

27. YHTEISKUNTATEORIA

Koordinaattori:

Olli Herranen, Tampereen yliopisto olli.herranen@tuni.fi

Intressi, illusio ja tiedostamattomat strategiat Bourdieun käytännön teoriassa

Sauli Havu, Tampereen yliopisto

Käsittelen tässä esityksessä työn alla olevan väitöskirjani pohjalta paria minua vaivaavaa seikkaa Bourdieun käytännön teoriassa. Bourdieu korostaa erityisesti varhaistyössään intressejä yhteiskunnallisia käytäntöjä ohjaavana tekijänä, mutta samalla hän korostaa, että nämä intressit ovat usein tiedostamattomia. Myöhemmin hän enenevässä määrin korvaa intressin käsitteen illusion käsitteellä. Illusiota hän käsitteellistää tavalla, joka tekee selväksi, ettei se voi olla tiedostamaton (se ehkä otetaan annettuna, mutta kyse on silti tietoisien päämäärien tavoittelusta). Illusio tulee lähelle subjektiivista intressiä, kun taas Bourdieun aiempi intressikäsite on selvästi 'objektiivinen'. Viime kädessä Bourdieu näyttää oletavan, että illusio ja intressi osuvat yhteen: kun ihmiset tavoittelevat heille tärkeitä asioita (esim. jonkun käytännön sisäisiä seikkoja) illusion vallassa, he samalla uusintavat yhteiskunnallisen asemansa sitä tietoisesti tarkoittamatta (objektiivinen intressi). Pohdin tätä Bourdieun oletusta käytäntöjen "latentista funktiosta" ja totean, että teoreettisena yleisoletuksena se on ongelmallinen.

Tästä siirryn käsittelemään Bourdieun ajatusta tiedostamattomista strategioista, joka liittyy tähän ongelmakenttään. Bourdieu korostaa, että ihmisten habitus tuottaa strategioita, vaikka ihmiset eivät olisikaan tästä tietoisia. Tiedostamattoman habituualisuuden ja strategisuuden samanaikainen korostaminen näyttää jännitteiseltä. Se, että joistain käytännöistä seuraa jotakin (vaikkapa luokka-aseman reproduktio), ei vielä oikeuta tiedostamattoman strategian postulointia. Toisaalta silloin, kun Bourdieu kuvaa strategioita tarkemmin empiirisellä tasolla (esimerkiksi kuvauksessaan maanviljelijäperheiden avioliitoista Ranskan Béarnissa), hän näyttää kuvaavan niitä selkeästi tietoisina, joskaan ei julkisesti myönnettyinä, pyrkimyksinä. Se, että strategian päämäärät (suvun vallan ja maan säilyttäminen) otetaan annettuina, ei tarkoita, etteivätkö siihen pyrkivät strategiat olisi tietoisia. Bourdieun empiirinen kuvaus on siis jännitteessä hänen teoriansa kanssa. Nähdäkseni ajatus tiedostamattomasta strategiasta on teoreettisesti ristiriitainen: on joko tietoisista strategisointia (vaikka sen päämäärät otettaisiinkin annettuina) tai käytäntöjen tarkoittamattomia herruutta ylläpitäviä seurauksia. Bourdieu näyttää lokalisoivan yhteiskunnallisen reproduktion ongelman liian tiukasti yksilöiden käytäntöihin ja habituksiin, minkä vuoksi hän joutuu postuloimaan tiedostamattomat strategiat selittämään luokkareproduktiota, siinä missä rakenteellisempi lähtökohta ei tätä joudu tekemään.

Vasta-ajallisuus: Aika ja rytmit arkipäivän utopioissa

Suvi Salmenniemi, Turun yliopisto

Kehitän esitelmässäni vasta-ajallisuuden käsitettä arkipäivän utopioiden tutkimuksen pohjalta. Arkipäivän utopiat ovat yhteisöjä, joissa tavoitellaan yhteiskunnallista muutosta luomalla ja

kokeilemalla vaihtoehtoisia elämänmuotoja yhdessä muiden toimijoiden kanssa. Olen kiinnostunut siitä, miten arkipäivän utopioissa kritisoidaan vallitsevia ajallisia normeja, millaisia vasta-ajallisuuksia ja -rytmejä niissä rakentuu, ja millaisia kamppailuja ja jännitteitä niihin liittyy. Nojaan vasta-ajallisuuden käsitteen kehittelyssä erityisesti kriittisen teorian perinteeseen ja sen piirissä käytyihin keskusteluihin ajasta ja ajallisuudesta, kuten Hartmut Rosan kiihtymisen teoriaan, Ernst Blochin ajatuksiin ennakoivasta tai aavistavasta tietoisuudesta (anticipary consciousness), joka kiteytyy hänen käsitteeseensä ei-vielä (*not-yet*), sekä Walter Benjaminin kirjoituksiin homogeenisen, tyhjän ajan käsitteestä ja nyt-ajasta (*jetzt-zeit*). Lisäksi hyödynnän filosofi Keijo Lakkalan kehittämää ajatusta utopiasta vastakuvina ja -käytäntöinä.

Nykyisen kiihtyneen yhteiskunnan aika on tehokkuuden, kiireen, suorittamisen ja optimoinnin aikaa. Ottamalla etäisyyttä tällaisiin aikakäsityksiin ja näyttämällä niiden ongelmallisuuden ja kiistanalaisuuden, arkipäivän utopiat voivat tehdä näkyväksi niiden alistavat puolet ja avata mahdollisuuden vastarintaan niin psykologisesti kuin yhteiskunnallisestikin. Ehdotan, että arkipäivän utopiat luovat toiminnassaan kahdenlaisia vasta-ajallisuksia: (1) hidastaminen ja vapaan ajan rauhoittaminen, ja (2) kiihkeän ja intensiivisen tekemisen nyt-aika. Nämä vasta-ajallisuudet ovat usein jännitteisessä suhteessa kapitalismin kiihtyneen kelloajan tyranniaan. Näitä jännitteitä voi hahmottaa Henri Lefebvren tavoin rytmihäiriön käsitteellä.

Vasta-ajallisuuksilla on keskeinen osa utooppisessa politiikassa. Ne tekevät näkyväksi toisenlaisia ajan kokemisen ja järjestämisen mahdollisuuksia ja purkavat kelloajan luonnollistettua itsestäänselvyyttä. Kaipuu parempaan olemassaolon muotoon on siis keskeisesti kaipuuta toisenlaiseen ajan kokemukseen ja rytmiin. Vasta-ajallisuuksien luominen ei ole kuitenkaan vaivatonta, vaan se on täynnä rytmihäiriöitä ja ristiriitaista kamppailua kelloajasta irrottautumisen ja sen alaisuuteen vedetyksi tulemisen välillä. Vasta-ajallisuudet ovat usein välähdyksenomaisia – hetkittäisiä, osittaisia ja hauraita.

Tuotantovoimien kartoitus utopiateoreettisesta näkökulmasta

Keijo Lakkala, Lapin yliopisto

Esitys tarkastelee uudemmassa marxilaisessa teoriassa kehittynyttä tuotantovoimien kartoittamisen ideaa niin sanotun ”relationalistisen” utopiateorian näkökulmasta ja sijoittaa sen osaksi marxilaisen teorian keskustelua nykykapitalismin ylittämistä. Lähtökohtana on relationalistinen käsitys utopiasta historiallisesti ehdollistuneena nykyisyyden kriittisenä vastakuvana, joka ei tarjoa suljettua mallia tulevasta yhteiskunnasta vaan artikuloi vaihtoehtoja aikakautensa ristiriidoista käsin.

Marxilaisteoreetikko Jasper Bernesin teosta *The Future of Revolution (2025)* seuraten esityksessä argumentoidaan, että tuotantovoimien kartoittaminen voidaan ymmärtää utooppisena käytäntönä, joka koostuu kolmesta toisiinsa kietoutuvasta momentista: työläistutkimuksesta (*workers’ inquiry*), teknisestä tutkimuksesta (*technical inquiry*) ja spekulatiosta (*speculation*). Työläistutkimus toimii kartoituksen subjektiivisena momenttina tuoden esiin proletaaristen kamppailujen, kokemusten ja toiveiden dynamiikan, kun taas tekninen tutkimus jäsentää kapitalistisen tuotannon materiaalista, infrastruktuurista ja ekologista perustaa. Näiden pohjalta spekulatio rakentaa utooppista vastakuvaa tarkastelemalla, millaisia utooppisia mahdollisuuksia nykyisiin tuotantovoimiin sisältyy. Esitys osoittaa, että tuotantovoimien kartoittaminen ei pyri esittämään valmista yhteiskunnallisen muutoksen pohjapiirrosta, vaan toimii teoreettisena ja käytännöllisenä välineenä nykyisyydessä piilevien utooppisten mahdollisuuksien hahmottamiselle.

Kriittisyys ja yhteiskuntatieteen normatiivisuus

Olli Herranen, Tampereen yliopisto

Kriittinen yhteiskuntatiede suuntautuu tyypillisesti maailman muuttamiseen. Siksi sitä pidetään lähtökohtaisesti poliittisuuteen ja normatiivisuuteen sitoutuneena. Yleisimmillään kriittinen yhteiskuntatiede pitää sisällään joukon orientaatioita, jotka ammentavat teoreettisesti Marxista, marxilaisuudesta, Frankfurtin koulun kriittisestä teoriasta, ja nykyaikaisista kriittisistä rotu-, dekolonisaatio-, feministisistä ja queer-teorioista. Näihin teorioihin sisältyvä avoin poliittisuus ja normatiivisuus on herättänyt epäluuloja kyseisten teorioiden tieteellisyydestä akatemian sisä- että ulkopuolella. Kriittisten teorioiden puolustajat taas usein vastaavat kritiikkiin sitomalla kyseenalaistajien käsitykset ”neutraalista” tai ”objektiivisesta” tieteestä näkökulmaan ja/tai kontekstiin, joskus pitäen näitä ihanteita jopa puhtaana fantasiana.

Nostan tässä esityksessä esille tarpeen suhtautua kriittisen yhteiskuntatieteen tieteellisyyteen vakavasti. Tieteentekijä tarvitsee syyn, miksi häntä pidettäisiin parempana episteemisenä auktoriteettina kuin sammakon sisälmyksistä todellisuutta tulkitsevaa. Kyse ei voi olla puhtaasti näkökulmista tai mieltymyksistä. Tiede tarvitsee tällöin jonkinlaisen ajatuksen objektiivisuudesta tai totuudesta. Keskustelen esityksessä totuudesta kahdesta toisiinsa liittyvästä näkökulmasta. Ensinnäkin teen Max Horkheimeria seuraten jaon subjektiivisen ja objektiivisen järjen välille, jota voidaan käyttää kriittisten yhteiskuntateorian varianttien jäsentämiseen. Toisaalta kritisoin tyypillistä yhteiskuntatieteellistä ja -teoreettista jakoa normatiivisen ja ei-normatiivisen tieteen välille. Esitän, että kriittisen yhteiskuntatieteen on oltava määritelmällisesti rakenteellista. Rakenteellisuus tuottaa yhteiskuntatieteelle riittävän ”totuudellisuuden” tai ”objektiivisuuden” mahdollisuusehdon, jotta se voi toimia sekä tieteellisenä auktoriteettina että säilyttää maailman muuttamiseen suuntautuvan luonteensa.

Covid-19 pandemian sosiologinen haltuunotto kolmen tutkimuksen eväin

Ismo Kantola & Marianne Silvan-Lempinen, Turun yliopisto

Vuosina 2020–2023 vallinnut pandemia antaa mahdollisuuden katsoa retrospektiivisesti, miten sosiologinen tutkimus onnistui teoreettisesti ottamaan poikkeuksellisen ilmiön haltuunsa. Esitelmä perustuu kolmen sosiologisen julkaisun analyysiin sekä keskusteluun kirjoittajan käyttöönsä saaman suomalaisten yliopisto-opiskelijoiden pandemiakokemusta koskevan survey-aineiston pohjalta. Sekä artikkelit että mainittu aineisto fokusoivat opiskelijoiden kokemuksiin pandemiasulkujen aikana. Artikkelien teoria-arsenaali ulottuu brittiläisen ja ranskalaisen kulttuurisosiologian (Raymond Williams; Pierre Bourdieu) klassikoista saksalaiseen kiihtyvän yhteiskunnan teoriaan (Hartmut Rosa). On silmiinpistävää, että teoreettiset lähestymistavat näissä tähän esitykseen valituissa tutkimuksissa ovat lähes yhteismitattomat. Esitelmässä avataan teorian ja tutkimusfokuksen keskinäisriippuvuutta ja riippuvuuden ehdollisuutta survey-aineiston tarjoamin empiirisiin esimerkeihin.

Talouden ja politiikan välinen suhde ja yhteiskuntateoria - Kapitalismin legitimizeettiä koskevat poliittiset vaatimukset Suomen puoluepolitiikassa 1970–2023

Tuomas Koponen, Itä-Suomen Yliopisto (tuomas.koponen@uef.fi)

Väitöstutkimukseni käsittelee siirtymävaihetta teollisen kapitalismin jälkeiseen aikaan ja sen vaikutusta eurooppalaisiin puoluejärjestelmiin 1970-luvulta 2020-luvulle. Tänä aikana äänestämisen on tulkittu irronneen luokkaperustastaan samalla kun puoluekannatus on pirstaloitunut. Tämä on tarkoittanut perinteisten keskustapuolueiden kannatuksen laskua sekä vihreiden ja kansallismielisten oikeistopuolueiden vakiintumista Euroopan poliittisissa järjestelmissä. (esim. Franklin 2009; Benedetto & Hix 2020.) Samanaikaisesti perinteisen hyvinvointivaltion legitimizeetti on alkanut horjua (esim. Streeck 2014; Kettunen 2025). Kehitys on tapahtunut yhtä aikaa ekologisten kysymysten politisoitumisen kanssa (esim. Beck 1992; Carter 2012).

Puoluejärjestelmien muutos on tulkittu siirtymäksi materiaalisiin kysymyksiin ja luokkaintresseihin perustuvasta politiikasta kulttuuri-, identiteetti- ja arvokonflikteihin (esim. Inglehart 1990; Fukuyama 2018). Poliittisia muutoksia voidaan kuitenkin ymmärtää myös taloudellisten suhteiden ja rakenteiden kautta kuten yhteiskuntatieteissä on tehty Marxin kirjoituksista saakka. Nykytutkijoista esimerkiksi Thomas Piketty (2014, 2020) on tarjonnut taloudellisen selityksen poliittisille muutoksille analysoiden pitkän aikavälin tulonjakoa ja puolueiden kannatusta Euroopassa, mutta hänen analyysistään puuttuu yleinen yhteiskuntateoria. Myös 2000-luvulla esitetyt lukuisat analyysit esimerkiksi digitaalisesta, informaatio- tai alustakapitalismista jättävät usein vähemmälle huomiolle talouden ja politiikan välisen kytköksen teoreettisen analyysin.

Tutkimuksessani esitän, että modernin kapitalismin maailmaan esineisenä ja hyödynnettävänä resurssina suhtautuvan toimintalogiikan poliittisen oikeuttamisen ja hallinnan painopiste on muuttunut suhteessa ihmiselämään, luontoon ja rahaan kuvitteellisina hyödykkeinä (vrt. Polanyi 2016/1944). Siinä missä teollisen kapitalismin kaudella kapitalismiin kohdistuvat poliittiset vaatimukset kohdistuivat työvoiman suojaamiseen ja fossiilitalouden kiihdyttämiseen, viimeisten vuosikymmenten aikana vaatimukset ovat yhä useammin hahmotettavissa työvoiman käytön kiihdyttämisenä ja luonnon suojaamisena. Samaan aikaan sekä taloudellisen jakamisen että kapitalismin hallinnan vaatimusten luonne on muuttunut. Tämä viittaa laajempaan muutokseen kapitalismin hallinnan ja jakamisen logiikoissa nimenomaan normatiivisina poliittisen legitimizeetin tuottamisen muotoina.

Esitykseni pohjautuu keskeneräiseen väitöskirjatutkimukseen, jossa tutkin, miten kapitalismin luonteen muutokset sekä kapitalismin legitimizeettiä koskevien poliittisten vaateiden muutokset kytkeytyvät toisiinsa Suomessa 1970-luvulta alkaen. Aineistona käytän suomalaisten puolueiden vaaliohjelmia sekä äänestäjien taustatekijöiden tilastollisia aineistoja. Tutkimustani virittää Boltanskin ja Chiapellon (2005) teoria kapitalismin hengestä, jonka avulla analysoin, kuinka kapitalismin poliittinen legitimizeetti alkoi uudelleenmuotoutua 1900-luvun jälkipuoliskolla.

LÄHTEET:

- Boltanski, L., Chiapello, E. (2005). *The New Spirit of Capitalism*. Verso, London 2005.
- Boltanski, L. & Thévenot, L. (2006). *On Justification: Economies of Worth*. Princeton University Press.
- Carter, N. (2012). *The Politics of the Environment. Ideas, Activism, Policy*. Cambridge University Press.

- Franklin, M. N. (2009). The decline of cleavage politics, in Franklin Mark, Mackie, Thomas & Valen, Henry (eds.), *Electoral change. Responses to evolving social and attitudinal structures in western countries*. First published in 1992. Colchester: ECPR Press, 381–402.
- Fukuyama, F. (2018). *Identity: The Demand for Dignity and the Politics of Resentment*. Farrar, Straus and Giroux.
- Inglehart, R. (1990). *Culture Shift in Advanced Industrial Society*. Princeton University Press.
- Kettunen, P. (2025). Hyvinvointivaltio kamppailukäsitteenä. *Työväentutkimus Vuosikirja*, 38, 8–27.
- Piketty, T. (2014). *Capital in the Twenty-First Century*. Belknap Press, Cambridge MA.
- Piketty, T. (2020). *Capital and Ideology*. The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, MA.
- Polanyi, K. (2016). *Suuri murros. Aikamme poliittiset ja taloudelliset juuret*. Tampere: Vastapaino. Alkuperäisteos: The great transformation: The political and economic origins of our time. Farrar & Rinehart.
- Streeck, W. (2014). *Buying Time: The Delayed Crisis of Democratic Capitalism*. New York: Verso Books, 2014.
-

Keskustelu kulttuurisesta käänteestä Sosiologia-lehdessä

Joonas Kumpulainen, Tampereen yliopisto (joonas.kumpulainen@tuni.fi)

Konferenssiesitykseni käsittelee kulttuurista käännettä koskevaa keskustelua Sosiologia-lehdessä. Suomalainen sosiologia koki 1980–1990-lukujen taitteessa teoreettisen murroksen, joka tunnetaan kulttuurisena käänteinä. Käänteet olivat osa laajempaa kansainvälistä kehitystä, mutta sen on väitetty olleen poikkeuksellisen perustava suomalaisessa sosiologiassa. Kulttuurinen käänne tapahtui kahdessa vaiheessa. 1980-luvulla talouden rakenteita korostanut marxilainen tutkimusintressi alkoi väistyä elämäntapatutkimuksen tieltä. Elämäntapatutkimus pyrki tavoittamaan ihmisten subjektiviteetin ja elinolojen laadulliset piirteet säilyttäen kuitenkin yhteyden perinteiseen rakennetutkimukseen. 1990-luvun alussa kulttuurinen analyysitaso yhdistyi teoreettiseen orientaatioon, joka korosti kieltä ja merkityksiä. Aikakauden teksteissä esiintyvän määritelmän mukaan kulttuurintutkimuksen tavoitteena on toiminnan mielen ymmärtäminen tutkimalla inhimillistä toimintaa ympäröiviä merkityksiä. Samalla sosiologian tieteenihanne siirtyi selittävästä ymmärtävään lähestymistapaan. Tutkimusmetodologisesti painopiste vaihtui teoreettisesta tutkimuksesta laadulliseen tutkimukseen, ja empiiristä tiedonkeruuta pitkään hallinnut lomaketutkimus alkoi vähentyä. Kulttuurista käännettä seurasi vuosina 1990–2006 käyty keskustelujen sarja, jossa esitettiin argumentteja sekä käänteiden puolesta että sitä vastaan. Keskusteluissa kulttuurintutkimusta kritisoitiin muun muassa yhteiskunnan rakenteellisten ilmiöiden sivuuttamisesta ja yhteiskunnan redusoimisesta tekstin tasolle. Puolustavissa puheenvuoroissa puolestaan esitettiin, että perinteinen toimija–rakennedikotomia on murtumassa ja että rakennetutkimuksen käsitteet voidaan sisällyttää kulttuurintutkimuksen käsitteelliseen kehikkoon.